

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มผลประโยชน์ทางด้านแรงงานไทยไปสู่ระบบพรรคการเมืองนี้ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ วิจัยและสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย (Theoretical Framework) เพื่อสร้างความเข้าใจ ในประเด็นการวิจัยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระของวรรณกรรมที่ทบทวนดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของพรรคการเมืองและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของคำว่า “พรรคการเมือง (Political Party)” เป็นคำในภาษาอังกฤษที่มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน โดยคำว่า “Pars” ที่มีความหมายว่า “ส่วน” ซึ่งในความหมายของคำนี้หมายถึง ในส่วนของประชาชนหรือพลเมืองได้มีการแยกเป็นส่วนๆ หรือการแยกออกเป็นกลุ่ม ๆ ในความคิดและอุดมการณ์ หรือผลประโยชน์ที่ได้เสียทางการเมือง (หยุด แสงอุทัย, 2517, หน้า 8) ส่วนคำว่า “Party” มาจากคำว่า “Partire” หมายถึง “การแบ่งแยก” ซึ่งในความหมายนี้ยังไม่ใช่ความหมายในทางการเมืองจนถึงช่วงศตวรรษที่ 17 ได้มีการเปลี่ยนไปเป็น “Part” ที่มีความหมายว่า “แบ่งปัน” และต่อมาได้ใช้คำว่า “Partaking” ในภาษาอังกฤษที่ได้พัฒนาคำและมีความหมายไปในทางการเมืองมากยิ่งขึ้นที่หมายถึง “ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ๆ หนึ่ง” สุดท้ายได้มาหยุดที่คำว่า “Party” ซึ่งหมายถึงการรวมกลุ่มของกลุ่มก้อน “Faction” หรือกลุ่มต่าง ๆ (Sartori, 2005, pp.3-5)

จึงเห็นได้ว่าความหมายของพรรคการเมืองในอดีตไม่ได้มีความหมายเช่นปัจจุบัน ซึ่งในความหมายของพรรคการเมืองในปัจจุบันอาจจะถูกมองว่าเป็นสถาบันอันสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ในช่วงก่อนศตวรรษที่ 19 พรรคการเมืองต่าง ๆ จะถูกมองในเชิงลบในฐานะที่เป็น “ก๊วนการเมือง (Political Faction)” เป็นเพียงกลุ่มที่ยึดถือแต่อุดมการณ์ของกลุ่มตนโดยมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม (McDonald, 2008, p.306)

ต่อมาในปลายศตวรรษที่ 18 ได้เริ่มปรากฏความหมายของพรรคการเมืองในเชิงบวกมากขึ้น ในการที่ เอดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) นักการเมืองอนุรักษ์นิยมชาวอังกฤษ ได้กล่าวเป็นนัยในความแตกต่างระหว่าง พรรคกับก๊วนได้มีการให้คำนิยามว่า “พรรคการเมืองคือ องค์กรที่ผู้คนมารวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติที่พวกเขายึดถือร่วมกัน ตามหลักการเฉพาะเจาะจงบางประการที่พวกเขาทั้งหมดต่างยอมรับร่วมกัน” (Burke, 1999, p.150) ทำให้เห็นว่า พรรคการเมืองเป็นเสมือนสมาคมที่ผู้คนต่างยอมรับในหลักการร่วมกันมารวมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายอันสูงสุด (ผลประโยชน์แห่งชาติ) ในการกำหนดบรรทัดฐานให้แก่พรรคการเมืองย่อมได้รับแรงจูงใจเบื้องหลังจากหลักการที่สมาชิกยึดถือร่วมกันมากกว่าที่จะถูกชี้นำโดยความปรารถนาเข้าไปมีอิทธิพลเชิงนโยบายในการแสวงหาให้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดเพื่อให้ได้รับชัยชนะ หรือแม้แต่การได้เข้าไปมีตำแหน่งทางการเมือง ในความคิดของ เอดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) พรรคการเมืองที่สามารถไปถึงบรรทัดฐานที่กล่าวมานี้ได้ก็ถือว่าเป็นพรรคการเมืองตามความหมายที่แท้จริง (Maor, 1997, p.4)

ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 20 พรรคการเมืองได้กลายเป็นสถาบันที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยมีการใช้วิธีการเลือกตั้งเป็นช่องทางในการเข้าไปสู่อำนาจของรัฐบาล แอนโทนี ดาวน์ (Anthony Downs) ได้ชี้ให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของพรรคการเมืองสมัยใหม่ว่าเมื่อถึงจุดหนึ่งการเลือกตั้งจะกลายเป็นกิจกรรมแกนกลางของพรรคการเมือง จนกระทั่งพรรคการเมืองต่างๆ จะมีภาระหน้าที่หลายประการ อาทิเช่นการเลือกสรรบุคคลเพื่อเข้าชิงตำแหน่งสำคัญต่างๆในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตลอดจนการนำเสนอ นโยบายให้กับผู้เลือกตั้งจะต้องมีการกำกับควบคุมและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในการให้การศึกษาทางการเมือง สิ่งที่สำคัญคือพรรคการเมืองจะกลายเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล (Downs, 1957, p.25) จึงสะท้อนให้เห็นว่าในคำนิยามของแอนโทนี ดาวน์ (Anthony Downs) ได้ให้ความสำคัญแก่พรรคการเมืองกับกิจกรรมการเลือกตั้งเพียงเพื่อให้ได้รับชัยชนะเท่านั้น แต่กลับละเลยในบทบาทและอิทธิพลของส่วนอื่น ๆ ไป เช่นกลุ่มผลประโยชน์ความคิดเห็นสาธารณะ ฯลฯ (Downs, 1957, p.24)

ในความหมายของพรรคการเมืองนั้น คีย์ จูเนียร์ (Valdimer Orlando Key Jr.) ได้ให้ความเห็นที่แตกต่างจากแอนโทนี ดาวน์ (Anthony Downs) คือ “พรรค” จะต้องอ้างอิงไปถึงกลุ่มหลากหลาย ประเภท และจะเป็นประโยชน์มากกว่า (Key Jr., 1964, pp.163-164) ความสำคัญของพรรคการเมืองสมัยใหม่ในทัศนะของได้มีการแบ่งบทบาทพรรคการเมืองออกเป็น 3 ฐาน (Tripod view of political party) ฐานแรกคือรูปแบบของพรรคการเมืองจะต้องจัดตั้งเป็นองค์กรที่จะเข้าสู่กระบวนการพรรคการเมืองหรือเป็นสมาคมที่ก่อตัวกันขึ้นมาจากฐานของมวลชนผู้ที่เป็นสมาชิกและมีความภักดี โดยให้การสนับสนุนในกิจกรรมการเลือกตั้งของพรรคอย่างแนบแน่น ฐานที่สองคือการจัด

โครงสร้างของพรรคโดยให้มีการจัดตั้งสาขาพรรคอย่างแพร่หลาย และสามารถควบคุมการทำงานของคณะกรรมการของพรรคตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติฐานที่สาม จะต้องมีการสรรหาบุคลากรซึ่งมีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มิใช่เสียงเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปเพื่อเข้ามาเป็นตัวแทนของพรรค (White, 2006, p.8)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ระบบพรรคการเมืองถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นรากฐานของการปกครองประเทศไม่ว่าประเทศนั้นจะยึดหลักอำนาจธิปไตยเป็นของประชาชนหรืออำนาจธิปไตยเป็นของรัฐก็ตาม ซึ่งหากพิจารณาความหมายของคำว่าประชาธิปไตย (Democracy) จะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการถือกำเนิดขึ้นของพรรคการเมือง เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีรากฐานมาจากการปกครองโดยประชาชน (Watson, 1985, pp.3-4) คำว่า “Democracy” เป็นรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demos ซึ่งแปลว่า ประชาชน (People) และ Kratia ซึ่งแปลว่า การปกครอง (Rule) จึงเป็นไปได้ที่ประชาชนทุกคนจะเข้ามาใช้อำนาจธิปไตยทั้งหมด ทำให้ประชาชนต้องใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองผ่านทางผู้แทนของพรรคการเมือง การปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยผ่านทางกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่เรียกว่าพรรคการเมืองในรัฐสมัยใหม่อย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบันนี้มีรากฐานการพัฒนามากกว่า 2,000 ปี ตั้งแต่ที่ประเทศต่างๆ ยังเป็นรัฐขนาดเล็กที่เรียกว่า “นครรัฐ” จากแนวความคิดและคำสอนของนักปราชญ์ที่สำคัญแห่งยุค 3 ท่าน ประกอบด้วย โซเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 100-109)

ภายใต้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยพรรคการเมืองจะเป็นตัวบ่งชี้สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความยึดมั่นของอุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือสังคมไหนที่มีระบบพรรคการเมืองที่อ่อนแอในการที่จะพัฒนาการเมืองของสังคมนั้นก็จะมีความอ่อนแอตามไปด้วย ถ้าหากภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีพรรคการเมืองที่มีการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำทั้งในแง่การจัดตั้งอุดมการณ์ทางการเมืองรวมทั้งวินัยของพรรค และบุคลากรในระดับชนชั้นนำทางการเมืองของพรรคอีกทั้งยังไม่มีการพัฒนาให้ถึงขีดที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพรรคที่แข็งแกร่งจะทำให้ระบอบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยก็ไม่สามารถที่จะดำเนินไปได้ด้วยดี (วนาภรณ์ พันธุ์พุกภัย, 2545, หน้า 16) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยกับพรรคการเมืองจึงเป็นดังภาพสะท้อนของกันและกันเมื่อพรรคการเมืองกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่เคียงคู่กัน

เมื่อระบบพรรคการเมืองกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องมีอยู่เคียงคู่กันระบบพรรคการเมืองจึงเป็นตัวขับเคลื่อนอุดมการณ์ประชาธิปไตยทำให้อุดมการณ์และนโยบายที่เป็นประชาธิปไตยได้รับการเอาไปปฏิบัติพรรคการเมืองคือองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นรัฐบาล

แต่สถาบันการเมืองอื่น ๆ ที่เกิดจากการใช้สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเช่นมูลนิธิ สมาคม สหภาพแรงงาน เป็นต้น แม้กลุ่มเหล่านี้จะมีอุดมการณ์ในการก่อตั้งและดำเนินงานองค์กรร่วมกันแต่กลุ่มเหล่านี้ไม่มีความต้องการที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจในการบริหารปกครองประเทศจากประชาชน ฉะนั้น ในการบริหารปกครองประเทศสถาบันพรรคการเมืองกับประชาชนจึงมีความเชื่อมโยงกัน โดยประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถใช้สิทธิหรือที่ในการเลือกตัวแทนอย่างเสมอภาคผ่านทางนโยบายของพรรคการเมือง ให้เข้ามาเพื่อทำหน้าที่แทนในด้านการนิติบัญญัติเพื่อตรา กฎหมายสร้างกฎที่จะมาใช้บังคับกับประชาชนอย่างเสมอภาค ด้านการบริหารเพื่อบริหารและควบคุมองค์กรในระบบบริหารราชการแผ่นดินให้นำนโยบายตามที่ประชาชนเห็นชอบมาสู่ ภาควิปฏิบัติ และตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการเมืองระหว่างด้านนิติบัญญัติกับด้านบริหาร พรรคการเมืองจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สะท้อนถึงเจตนารมณ์ และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ผ่านทางนโยบายของพรรคการเมืองในแต่ละยุค แต่ละสมัยว่าประสงค์จะให้ประเทศในห้วงเวลานั้น ๆ ดำเนินไปในทิศทางใด

สำหรับความหมายของคำว่า “พรรคการเมือง” หากพิจารณาความหมายโดยทั่วไปที่มีการใช้ในประเทศไทยแล้วส่วนใหญ่ของนักวิชาการที่มีชื่อเสียงทางด้านนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของไทย อาทิ ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ศาสตราจารย์ ดร. จิร โชค วีระสัจจะ รองศาสตราจารย์ วิสุทธี โพธิ์แท่น และ ศาสตราจารย์ ดร. อมร รักษาสัตย์ ได้อธิบายให้ความหมายในทำนองเดียวกันว่า พรรคการเมือง เป็นการรวมตัวในทางการเมืองของกลุ่มคนที่มีแนวความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เหมือน ๆ กันมาจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมา และมีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลเมื่อได้รับเลือก ให้เข้ามาเป็นรัฐบาลแล้วก็จะนำเอานโยบายของพรรคเข้าไปบริหารประเทศ (หยุต แสงอุทัย, 2517, หน้า 184) (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 7) (จิร โชค วีระสัจจะ, 2557, หน้า 363) (วิสุทธี โพธิ์แท่น, 2544, หน้า 3) (อมร รักษาสัตย์ และคณะ, 2544, หน้า 381) แต่หากพิจารณาความหมายที่เป็นรากฐานของคำ ๆ นี้ตามการศึกษาของนักวิชาการในต่างประเทศแล้ว คำว่า “พรรคการเมือง” จะมีการอธิบายแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการอันเป็นรากฐานและที่มาของการรวมของบุคคลไปสู่ความเป็นสถาบันการเมืองที่เรียกว่า “พรรคการเมือง” ในปัจจุบัน กล่าวคือ

ในยุคก่อนคริสต์ศักราชนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทต่อแนวคิดทางการเมืองการปกครอง 3 ท่านในสมัยกรีก ประกอบด้วยโสเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2545, หน้า 38, 46 และ 72) ได้อธิบายพรรคการเมืองว่าเป็นการแบ่งแยกชนชั้นระหว่างกลุ่มผู้ปกครองกับผู้ที่ถูกปกครองอย่างชัดเจน ในกลุ่มของผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม ศีลธรรมจึงจะเหมาะที่จะเป็นผู้ซึ่งจะเข้ามาปกครองบ้านเมืองและผู้ปกครองจะต้องทำให้ผู้ถูกปกครองอยู่ดีกินดีสำหรับผู้ซึ่งไม่มีความรู้ความสามารถ

ไม่อาจเป็นผู้ปกครองได้เพราะจะง่ายต่อการกระทำความผิด ถูกชักจูงได้ง่ายในยุคของเพลโต ได้ให้ ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายเป็นสิทธิความเสมอภาคที่ทันสมัยที่สุดในยุคนั้นนอกจากนี้ยังได้ อธิบายถึงความสำคัญของการเป็นนักการเมืองนักปกครองที่ดีนั้นนอกจากมีความรู้ความเข้าใจ ทางด้านการเมืองการปกครองและสามารถแยกแยะความดีกับความชั่วได้แล้วนั้นยังจะต้องมีความ เฉลียวฉลาด ยึดมั่นในความยุติธรรมมีคุณธรรม และตั้งมั่นในศีลธรรมจริยธรรมในหน้าที่หลักของ นักการเมืองการปกครองจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการขัดเกลา จิตใจของประชาชนให้รู้ถึงผิดชอบชั่วดีเพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สืบไปในยุคของอริสโตเติล (Aristotle) ได้เสนอให้มีการแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลและตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะต้องปลอดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐในการลิดรอนสิทธิของประชาชน

ช่วงก่อนที่ระบบการเมืองในสังคมตะวันตกจะเปิดกว้างมาสู่การยอมรับสิทธิเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานในทางการเมืองของประชาชนนั้น จะมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่เป็นของผู้ที่อยู่ ชนชั้นปกครองเท่านั้น (Ruling Party) ที่เป็นฝ่ายครอบงำอำนาจทางการเมือง (Maurice Duverger, 1972, pp. 213-214) จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ได้มีการรวมตัวกันของนักการเมืองในระบบการเมือง ของอังกฤษขึ้นเป็นพรรคทอรี (Tory) และพรรควิก (Whig) ถือได้ว่าพรรคทั้ง 2 นี้เป็นรากเหง้าของ พรรคการเมืองสมัยใหม่ (Modern Parties) (William Goodman, 1967, pp.7-10) ส่งผลให้เกิด พรรคการเมืองอย่างแพร่หลายในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้พรรคการเมือง สมัยใหม่ในสังคมตะวันตกได้ก่อเกิดและพัฒนาองค์กรมาพร้อม ๆ กับการขยายการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในภาคประชาชน มีการขยายสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองและการให้สิทธิในการออก เสียงเลือกตั้งกับประชาชนจำนวนมากในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองสมัยใหม่ได้ก่อ เกิดและพัฒนาพร้อม ๆ กับการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Democratic Regime) และการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการขยายตัวของสื่อสารต่าง ๆ (Communication) เป็นการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองและช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในทางการเมืองอย่างมาก (Barbara A. Chernow and George A. Vallasi, 1993, p.2081)

ส่วนนักวิชาการในยุคต่อ ๆ มาไม่ว่าจะเป็น คาร์ล เจ.ฟรีดริช (Carl J. Friedrich) (กนก วงษ์ตระหวาน, 2536, หน้า 28) เฮร์แมน ไฟเนอร์ (Herman Finer) (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวิน, 2544, หน้า 381) ออสติน แรนนี และวินมอร์ เคนดอลล์ (Austin Ranney and Winmore Kendall) รอย ซี. มาคริดิส (Roy C. Macridis) เคย์ ลอว์สัน (Kay Lawson) และวิลเลียม กู๊ดแมน (William Goodman) (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 6) ซิกมันด์ นิวแมน (Sigmund Neuman) (กนก วงษ์ตระหวาน, 2536, หน้า 16) แม็ก เวเบอร์ (Max Weber) (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2524, หน้า 226)

ตลอดจน เอดมันด์ เบอร์ก์ (Edmund Burke) (จิโรช วิระสัย, 2557, หน้า 365) ได้อธิบายให้ความหมายในทิศทางเดียวกันว่า เป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีแนวความคิดทางการเมืองหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน แล้วมารวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรที่เข้าสู่กระบวนการพรรคการเมืองในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีการแสวงหาอำนาจในรัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองมีการส่งผู้สมัครเข้าไปแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง และเพื่อเป็นตัวแทนในการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ ให้กับกลุ่มคนต่างๆ ในประเทศ

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว โจเซฟ ลาลอม บารา และไมรอน ไวเนอร์ (Joseph La Palombara and Myron Weiner) (กนก วงษ์ตระหวาน, 2536, หน้า 29) ยังได้ให้ความหมายที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมว่าพรรคการเมืองจะต้องเป็นการรวมตัวเป็นองค์กรที่มีความต่อเนื่องและจะต้องมีอายุยืนยาว ซึ่งเป็นการสืบทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งมีสาขาของพรรคกระจายไปทั่วประเทศ รวมถึงตามชุมชนต่าง ๆ และต้องการให้มีการติดต่อดึงดูดสัมพันธ์กับประชาชนอย่างเป็นกันเองตลอดจนมีความต่อเนื่อง ไม่ใช่แต่เฉพาะในเวลาหาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น และที่สำคัญองค์กรจะต้องมีเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและตำแหน่งทางการเมืองหรือมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นรัฐบาลและรับผิดชอบการบริหารประเทศ

ในขณะที่โมริช ดูแวย์แยร์ (Maurice Duverger) (Duverger, 1972, pp.101-102) ได้อธิบายลักษณะของพรรคการเมืองว่าเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงานกลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้านายทุน ฯลฯ และกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ไม่ได้มีความต้องการที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล หากแต่พวกเขาต้องที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อให้พรรคการเมืองรับแนวคิดของกลุ่มและความต้องการของกลุ่มไปเป็นนโยบายของพรรคการเมืองในการที่จะเป็นรัฐบาลต่อไปจะเห็นว่าพรรคการเมืองในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญกับสมาชิกอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นฐานรองรับความมั่นคงของพรรคอีกทั้งสมาชิกในพรรคจะให้ความสำคัญกับอุดมการณ์และนโยบายของพรรคมากกว่าตัวบุคคลที่เป็นหัวหน้าพรรคฉะนั้นกลุ่มพลังทางการเมืองที่สนับสนุนพรรคการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันหรือถือกำเนิดขึ้นของพรรคการเมืองในระบบการเมืองของประเทศทางตะวันตกทั้งประเทศที่ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและมีใช้ก็ตาม อาทิ กลุ่มกรรมกรในอังกฤษที่เป็นกำลังสำคัญในการก่อตั้งพรรคแรงงาน (Labour Party) ในตอนต้นศตวรรษที่ 20

กล่าวคือ เริ่มจากภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปี ค.ศ. 1773 (พ.ศ. 2316) ที่กรรมกรในที่ต่าง ๆ มีรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับพวกนายทุนหรือนายจ้าง และต่อมาสมาคมเหล่านี้ได้รวมกันเป็นสหภาพแรงงาน “Union of Labour” ส่งผลให้มีพลังในเชิงของการต่อรองสูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมีอุดมการณ์และทำกิจกรรมรวมกันอย่างต่อเนื่อง

ทำให้สหภาพมีความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายทางการเมืองจนกระทั่งในปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) จึงได้มีการก่อตั้งเป็นพรรคแรงงานขึ้นมา (The Labour Party) (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2523, หน้า 20-12)

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดพรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันหลักหรือเป็นกลไกหลักในการบริหารปกครองประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชน โดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยถ้าหากต้องการให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยพัฒนาไปได้ด้วยดีนั้นจะต้องมีการส่งเสริมในการพัฒนาพรรคการเมืองให้ขึ้นไปได้ด้วยดีในลักษณะที่เป็นพรรคการเมืองแบบทันสมัย จะต้องมีการจัดตั้งเป็นสถาบันการเมืองที่ถาวร รวมทั้งมีกระบวนการทางการเมืองภายในพรรค ก็จะต้องมีการจัดตั้งให้เป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็ง มีความถาวร และมีจิตวิญญาณ นั่นก็คือพรรคการเมืองจะต้องมีอุดมการณ์ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมสมาชิกของพรรคจะต้องมีความผูกพันต่ออุดมการณ์และนโยบายของพรรค ในการบริหารงานของพรรคจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุและผลให้ขึ้นไปตามหลักวิชาการจึงจะสามารถเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานสำหรับกลุ่มผู้นำพรรคจะต้องเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ มีบารมีทางการเมืองการปกครองได้รับความเชื่อถือจากคนในสังคม จะต้องมีบารมีและเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางการเมือง (วนาภรณ์ พันธุ์พุกภัย, 2545, หน้า 16)

สำหรับในส่วนของการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเป็นสถาบันทางการเมืองเพื่อมาเป็นตัวแทนของตนเองหรือมาเป็นตัวแทนของกลุ่มอันมีความมุ่งหมายที่จะเข้ามาอิทธิพลในการบริหารประเทศและผลักดันนโยบายของกลุ่มตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในขณะหาเสียง ในทัศนะของแดนนี่ ไรย์ (Danny Rye) นั้น เห็นว่าเป็นการรวมตัวก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็งอันจะพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองได้นั้นต้องพื้นฐานร่วมกันในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านรวมกัน (ไพรวลัย เคนพรม, 2560, หน้า 3) ดังนี้

1) ทางด้านความคิดเห็นที่จะต้องมิมุมมองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความคิดเห็นและแสดงออกที่มีความสอดคล้องกัน

2) ทางด้านทัศนคติในการให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทิศทางเดียวกัน

3) ทางด้านอุดมการณ์ได้มีจุดมุ่งหมายในอุดมการณ์ร่วมกัน

4) ทางด้านผลประโยชน์มีความมุ่งหวังที่จะได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกัน

โดยสรุประบบพรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันของบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีความคิดเห็นมีอุดมการณ์ ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง สังคม หรือเศรษฐกิจก็ตาม เพื่อสนับสนุนผลักดันพรรคการเมือง หรือในการรวมกลุ่มนี้หากมีความต่อเนื่องและเข้มแข็งก็จะพัฒนาไปสู่พรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบันทางการเมือง ซึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อสถาปนาพรรคการเมืองสมาชิกที่

มีอุดมการณ์ร่วมกันจะทำกิจกรรมรณรงค์ทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การสรรหาบุคคลที่จะมาบริหารพรรคการประชุมพรรคเพื่อกำหนดนโยบายต่างๆ ร่วมกันการเตรียมการการเลือกตั้ง การหาสมาชิกเพิ่ม และการระดมทุนของพรรคด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดกระบวนการนำอุดมการณ์และนโยบายของกลุ่มไปบริหารปกครองหรือมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองประเทศต่อไป

สำหรับกลุ่มผลประโยชน์ได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการปกครองตั้งแต่สมัยกรีกโบราณต่อมาในช่วงเวลา 399 ปี ก่อนคริสต์ศักราช (พ.ศ. 144) ในสมัยโสเครตีส (Socrates) นักปรัชญาเมธีผู้ยิ่งใหญ่ของโลกได้ศึกษาถึงสิ่งที่เป็นมนุษย์ด้วยการตั้งคำถามต่างๆ ก็เพื่อที่จะแสวงหาคำตอบถึงสิ่งที่เป็นของมนุษย์จริง ๆ โดยมีแนวความคิดที่สำคัญทางการเมืองเกี่ยวกับมนุษย์กับรัฐซึ่งมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีสัญชาตญาณในการรวมกลุ่มมนุษย์ไม่สามารถแยกตัวไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง จึงทำให้มนุษย์จึงต้องมีการรวมกลุ่มกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันเมื่อมีการรวมกลุ่มกันและสุดท้ายก็ทำให้เกิดเป็นรัฐขึ้นมา

โสเครตีส (Socrates) ยังได้กล่าวว่ารัฐเป็นสิ่งที่ดีและมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ ซึ่งรัฐเป็นแหล่งที่คนสามารถมีชีวิตที่ดี จึงทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างจากเพื่อนร่วมสังคม ทำให้มนุษย์สามารถปฏิบัติในสิ่งที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อชีวิตที่ดีมีความสุข และนอกเหนือจากนั้นรัฐเป็นศูนย์กลางในการตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของสมาชิกภายในสังคม ในเบื้องต้นเป็นการรวมกลุ่มกันโดยอาศัยความผูกพัน มีการแบ่งงานกันทำ รวมถึงการแจกจ่ายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มจึงทำให้มนุษย์มีการรวมเป็นกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ต่างๆ ของตนเอง ความเป็นกลุ่มผลประโยชน์เริ่มมีความชัดเจนขึ้นในยุคนี้เป็นต้นมา(สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2545, หน้า 25-26)

อย่างไรก็ตาม ในการรวมกลุ่มนั้นมีสาเหตุที่แตกต่างกันไปเช่นจากสภาพของสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมืองที่ไม่เหมือนกัน จึงได้มีการแยกกลุ่มออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (แสวง รัตนมงคลมาศ, 2514, หน้า 211)

1) กลุ่มผลประโยชน์ดั้งเดิม

จะมีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่รวมกันขึ้นโดยมีสายอาชีพเดียวกันเป็นหลักจะพบเห็นในสังคมแถบตะวันตก กลุ่มผลประโยชน์นี้จะเน้นเฉพาะสาขาวิชาชีพ อาทิ แพทย์ ทนายความ นักการศาสนา กลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรม สาเหตุในการรวมกลุ่มนั้นเนื่องมาจากมีความผูกพันในทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางประเพณี รวมถึงความเชื่อถือต่าง ๆ นอกเหนือจากจะเป็นกลุ่มอาชีพเก่าแก่ของมนุษย์แล้วนั้น รูปแบบของโครงสร้างเกี่ยวกับจำนวนของสมาชิกที่มีไม่มากนักเป็นเพียงกลุ่มของชนชั้นหนึ่งในสังคมที่มีบทบาทและความสำคัญ และมีผู้นำของกลุ่มจะเป็นผู้ที่มีบารมี ความอาวุโสสูงอันมีลักษณะสอดคล้องกับพรรคการเมืองดั้งเดิมอีกด้วย

2) กลุ่มผลประโยชน์สมัยใหม่

ในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มนี้จะเป็นไปในทางเศรษฐกิจจะพบเห็นในประเทศอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นว่าการรวมกลุ่มหรือความผูกพันของสมาชิกขึ้นอยู่กับเหตุผลของประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจ ยังส่งผลถึงกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีการรวมกลุ่มกันด้วยเหตุผลทางการเมืองมีผลประโยชน์ร่วมกันในทางอุดมการณ์ทางการเมือง ถ้าหากเรามองถึงโครงสร้างของกลุ่มจะเห็นว่าผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มนั้นจะมีจำนวนสมาชิกเป็นจำนวนมากเป็นลักษณะมวลชนคล้ายกับพรรคการเมืองมวลชน ลักษณะผู้นำของกลุ่มจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกภายในกลุ่ม

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์หรือ Interest Groups เป็นการรวมกลุ่มที่เป็นตัวแทนสาขา อาชีพสาขาในสังคมที่มีจำนวนมากและรวมกันตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขานั้น ๆ สำหรับคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันและมักจะมีการใช้ปะปนกันอยู่เสมอคือ

- Interest Groups หมายถึงกลุ่มผลประโยชน์
- Pressure Groups หมายถึง กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพล
- Organized Groups หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้ที่มีผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์ที่รวมกันในลักษณะขององค์การ
- Group interest หมายถึง ผลประโยชน์ของกลุ่มที่ไม่เหมือนกันกับ Organized Groups เพราะเป็นการรวมกันเฉย ๆ ไม่มีการจัดองค์การ
- Ideological Groups หมายถึง กลุ่มอุดมการณ์ ไม่มีการแบ่งเป็นชั้นอาชีพ เพศและอาชีพ
- Lobby หมายถึง กลุ่มแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นอกสภาเปรียบเทียบกับเป็นสภาที่ 3 ของสหรัฐอเมริกา
- Political Groups หมายถึง กลุ่มการเมืองหรือ สโมสรการเมือง Political Clubs
- Powers Groups หมายถึง กลุ่มพลังต่าง ๆ ขบวนการต่าง ๆ

สำหรับจุดหมายสำคัญของกลุ่มต่าง ๆ คือ ในการป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มซึ่งมีการแบ่งตามสาขาของสังคมผลประโยชน์นั้นอาจหมายถึง ผลประโยชน์เฉพาะของกลุ่มหรือผลประโยชน์นอกกลุ่ม คือผลประโยชน์ทั่วไปที่เป็นประโยชน์สาธารณะ รวมถึงจุดหมายสุดท้ายคือการมีอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ (David L. Sills, 1972, p.486)

นักวิชาการตะวันตกได้ให้ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ดังนี้ ดอร์วิน คาร์ทไวท์ และอาวิน เซนเดอร์ (Dorwin Cart Wright and Alwin Zender, 1953, p.20) อาร์เธอร์ เอฟ เบนท์ลีย์ (Arthur F. Bentley, 1949, pp.200-222) เอส.อี.ไฟเนอร์ (S.E. Finer)(S.E. Finer, 1961, pp.117-124)

เดวิท บี ทูแมน (David B. Truman, 1971, pp.33-37) โมริซ ดูแวย์เยร์ (Murice Duverger, 1972, pp.101-102) เป็นการรวมกลุ่มกันแล้วจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมาและมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองร่วมกัน เพื่อจะเข้าไปมีอิทธิพลเหนือรัฐบาล หรือเป็นผู้มีอำนาจในทางการเมืองเพื่อเข้าไปกำหนดนโยบายสาธารณะที่เอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิกของกลุ่ม และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นกลุ่มที่จะกดดันให้รัฐบาลทำตามเป้าหมายของกลุ่มตน ไม่มีความต้องการที่จะเข้าไปร่วมแสวงหาอำนาจในการจัดตั้งเป็นรัฐบาล

นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายว่า (สุธรรม ชาติสังข์ และอดุลย์ ต้นประยูร, 2525, หน้า 39) (ฉลอง ภิรมย์รัตน์, 2521, หน้า 2) (สุขุม นวลสกุล, 2529, หน้า 237) บุคคลจำนวนหนึ่งมารวมตัวกันเพราะมีอาชีพหรือโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีทัศนะร่วมกัน เพื่อผลักดันให้รัฐบาลยอมรับและสนองตอบความต้องการของกลุ่ม และกลุ่มผลประโยชน์นี้ไม่ได้ต้องการเข้ามาเป็นรัฐบาล

ในความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศเห็นตรงกันว่ากลุ่มผลประโยชน์ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองโดยตรง ด้วยการส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปเป็นรัฐบาลอย่างพรรคการเมือง แต่เพียงต้องการแสดงบทบาทในด้านการมีอิทธิพลเหนือผู้มีอำนาจในทางการเมืองโดยการเรียกร้องเสนอแนะ กดดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมาย นโยบายโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อให้เกิดความสอดคล้องหรือเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น (Ethridge and Handelman, 2004, p.134) (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 1997, p.185)

และนักวิชาการ อัลมอนด์ (Almond) และ เพาเวลล์ (Powel) ได้มองว่าเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่ผลประโยชน์ร่วมกันเป็นลักษณะของการร่วมกันเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพการงาน หรือการร่วมกันรักษาผลประโยชน์แสวงหาผลประโยชน์ทางด้านต่างๆเมื่อได้เห็นประโยชน์ร่วมกันจึงทำให้เกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมา และกลุ่มผลประโยชน์นี้มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองของประเทศเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อรัฐในการเป็นตัวเชื่อมความต้องการของกลุ่มของตนในการเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาล (ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2549, หน้า 144) อัลมอนด์ (Almond) และ เพาเวลล์ (Powel) ได้มีการแบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ ดังนี้ (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2535, หน้า 115)

(1) กลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่เคว้งกว้างไร้บรรทัดฐาน (Anomic Interest Groups) ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเมื่อมีเหตุวิกฤตที่รุนแรงเกิดขึ้น ที่ค่อนข้างกะทันหันตามอารมณ์เป็นการรวมตัวที่ไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรและจะมีการเรียกร้องผลประโยชน์เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่ม ดังเช่นการจลาจลการประท้วง และการก่อความไม่สงบ

เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่เคล้งกว้างไร้บรรทัดฐาน (Anomic Interest Groups) ในเหตุการณ์ที่มีศูนย์กลางของนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นแกนนำในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และมีการทำทลายอำนาจของกลุ่มผู้ปกครองในขณะนั้น แม้กลุ่มผู้ปกครองจะเป็นทหารแต่ก็ยังมีประชาชนทำการเข้าร่วมเดินขบวนประท้วงอย่างมีดฟ้ามีดินซึ่งเหตุการณ์นี้อาจจัดอยู่ในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลที่เคล้งกว้างไร้บรรทัดฐาน (Anomic Interest Groups) ได้

(2) กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง (Non-Associational Interest Groups) ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ คือกลุ่มนี้จะไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรที่ถาวรขึ้นมาและไม่มีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นลักษณะต่อเนื่องไม่มีบุคลากรที่จะดำเนินงาน ดังเช่น กลุ่มชนชั้น กลุ่มเครือญาติกลุ่มสถานภาพกลุ่มเชื้อชาติ เป็นต้น เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันห่าง ๆ เวลาที่มีการเรียกร้องผลประโยชน์ของกลุ่มก็จะเป็นแบบไม่เป็นทางการมีการเรียกร้องผ่านบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้นำ และเป็นการเรียกร้องผลประโยชน์แบบครั้งคราว

(3) กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน (Institutional Interest Group) ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันและเกิดขึ้นภายในองค์กร ได้มีการจัดตั้งเป็นสถาบันมีการวางกฎระเบียบของบังคับต่าง ๆ อาทิเช่น บริษัท กลุ่มธุรกิจ กองทัพ ข้าราชการ พรรคการเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะต้องทำหน้าที่ที่ได้มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะที่ไม่ใช่การเรียกร้องผลประโยชน์ แต่กลุ่มนี้อาจจะทำการเรียกร้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมจะเห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์มีความเข้มแข็งและมีบทบาทสูงมากในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา

(4) กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้ง (Associational Interest Groups) ซึ่งจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รวมตัวกันแบบเป็นทางการตามลักษณะของโครงสร้างที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ มีการวางกฎระเบียบรวมถึงการจ้างบุคลากรเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะเป็นกลุ่มที่เข้ามาเป็นปากเป็นเสียงแทนเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหภาพแรงงาน สมาคมพ่อค้า หอการค้า เป็นต้น สำหรับสังคมที่พัฒนาแล้วกลุ่มนี้จะได้เปรียบกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เพราะกลุ่มนี้จะได้รับการยอมรับได้รับความชอบธรรมและทำให้กลุ่มนี้เกิดขึ้นรวมไปถึงกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม

นอกเหนือจากนี้นักวิชาการ อัลมอนด์ (Almond) เพาเวลล์ (Powel) และมัตต์ (Mundt) ยังได้อธิบายถึงวิธีการดำเนินการเพื่อให้มีประสิทธิผลของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น คือ (Almond, Powel and Mundt, 1993, pp.80-81)

(1) ต้องมีความสามารถในการระดม (Mobilize) สิ่งที่เป็นตัวสนับสนุน เช่น พลังงาน ทรัพยากร สมาชิก กำลังเงิน ความชำนาญทางการเมือง ความเป็นปึกแผ่นขององค์กรและศักดิ์ศรีที่ปรากฏต่อสาธารณะหรือต่อนักการเมืองที่ทรงอิทธิพล

(2) เข้าใจถึงสถานการณ์ในปัจจุบันว่าในเวลานั้นปัญหาอะไรที่กำลังเป็นที่สนใจของคนส่วนใหญ่ เช่น ปัญหาการยกระดับความเป็นอยู่ของลูกจ้างของกรรมกรกำลังเป็นที่สนใจของสังคม ซึ่งส่งผลให้องค์กรลูกจ้าง กรรมกรจะมีบทบาทเด่นขึ้นมา ถ้าหากปัญหาการบริการสังคมกำลังเป็นที่สนใจ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลที่มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องการเคหะการขนส่ง การรักษาพยาบาลก็จะมีบทบาทเด่นขึ้นมา

(3) เข้าใจถึงโครงสร้างของรัฐบาล เช่น ในสหรัฐอเมริกา กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพลจำเป็นจะต้องแสวงหาอิทธิพลต่อกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองหลายกลุ่ม เนื่องจากการปกครองแบบรัฐรวม (Federal State) ในขณะที่อังกฤษมีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยว (Unitary State) จะมีกลุ่มอำนาจที่แคบกว่าแต่เข้าถึงได้ยากกว่าในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(4) ความเป็นอิสระของกลุ่มหรือมีความเป็นตัวเอง ในข้อนี้เป็นข้อที่สำคัญเกี่ยวกับประสิทธิผลของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล เช่น ในฝรั่งเศสและอิตาลี กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมอย่างสหภาพแรงงานจะถูกควบคุมโดยพรรคคอมมิวนิสต์หรือไม่ก็จะถูกควบคุมโดยศาสนจักร ดังนั้นในการระดมสิ่งสนับสนุนก็เพื่อพรรคการเมืองหรือสถาบันสังคมที่บงการอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะที่ขาดความเป็นอิสระและจะมีผลเสียต่อกระบวนการทางการเมือง

นักวิชาการตะวันตก โทมัส เอ็ม แม็กสตัดท์ (Thomas M. Magstadt) (Magstadt, 2003, pp.318-319) ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพราะ

(1) ระบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่ปกป้องสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ซึ่งจะต้องรวมถึงเสรีภาพในการแสดงออกและการรวมกลุ่ม ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์ไม่เพียงแต่เป็นส่วนที่สำคัญ แต่ยังคงเป็นผลลัพธ์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ของสังคมระบอบประชาธิปไตย

(2) ในสังคมประชาธิปไตยซึ่งมีความสลับซับซ้อนในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมากกว่าสังคมเผด็จการ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เห็นว่าคุณลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จากสิทธิและเสรีภาพที่ระบอบการเมืองนี้เปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงออกเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของตนเอง

(3) การที่กลุ่มผลประโยชน์เกิดขึ้นและเติบโตในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นเพราะรัฐบาลเป็นผู้กระจายผลประโยชน์ให้กับสังคม การสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่สังคมของรัฐบาลทางด้านต่างๆ ซึ่งมีส่วนต่อการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ของสังคมตามมาด้วย ตามที่กล่าวมาในข้างต้นเราจะพบว่ากลุ่มผลประโยชน์ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองโดยตรงในการส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างพรรคการเมือง แต่หากเป็นการแสดงบทบาทในการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือผู้มีอำนาจทางการเมืองด้วยการเรียกร้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมาย นโยบาย โครงการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อให้สอดคล้องและเอื้อประโยชน์กับกลุ่มมากที่สุด (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ออนไลน์) สำหรับกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมนั้น อีธริดจ์และแฮนเดิลแมน (Ethridge and Handelman) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์โดยใช้เกณฑ์ในด้านผลประโยชน์ที่กลุ่มได้วางเป้าหมายไว้ดังนี้ (Ethridge and Handelman, 2004, pp.134-137)

(1) สหภาพแรงงาน (Labour Unions)

ในสหภาพแรงงานนั้นจัดว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่เรียกร้องความต้องการของตนทั้งจากนายจ้างและรัฐบาล ในการเจรจาต่อรอง เรียกร้องอัตราค่าจ้างที่เป็นธรรม รวมทั้งสวัสดิการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับสหภาพแรงงานนั้นมีทั้งภาคเอกชนและภาครัฐวิสาหกิจ อาทิ สหภาพแรงงานธุรกิจสิ่งทอ สหภาพแรงงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นต้น

(2) สมาคมธุรกิจ (Business Organizations)

จะเห็นได้ว่าสมาคมหรือองค์กรทางธุรกิจต่าง ๆ ส่วนพยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อรัฐบาลทั้งสิ้นไม่ต้องการให้รัฐบาลมีนโยบายในการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มอัตราภาษี ออกกฎระเบียบ หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อประกอบการของตน แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็จะต้องอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับสหภาพแรงงานที่มักจะเรียกร้องการขึ้นค่าแรงอยู่เสมอซึ่งเป็นการส่งผลกระทบต่อรายได้ในการประกอบการ สำหรับประเทศกำลังพัฒนาในแถบเอเชียเหล่าสมาคมธุรกิจจัดว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลเหนือรัฐบาลด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับคนรัฐบาล นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติของนักธุรกิจกับผู้มีอำนาจ หรือความสัมพันธ์อันดีเพื่อน เป็นต้น

(3) กลุ่มเพศ ศาสนา เชื้อชาติและวัย (Gender, Religious, Ethnic, and Age Groups)

เรามักจะพบเห็นว่ากลุ่มสตรีในโลกตะวันตกมีบทบาททางด้านต่าง ๆ สูง เป็นการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของเพศหญิงเพื่อให้ทัดเทียมกับเพศชาย เป็นที่น่าสังเกตว่าในสังคมไทยนั้นการเรียกร้องสิทธิสตรี เช่น มุลนิธิผู้หญิงได้มีบทบาทในการเรียกร้องรัฐบาลให้คำนึงถึงสิทธิ

ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายในด้านต่าง ๆ ในส่วนทางด้านศาสนาจะมีองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ เข้ามาทำหน้าที่ให้ข้อมูลหรือกดดันรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่กลุ่มตนนับถือ กลุ่มผลประโยชน์ทางเชื้อชาติมีมากในสังคมอเมริกันซึ่งเป็นแหล่งรวมของคนเชื้อชาติต่าง ๆ ที่มาอาศัยร่วมกัน

(4) กลุ่มผลประโยชน์เพื่อสาธารณะ (Public Interest Groups)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่กล่าวมานั้นโดยเฉพาะ 2 ประเภทแรกมุ่งกดดันหรือเรียกร้องรัฐบาลเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ผลประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อให้นักในสังคม ตัวอย่างของการเรียกร้อง กดดัน หรือเสนอแนะรัฐบาล เช่นการก่อตั้ง “ชมรมเมาไม่ขับ” ในประเทศไทย เพื่อสื่อให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากการดื่มสุรา จนนำมาสู่การออกกฎหมายเพื่อลงโทษคนดื่มสุราแล้วขับขีรถ หรือกลุ่มกรีนพีซ (Green Peace) ที่เรียกร้องกดดันรัฐบาลในประเด็นเกี่ยวกับทางด้านสิ่งแวดล้อม องค์การด้านสิทธิมนุษยชนที่มีการรณรงค์เคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลให้คำนึงถึงประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนในการกำหนดและดำเนินนโยบาย

(5) สมาคมวิชาชีพ (Professional Associations and Occupational Groups)

ในสายวิชาชีพทางด้านต่าง ๆ มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มมีจำนวนมาก เช่น สภานายความ แพทยสภา สมาคมสถาปนิก สภาวิศวกร สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาต คุรุสภา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าสมาคมวิชาชีพเหล่านี้มักจะกดดัน เรียกร้องรัฐบาลให้ดำเนินการในเรื่องเกี่ยวกับระเบียบ กฎเกณฑ์ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ โดยเฉพาะใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นเรื่องที่ให้ความสำคัญอย่างมาก เป็นการแสดงถึงว่าน่าเชื่อถือของสาธารณะที่มีต่อวิชาชีพของตน ในขณะที่เดียวกันก็ยังเป็นการสกัดกั้นผู้ที่ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสมไม่ให้เข้ามาประกอบวิชาชีพนั้น ๆ อีกด้วย

ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มไหนก็ตามต่างล้วนมีกลยุทธ์หรือวิธีการในการผลักดันให้รัฐบาลทำตามความต้องการของกลุ่มได้หลาย ๆ วิธีที่สำคัญ ๆ คือ (Ethridge and Handelman, 2004, pp.137-140) (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 1997, pp.194-198)

(1) การล็อบบี้ (Lobby)

เป็นใช้วิธีการ โน้มน้าวให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของรัฐบาล หรือสมาชิกรัฐสภาที่กำลังพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มให้คล้อยตาม ในแบบที่ไม่เป็นทางการเป็นลักษณะส่วนตัว หรือในรูปแบบเป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมเสนอข้อมูล การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ เป็นต้นซึ่งในสหรัฐอเมริกาจะเป็นการพบปะกันระหว่างนักล็อบบี้ (Lobbyist)

กับเจ้าหน้าที่รัฐเป็นเรื่องปกติมีความชอบธรรมและที่สำคัญจะไม่มี การตัดสินใจบนหรือการทุจริตเข้ามาเกี่ยวข้อง

(2) การมีอิทธิพลต่อมติมหาชน

ถ้าหากมติมหาชนหรือความคิดเห็นของประชาชนเข้าข้างกลุ่มผลประโยชน์ใดก็ตามจะส่งผลให้กลุ่มผลประโยชน์นั้นมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาลอย่างมาก เพราะรัฐบาลหรือฝ่ายนิติบัญญัติจะตัดสินใจใด ๆ มักจะต้องคำนึงถึงมติมหาชน เป็นการแสดงถึงความชอบธรรมทางการเมืองและเสถียรภาพทางการเมือง ถ้าหากกลุ่มผลประโยชน์สามารถสร้างความรู้สึก หัสนกตะที่ตึกเกิดขึ้นในหมู่ประชาชนก็มักจะประสบความสำเร็จในการผลักดันหรือเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เพราะเหตุนี้กลุ่มผลประโยชน์จึงต้องหาหนทางในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงเป้าหมายต่าง ๆ ของกลุ่มที่ทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เพื่อประโยชน์สาธารณะ

(3) การบริจาคเงินสนับสนุนการเลือกตั้ง

ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบันนี้เงินเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนั่นหมายถึงค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งจำนวนมากที่จะถูกนำไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งการซื้อสื่อเพื่อให้เข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ง่ายและรวดเร็ว จึงทำให้นักการเมืองและพรรคการเมืองจำเป็นต้องรับเงินบริจาคจากผู้ที่ต้องการให้การสนับสนุนเป็นจำนวนมาก ในทางกลับกันเมื่อกลุ่มผลประโยชน์บริจาคเงินสนับสนุนนักการเมืองและพรรคการเมืองย่อมมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีอิทธิพลในการผลักดันให้นักการเมืองหรือพรรคการเมืองในสภาหรือรัฐบาลเสนอประโยชน์ที่เอื้อกับกลุ่มต่อไป

(4) การฟ้องร้องดำเนินคดี

การใช้แรงแม้ทางกฎหมายเพื่อฟ้องร้องคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ศาลพิจารณานโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อช่วยระงับหรือชะลอการออกนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาลที่อาจจะส่งผลเสียหายต่อกลุ่มผลประโยชน์ หรือเพื่อเร่งให้รัฐบาลดำเนินการให้เร็วขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์

(5) การประท้วง

การประท้วงเป็นช่องทางหนึ่งในการให้ตนเองได้เข้าไปอยู่ในสื่อโดยไม่ต้องใช้จ่ายเงิน เป็นวิธีของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีเงินทุนน้อยและไม่มีอำนาจในสังคม วิธีการประท้วงมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การเดินขบวน หรือการนั่งประท้วง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการสร้างความสนใจให้กับสื่อมวลชนที่จะนำไปเสนอเป็นข่าวสารให้กับประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่ม

(6) การให้สินบน

วิธีการนี้จะพบเห็นมากในประเทศกำลังพัฒนามักจะมีทุจริตด้วยการติดสินบนให้กับนักการเมือง ข้าราชการรวมถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ จะเห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่มีเงินทุนในการเคลื่อนไหวมากมักจะใช้วิธีติดสินบนมากกว่าวิธีการอื่น ๆ เพราะเป็นช่องทางที่รวดเร็วและค่อนข้างได้ผล จึงส่งผลให้เกิดกรณีความร่ำรวยผิดปกติของผู้มีอำนาจในสังคม

ในแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์นั้นตามแนวคิดของโมริซ ดูแวย์แยร์ (Maurice Duverger) (Duverger, 1972, pp.101-104-125) ได้แบ่งกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

(1) กลุ่มผลักดันจริง หมายถึงกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้ก่อตั้งขึ้นและจัดองค์กรของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะกลุ่มนั้นจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กก็ตามกลุ่มจะมีอำนาจในการผลักดันทางการเมืองที่เรียกว่ากลุ่มอิทธิพลที่มีอิทธิพลต่อองค์กรบริหารและนิติบัญญัติ กลุ่มนี้จะมีการวางเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีสมาชิกมีการจัดสายงานการบริหารในองค์กร แต่ไม่ได้ต้องการที่จะเข้าเป็นรัฐบาลเพื่อบริหารปกครองประเทศการดำเนินกิจกรรมเพื่อผลักดันทางการเมืองสำหรับกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจผลักดันมี 4 กลุ่มคือ

- กลุ่มผลักดันเฉพาะกรณี(Exclusive Groups)เป็นกลุ่มที่มีจุดประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์เพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น อาทิ เป้าหมายของกลุ่มมุ่งเน้นเกี่ยวกับการเมืองก็จะอยู่ภายในขอบเขตของการเมือง ในสหรัฐอเมริกาจะเรียกว่ากลุ่มLobby

- กลุ่มผลักดันบางส่วน(Partial Groups) เป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมหลักไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับการเมืองหรือนโยบายของรัฐแต่อาจจะเข้าไปเกี่ยวข้องบ้าง โดยหลักมักจะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ อาทิ สหภาพแรงงาน สหภาพกรรมกร สมาคมนายจ้าง เป็นต้น กิจกรรมบางอย่างขององค์กรจะเข้าเกี่ยวข้องกับรัฐเช่นการผลักดันให้รัฐบาลปฏิบัติตามอันมีเป้าหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์และรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ในกลุ่มนี้จะเป็นที่อยู่ในการตั้งคมอุตสาหกรรม สังคมเกษตรกรรม

- กลุ่มผลักดันเอกชน (Private Groups) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยสถาบันของเอกชน อาทิ ธุรกิจเอกชน บริษัท ห้างร้าน หน่วยการผลิต สำหรับความคิดของกลุ่มนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) จึงทำให้เอกชนมีเสรีภาพในการประกอบการต่าง ๆ รัฐจะเข้าไปแทรกแซงได้น้อยมากส่งผลให้กลุ่มมีเสรีภาพในการต่อสู้เรียกร้องเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ดังนั้นกลุ่มผลักดันเอกชนคือ กลุ่มผลประโยชน์ของเอกชน อาทิ สหภาพแรงงาน สมาคมผู้ประกอบการ สมาคมเยาวชน สมาคมสตรี เป็นต้น

- กลุ่มผลักดันมหาชน หรือ กลุ่มสาธารณะ (Public Groups) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มจึงบีบบังคับหรือใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ แต่เดิมการจัดตั้งแบบลับเป็นการให้ความช่วยเหลือคนในกลุ่มข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ ผู้ตรวจสอบบัญชี สมาคมศิษย์เก่าของสถาบันศึกษาชั้นสูงของรัฐ ในปัจจุบันนี้กลุ่มนี้ได้มีการจัดตั้งอย่างเปิดเผยและมีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม เช่น สมาคมข้าราชการพลเรือนของไทย

(2) กลุ่มผลักดันแฝง เป็นกลุ่มที่มีลักษณะกลุ่ม องค์กร ชมรม จัดตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนทั่วไป อาทิ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มนักธุรกิจที่มีจะประสงค์ผลักดันทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นไม่ได้เพื่อตนเอง แต่จะต้องเป็นลักษณะการว่าจ้างให้ทำ ซึ่งโมริซ ดูเวแยร์ (Maurice Duverger) ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มสื่อสารมวลชน

การรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ มักจะปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในสังคมตะวันตก ซึ่งในแต่ละกลุ่มก็จะมีรูปแบบในการรวมตัวกันมีการทำหน้าที่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันที่สำคัญคือกลุ่มเหล่านี้มักจะมีความสัมพันธ์กันและมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก ดังจะเห็นระบบพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่างก็เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรวมถึงกระบวนการทางการเมือง (Political Process) จะเห็นว่าสถาบันทั้งสองนี้ต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน ในบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์คือการเรียกร้องหรือแสดงออกถึงผลประโยชน์สำหรับบทบาทของพรรคการเมืองคือการนำข้อเรียกร้องหรือการแสดงออกของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อเสนอต่อรัฐบาลถึงแม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะทำหน้าที่เชื่อมโยงกันก็ตามแต่ยังมีความแตกต่างกันในประเด็นดังกล่าว (จุมพล นิมิพานิช, 2545, หน้า 60) ดังนี้ (ดูตารางที่ 2.1)

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของระบบพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์

ประเด็นความแตกต่าง	ระบบพรรคการเมือง	กลุ่มผลประโยชน์
1. เหตุผลของการมารวมกัน	มีอุดมการณ์และความคิดคล้ายคลึงกัน	มีผลประโยชน์ร่วมกัน
2. บทบาทหน้าที่หลัก	รวบรวมกลั่นกรองผลประโยชน์	แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ข้อเรียกร้องและความต้องการ
3. เป้าหมายของการมารวมตัวกัน	ต้องการเป็นรัฐบาล	ใช้อำนาจต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์มีความแตกต่างกันในประเด็นของวัตถุประสงค์การเข้ามารวมตัวกันของกลุ่มบุคคล สำหรับในกลุ่มผลประโยชน์นั้นมีเป้าหมายที่จะสร้างอิทธิพลเพื่อโน้มน้าว (Influence) ผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือรัฐบาลให้กระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ตามที่กลุ่มต้องการ โดยที่กลุ่มผลประโยชน์ไม่มีความต้องการที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลสำหรับพรรคการเมืองมีเป้าหมายที่จะต้องได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเพื่อให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลเข้ามามีตำแหน่งทางการเมือง

ส่วนในทางปฏิบัติจะเห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีหลายอย่างที่ไม่สามารถแยกออกจากกันให้เห็นเป็นรูปธรรมได้เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มนั้นมีลักษณะที่คล้ายกับพรรคการเมืองแต่ในขณะเดียวกันนั้นพรรคการเมืองในบางพรรคก็มีรากฐานมาจากกลุ่มผลประโยชน์และไม่สามารถแยกออกจากกลุ่มผลประโยชน์ออกจากพรรคการเมืองได้อย่างชัดเจนเพราะ (พฤทธิสถาน ชุมพล, 2535, หน้า 133-134) มีกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มที่สามารถมีวิวัฒนาการไปสู่การเป็นระบบพรรคการเมืองคือ พรรคแรงงานของอังกฤษที่ได้มีการรวมตัวกันของสหภาพแรงงานในช่วงศตวรรษที่ 19 ได้รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของกรรมกรจนได้กลายมาเป็นพรรคแรงงาน และในบางกรณีนั้นระบอบการเมืองแบบพรรคเดียวอาจมีอิทธิพลมากจนสามารถครอบงำกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์และระบบพรรคการเมืองจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมากจนแทบจะแยกไม่ออกและมีความเกี่ยวพันกันอย่างมาก โดยเฉพาะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของทั้ง 2 ฝ่าย ในบางครั้งพรรคการเมืองต้องอาศัยกลุ่มผลประโยชน์ในฐานะที่เป็นองค์กรผนวกเพื่อเป็นฐานในการสนับสนุนนโยบายและการดำเนินงานของพรรคการเมือง แม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์จะไม่ได้เข้าไปดำเนินงานโดยตรงแต่ก็มีบทบาทในการสนับสนุนพรรคการเมืองในความแตกต่างกันที่กลุ่มผลประโยชน์ต้องการที่จะกดดันให้รัฐบาลทำตามนโยบายของกลุ่มและให้เป็นไปได้เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มไม่ได้มีความต้องการที่จะเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลสำหรับพรรคการเมืองมีเป้าหมายหลักคือต้องการที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและได้จัดตั้งรัฐบาล

ถ้าหากเราย้อนดูประวัติศาสตร์นอกจากเรื่องกลุ่มผลประโยชน์แล้วนั้น ระบบการเลือกตั้งถือว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองสามารถเกิดขึ้นและไปต่อได้หรือไม่ก็คือระบบที่ใช้ในการเลือกตั้ง (แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส์ และคณะ, 2555, หน้า 6) เพราะคะแนนเสียงที่ได้จากการเลือกตั้งจะแปลงเป็นที่นั่งในสภาของพรรคนั้น ๆ ในระบบการเลือกตั้งหลัก ๆ ที่มีใช้กันอยู่ทั่วโลกมีอยู่หลายระบบซึ่งจะเป็นไปตามบริบทของสภาพทางการเมืองของแต่ละประเทศ ซึ่งได้แบ่งระบบการเลือกตั้งออกเป็น 3 ระบบใหญ่ (แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส์ และคณะ, 2555, หน้า 4) ดังนี้

(1) ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (Plurality/Majority System) มีการแยกย่อยออกเป็น 5 รูปแบบ สำหรับการเลือกตั้งระบบนี้จะมีลักษณะที่เด่นชัดคือการใช้แบบลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียวในระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ First Past The Post-FPTP) นั้นผู้ชนะคือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงสูงกว่าผู้อื่นในเขตเลือกตั้ง แต่ไม่จำเป็นจะต้องได้เสียงข้างมากเด็ดขาดถ้ามีการนำระบบนี้มาใช้กับเขตเดียวหลายเบอร์ ก็จะกลายมาเป็นระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.หรือ Block Vote-BV) ที่ผู้ลงคะแนนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนที่นั่งของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดก็จะได้รับเลือกตั้งจะไม่มีการคำนึงว่าจะได้คะแนนเสียงร้อยละเท่าไร

แต่ถ้าหากใช้ระบบนี้แต่เปลี่ยนให้ผู้ลงคะแนนลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อพรรคแทนการเลือกผู้สมัครที่เป็นคน ๆ ไปก็จะทำให้กลายเป็นระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ Party Block Vote-PBV) สำหรับระบบเสียงข้างมากเด็ดขาด อาทิเช่น ระบบคะแนนเสียงเพื่อเลือก (คล. หรือ Alternative Vote-AV) และระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ Two-Round System) เป็นลักษณะการจัดการเลือกตั้งสองครั้งในการเลือกตั้งรอบแรกจะมีลักษณะเดียวกับการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าหากไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดหรือพรรคการเมืองใดได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบแรกก็จะมีผลลงคะแนนเลือกตั้งรอบที่สอง เพื่อให้แน่ใจว่าผู้สมัครซึ่งชนะการเลือกตั้งจะได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดคือมากกว่าร้อยละ 50 (แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส์ และคณะ, 2555, หน้า 32-33)

(2) ระบบการเลือกตั้งแบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (Proportional System) มีรูปแบบสำคัญ 2 รูปแบบ ในการเลือกตั้งระบบนี้ต้องการลดความไม่เสมอภาคกันระหว่างส่วนแบ่งของคะแนนเสียงระดับชาติของพรรคกับส่วนแบ่งของที่นั่งในสภาของพรรค ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อโดยแต่ละพรรคการเมืองจะเป็นผู้เสนอรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง เมื่อพรรคทำการเสนอรายชื่อแล้วผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งจะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองจำนวนของผู้แทนจะเป็นไปตามสัดส่วนของส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ คือ (ประดิษฐ์ ยมนานท์, 2559, หน้า 105) พรรคใดได้รับคะแนนเสียงมากก็จะมีที่นั่งในสภามาก ถ้าหากได้รับคะแนนเสียงน้อยก็จะมีที่นั่งในสภาน้อยเป็นไปตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ได้รับ จึงถูกมองว่าการเลือกตั้งโดยใช้บัญชีรายชื่อพรรคเป็นการบรรลุความเป็นสัดส่วนได้ดีที่สุด การให้พรรคการเมืองนำเสนอบัญชีรายชื่อของผู้สมัครให้กับผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับภูมิภาค สำหรับการลงคะแนนจัดลำดับผู้สมัครตามที่ตนชอบในกรณีที่เป็นเขตเดียวหลายเบอร์ หรือที่เรียกว่า ระบบคะแนนเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) ซึ่งเป็นระบบสัดส่วนอีกแบบหนึ่งที่ใช้งานได้ดี (แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส์ และคณะ, 2555, หน้า 33)

(3) ระบบการเลือกตั้งแบบผสม (Mixed System) มี 2 รูปแบบคือระบบการเลือกตั้งแบบระบบคู่ขนาน (Parallel System) เป็นการผสมระบบที่ใช้ทั้งองค์ประกอบของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือระบบอื่น) กับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน แม้จะมีการนำระบบที่แตกต่างกันมาผสมกันก็ตาม แต่องค์ประกอบทั้งสองต่างก็เป็นอิสระต่อกัน ในระบบนี้จะไม่มีการชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก (ประดิษฐ์ ยมานันท์, 2559, หน้า 106) จะแตกต่างกับระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสพ. หรือ MMP) ที่ใช้ 2 องค์ประกอบเช่นกัน (โดยหนึ่งในนั้นคือระบบตัวแทนแบบสัดส่วน) จะมีความแตกต่างกับระบบคู่ขนานตรงที่องค์ประกอบของระบบตัวแทนแบบสัดส่วนใช้ชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนที่เกิดจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือระบบอื่น) ในลักษณะนี้จะมีความเชื่อมโยงกันในการจัดสรรที่นั่งในสภา (แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส และคณะ, 2555, หน้า 33)

ทุกประเทศของโลกไม่ว่าจะมีการปกครองในรูปแบบใดก็ตามพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางสังคมไปในทุก ๆ ด้านและพรรคการเมืองนั้นจะต้องมีการผสมผสานโครงสร้างที่เป็นกลไกกับโครงสร้างทางชีวภาพเข้าด้วยกันซึ่งนอกเหนือจากความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจกับความรับผิดชอบแล้วนั้นก็จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวความผูกพันในด้านอุดมการณ์ร่วมกันการมีจิตวิญญาณในการทำงานร่วมกัน แต่สำหรับในด้านบารมีนั้นเป็นความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลในการให้ความเคารพนับถือในแง่ความรู้ความสามารถรวมไปถึงความอาวุโส เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในองค์กรของพรรคการเมืองทั่วไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยหรือในระบบใด ๆ ก็ตาม มันคือข้อเท็จจริงที่เราไม่สามารถมองข้ามได้เลยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสังคมที่ยังมีลักษณะเป็นสังคมที่ยังยึดมั่นในจารีตประเพณีอยู่นั้น การให้เกิดขั้วซึ่งกันและกันในแง่ของคุณวุฒิและวัยวุฒิเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และในขณะเดียวกันนี้ภายใต้ของบรรยากาศสังคมการเมืองแบบใหม่ควมมีเหตุผลการมีความรู้ทางด้านวิชาการถือว่าเป็นแกนสำคัญอย่างยิ่งของการทำกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารพรรคการเมืองเสมอมา (วนาภรณ์ พันธุ์พุกภัย, 2545, หน้า 17)

2. ปรัชญา ทฤษฎีและแนวคิดการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและการพัฒนาของกลุ่มผลประโยชน์ไปสู่พรรคการเมือง

การรวมกลุ่มทางการเมืองในลักษณะพรรคการเมืองนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีการดำเนินการมาตั้งแต่ยุคก่อนคริสต์ศักราช แต่ก็ยังไม่ได้มีการจัดตั้งกันอย่างจริงจังส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ปกครองที่มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีความกล้าและมีการตั้งกฎระเบียบขึ้นมาเพื่อทำการปกครองผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 102)

จนกระทั่งภายหลังในช่วงปี ค.ศ 1850 (พ.ศ. 2393) พรรคการเมืองเริ่มมีวิวัฒนาการอย่างจริงจังและชัดเจนขึ้นจึงทำให้มีการรวมตัวทางการเมืองของประชาชนขึ้นในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศอิตาลี สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งประชาชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นองค์การสโมสร หรือสมาคม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองในประเทศอื่นได้แก่สมาคมปรัชญาสมาคมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาคมกรรมกร เป็นต้นอันเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มอย่างง่ายที่มีลักษณะไม่ซับซ้อน เหมือนการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมืองที่ต้องมีการจดทะเบียนจัดตั้งแบบปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีของการกำเนิดพรรคการเมืองและการบริหารพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ปรัชญาอูตมรัฐ (The Republic)

ในยุค 427-347 ปีก่อนคริสต์ศักราช (พ.ศ. 116-196) นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทต่อแนวคิดทางการเมืองการปกครองชื่อ เพลโต (Plato) ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของวิชาทฤษฎีการเมืองเพลโตได้เขียนหนังสือเรื่อง “อูตมรัฐ” (The Republic) ได้สะท้อนถึงความคิดของเพลโตในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐ ที่ได้กล่าวถึงรัฐในอุดมคติจะต้องมีความสมบูรณ์เพียบพร้อมทุกประการ และผู้ปกครองรัฐจะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมที่สามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีออกจากกันได้จะต้องมีความสามารถในการชักชวนให้ประชาชนตระหนักถึงความดี (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2558, หน้า 25-26) ในความเชื่อของเพลโตมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเพื่อทำความดีเพื่อเป้าหมายของการมีชีวิตที่ดีและหน้าที่สำคัญที่สุดของรัฐก็คือการส่งเสริมให้มนุษย์มีคุณธรรมความดี (Virtue) และมีความสุข (Happiness) ซึ่งรัฐในอุดมคติของเพลโตอาจจะปกครองในระบบราชาธิปไตย หรืออภิชนาธิปไตยก็ได้ที่เป็นการมุ่งเน้นรัฐที่เป็นเลิศ ซึ่งเพลโตต้องการให้อำนาจการปกครองขึ้นอยู่กับคณะหรือกลุ่มบุคคลจำนวนพอสมควร มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับคนเพียงคนเดียวหรือสองสามคนและรัฐในอุดมคติของเพลโตมีการมุ่งเน้นในการคัดกรองจำแนกชนชั้นและหน้าที่ของประชาชนตามพื้นฐานทางธรรมชาติ มีการแบ่งงานกันทำโดยเลือกงานให้เหมาะสมกับความสามารถที่มีของแต่ละคน (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2545, หน้า 46-61)

สำหรับรัฐในอุดมคติของอริสโตเติล (Aristotle) จะมุ่งเน้นรัฐแห่งความเป็นจริงในลักษณะโครงสร้างของรัฐที่ดีจะต้องมีปัจจัยที่แสดงถึงชีวิตที่ดี 3 ประการ คือการมีความสุขภายนอก (External) การมีความสุขทางร่างกาย (Physical) และการมีความสุขทางจิตใจ (Spiritual) ที่มีความแตกต่างกับของเพลโต (Plato) ซึ่งอริสโตเติล (Aristotle) ได้มองว่าโดยธรรมชาติรัฐแต่ละรัฐจะมีความแตกต่างกันที่เกิดจากลักษณะของพลเมือง ลักษณะของครอบครัว ของหมู่บ้านและชนชั้นภายในรัฐในแง่ของคนรวย คนชนชั้นกลางและคนจน ในความตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ อริสโตเติล (Aristotle) จึงได้จำแนกรัฐออกเป็น 6 รูปแบบ (ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 14-15) โดยการ

จำแนกตามจำนวนผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและมีจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจการปกครอง ดังนี้ (ดูตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 รูปแบบการปกครอง

	ปกครองเพื่อผลประโยชน์ ส่วนตน	ปกครองเพื่อผลประโยชน์ ส่วนรวม
ปกครองโดยคนคนเดียว	ระบบทรราชย์ (Tyranny)	ระบบกษัตริย์ (Monarchy)
ปกครองโดยคนจำนวนน้อย	ระบบคณาธิปไตย (Oligarchy)	ระบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy)
ปกครองโดยคนจำนวนมาก	ระบบประชาธิปไตย (Democracy)	ระบบโพลีตี (Polity)

ที่มา : ปรับปรุงจาก Aristotle, "Politics." Book III Chapter 7(Online)

2.2 ทฤษฎีการปกครองระบอบประชาธิปไตย

พัฒนาการของความหมายประชาธิปไตยที่ผ่านมารวมสองพันปี ซึ่งจะพบว่าในระยะแรกคือสมัยกรีกหลักการสำคัญของประชาธิปไตยมักจะถูกพิจารณาควบคู่ไปกับความดีความยุติธรรมตามความหมายของนักปรัชญาโสเครตีส (Socrates) เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) เมื่อสังคมพัฒนาขึ้นทำให้เกิดรัฐสมัยใหม่มีขอบเขตของขนาดและมีความสลับซับซ้อนมากกว่านครรัฐในสมัยกรีกทำให้มีการใช้อำนาจทางการเมืองของประชาชนที่แตกต่างไปจากเดิม จึงมีการมอบอำนาจให้กับตัวแทนเพื่อเป็นผู้ใช้อำนาจแทนตนเอง แต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจนั้นว่าจะใช้ในเรื่องใด มีเงื่อนไขอย่างไร ระยะเวลาสั้นเท่าไร ความรับผิดชอบของผู้ใช้อำนาจแทนจะเป็นในลักษณะของรูปแบบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน (Representative Democracy) (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2525, หน้า 186)

จะเห็นว่าภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการกระทำหรือแสดงออกได้ตรงเท่าที่การกระทำเหล่านั้นไม่ขัดต่อกฎหมายและเสรีภาพของบุคคลอื่นฉะนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงยึดหลักการที่สำคัญ ๆ 2 ประการ คือ ความเท่าเทียมกันและสิทธิเสรีภาพอันเกิดจากความศรัทธาในความสามารถของบุคคลว่ามีสติปัญญาที่สามารถร่วมใจกันทำงานและการรู้จักหาเหตุผลความถูกต้องเพราะฉะนั้นในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยจึงเป็นการสนับสนุนและให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยการเปิดโอกาสให้กับทุก ๆ ฝ่ายสามารถเสนอข้อเท็จจริงเหตุผลต่างๆ และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจึงร่วมกันตัดสินใจจากหลักการและเหตุผลที่แท้จริงจึงจะเกิดเป็นหลักประกันถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล อย่างเช่นเสรีในทางการพูดการโฆษณา การประชุม ตลอดจนเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งสมาคมและพรรคการเมืองทุกคนจะต้องมีเสรีภาพเท่าเทียมกันในการแข่งขันเพื่อให้ไปถึงเป้าประสงค์ของแต่ละบุคคลและจะต้องมีความเสมอภาคทางด้านสังคมและเศรษฐกิจด้วย รวมถึงอำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลจะต้องเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ (เสียงข้างมาก) เพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริงจึงต้องเป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชนจึงถือได้ว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2525, หน้า 79-117)

หลักประชาธิปไตยตามแนวความคิดของจอห์น ล็อก (John Locke) นักปราชญ์ชาวอังกฤษ ยังได้ให้ความหมายว่ามนุษย์เกิดมาแล้วล้วนมีความเท่าเทียมกันด้วยกันทั้งสิ้น (Global Domains International, Online) ในทางปฏิบัติเพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกันเช่น จะต้องมีการศึกษาที่ดีมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง นอกเหนือจากนี้ยังมีปัจจัยอีก 5 ประการที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันคือ (สมภพ โทตระกิตย์, 2505, หน้า 25-28)

- 1) สถานะการเป็นพลเมือง ทุกคนในประเทศควรพึงมีและสามารถใช้สิทธิในการเป็นสมาชิกสังคม
- 2) สิทธิในการลงคะแนนเสียงของพลเมืองทุกคนเมื่อมีอายุพอสมควรที่จะรับผิดชอบ
- 3) ระบบการเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยเสรี ให้มีการลงคะแนนเสียงโดยเสียงปราศจากการแทรกแซงบังคับข่มขู่
- 4) พรรคการเมืองเป็นองค์การที่รวมความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของประชาชนเพื่อจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองบริหารงานของรัฐ ด้วยการเสนอนโยบายและส่งสมาชิกเพื่อไปเป็นตัวแทนเข้าไปรับใช้ประชาชนในสภา
- 5) อิทธิพลของกลุ่มชน เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อกับรัฐบาลของตนเองได้อย่างใกล้ชิดรวมถึงการจูงใจให้รัฐบาลกำหนดนโยบายและบริหารงานเป็นไปตามความต้องการและเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มของตน สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือจะต้องมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเอกชนรวมเอาปัจเจกชนที่มีความคิดเห็นหรือมีผลประโยชน์อย่างเดียวกันหรือในทางเดียวกันต่างก็เข้ามารวมตัวกันเป็นหมู่ คณะ เช่นในวงการธุรกิจ กรรมกร เกษตรกร ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ หรือรวม

โดยเชื้อชาติศาสนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดอำนาจ และอิทธิพลมากต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล

สำหรับแนวคิดของนักทฤษฎีชาวตะวันตกซีมัวร์ มาร์ติน ลิปเซท (Seymour Martin Lipset) และฟิลลิป คัทไรท์ (Phillips Cutright) โดแนล เจ แม็คครอน (Donald J. McCrone) และชาร์ลส์ เอฟ เน็ด (Charles F. Cnudde) ดีน อี นูบาวเออร์ (Deane E. Neubauer) เอ็ดเวิร์ด ชิลส์ (Edward Shils) เฮนรี บี เมโย (Henry B. Mayo) จิโวานนี ซาร์โตริ (Geovanni Sartori) แอนโทนี ดาวน์ (Antony Down) จอห์น เฟลเมนาซ (John Plamenatz) จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mills) ได้อธิบายเกี่ยวกับตัวแปรของระดับความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละประเทศซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความรู้ เศรษฐกิจ ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับมนุษย์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรัฐไม่มีสิทธิที่จะจำกัดเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเพราะฉะนั้นในความสำเร็จของรัฐจะต้องเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่รัฐจะต้องค้ำประกันในคุณค่าแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคลตลอดไป (สมบัติ ชำรงชัญวงค์, 2545, หน้า 253) ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีกลไกทางการเมืองได้แก่สถาบันต่าง ๆ ภายในโครงสร้างของรัฐบาล ประชาธิปไตยและสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองการปกครองภายใต้แนวคิดระบอบประชาธิปไตยซึ่งกลไกทางการเมือง ได้แก่ สถาบันฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมืองการเลือกตั้ง เป็นต้น (Charles F. Cnudde and Deane E. Neubauer, Empirical Democratic Theory, 1969, p.65)

ตามแนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยแบบพหุนิยมของ ดับเบิลยู เจ เอ็ม แม็คเคนซี (W.J.M. Mackenzie) การที่ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นและอยู่ได้อย่างมั่นคงนั้นจะต้องมีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นสมาคม เป็นสันนิบาต องค์กรและสหพันธ์ต่าง ๆ หลากหลายภายในรัฐ กลุ่มเหล่านี้จะต้องก่อเกิดและมีการดำเนินงานอย่างเสรีและด้วยความสมัครใจ รวมถึงกลุ่มที่เรียกว่ากลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) และกลุ่มอุดมการณ์ (Ideological Groups) จึงจะจรรโลงระบอบประชาธิปไตยให้มีความเป็นกลางและยุติธรรม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 234)

จะเห็นได้ว่าสังคมในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญต่อกระบวนการที่จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบและการตอบสนอง ที่สำคัญอย่างยิ่งคือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่จะจำกัดอำนาจในด้านการบริหารประเทศตลอดจนการกำหนดวิธีในการเข้าสู่อำนาจโดยกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นการยึดเสียงของประชาชนเป็นหลักสำคัญ ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกที่ก่อกำเนิดและพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของ

ตนจนเป็นที่ยอมรับของประเทศทั่วโลกว่าเป็นต้นแบบของระบบรัฐสภาและเป็นประชาธิปไตยแบบสายกลาง (วิชัย ตันศิริ, 2560, หน้า 58)

1) ทฤษฎีรัฐสภา

สำหรับทฤษฎีนี้ได้เกิดขึ้นจากแนวความคิดของ โมริซ ดูแวร์แยร์ (Maurice Duverger) นักวิชาการชาวฝรั่งเศสที่มีความเชื่อว่าพรรคการเมืองนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ทางคือ การเกิดของพรรคการเมืองนอกสภา (Extra-Parliamentary Origins) และการเกิดพรรคการเมืองในสภา (Inter-Parliamentary Origins) โมริซ ดูแวร์แยร์ยังเชื่ออีกว่าพรรคการเมืองต่างๆ ล้วนมีวิวัฒนาการจากการรวมตัวกันมาจากนอกสภามาสู่การรวมตัวกันอย่างเป็นทางการเป็นลักษณะจนเป็นพรรคการเมืองขึ้นมา สาเหตุเพราะกลุ่มบางกลุ่มที่ได้มารวมตัวกันนั้นมีจุดมุ่งหมายในการที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลและเพื่อมีอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาล ให้ได้ตามความต้องการของกลุ่ม จึงทำให้ต้องมีการรวมตัวกันให้เป็นองค์กรที่มีความมั่นคงกว่าเป็นเพียงพรรคการเมืองนอกสภาทำให้มีการพัฒนาจากพรรคการเมืองนอกสภามาเป็นพรรคการเมืองในสภาที่มีความมั่นคงและมีความเข้มแข็งด้วยความหวังที่จะเข้าเป็นรัฐบาลที่นำนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มและตนเองไปปฏิบัติ ดังเช่น การรวมตัวของกลุ่มกรรมกรเป็นพรรคเลเบอร์ (Labour Party) ในประเทศอังกฤษหรือการรวมกลุ่มของกลุ่มทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ซึ่งภายหลังจากนั้นกลุ่มทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้มีการพัฒนาเป็นพรรคอนุรักษนิยมคาทอลิก (Catholic Conservative Party) (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และ สุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 30)

นอกเหนือจากนั้นพรรคการเมืองอาจเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกรัฐสภา โดยเริ่มต้นจากการที่สมาชิกรัฐสภาที่มีความจำเป็นที่จะต้องปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกันในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาโดยในระยะแรกได้ขยายสมาชิกเฉพาะสมาชิกรัฐสภาก่อน เมื่อกลุ่มกว้างขึ้นก็ได้มีการพัฒนาเป็นรูปพรรคการเมือง เช่น ในสหรัฐอเมริกาพรรคการเมืองกำเนิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1790 โดย อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน (Alexander Hamilton) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ต้องการสนับสนุนประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตัน ในทางรัฐสภา (Congress) จึงได้มีการก่อตั้งพรรคเฟอเดอรัลลิสต์ (Federalist Party) ขึ้นมา และต่อมาโทมัสเจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) รองประธานาธิบดีไม่เห็นด้วยกับนโยบายด้านเศรษฐกิจของแฮมิลตันและต้องการที่จะมีเสียงสนับสนุนในรัฐสภา จึงได้ก่อตั้งพรรคแอนตี้เฟอเดอรัลลิสต์ (Anti-Federalist Party) หรือมีชื่ออื่นชื่อหนึ่งว่า พรรคเจฟเฟอร์ โซเนียน รีพับลิกัน (Jeffersonian Republican Party) ขึ้นมา ในขณะที่โรเบิร์ตแมคเคนซี (Robert Mckenzie) ได้ศึกษาวิวัฒนาการการเกิดของพรรคการเมืองในประเทศอังกฤษและพบว่า

พรรคการเมืองมี 2 ประเภท คือ พรรคในรัฐสภา (Party in Parliament) และพรรคภายนอกรัฐสภา (Extra Parliamentary Party) (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 30)

(1) พรรคในรัฐสภาเกิดมาจากการรวมตัวของสมาชิกรัฐสภาเริ่มต้นจากการที่สมาชิกรัฐสภามีความจำเป็นในการปรึกษาหารือและการวางแผนดำเนินงานร่วมกันในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาและการขยายมวลสมาชิกของกลุ่มให้กว้างขวางขึ้น ได้มุ่งเน้นเฉพาะสมาชิกรัฐสภาอันดับแรกต่อมาได้มีการรวมกลุ่มในรูปพรรคการเมืองเกิดขึ้นในการเลือกตั้งทั่วไปจะเห็นว่าสมาชิกรัฐสภาเหล่านี้มีความประสงค์ที่จะได้รับเลือกตั้งเข้ามาสู่สภาอีก จึงได้รวมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาในรูปของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเลือกตั้งและกรรมการสำหรับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จนในที่สุดก็มีการก่อตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นมา เช่น ในสหรัฐอเมริกา พรรคการเมืองกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1790 (พ.ศ. 2333) โดยอเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน (Alexander Hamilton) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศต้องการสนับสนุนประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตัน ในรัฐสภา (Congress) ได้ก่อตั้งพรรคเฟเดอรัลลิสต์ (Federalist Party) ขึ้นมาต่อ โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) รองประธานาธิบดีเกิดไม่เห็นด้วยกับนโยบายด้านเศรษฐกิจของแฮมิลตัน และต้องการที่จะมีเสียงสนับสนุนในรัฐสภาจึงก่อตั้งพรรคแอนตี้เฟเดอรัลลิสต์ (Anti-Federalist Party) หรือมีอีกชื่อหนึ่งว่าพรรคเจฟเฟอร์โซเนียนรีพับลิกัน (Jeffersonian Republican Party) ทำให้พรรคทั้งสองได้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันในรัฐสภา ซึ่งพรรคการเมืองทั้งสองก็ได้เป็นรากฐานของพรรคเดโมแครท (Democrat Party) และพรรครีพับลิกัน (Republican Party) มาจนปัจจุบันนี้

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มหนึ่งมีความต้องการที่จะเตรียมการต่อสู้ในสภาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองจึงได้มีการนัดพบปะกันเป็นประจำเพื่อปรึกษากันในการหาช่องทางเพื่อต่อสู้ทางการเมืองในสภา เช่น การเสนอให้มีการร่างกฎหมาย การเปิดอภิปรายการเสนอกระทู้ต่างๆ กลุ่มนี้จะเรียกตัวเองว่า “สโมสรเบรตอง” (Breton Club) และได้มีการขยายฐานสมาชิกสโมสรทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นจนในที่สุดได้กลายมาเป็นพรรคการเมือง

วิธีในการดำเนินการของพรรคการเมืองในประเทศไทยนั้น มักปรากฏว่าพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรัฐสภา เช่น ภายหลังจากที่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 (ค.ศ. 1969) หลังจากนั้นก็มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายกลุ่มได้รวมตัวกันเพื่อก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมา อันได้แก่ พรรคอิสระ ซึ่งมี นายโกศล ไกรฤกษ์ เป็นหัวหน้าพรรคพรรคชาตินิยม มี นายวิทย์ วิมลมาลย์ เป็นหัวหน้าพรรค เป็นต้น

(2) พรรคนอกรัฐสภาคือเหล่าสมาชิกของพรรคทั้งที่เป็นสมาชิกโดยตรง และที่เป็นสมาชิกพรรคโดยสังกัดอยู่ในองค์การใดองค์การหนึ่งที่เขาได้เป็นสมาชิกของพรรคและหน่วยงานหรือองค์กรของพรรคที่ให้การสนับสนุนพรรคที่อยู่ในรัฐสภาพรรคการเมืองประเภทนี้ได้มีวิวัฒนาการมาจากการรวมตัวกันนอกรัฐสภาก่อนอันเนื่องมาจากกลุ่มทางการเมืองบางกลุ่มได้มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้ามาเพื่อเป็นรัฐบาลและเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลจึงได้มีการรวมกันเป็นสมาคมหรือสโมสรก่อนหลังจากนั้นก็มีการรณรงค์หาสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมถึงการเลือกตั้งกรรมการสมาคมหรือสโมสรแต่ในบางแห่งสมาคมหรือสโมสรก็ได้ยกฐานะตัวเองขึ้นมาเป็นพรรคการเมืองโดยหวังที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาลเองเช่นในประเทศอิตาลีช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 สมาคมทหารผ่านศึกได้มีบทบาทในการจัดตั้งพรรคฟาสซิสต์ (Fascist Party) ขึ้นมา ซึ่งพรรคนี้เป็นพรรคการเมืองที่มีนโยบายชาตินิยมรุนแรงและเผด็จการนิยมในประเทศเยอรมนีสมาคมทหารผ่านศึกและสมาคมกรรมกรมีส่วนร่วมในการก่อตั้งพรรคนาซี (Nazi Party) ที่มีนโยบายชาตินิยมรุนแรงและเผด็จการนิยมเหมือนกัน (วิทยา นาสิริกุลกิจ และสุพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 29-30)

ในประเทศอังกฤษได้มีกลุ่มเจ้าของที่ดินรายใหญ่ ๆ กลุ่มศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองได้ร่วมกันก่อตั้งพรรควิก (Whig) ซึ่งต่อมาได้มีวิวัฒนาการมาเป็นพรรคอนุรักษนิยม (Conservative) สำหรับกลุ่มเจ้าของที่ดินรายย่อยและกลุ่มศาสนานิกายเชิร์ชออฟอิงแลนด์ (Church of England) ก็ได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคทอรี (Tory) ในเวลาต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ภายหลังจากที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ได้ทำให้เกิดมีสมาคมกรรมกรขึ้น และสมาคมกรรมกรเหล่านี้ต่อมาได้รวมตัวกันเป็นสหสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ ของกรรมกร และมีส่วนร่วมในการก่อตั้งพรรคแรงงาน (Labour Party)

2) ทฤษฎีการจัดตั้งพรรคการเมือง

ในความสำเร็จของพรรคการเมืองต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญโดยเฉพาะในระบบรัฐสภา ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีการรวมกลุ่มหรือคณะบุคคลหรือสมาคมที่มีความคิดที่เหมือน ๆ กัน ใกล้เคียงกันสอดคล้องกันในการมีผลประโยชน์ร่วมกัน เข้ามาแข่งขันทางการเมืองในวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยจะทำให้เกิดการต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ และเพื่อเข้ามาช่วงชิงอำนาจกัน ถือได้ว่าการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับจากอารยประเทศ จึงแสดงให้เห็นว่าพรรคการเมืองนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ที่ต้องการจะต่อรองผลประโยชน์ในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุด (วิสุทธิ โปธิ์แทน, 2524, หน้า 91-95)

ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้ได้เข้ามาบริหารปกครองประเทศให้สามารถผลักดันนโยบายของพรรคมาปฏิบัติและยังเป็นกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งและประสานแนวความคิดที่แตกต่างของคนในสังคมจึงเสนอตัวเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแทนประชาชน (Robert Michels, 1968, pp.20-25) ได้มีแนวคิดของนักทฤษฎีชาวตะวันตกให้คำจำกัดความไว้มากมาย อาทิเช่น เอดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke) (Maor, 1977, p.3) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) (Weber, 1946, p.102) เอลเมอร์ อีริก เซทซไนเดอร์ (Elmer Eric Schattschneider) (สิริพรรณ นกสวน-สวัสดิ์, 2553, หน้า 128) แอนโทนี ฮาโรลด์ เบรช (Anthony Harold Birch) (Brich, 2007, p.113) โจเซฟ ลา ปาลอมบารา (Joseph La Palombara) (สิริพรรณ นกสวน-สวัสดิ์, 2553, หน้า 129) ได้อธิบายไว้ว่าพรรคการเมืองเป็นระบบตัวแทนที่เป็นการรวมกลุ่มของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่ต้องการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองเพื่อบริหารปกครองประเทศ พรรคการเมืองเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีเป้าหมายในการสร้างและการกล่อมเกลาคือความเป็นประชาธิปไตยภายในสังคม รวมถึงการนำเสนอสิ่งต่างๆ หรือข้อเสนออันหลากหลายเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมของคนในประเทศ

องค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองคือ

(1) เป็นการรวมตัวกันของปัจเจกชนที่มีการวางโครงสร้างขององค์กรมีการแบ่งงานกันทำ มีผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำ มีการวางนโยบาย มีวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกในพรรคปฏิบัติตามและมีเป้าหมายร่วมกัน

(2) จะต้องเป็นกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์แนวคิดหลักที่ไปในทิศทางเดียวกันจะต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรพรรคการเมือง

(3) มีเป้าหมายต้องการที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองหรือผลักดันรัฐบาลเพื่อให้ได้นโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อพรรคและประชาชนผู้่ออกเสียงให้มากที่สุด

(4) ในการเข้าร่วมของสมาชิกจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจและเต็มใจ ต้องมีจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนดในการจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองได้

(5) จะต้องมีการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคอย่างโปร่งใสเพื่อเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในสภา

(6) แหล่งเงินที่จะเป็นทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง

(7) การมีฐานเสียงของมวลชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน

ในปัจจุบันนี้มีรูปแบบพรรคการเมืองที่หลากหลาย Gunther and Diamond ได้แยกประเภทของรูปแบบพรรคการเมืองออกเป็น 15 ชนิด ดังรูปประกอบด้านล่าง (ดูภาพประกอบที่ 2.1)

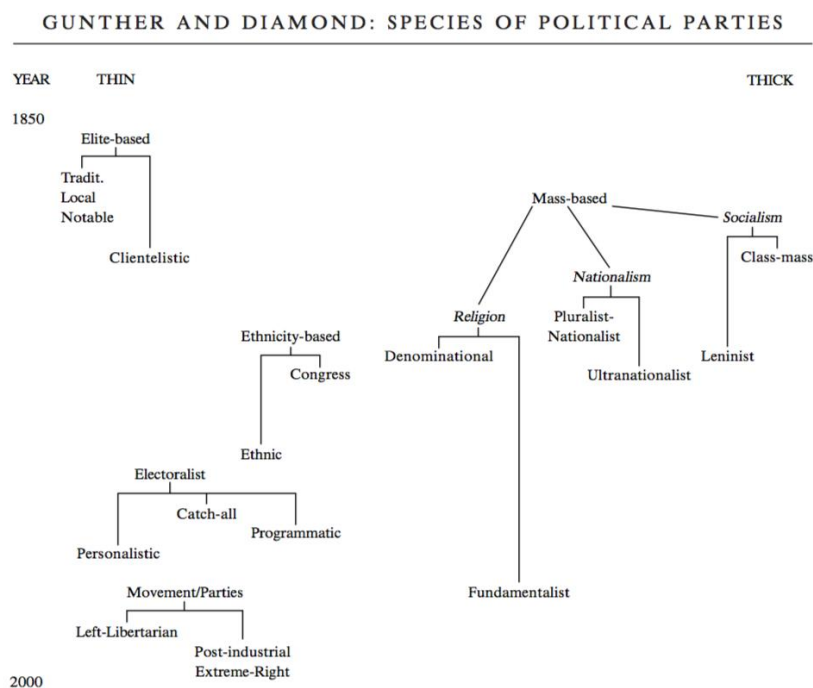

Figure 1. Extent of organization

ภาพประกอบที่ 2.1 ขอบเขตขององค์กร (Extent of organization)

ที่มา : Richard Gunther, Larry Diamond, 2003

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ริชาร์ด กุนเธอร์ (Richard Gunther) และลาร์รี่ ไดมอนด์ (Larry Diamond) ยังได้สรุปถึงบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองไว้ดังนี้คือ (Richard Gunther and Larry Diamond, 2001. pp.7-8)

- (1) ในการคัดสรรตัวแทนของประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนในการลงแข่งขันการเลือกตั้ง
- (2) ต้องมีการระดมเสียงสนับสนุนจากพลเมืองเพื่อให้ชนะในการเลือกตั้ง
- (3) ต้องมีการวางกรอบประเด็นปัญหาและวางนโยบายเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้ตรงกับความต้องการของประชาชน เพื่อประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จะเป็นฐานเสียงที่มั่นคงกับพรรคในระยะยาว
- (4) จะต้องเป็นตัวแทนทางสังคมของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ
- (5) จะต้องรวบรวมและรับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมหรือทำหน้าที่ตรวจสอบเป็นฝ่ายค้าน

(6) จะต้องจัดตั้งและดำเนินการบริหารในฐานะรัฐบาล

(7) จะต้องทำหน้าที่ในการโน้มน้าวให้คนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง

3) ทฤษฎีชนชั้นผู้นำ

ในนครรัฐเอเธนส์เดิมมีการปกครองในระบบกษัตริย์มีกษัตริย์เป็นผู้ปกครองเหมือน ๆ กับนครรัฐอื่น ๆ จนกระทั่ง 750 ก่อนคริสต์ศักราชได้มีชนชั้นสูงของเอเธนส์ทำการล้มการปกครองในระบบกษัตริย์ลงและได้มีการตั้งระบบการปกครองแบบคณะชิปไตยเป็นการปกครองโดยมีคณะบริหารรัฐการฝ่ายพลเรือนที่เรียกว่า อาร์คอน (Archons) และฝ่ายกลาโหมเรียกว่า โปลิมาร์ค (Polemarchs) โดยมีจำนวนฝ่ายละ 9 คนเป็นผู้ทำการควบคุมและใช้อำนาจในการบริหารและปกครองนครรัฐ ซึ่งมีวาระ 1 ปีแล้วก็จะทำการเลือกตั้งใหม่จะเห็นว่าตำแหน่งทั้ง 2 ฝ่ายนี้เป็นการผูกขาดของคนชนชั้นสูงเท่านั้นจนกระทั่งศตวรรษที่ 9 ก่อนคริสต์ศักราช นครรัฐสปาร์ตาได้มีการปกครองตามรัฐธรรมนูญที่เขียนโดยไลคูร์กุส (Lycurgus) ได้มีการแบ่งประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 60)

(1) สปาร์เตียตส์ (Spartites) เป็นพวกที่อยู่ในชนชั้นปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นชาวสปาร์ตา โดยแท้จริงมีสิทธิหน้าที่เป็นทหารและปกครองบ้านเมือง

(2) เปรริโอซิ (Perioeci) เป็นพวกประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ นครรัฐสปาร์ตา

(3) เฮลोट (Helot) เป็นพวกชาวพื้นเมืองที่อยู่ดั้งเดิม หลังจากที่พวกเขาเลเซเดโมเนียนเข้ามายึดครองก็ได้ปกครองคนกลุ่มนี้ในฐานะทาส

จนกระทั่งในสมัยโสเครตีส (Socrates) (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 102), เพลโต (Plato) (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 106-107), อริสโตเติล (Aristotle) (ชญา ปิยะชาติ, 2556, หน้า 109), ได้มองว่าในเรื่องการเมืองการปกครองเป็นอำนาจที่บุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า ผู้ปกครองมีอำนาจเหนือบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองซึ่งเชื่อว่าผู้ปกครองนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้หรือนักปราชญ์ เพราะถือว่าผู้ที่มีความรู้หรือนักปราชญ์ย่อมจะต้องยึดมั่นในความดีและรักษาความดี รวมทั้งมีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ให้กับผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองอย่างเป็นธรรมเพื่อความสงบสุขภายในรัฐ

ในแนวความคิดเกี่ยวกับชนชั้นผู้นำได้เริ่มแพร่หลายประมาณช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นักวิชาการตะวันตกทอม บาสทอมมอร์ วิเฟโรโด พารเรโตเกียราโต มอสกาซี. ไรท์ มิลล์ (Tom Bottomore, Vifredo Pareto, Gaerato Mosca อ้างถึงใน กฤษณะ พินิจ, 2553, หน้า 10-11) (C. Wright Mills อ้างถึงใน พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 19) ได้อธิบายว่าคนในสังคมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มคนที่มีอำนาจ และมีอิทธิพลในสังคม มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ มีสติปัญญาดี ซึ่งจะ

เรียกกลุ่มนี้ว่าชนชั้นผู้นำ (Elite) บุคคลในกลุ่มนั้นจะได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ระดับสูงของสังคมจะเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนน้อยและมีการผูกขาดอำนาจทางการเมือง เช่นเป็นกลุ่มผู้นำทางการเมือง ปกครองและอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นกลุ่มที่อยู่ใต้การปกครอง (Non-Elite หรือ Mass)จะเป็นกลุ่มที่ไม่มีบทบาทในการตัดสินใจทางสังคมได้โดยตรงจะถูกบังคับและควบคุมโดยชนชั้นปกครอง

ในยุคต่อมานักวิชาการ ฮาโรลด์ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell อ้างถึงใน กฤษณะ พินิจ, 2553, หน้า 12) ได้จำแนกชนชั้นออกเป็น 3 ชั้น คือ

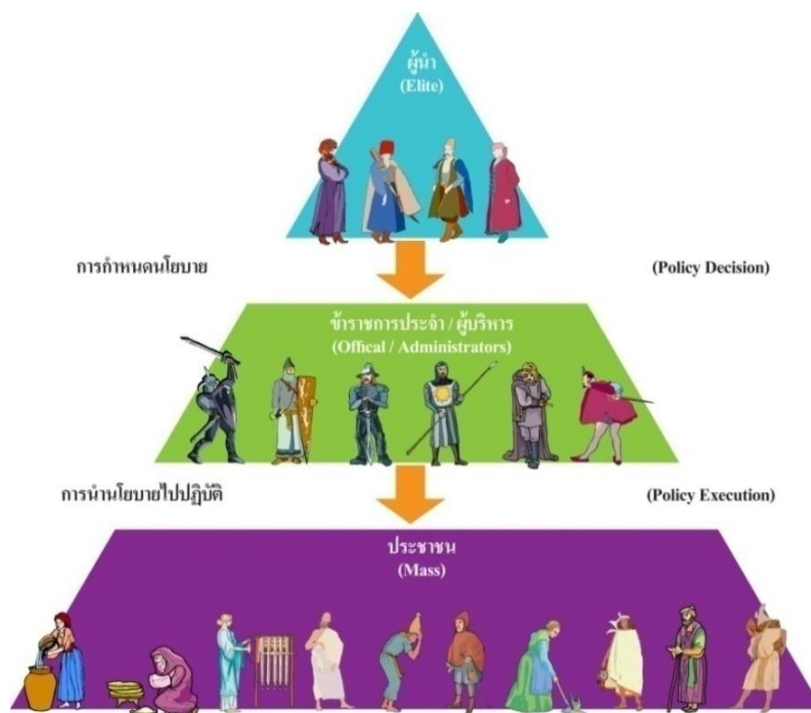
(1) ชนชั้นปกครอง เป็นกลุ่มที่ได้รับการเลือกสรรและมีการแสดงออกในอำนาจที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนเองและกลุ่ม

(2) ชนชั้นพึ่งพิง จะเป็นชนชั้นนำที่ทำตามความประสงค์ของชนชั้นปกครอง ในอำนาจหน้าที่ของตนที่ได้รับ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง

(3) ชนชั้นใต้ปกครอง จะเป็นชนชั้นที่แทบจะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ เลย ไม่มีบทบาทใด ๆ ทางสังคม

ได้มีนักวิชาการไทย (ลิขิต ธีรเวคิน, ระดม วงษ์น้อม, สมจิต ปัญญาศักดิ์ อ้างถึงใน กฤษณะ พินิจ, 2539, หน้า 12) (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุง, 2515, หน้า 21) (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552, หน้า 20) ทำการอธิบายถึงชนชั้นผู้นำว่าเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมมีอำนาจทางด้านต่าง ๆ ได้รับการยกย่องนับถือจากสังคม เป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองมักจะเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มของตนเองและผู้ที่ให้การสนับสนุน เพื่อรักษาฐานอำนาจของตนเอง

สำหรับลักษณะสำคัญของทฤษฎีชนชั้นผู้นำนั้นถือว่ายบายเป็นความชอบของผู้นำที่ทำหน้าที่ปกครองประเทศซึ่งกล่าวได้ว่าผู้นำเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายเพื่อนำไปใช้ในการบริหารประเทศจะเห็นว่าประชาชนโดยทั่วไปนั้นจะขาดความสนใจและความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย (วนาภรณ์ พันธุ์พุกภัย, 2545, หน้า 20) (ดูภาพประกอบที่ 2.2)

ภาพประกอบที่ 2.2 ลักษณะสำคัญของทฤษฎีชนชั้นผู้นำ (Elite Theories)

ที่มา: Harold D. Lasswell (กฤษฎณะ พินิจ, 2539, หน้า 11)

จากรูปข้างต้น จะเห็นว่าทฤษฎีชนชั้นผู้นำนั้นได้มีการแบ่งคนในสังคมออกเป็น 3 ส่วน คือชนชั้นผู้นำ (Elite) ข้าราชการประจำหรือผู้บริหาร (Officials/ Administrators) และประชาชน (Mass) ในหน้าที่หลัก ๆ ของทั้ง 3 กลุ่ม คือ ในกลุ่มชนชั้นนำที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหรือทำหน้าที่ในการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของชาติ (Policy decision) เพราะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในด้านนโยบายในส่วนของข้าราชการประจำหรือผู้บริหารมีหน้าที่ในการนำนโยบายที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Policy execution) ในกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้มีบทบาทหน้าที่อะไรนอกจากคอยรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการนโยบายที่ผู้นำกำหนดออกมาและการปฏิบัตินโยบายของข้าราชการประจำ ไม่ว่าจะนโยบายนั้นจะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ก็ตาม จึงทำให้เห็นว่าทฤษฎีผู้นำกลุ่มชนชั้นปกครองหรือกลุ่มผู้นำจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนทั้งหลายของประเทศ (ลิขิต ชีรเวทิน, 2542, หน้า 163-164)

กล่าวโดยสรุป ในทฤษฎีชนชั้นผู้นำได้กล่าวถึงลักษณะของชนชั้นผู้นำซึ่งจะต้องเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะที่มีความโดดเด่นทางด้านความรู้ความสามารถ มีอำนาจทางด้าน

ทรัพย์สินเงินทอง เป็นที่ยอมรับเป็นที่นับหน้าถือตาของสังคม เป็นผู้ที่มีความสามารถในการโน้มน้าว ชักจูงให้ชนชั้นได้ปกครองให้คล้อยตามและเป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อมาใช้ในการบริหารประเทศ

4) ทฤษฎีทางเศรษฐกิจและสังคม

ทฤษฎีนี้ได้เกิดจากแนวคิดของ เอเวอรี เลเซอร์สัน (Avery Leiserson) ได้อธิบายถึง ทฤษฎีนี้ว่าในระบบพรรคการเมืองนั้นจำเป็นจะต้องมีความเกี่ยวพันกันระหว่างเศรษฐกิจและสังคม (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, 2523, หน้า 21-31) ถ้าหากมีการมองว่าพรรคการเมืองในลักษณะรูปแบบของ ผู้ให้ความสนับสนุนกับพรรคการเมืองหรือตัวของสมาชิกพรรคการเมืองไม่ว่าจะมาจากชนชั้นใด ระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใดเพศใดวัยใด ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไรก็ตามต่างล้วนก็เป็นผู้ที่มี ส่วนร่วมและมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดแนวนโยบายและวิธีดำเนินงานของพรรคการเมือง ด้วยกันทั้งสิ้น

(1) กรณีอังกฤษ กลุ่มวิก (Whig) ในศตวรรษที่ 17 และศตวรรษที่ 18 แม้ยังไม่ได้มีการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง แต่ก็เข้ามามีบทบาทในการเสนอการต่อรองต่างๆ ทางการเมือง จากบทบาทดังกล่าวต่อมาภายหลังกลุ่มพ่อค้าที่มีฐานะมั่งคั่งได้เข้ามาให้การสนับสนุน จึงเป็นเหตุที่ทำให้เห็นว่านโยบายของพรรควิกที่ออกมาแล้วเป็นไปเพื่อให้เกิดความพึงพอใจกับสมาชิกพรรคหรือผู้สนับสนุนพรรคในส่วนของกลุ่มทอรี (Tory) เป็นกลุ่มการเมืองหัวสมัยเก่าของอังกฤษ มีสมาชิกพรรคซึ่งเป็น 1) ราชที่ดิน 2) เจ้าขุนมูลนาย (ระบบศักดินา) และ 3) ผู้นำฝ่ายศาสนจักร (คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการบริหารขององค์การศาสนา)

(2) กรณีสหรัฐอเมริกาในอดีตได้มีพรรคการเมืองสมัยเริ่มก่อตั้งสหรัฐอเมริกา ในช่วงประมาณ 210 ปีเศษ ได้มีสองพรรค ได้แก่

(2.1) พรรคเฟเดอรัลลิสต์ (Federalist) มีผู้ให้การสนับสนุน คือ นายธนาคาร นักธุรกิจเจ้าของไร่นาขนาดใหญ่หลังจากนั้นต่อมากลายเป็นพรรครีพับลิกันซึ่งมี ยอร์จบุช, จูเนียร์ เป็นหัวหน้าพรรคและเป็นประธานาธิบดีจนถึง ค.ศ. 2008

(2.2) พรรคเดโมแครติก-รีพับลิกัน (Democratic-Republican) เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มสถาปนาสหรัฐอเมริกาผู้ที่ก่อตั้งพรรคเดโมแครติก-รีพับลิกัน ได้แก่ โทมัสเจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) ต่อมาได้แปรสภาพเป็นพรรคเดโมแครท ในปี ค.ศ. 2008 คนอเมริกาผิวสี คือ โอบามา ตัวแทนพรรคได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี

ในช่วงระยะหลัง ๆ มาได้มีผู้นำพรรคที่มีชื่อเสียง อันได้แก่ แฟรงกลิน โรสเวลท์ (Franklin Delano Roosevelt) ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีถึง 4 สมัย และ จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John Fitzgerald Kennedy) เป็นประธานาธิบดีที่ประชาชนอเมริกันให้ความรักและศรัทธาอย่างมากสำหรับสมาชิกของพรรคโดยส่วนใหญ่จะเป็นพวกชาวไร่ชาวนาคนงานตามโรงงาน และ

เป็นผู้ที่มีฐานะไม่ค่อยดีเท่าไรนัก ในส่วนของฐานะเสียงของผู้ที่ให้การสนับสนุนพรรคส่วนใหญ่จะมาจากชนกลุ่มน้อยรวมถึงผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่สูงเท่าไรนัก จึงทำให้พรรคเดโมแครตได้พยายามให้ความช่วยเหลือและปกป้องชนกลุ่มน้อยของประเทศอาทิเช่น นิโกร คนอินเดียนแดงคนยิว คนอเมริกันเชื้อสายจีน และคนอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกัน (เรียกว่า ชิคาโน (Chicano) หรือ Hispanic Americans) เพื่อให้ได้รับความเท่าเทียมกันในสังคมเหมือนคนอเมริกันจึงสรุปได้ว่าพรรคการเมืองทั้งสองพรรคต่างก็มีฐานะเสียงที่ให้การสนับสนุนจากบุคคลในกลุ่มและประเภทที่มีความแตกต่างกันไป (Ebenstein, 1980, pp.137-146)

(3) ในส่วนของพรรครีพับลิกันนั้นสมาชิกของพรรครีพับลิกันโดยส่วนใหญ่จะมาจากผู้ที่มีการศึกษาดีและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีแต่ในส่วนของผู้นำพรรคการเมืองจะยึดที่ความสามารถ ความมีอำนาจชื่อเสียงของตัวเองบุคคลซึ่งจะมีทั้งคนรวยและคนจนปะปนกันไป อย่างเช่นประธานาธิบดีอับราฮัมลินคอล์น (Abraham Lincoln) และริชาร์ด มิลเฮาส์ นิกสัน (Richard Milhous Nixon) เป็นคนที่มีฐานะยากจนก่อนที่เป็นมาเป็นประธานาธิบดีแต่เป็นบุคคลที่มีความสามารถในภาคส่วนของกองทัพนั้นได้พลเอกระดับ 5 ดาว (ซึ่งมีน้อยมากในกองทัพอเมริกา) คนหนึ่งชื่อ ดไวต์ เดวิด ไอค์ ไอเซนฮาวร์ (Dwight David "Ike" Eisenhower) ได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีสังกัดพรรครีพับลิกัน 2 สมัยซึ่งเป็นบุคคลที่มีฐานะไม่ร่ำรวยเช่นกันในส่วนของผู้ที่ให้การสนับสนุนพรรคจำนวนมากมักจะเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี แม้บางครั้งจะมีผู้นำที่มีฐานะยากจนแต่ก็เป็นบุคคลที่มีความสามารถจึงทำให้ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและผู้สนับสนุนพรรคการเมืองนั้น

สำหรับทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพรรคการเมืองก็คือ “ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม” อันได้แก่ ความยากจน ความยุติธรรมในการประกอบการทางเศรษฐกิจ การแบ่งสรรปันส่วนทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และการต่อรอง (Bargaining) ในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมา ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกันและที่มีผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันมารวมตัวกันจนก่อเป็นพรรคการเมืองเพื่อสนับสนุนหรือคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่ม เช่น การรวมตัวของสมาคมนักกรรมกรเพื่อจัดตั้งพรรคกรรมกร (Labour Party) ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น

5) ทฤษฎีผู้ใช้แรงงาน

ในการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบไหนก็ตาม ปัจจัยที่เป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญในการรวมตัวกันของผู้ใช้แรงงานและการก่อตั้งเป็นสหภาพแรงงานคือเศรษฐกิจและสังคม ตามหลักแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ที่ไม่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนจะทำงานในลักษณะเดียวกันและในการทำงานของคน ๆ หนึ่งจะถูกกำหนด

ด้วยเงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขเวลา คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) จึงได้อธิบายว่าคนทุกคนจะทำงานในลักษณะเดียวกันไม่ได้จึงทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำขึ้นซึ่งในการทำงานเป็นกิจกรรมทางสังคมและเงื่อนไขรวมทั้งรูปแบบของการทำงานจะถูกกำหนดโดยสังคมและเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้เห็นว่าชนชั้นกรรมกรหรือผู้ใช้แรงงานจะถูกกำหนดที่จะพัฒนาจิตสำนึกทางชนชั้นเมื่อเงื่อนไขอันเหมาะสมได้ปรากฏขึ้นจะทำให้พวกเขาเกิดการโต้แย้งว่าพวกนายทุนไม่สามารถที่จะพัฒนาจิตสำนึกส่วนรวมของผลประโยชน์ร่วมของตนได้เป็นเพราะเหตุของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะแข่งขันกันที่ฝังอยู่ระหว่างผู้ผลิตแบบทุนนิยมที่มุ่งให้ได้กำไรมากที่สุด ในที่สุดเมื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลในหมู่พวกนายทุนเป็นตัวทำลายผลประโยชน์ทางชนชั้นโดยทั่วไปของพวกเขาและเป็นตัวนำไปสู่การทำลายตนเองของระบบทุนนิยมจนก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงยิ่งขึ้น จากสภาพของการทำงานและบทบาทของผู้ใช้แรงงานทำให้พวกเขาต้องรวมตัวกันเป็นปีกแผ่นและค้นหาทางที่จะเอาชนะพวกนายทุนเพื่อให้พวกเขาได้มีการกระทำร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งความยากจนและขาดแคลนของพวกเขาทำให้ผู้ใช้แรงงานตระหนักว่าพวกเขาจะต้องยกระดับขึ้นมาในสังคมเพื่อให้ก้าวพ้นความยากจนและขาดแคลนที่พวกเขาประสบอยู่ (ลิวอิส เอ. โคเซอร์, 2533, หน้า 15-16, 84)

สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษอดัม สมิท (Adam Smith) มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนทำอะไรก็เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว เขาเขียนหนังสือ “The Wealth of Nations” ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับแรงงานสัมพันธ์ที่ว่า ลูกจ้างและนายจ้างมีความต้องการที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้ต่างฝ่ายต่างรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ในศตวรรษที่ 18 เริ่มแรกเกิดจากการรวมตัวกันของนายจ้างก่อตั้งเป็นสมาคมขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มด้วยการลดค่าจ้างแรงงานของลูกจ้างให้ต่ำลงมากที่สุด จึงเป็นเหตุให้ลูกจ้างต้องลุกขึ้นมารวมตัวกันตั้งเป็นสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์และสร้างอำนาจการต่อรองของกลุ่มโดยวิธีประนีประนอมไม่ใช้ความรุนแรง (อัมพร วิจิตรพันธ์ และวิรัช ธเนศวร, 2539, หน้า 24-28)

ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ใช้แรงงานได้เข้ามารวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงานเพื่อมีพลังในการเจรจาต่อรองกับนายจ้างถึงเรื่องค่าจ้างเงินเดือน เวลาในการทำงาน และสภาพการทำงานเป็นการทำให้สหภาพแรงงานมีส่วนผลักดันให้คนงานมีมาตรฐานการครองชีพและสภาพการทำงานที่ดีขึ้น

นักทฤษฎีชาวตะวันตกซินดีและเบียทริซ เวบบ์ (Sydney and Beatrice Webb) (อัญชลี ค้อคงคม, 2531, หน้า 104) มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของระบบสหภาพแรงงานในทางกระแแพร่บบประชาธิปไตยที่มีส่วนทำให้ผู้ใช้แรงงานมีเสรีภาพและมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ใช้แรงงานได้เข้ามารวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงานเพื่อมีพลังในการเจรจา

ต่อรองกับนายจ้างถึงเรื่องค่าจ้างเงินเดือน เวลาในการทำงาน และสภาพการทำงาน เป็นการทำให้สภาพแรงงานมีส่วนผลักดันให้คนงานมีมาตรฐานการครองชีพและสภาพการทำงานที่ดีขึ้น และซินดีและเบียทริซ เวบบ์ (Sindney and Beatrice Webb) (ตั้งคิด พิริยรังสรรค์, 2546, หน้า 168-169) ยังได้ให้ความหมายของสภาพแรงงานว่าเป็นสมาคมของผู้ใช้แรงงานรับจ้างที่มีความต่อเนื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหรือปรับปรุงเงื่อนไขในการดำรงชีพของพวกเขาออกเหนือจากนั้น (เมธี ดุลยจินดา, 2520, หน้า 76-79) ระบบสภาพแรงงานนั้นมีส่วนอย่างมากในการให้เสรีภาพกับผู้ใช้แรงงานในการต่อรองกับนายจ้าง โดยสภาพแรงงานมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมนายทุนและสังคมการค้าเสรีด้วยการกดดันนายจ้างในเรื่องค่าจ้าง เวลาทำงานและภาวะการทำงานหมดไป และยังได้ให้การสนับสนุนการรณรงค์ระหว่างชนชั้น สร้างความเท่าเทียมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ดังนี้

(1) มีการกำหนดจำนวนลูกจ้างหรือแรงงาน (Restriction of Numbers) โดยสภาพแรงงานจะต้องรณรงค์ให้รัฐบาลออกกฎหมายเพื่อกำหนดเงื่อนไขของการจ้างงานหรือการสงวนอาชีพจากแรงงานต่างด้าว

(2) มีการจัดทำกฎเกี่ยวกับการทำงาน (Common Rule) อาทิ มาตรฐานเกี่ยวกับค่าจ้างของชั่วโมงการทำงานและสภาพการจ้าง

ซึ่งมีความเห็นที่แตกต่างกับ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ในแง่ของการเจรจาต่อรองร่วมกันทั้งสองฝ่ายจะมีอำนาจที่เท่าเทียมกันและนักทฤษฎีบูลล็อก (E.D. Bullock, 1986, pp.283-288) ได้ให้ความหมายว่า สภาพแรงงานเป็นสมาคมของผู้ใช้แรงงานที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงชีวิตสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ใช้แรงงาน และยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกสหภาพในการกำหนดอัตราค่าจ้างรวมทั้งสภาพการทำงานด้วยวิธีการเจรจาต่อรองกับนายจ้าง ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้สหภาพแรงงานจะเป็นองค์กรที่ชี้แนะให้สมาชิกนัดหยุดงานเพื่อเป็นการบีบบังคับหรือโต้ตอบนายจ้าง จะเห็นได้ว่าในหลาย ๆ ประเทศสหภาพแรงงานมีบทบาทอย่างมากที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและพรรคการเมือง

ในยุคแห่งการเริ่มต้นของสหภาพแรงงานนั้นได้เกิดขึ้นช่วงต้นศตวรรษที่ 18 ที่ประเทศอังกฤษเป็นยุคแห่งการขยายตัวของอุตสาหกรรม ในการที่มีสหภาพแรงงานนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของกลุ่มผลประโยชน์ผู้ใช้แรงงาน อันมีรูปแบบของการจัดตั้งในเชิงสถาบันที่ตระหนักถึงความสำคัญของผลประโยชน์และอัตลักษณ์ของกลุ่ม ที่แสดงถึงความยุติธรรม อันพึงได้รับตามสิทธิของพลเมืองอังกฤษ การที่มีสหภาพแรงงานเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศนั้น ๆ จะต้องมีชนชั้นแรงงานเป็นผู้ริเริ่มการจัดตั้ง

เกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารกับองค์กรหรือนายจ้างอย่างไร ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ การเป็น
 ประปักษ์หรือการนำไปสู่การเจรจาต่อรองกัน (Verma & Kochan, 2004, p.18)

จึงทำให้ผู้ใช้แรงงานรวมตัวกันจัดตั้งสหภาพแรงงานอันเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ
 อย่างยิ่งต่อผู้ใช้แรงงาน นายจ้างและประชาชนภายในประเทศ ในฐานะที่เป็นองค์กรตัวแทนของ
 ผู้ใช้แรงงานมีบทบาทหน้าที่ในการร่วมเจรจาต่อรอง (Collective bargaining) กับฝ่ายนายจ้างการ
 รวมตัวเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาชั้นล่างหรือผู้ใช้แรงงานเพื่อไม่ให้ถูกล่วงละเมิดจากรัฐ
 หรือนายจ้าง ซึ่งถือได้ว่าผู้ใช้แรงงานเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตและเป็นทุนมนุษย์ที่มี
 ความสำคัญต่อการพัฒนาในทุกระดับของประเทศตั้งแต่ส่วนย่อยของระบบเศรษฐกิจและสังคมไม่
 ว่าจะเป็นในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม หรือบริการก็ตาม และยังมีบทบาทอย่างมากต่อการ
 ขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศผู้ใช้แรงงานจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนได้รับ
 มอบหมายหรือมีหน้าที่ภายในขอบเขตของความรับผิดชอบต้องมีผลผูกพันต่องานและหน้าที่ที่ต้อง
 รับผิดชอบอีกทั้งยังต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องต้องได้รับผลกระทบต่อการปฏิบัติงานนั้น ๆ
 (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ออนไลน์) จะได้รับคำตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ ในความสัมพันธ์
 ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพื่อรักษาสิทธิและประโยชน์ของคนงานจึงทำให้มีการรวมตัวของผู้ใช้
 แรงงานจัดตั้งเป็นสมาคมหรือสหภาพแรงงานเพื่อคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานมีอำนาจ
 ในการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับผลประโยชน์ของสภาพการจ้างงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น
 (เมธี ดุลยจินดา, 2530, หน้า 6)

มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองซึ่งในบางประเทศสหภาพแรงงานจะเข้าร่วมทำ
 กิจกรรมทางการเมืองโดยตรง อาทิ ประเทศอังกฤษที่สหภาพแรงงานต่าง ๆ ได้ให้การสนับสนุนทาง
 การเมืองโดยตรงกับพรรคแรงงาน แต่ในขณะที่อีกหลายประเทศที่สหภาพแรงงานเข้าไปเพียงมี
 บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานเท่านั้น (Huat Tan Chwee, 1995,
 pp. 46-47) มีเสรีภาพในการรวมกันตามหลักเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมตามอนุสัญญาฉบับที่ 87
 ว่าด้วยเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้ง ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)
 และอนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วม ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492)
 และสิทธิพลเมือง (Civil liberties) อันเป็นหลักสำคัญทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้มีการบัญญัติ
 รับรองไว้อย่างชัดเจน อาทิ ในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)
 (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 23 (4)) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ
 พลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง
 และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 21 และ 22)

ในแนวคิดทฤษฎีการแบ่งประเภทของสหภาพแรงงานแถบยุโรปนั้นได้แบบออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (เด่นพงษ์ พลละคร, 2519, หน้า 104-118)

(1) สหภาพแรงงานช่างหรือวิชาชีพ (Craft or Occupational Union) ซึ่งเป็นสหภาพที่ก่อตั้งจากการรวมกลุ่มของลูกจ้างประเภทที่มีฝีมือ หรือสายวิชาชีพต่าง ๆ โดยมารวมกลุ่มกันเป็นสหภาพแรงงานเดียวกัน

(2) สหภาพแรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Union) ซึ่งเป็นกิจการที่มีการดำเนินงานหรือประกอบธุรกิจเฉพาะ อาทิ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมถ่านหิน อุตสาหกรรมน้ำมัน เชื้อเพลิง อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมยาสูบ เป็นต้น

(3) สหภาพแรงงานที่ตั้งขึ้นตามลักษณะของนายจ้างหรือกิจการ (House Union หรือ Company Union) จะเป็นสหภาพแรงงานที่ก่อตั้งขึ้นในกิจการของนายจ้างหรือบริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ว่านายจ้างหรือกิจการนั้น ๆ จะประกอบกิจการอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

(4) สหภาพแรงงานรวมหรือสหภาพแรงงานทั่วไป (General Union) ซึ่งเป็นสหภาพแรงงานที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ลูกจ้างที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานใดใน 3 ข้อข้างต้น จะไม่มีการจำกัดคุณสมบัติของสมาชิก อาทิ สหภาพแรงงานคนงานขนส่งและคนงานทั่วไปในอังกฤษ และสหภาพแรงงานทั่วไปของฝรั่งเศส (CGT) เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์

ในทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ถือว่าเป็นระบบการปกครองแบบเก่า ซึ่งการก่อเกิดระบบอุปถัมภ์อย่างเป็นทางการครั้งแรกได้เกิดขึ้นที่เมืองจีนโบราณ (ยุคก่อนคริสต์ศักราช) ได้มีเหตุการณ์ภัยธรรมชาติอันร้ายแรงเกิดขึ้นทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง จึงทำให้ต้องมีการขายตำแหน่งในราชการเพื่อจะได้นำเงินมาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ผ่านพ้นไป แต่การซื้อขายตำแหน่งการยังมีการทำอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นรายได้ที่ดีจนกลายมาเป็นรายได้ชั้นดีของประเทศอย่างหนึ่งไปแล้ว สำหรับระบบอุปถัมภ์นี้ในแถบยุโรปเมื่อสมัยที่ยังใช้ระบบศักดินาหรือระบบฟิวดัล (Feudal System) นั้นเกิดขึ้นมาในช่วงปลายสมัยโรมันเป็นการเกิดจากความไร้เสถียรภาพทางสังคมจึงก่อเกิดความสัมพันธ์ในบุคคลที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน (กุลลดา เกษบุญชู-มิต, 2561, หน้า 5-6) ซึ่งในสมัยนั้นเจ้าของที่ดินรายใหญ่ ๆ ถ้ามีผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชามากก็จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นขุนนางและยังมีการซื้อขายตำแหน่งขุนนางนายทหารกันอย่างกว้างขวางทำให้ต่อมาการอุปถัมภ์ได้ขยายออกไปได้มีการซื้อขายตำแหน่งราชการเพื่อใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในการหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนและผู้ที่ทำให้การสนับสนุนทำการหาเสียงสนับสนุนเพื่อให้ได้รับการส่งเสริมยิ่งๆ ขึ้นไป ยังรวมถึงการหารายได้เพื่อ

มาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอีกด้วย เช่นการเรียกรับสินบนต่าง ๆ ค่าน้ำร้อนน้ำชา (พิทยา บวรวัฒนา, 2536, หน้า 416)

สำหรับประเทศไทยแล้วนั้นการเกิดระบบอุปถัมภ์ได้มีความชัดเจนในสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่ได้ทรงทำการปฏิรูปการปกครองเพื่อจัดระเบียบของชนในอยุธยาได้มีการรวมถึงการควบคุมกำลังคนในอยุธยาจากการปฏิรูปดังกล่าว ทำให้เกิดมีระบบศักดินาขึ้นมาและยังมีการแบ่งกลุ่มชนชั้นออกเป็น 2 ชั้นชั้นใหญ่ ๆ คือ ชั้นปกครองกับชนชั้นถูกปกครอง ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองให้เป็นระบอบศักดินานั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้านชนชั้น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันมาทางด้านฐานันดรจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่มีการเกี่ยวพันกัน ที่จะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บางอย่างของแต่ละฝ่าย เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันผู้ที่อยู่ในชนชั้นสูงกว่าก็จะให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้ที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่าและผู้ที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่าก็จะมี ความจงรักภักดีและปฏิบัติตามคำสั่งและจัดหาสิ่งของเพื่อเป็นของกำนัลหรือการใช้แรงงานเป็นการตอบแทนเป็นต้น (คณัย ไชยโยธา, 2546, หน้า 184)

ในความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์นั้นได้มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตจะมีความสัมพันธ์ระหว่างนายและไพร่โดยนายจะต้องให้ความคุ้มครองดูแลไพร่ส่วนไพร่ก็ต้องเชื่อฟังคำสั่งของนาย ซึ่งสังคมไทยในอดีตนั้นเป็นสังคมชาวนา (Peasant society) ที่ชาวนาทั้งหลายก็คือไพร่ที่ถูกควบคุมและกำหนดชะตากรรมโดยนาย ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์ในอีกลักษณะหนึ่งที่ต่างก็เป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่แต่มีตำแหน่งที่ต่างกัน ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าและผู้บังคับบัญชาก็จะคอยส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชา ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้น้อยจะต้องให้ความเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ก็จะให้ความช่วยเหลือต่อผู้น้อยมักจะเป็นความสัมพันธ์กันในหมู่คนรู้จักใกล้ชิดกัน (อาคิน รพีพัฒน์, 2560, หน้า 97-108)

คำนิยามของนักวิชาการตะวันตก เจมส์ (James) (James อ้างถึงในปริชา คูวินทร์พันธ์, 2539, หน้า 47) ความสัมพันธ์ของผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์เป็นกลไกของความสัมพันธ์ (Instrumental relationship) ที่บุคคลหนึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหนือกว่าจะเป็นผู้อุปถัมภ์ จะใช้อำนาจและอิทธิพลที่ของตนเพื่อช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองหรือการให้ผลประโยชน์กับบุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่าคือผู้รับอุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ก็จะตอบแทน โดยการให้การสนับสนุนให้ความจงรักภักดี ให้ความช่วยเหลือตามคำสั่งของผู้อุปถัมภ์ในเงื่อนไขอีก 3 ข้อเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ ซึ่งได้แก่ความไม่เท่าเทียมกันความสัมพันธ์ส่วนตัวและความยึดหยุ่นไม่เฉพาะเจาะจง

(1) ในความไม่เท่าเทียมกันความไม่เสมอภาคกัน (Kemp, 1969 อ้างถึงใน กุลดา เกษบุญชู-มิต, 2524, หน้า 11) ได้มองว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากันของคน 2 คนที่มีฐานะแตกต่างกัน ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์นี้จากความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อำนาจบารมี ทำให้ผู้อุปถัมภ์ได้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับอุปถัมภ์ไม่สามารถตอบแทนได้จึงทำให้เกิดการติดหนี้บุญคุณทำให้ผูกมัดตัวผู้รับอุปถัมภ์ไว้กับผู้อุปถัมภ์ (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2539, หน้า 49)

(2) ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของทั้ง 2 ฝ่ายที่เห็นว่าต่างก็ได้รับประโยชน์จากความสัมพันธ์นี้ ผู้อุปถัมภ์จะเป็นที่พึ่งอาศัยให้ความช่วยเหลือผู้รับอุปถัมภ์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างคนทั้ง 2 ฝ่าย (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2539, หน้า 52)

(3) ในลักษณะความสัมพันธ์แบบไม่เฉพาะเจาะจงจะเป็นความสัมพันธ์ที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะยังคงดำรงความสัมพันธ์นี้อยู่ ครอบคลุมที่ทั้ง 2 ฝ่าย ยังสามารถที่จะให้การตอบแทนซึ่งกันและกันได้ตามความต้องการ (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2539, หน้า 52) (รูปภาพประกอบที่ 2.3)

ภาพประกอบที่ 2.3 ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ (Patron-Client Theories / Patronage System)

ที่มา: อकिन ระพีพัฒน์ (ณรงค์ พ่วงพิศ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2526, หน้า 21)

โดยสรุปทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ตามแผนภาพเป็นลักษณะของสังคมที่คน 2 ฝ่ายมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้มาซึ่งผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายต้องการผู้ที่มิฐานะทางสังคมที่เหนือกว่า (ผู้อุปถัมภ์) ก็จะทำให้ความช่วยเหลือ ปกป้องคุ้มครองผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า (ผู้รับอุปถัมภ์) และผู้ที่มีฐานะด้อยกว่าก็จะตอบแทนโดยการให้การสนับสนุน ให้ความจงรักภักดีทำตามความต้องการของผู้อุปถัมภ์เป็นลักษณะต่างตอบแทนกัน

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

เนื่องจากในยุคปัจจุบันรัฐมีขนาดใหญ่และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นกว่าในยุคสมัยกรีกโบราณจึงทำให้การใช้อำนาจทางการเมืองของประชาชนไม่อาจเป็นไปได้ในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรงได้ จึงทำให้ต้องมีการมอบอำนาจให้กับตัวแทนเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นแทนซึ่งเป็นรูปแบบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative democracy) ดังนั้นสถาบันของผู้แทน สถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคมอันเป็นกลไกของรัฐเหล่านี้จึงต้องทำตามเจตนารมณ์ของประชาชนในสังคม อำนาจเป็นของประชาชน ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-20 ได้มีการฟื้นฟูการศึกษากฎหมายโรมันขึ้นมาโดยการผสมผสานความคิดระหว่างกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) กับปรัชญากฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Positive Law) ได้จัดทำกฎหมายมหาชนคือ รัฐธรรมนูญขึ้นมาจนกระทั่งปลายยุคนี้ก็ได้เกิดแนวความคิดในการต่อต้านอำนาจของกษัตริย์จากนักปราชญ์หลายท่าน อาทิ ชาร์ล เดอ มงเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu) จอห์น ล็อก (John Locke) และ ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) เป็นต้น

1) **ทฤษฎีสัญญาประชาคม** สำหรับแนวคิดของฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) (1712-1778) กล่าวว่า อำนาจอธิปไตยเกิดจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชนทุกคนในการที่จะอยู่ร่วมกัน จึงต้องคิดวิธีและรูปแบบเพื่อเป็นหลักประกันในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงมีการทำสัญญาประชาคมระหว่างกันขึ้นมาเพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันโดยการตกลงที่จะยอมสละสิทธิบางอย่างให้กับองค์กรมาเป็นผู้ใช้อำนาจแทนจึงทำให้เกิดรัฐขึ้นมาเพื่อมาเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวเพราะฉะนั้นรัฐจะต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เป็นเพียงสิทธิตามธรรมชาติเท่านั้นแต่ยังเป็นสิทธิตามกฎหมายที่อยู่ภายใต้บังคับของเจตจำนงร่วมกันของประชาชนทุกคนและยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลัก (สมชาย กษิตประดิษฐ์, 2542, หน้า 21) เขาได้เขียนหนังสือชื่อ “สัญญาประชาคม” ที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและพัฒนาการของกฎหมายมหาชนอย่างยิ่ง เขามองว่ารัฐเกิดจากคนหลายๆ คนมารวมกัน และมีอิทธิพลเสรีภาพของแต่ละคนให้กับส่วนรวมเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคนโดยที่ทุกคนก็ยังคงเป็นเจ้าของสิทธิเสรีภาพเพียงแต่เป็นการโอนให้กับผู้แทน และให้เสียงข้างมากเป็นหลักเขายังได้กล่าวถึงอำนาจอธิปไตยว่าเป็นของประชาชนอันเกิดมาจากเจตจำนงร่วมกันของประชาชน และ

ยังได้ให้คำจำกัดความของคำว่ากฎหมายเอาไว้ว่าเป็นเจตจำนงร่วมกันของปวงชน (La volontegenerale หรือ general will) ต่อมาภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสก็ได้มีการนำเอาความคิดของรุสโซไปใส่ไว้ในประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ในข้อ 6 ที่บัญญัติว่า กฎหมายคือเจตจำนงร่วมกันของประชาชน (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2558, หน้า 40-41)

ตามแนวคิดของรุสโซ (Rousseau) ในการใช้อำนาจของรัฐโดยผ่านเจตจำนงร่วมกันตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนโดยหลักการของเสียงข้างมาก และการยอมรับเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน การยอมรับว่ามีสิทธิตามธรรมชาติบางประการที่รัฐไม่อาจพรากไปจากคนเราได้ แต่ด้วยการมอบอำนาจอธิปไตยให้ปวงได้แก่กฎหมายซึ่งในที่นี้หมายถึงรัฐธรรมนูญ ในการที่รัฐบาลเป็นรัฐแห่งเจตจำนงทั่วไปที่เป็นตัวแทนที่จะต้องปฏิบัติภารกิจทั้งปวงเพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน รัฐบาลจะทำสิ่งใดก็ย่อมทำได้แทบทั้งสิ้น การที่รุสโซเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยการมอบอำนาจให้กับรัฐซึ่งหมายถึงสภานิติบัญญัติด้วยความเต็มใจเพราะถือว่าสภานั้นเป็นตัวแทนของ “เจตจำนงทั่วไป” โดยไม่ยินยอมมอบอำนาจให้กับผู้ปกครองคนใดคนหนึ่ง (Raymond Wacks, 2010, p.11)

2) ทฤษฎีสัญญาประชาคม ในแนวคิดของจอห์น ล็อก (John Locke) (1632 -1704) เชื่อว่ามนุษย์ใน “สภาวะตามธรรมชาติ” มนุษย์ทุกคนเกิดมาเป็นคนดีมีอิสระและมีความเสมอภาค มนุษย์สามารถกระทำการตามที่ต้องการแต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎแห่งธรรมชาติทุกคนมีสิทธิมีอำนาจเท่าเทียมกันแต่มนุษย์แต่ละอำนาจของตนเพื่อมอบให้กับ องค์การในการเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองป้องกันไม่ให้มีการละเมิดสิทธิและทำการลงโทษผู้ที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นดังนั้นจึงได้มีการร่วมกันทำ “สัญญาประชาคม” ขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในสิทธิตามธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องยอมสละอำนาจของตนเองให้กับสังคมและยอมรับที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาโดยองค์การเพื่อทำให้สังคมเป็นไปด้วยความสงบสุขถ้าหากผู้ปกครองฝ่าฝืนดำเนินการปกครองแบบทรราชประชาชนก็สามารถที่จะเรียก ร้องเอาอำนาจที่มอบให้กลับคืนมา (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2542, หน้า 19-20) เขาได้เขียนวรรณกรรมชื่อ “Two Treaties of government” ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ต่อต้านระบบการผูกขาดอำนาจของกษัตริย์และระบอบเทวสิทธิ์ ในการใช้อำนาจนั้นจะต้องเป็นการได้รับความยินยอมจากประชาชนและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์จะต้องอยู่ด้วยกันอย่างสันติภายใต้กฎกติกาที่กำหนดไว้และการยินยอมมอบอำนาจของตนให้กับรัฐเป็นผู้ใช้จะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์สุขของส่วนรวม จะต้องยอมรับในเสียงข้างมาก (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2558, หน้า 39)

ตามแนวคิดของจอห์น ล็อก (John Locke) คือประชาชนตกลงยอมสละโอนสิทธิและอำนาจตลอดจนเสรีภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่รัฐแต่สงวนสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ เป็นการโอนอำนาจการบังคับตามกฎหมายให้รัฐ ถึงแม้ประชาชนจะตกลงมอบอำนาจให้รัฐแล้วก็ตามแต่ประชาชนก็ยังสงวนซึ่งสิทธิและเสรีภาพ บางอย่างไว้ไม่ให้รัฐเข้ามายุ่งประชาชน ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้และสามารถทวงคืนอำนาจที่มอบให้นั้นกลับคืนได้หากผู้ปกครองฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ประชาชนมอบให้ซึ่งเป็นการคานอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ใช้อำนาจรัฐและการมีผู้แทนในสภาที่เป็นตัวแทนประชาชนอย่างแท้จริง จะทำให้รัฐบาลเล็กลง แต่ทำให้ปัจเจกชนมีเสรีภาพมากขึ้น (Raymond Wacks, 2010, p.10)

3) ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจปกครองสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตย ของ ชาร์ล เดอ มงเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu) นักคิดชาวฝรั่งเศส เขาได้นำเสนอแนวคิดที่เชื่อว่าจะช่วยให้ระบบการปกครองแบบเสรีสามารถเป็นจริงขึ้นมาได้ก็คือการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ฝ่ายคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารอำนาจตุลาการซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ อริสโตเติล (Aristotle) โดยแต่ละฝ่ายไม่มากกว่าหน้าที่ซึ่งกันและกันอีกทั้งเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) ที่ถือว่าเป็นกลไกหรือมาตรการในการป้องกันไม่ให้องค์กรรัฐที่ใช้อำนาจในแต่ละฝ่ายมีการใช้อำนาจอย่างสุดโต่ง ภายหลังต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นฐานในการวางโครงสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ในแนวคิดของชาร์ล เดอ มงเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu) ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายสิทธิในการเลือกตัวแทน มีเสรีภาพในการแสดงออก มีเสรีภาพในความเชื่อ จะต้องแยกศาสนาออกจากฝ่ายบริหาร ต้องขจัดการทรมานและการลงโทษที่รุนแรงโดยต้องคำนึงถึงมนุษยธรรม (เสถียร หอมขจร, 2540, หน้า 55-58)

ซึ่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้นำหลักการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจมาเป็นหลักในการจัดโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง (การบริหาร) ในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) แบบประเทศอังกฤษ และกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภาหรือแบบผสม (Multi Presidential System) แบบสาธารณรัฐฝรั่งเศส (อมร จันทรสมบูรณ์, 2523, หน้า 59) เขาได้เขียนหนังสือ “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย” (The Spirit of Law) ที่แสดงแนวคิดทางด้านระบบการปกครองมีสาระสำคัญว่า อำนาจการปกครองแบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คือ

- (1) อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจในการวางระเบียบเพื่อใช้บังคับแก่บุคคลในรัฐ
- (2) อำนาจบริหาร คืออำนาจในการปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชนด้วยการใช้อำนาจหรือบังคับให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(3) อำนาจตุลาการ คืออำนาจปฏิบัติการต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายแพ่ง โดยให้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีความต่าง ๆ

และแต่ละอำนาจจะต้องไม่ผูกขาดอยู่ในที่เดียวกัน มีการเขียนถึงโครงสร้างการปกครองของอังกฤษที่สรุปได้ว่าอิสรภาพไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากอำนาจทั้ง 3 ฝ่ายไม่แยกออกจากกันเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลระหว่างกันแต่ไปอำนาจไปรวมอยู่ที่คน ๆ เดียวหรือองค์กรเดียว (ถาวร เกียรติทัพบิว, 2546, หน้า 159) ชาร์ล เดอ มงเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu) ได้กล่าวว่าในแต่ละรัฐจะมีอำนาจอยู่ 3 ชนิดคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารซึ่งขึ้นอยู่กับกฏานาชาติ และอำนาจบริหารซึ่งขึ้นอยู่กับกฏสำหรับพลเมือง (วิภาวรรณ ตวยานนท์, 2528, หน้า 187-211) จะเกิดความหายนะขึ้นถ้าหากอำนาจอยู่ในมือของคนเพียงคนเดียวหรือองค์กรเพียงองค์กรเดียว

นอกจากนั้นชาร์ล เดอ มงเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu) ยังได้แสดงแนวคิดในเรื่อง “The three different Governments โดยอธิบายลักษณะของรัฐบาลแบบ ”Republican รัฐบาลแบบ Monarchical และรัฐบาลแบบ Despotie ว่ารัฐบาลแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ รัฐบาลแบบสาธารณชนซึ่งเป็นรัฐบาลของประชาชนและประชาชนมีอำนาจสูงสุด กับรัฐบาลแบบราชาเป็นรัฐบาลที่บุคคลคนเดียวมีอำนาจเด็ดขาด โดยการสืบราชสมบัติส่วนรัฐบาลแบบเผด็จการเป็นรัฐบาลที่บุคคลคนเดียวมีอำนาจเด็ดขาดโดยมีเป้าหมายส่วนตนเป็นสำคัญ(Montesquieu, 1748, pp.25-45) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระบอบกษัตริย์ไม่เหมาะสมสำหรับประเทศที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ควรจะมีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้องค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติที่ใช้อำนาจในการปฏิบัติการต่าง ๆ ให้ขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชน ให้องค์กรฝ่ายตุลาการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และสภามีหน้าที่ประชุมและปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ซึ่งเป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับกฎหมายเอกชน (จรรยา สุภาพ, 2531, หน้า 124-138)

2.5 แนวคิดการรวมกลุ่มผลประโยชน์

ในแนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มนั้นเป็นการรวมตัวกันของปัจเจกชนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน เช่นการมีความสนใจเหมือนกัน มีเป้าหมายเดียวกันจนทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มนั้นจะมีลักษณะร่วมที่สำคัญกับเรื่องชนชั้นนำ (Elite Approach) ในประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจในลักษณะที่มีการกระจายอำนาจซึ่งอำนาจจะกระจายไปทั่วสังคมและอำนาจจะตกอยู่ในมือของกลุ่มที่หลากหลายจะไม่อยู่ในมือของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคมซึ่งจะทำให้ระบบการแข่งขันทันต่อรองกันเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดของกลุ่มถ้าหากมองในด้านการเมืองก็จะเป็นตัวที่สะท้อนให้เห็นว่าระบบการเมืองจะต้องประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่เข้ามาทำการแข่งขันทันเพื่อให้ได้รับชัยชนะ รวมถึงการตัดสินใจทางการเมืองและนโยบายของประเทศอันเป็น

ลักษณะที่มีความประนีประนอมผลประโยชน์กันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมในขณะที่กลุ่มชนชั้นนำทางสังคมกลับมองว่าอำนาจจะอยู่ในมือของคนที่เป็นเพียงคนกลุ่มน้อยของสังคมคือผู้นำองค์กรต่าง ๆ ที่จะไม่กระจายไปสู่กลุ่มอื่นๆ (มนตรี เจนวิทย์การ, 2527, หน้า 504)

สำหรับการรวมกลุ่มผลประโยชน์นั้นนักทฤษฎีตะวันตก เดวิด ทรูแมน (David Truman) (David Truman, 1971, pp.15-17) ได้อธิบายทฤษฎีกลุ่มดังนี้ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยลำพัง ในธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมนั้นก็คือการรวมกลุ่มของมนุษย์ในสังคมชั้นแรกคือสังคมครอบครัวเป็นการรวมกลุ่มในครอบครัว ต่อจากนั้นก็เข้าร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการขยายใหญ่ขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นการรวมกลุ่มตามลักษณะของการแบ่งงานกันทำตามความถนัด มนุษย์เราจะเข้าร่วมกับกลุ่มที่มีผลประโยชน์สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเองถ้าหากกลุ่มใดก็ตามที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีทัศนคติร่วมกัน (Shared Attitudes) มีการเรียกร้องต่อกันอื่น ๆ ในสังคม การที่มีทัศนคติร่วมกันจะเป็นสิ่งที่กำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทของกลุ่ม ฉะนั้นถ้าหากกลุ่มผลประโยชน์มีการเรียกร้องโดยผ่านกระบวนการหรือสถาบันของรัฐบาลกลุ่มผลประโยชน์นั้นก็จะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (David Truman, 1971, p.37)

นอกจากนั้น ออสติน แรเนย์ (Austin Ranney) โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes)ฌอง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) เจมส์ เมดิสัน (James Madison) มีความเชื่อว่าถ้าเราสามารถเข้าใจกิจกรรมของกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ได้ เราก็จะมีความเข้าใจถึงการเมืองและสามารถอธิบายและวิเคราะห์ระบบการเมืองได้ดี และยัง ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าการรวมกันเป็นกลุ่มมันมีความสำคัญในระบบการเมืองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการรวมกลุ่มกันเป็นการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลเพื่อกระทำกิจกรรมใดๆ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการที่สอดคล้องกันของคนในกลุ่มทางด้านผลประโยชน์ (มนตรี เจนวิทย์การ, 2527, หน้า 504-505) ซึ่งนักทฤษฎีเหล่านี้ยังสามารถพิจารณาการพัฒนาการและมีความทันสมัยทางการเมืองนั้นกลุ่มจะต้องมีลักษณะคือ (Austin Ranney, 1958, pp.138-139)

1) มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง จะต้องมีการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นทางการ

2) ในลักษณะ โครงสร้างขององค์กรจะต้องมีความสลับซับซ้อน

3) จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจในหน้าที่อยู่เสมอ

4) มีเป้าหมายชัดเจนในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม

5) ต้องมีการพัฒนาจากกลุ่มเล็ก ๆ ไปสู่การเป็นสหภาพหรือสมาคม

6) จะต้องมีการบูรณาการกลุ่มให้เกิดการพัฒนาเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

นอกจากนั้น ยังได้มีนักสังคมวิทยาแบ่งลักษณะของกลุ่มออกเป็น 3 ประเภท (มนตรี เจนวิทย์การ, 2539, หน้า 510-512) คือ

1) Categories (ประเภท) คือเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีลักษณะร่วมกันบางอย่างที่จัดอยู่ในประเภทหรือลักษณะเดียวกันทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านี้ไม่ได้รู้จักกันหรือมีความสัมพันธ์กันเลย เช่นกลุ่มนักศึกษา กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น

2) Aggregates (รวมตัว) คือ การรวมกลุ่มของปัจเจกชนที่มีการรวมตัวกันอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง เช่น กลุ่มคนที่เข้าไปฟังคอนเสิร์ต กลุ่มคนที่ไปชมการแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น

3) Groups (กลุ่มในความหมายที่แท้จริง) คือปัจเจกชนจำนวนหนึ่งซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ มีความภักดีร่วมกันและมีการเข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน ในการรวมกลุ่มของกลุ่มผลประโยชน์จะมีอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะของกลุ่มที่แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) จะเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กมีความสัมพันธ์กันในเชิงอุปถัมภ์ มีความใกล้ชิด มีความคุ้นเคยต่อกัน ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นการเริ่มจากครอบครัวแล้วพัฒนาออกไปยังกลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนบ้านจะมีความผูกพันกัน เป็นการรวมกลุ่มแบบง่าย ๆ ไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม (ประสาธ หลักศิลา, 2524, หน้า 194)

กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) จะเป็นกลุ่มที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มปฐมภูมิ กลุ่มนี้จะมีสมาชิกจำนวนมาก ลักษณะความสัมพันธ์จะความสัมพันธ์แบบเป็นทางการไม่มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกันไม่มีความเป็นกันเองทุกคนจะผูกพันกับกลุ่มมากกว่าสมาชิกกับสมาชิก (ประสาธ หลักศิลา, 2524, หน้า 195) จะต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ทางกลุ่มได้วางไว้มีกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้เป็นการรอบในการควบคุมการดำเนินชีวิตของคนในกลุ่มให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีการจัดตั้งเป็นองค์กรมีโครงสร้างขององค์กร มีการแบ่งกันทำหน้าที่ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีปทัสฐานที่เป็นแนวทางปฏิบัติ (อาทรพันธ์ จันทรสว่าง, 2525, หน้า 216-225)

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มผลประโยชน์กลายเป็นกลุ่มทางการเมืองได้ต่อเมื่อกลุ่มมีความพยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทมีอิทธิพลเหนือนโยบายและต่อกรกระทำของรัฐโดยผ่านกระบวนการทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์จะต้องทำให้ผลประโยชน์ของกลุ่มแสดงออกมาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น (Interest Articulation) ถ้าหากมองในแง่ทางการเมืองแล้วนั้นกลุ่มผลประโยชน์จะต้องผลักดันข้อเรียกร้องของกลุ่มเข้าสู่ระบบการเมือง (Inputs) เพื่อเปลี่ยนเป็นนโยบายของรัฐ รวมทั้งการกำหนดให้รัฐนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไปซึ่งกลุ่มจะพยายามเข้าไปมีบทบาทเสมอเท่าที่ระบบและโอกาสจะเปิดให้ สำหรับหน้าที่ในทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ มีดังนี้ (มนตรี เจนวิทย์การ, 2539, หน้า 547-548)

1) กลุ่มผลประโยชน์ เป็นองค์กรที่ทำให้เกิดความสมดุลในการเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น ความสมดุลระหว่างกลุ่มในระดับชาติกับระดับท้องถิ่น นอกจากนั้นกลุ่มยังทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้รัฐบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ได้อย่างถูกต้อง

2) กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่มีโอกาสเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความต้องการของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในการแสดงความต้องการดังกล่าวของแต่ละกลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่างกันไปเพื่อช่วยไม่ให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้าครอบงำกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกกลุ่มผลประโยชน์จะได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

3) กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการโน้มน้าวรัฐบาลให้คล้อยตามในการตัดสินใจปัญหาหรือนโยบายสำคัญ ๆ ของประเทศให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

4) การจัดโครงสร้างขององค์กรที่มีความสลับซับซ้อนให้มีระเบียบแบบแผนเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5) กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เรียกร้องผลประโยชน์ต่อรัฐบาลแทนคนภายในกลุ่ม

6) ในประเทศที่มีสภานิติบัญญัติมีความสำคัญ กลุ่มผลประโยชน์พยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในสภาด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการณรงค์เลือกตั้งเป็นต้น บทบาทดังกล่าวมีมากในสภาองเกรสของสหรัฐอเมริกา

7) กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลมิให้เกิดผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

8) กลุ่มผลประโยชน์เป็นองค์กรที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารปกครองประเทศมากขึ้น

ในการรวมกลุ่มทางการเมือง (Political grouping) และขบวนการทางการเมือง (Political movement) นั้นเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น โดยมีจุดประสงค์ของการรวมกลุ่มทางการเมืองก็เพื่อจะเข้าไปมีอำนาจในการต่อรอง ซึ่งขบวนการต่อรองนั้นจะกระทำเป็นขบวนการทางการเมือง หรืออาจจะเป็นการจับกลุ่มเพียงชั่วคราวชั่วคราว (Ad hoc) สำหรับการจัดกลุ่มที่เป็นขบวนการทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานเพื่อที่จะได้ผลทางการเมือง โดยการเข้าไปมีอำนาจในการต่อรองและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการจะต้องมีการเกี่ยวพันกับการใช้ทรัพยากรเพื่อจะมียุทธศาสตร์นโยบายหนึ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (ลิจิต ชีรเวคิน, ออนไลน์) ในความสัมพันธ์ของการจัดตั้งขบวนการทางการเมืองด้วยการ

รวมกลุ่มนั้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกับขบวนการทางการเมืองอื่น ๆ ที่ต้องมีตัวแปรต่าง ๆ 10 ข้อ (อาจจะไม่ครบทุกข้อก็ได้)

1) การมีอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) เป็นตัวแปรที่สำคัญที่ปัจเจกชนที่เข้ามารวมกลุ่มกันจะต้องมีอุดมการณ์เดียวกันจึงจะเป็นพลังที่จะนำไปสู่การเป็นกลุ่มที่มีความแน่นแฟ้น (Cohesiveness)

2) การมีเป้าหมาย (Goal) ในขบวนการทางการเมืองนั้นจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเสมอและที่สำคัญจะต้องมีเงื่อนไขเวลาในการต่อสู้ในขบวนการทางการเมืองด้วยการรวมกลุ่ม

3) การมีผู้นำหรือแกนนำ (Leadership) ในขบวนการทางการเมืองทุกกลุ่มจะต้องมีผู้นำหรือแกนนำจะต้องเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวของสมาชิกภายในกลุ่มให้เกิดความกลมเกลียวและมีความมั่นคง

4) มีการจัดตั้ง (Organization) จะต้องมีการโครงสร้างขององค์กรที่สลับซับซ้อนให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่แต่ละส่วนจะต้องมีการกระจายอำนาจและหน้าที่ในการทำงานเพื่อให้ความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้

5) มีผู้ปฏิบัติการ (Cadres) จะต้องมอบหมายหน้าที่ให้กับกลุ่มบุคคลที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ รับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคลซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้ขบวนการสามารถดำเนินไปได้ตามกฎเกณฑ์ของการจัดตั้งและบรรลุตามเป้าหมายของขบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ และบุคคลเหล่านี้จะต้องมีความเข้าใจในหน้าที่และเชื่อฟังคำสั่งของผู้นำอย่างเคร่งครัด

6) ทรัพยากร (Resources) ไม่ว่ากิจกรรมใดก็ตามที่จะต้องใช้คนจำนวนมากจำเป็นจะต้องมีการใช้เครื่องมือในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะการสื่อสารรวมถึงสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีพ

7) การสนับสนุนจากมวลชน (Mass support) ขบวนการทางการเมืองจะต้องสามารถทำให้มวลชนคล้อยตามให้มากที่สุด เพื่อจะได้เป็นรากฐานและให้การสนับสนุนขบวนการทางการเมืองนั้น

8) พื้นที่สื่อ (Mass media) จะต้องมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้อยู่ในพื้นที่ของสื่ออย่างสม่ำเสมอ

9) การสร้างเครือข่ายแห่งความสัมพันธ์ (Network of connectivity) ในขบวนการทางการเมืองจะต้องมีการร่วมมือกับองค์กรอื่นเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและสร้างอำนาจการต่อรองด้วยการเป็นพันธมิตรหรือมีแนวร่วมทั้งภายในและต่างประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ใกล้เคียงกันซึ่งจะทำให้มีพลังอำนาจการต่อรองที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

10) ข้อเสนอที่สอดคล้องกับความเป็นจริง (Realistic proposal) ในการต่อสู้ด้วยตัวแปรนี้ของขบวนการทางการเมืองเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในการต่อสู้จะต้องมีข้อเสนอที่มีเหตุมีผลอยู่ในกรอบของความเป็นไปได้และมีโอกาสที่จะบรรลุผล จะต้องมีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมเมื่อมีการล้มล้างบางสิ่งก็จะต้องมีการสร้างสิ่งทดแทนขึ้นมาใหม่เสมอ

มีการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์ที่ค่อนข้างหลากหลายในการให้การสนับสนุนพรรคการเมืองที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและเห็นพ้องต้องกันในอุดมการณ์แนวคิดรวมถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ (ดูภาพประกอบที่ 2.4)

ตารางแสดงกลุ่มผลประโยชน์อังกฤษ (ตัวเลขสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1969) ตารางที่ 1 ตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์		
กลุ่มธุรกิจ		จำนวนของสมาชิก (ประมาณ)
สหพันธ์อุตสาหกรรมแห่งสหราชอาณาจักร		8,607 บริษัท และ 280 สมาคมการค้า
สหภาพแรงงานแห่งชาติของผู้ผลิต (ทั้งสององค์กรดังกล่าวได้รวมตัวกันอยู่ใน สหพันธ์อุตสาหกรรมของสหราชอาณาจักร)		5,110 บริษัท และ 53 สมาคมการค้า
สมาคมหอการค้าอังกฤษ		60,000 สมาชิก
สหภาพการเกษตรแห่งชาติ	ประมาณ	200,000 สมาชิก
กลุ่มแรงงานและวิชาชีพ		
สหภาพแรงงานสังกัดสหภาพการค้า :		
170 และ 8,867,522 สมาชิก (1965)		
ที่ใหญ่ที่สุดคือ		
สหภาพการขนส่งและคนงานทั่วไป		1,443,738
สหภาพวิศวกร		1,443,738
สหภาพคนงานและเทศบาลแห่งชาติ		795,767
สหภาพคนงานเหมืองแห่งชาติ		446,453
สหภาพร้านค้า, แต่แทนและคนงานที่ร่วมงาน		349,230
สมาคมเจ้าหน้าที่ระดับชาติและท้องถิ่น		348,528
สหภาพการค้าไฟฟ้า		292,741
สหภาพการรถไฟแห่งชาติ		254,687
กลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม		
สหภาพครูแห่งชาติ	ประมาณ	230,000
สมาคมวิชาชีพ		
สมาคมการแพทย์อังกฤษ	ประมาณ	70,000
สถาบันกรรมการ	ประมาณ	40,000
สมาคมเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น		
สมาคมเทศบาล	เมืองและเขตเลือกตั้งของประเทศ	
สมาคมสภาเขต	เขต (ยกเว้น G.L.C.)	
อื่นๆ		
รถยนต์	ประมาณ	3,000,000 สมาชิก
กลุ่มที่ส่งเสริม		
สหพันธ์ผู้สูงอายุแห่งชาติ	ประมาณ	400,000
กองทัพอังกฤษ	ประมาณ	850,000

ภาพประกอบที่ 2.4 กลุ่มผลประโยชน์อังกฤษ

ที่มา: Jean BLONDEL (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 280-281)

เป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมีหน้าที่สำคัญในการเรียกร้องหรือผลักดันความต้องการของประชาชนต่อรัฐบาล และเป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารปกครองและพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม สำหรับพรรคการเมืองนั้นเป็นการรวมกลุ่มคนเช่นกัน ที่มีพื้นฐานจากการรวมกลุ่มแล้วพัฒนาขึ้นมาเป็นพรรคการเมืองที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพราะฉะนั้นในความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้นในการที่บุคคลใดจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคใดจะต้องมีความจงรักภักดีมีความผูกพันกับกลุ่มเป็นพื้นฐานแล้วจึงหล่อหลอมแนวความคิดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งเป็นตัวผลักดันที่ทำให้เกิดเป็นพรรคการเมืองขึ้น (สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2518, หน้า 181-182)

3. รูปแบบพรรคการเมือง

บทบาททางด้านศาสนาของประเทศอังกฤษถือได้ว่ามีอิทธิพลและเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำเนิดพรรคการเมืองเช่นเดียวกันกับพรรคการเมืองของเนเธอร์แลนด์ ในช่วงปี ค.ศ. 1887 ได้เกิดมีการรวมตัวกันของประชาชนกลุ่มหนึ่งเพื่อต่อต้านพรรคการเมืองที่เน้นนโยบายความรุนแรงของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีชื่อว่าพรรคอนุรักษนิยมคาทอลิก (Catholic Conservative Party) อันเกิดจากกลุ่มของประชาชนซึ่งต้องการต่อต้านการปฏิวัติได้เข้าร่วมมือกับกลุ่มศาสนาเพื่อก่อตั้งพรรคการเมืองที่ต่อต้านการปฏิวัติ (Anti-Revolutionary Policy) ขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ประเทศเยอรมนีก็เริ่มมีกลุ่มพวกนิยมการใช้ศาสนาคริสต์เดียนมาแก้ไขปัญหาบ้านเมืองร่วมกัน ก่อตั้งพรรคคริสต์เดียนเค โมแครท (Christian Democrat Party) ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้น ก็ได้เกิดกลุ่มนักการศาสนาพุทธและนิกายชินโตที่มีความเคร่งครัดร่วมกันก่อตั้งพรรคโคเม (Komei Party) โดยสมาคมโซคากาไอ (Soks Gakkai) ซึ่งเป็นสมาคมพุทธศาสนาที่มีสมาชิกไปทั่วประเทศเป็นฐานเสียง

ในขณะที่วิวัฒนาการของระบบพรรคการเมืองในประเทศอังกฤษนั้น ได้เกิดขึ้นกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 (ระหว่าง ค.ศ. 1640 – 1660) (พ.ศ.2183-2203) ในขณะนั้นประเทศอังกฤษได้มีสภา 2 สภา คือสภาขุนนาง (House of Lords) ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นขุนนางและเจ้าของที่ดินอันมั่งคั่งและสภาสามัญชน (House of Commons) ซึ่งประกอบด้วยชนชั้นกลางที่เป็นเจ้าของที่ดินรายย่อยๆ และขุนนางชั้นรองๆ ลงมารวมถึงพ่อค้าคหบดีจะเห็นว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ได้มีความขัดแย้งกันระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐสภาที่เริ่มมีความรุนแรงจากการรวมกลุ่มของกลุ่มการเมืองในรัฐสภาเพื่อทำการต่อสู้ในการช่วงชิงอำนาจในรัฐสภาที่สำคัญได้เกิดขึ้น 2 กลุ่ม คือ พวกวิก (Whig) และพวกทอรี (Tory) ซึ่งการรวมกลุ่มของพวกวิกและพวกทอรีในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ยังไม่ได้มีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มแบบพรรคการเมืองอย่างจริงจังเช่นปัจจุบันนี้ เป็นเพียงการรวมกลุ่มกันภายในรัฐสภาของบุคคลที่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการ

รวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ ไม่ได้มีหลักการหรืออุดมการณ์ใดๆ ร่วมกันเลยจะมีการรวมกลุ่มกันก็ต่อเมื่อพวกเขามีความต้องการที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เป็นเพียงลักษณะการรวมกลุ่มแบบเฉพาะกิจเพื่อต่อสู้ในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองและรักษาผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเป็นการรวมตัวกันเป็นครั้งคราว ภายหลังสมาชิกรัฐสภาเหล่านี้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องมีกรรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งและจริงจัง เพื่อจะทำให้มีอำนาจในการเจรจาต่อรองมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันบ่อยครั้งขึ้นจนในที่สุดสมาชิกรัฐสภาเหล่านี้ก็พบว่าตนมีความคิดเห็นทางการเมือง สักคม และเศรษฐกิจคล้ายคลึงกันและทำให้มีการรวมเป็นกลุ่มทางการเมืองที่แน่นแฟ้นขึ้น ในความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มเริ่มมีความเด่นชัดขึ้น (Huntington, 1972 อ้างถึงใน สมบูรณ์สุขสำราญ, 2527, หน้า 18-21)

ในระยะแรกเริ่มจะเห็นว่าฐานกำลังของพวกวิก (Whig)เป็นการสนับสนุนจากพวกเจ้าของที่ดินรายใหญ่ๆกลุ่มที่ไม่ยอมรับนิกายเชิร์ช ออฟ อิงแลนด์ (Church of England) และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่พวกวิกจะมีอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองแบบเสรีนิยมต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองให้มากที่สุดและไม่สนับสนุนนโยบายจักรวรรดินิยม

สำหรับพวกทอรี (Tory)จะมีบรรดาขุนนาง เจ้าของที่ดินที่มีความเกี่ยวพันกับสถาบันกษัตริย์อย่างใกล้ชิดจะเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนกลุ่มศาสนานิกายเชิร์ช ออฟ อิงแลนด์กลุ่มผลประโยชน์ทางเกษตรกรรม สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบการค้าโดยเสรีแต่ในทางการเมืองพวกทอริยังไม่ก้าวหน้าเหมือนพวกวิก และมีความต้องการที่จะให้อังกฤษขยายอาณานิคมออกไป

ในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มพวกวิก (Whig)และพวกทอรี (Tory)นั้น มีการผลัดเปลี่ยนกันเข้ามามีอำนาจในทางการเมืองจนกระทั่งปี ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) พวกวิก (Whig) ได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจในทางการเมือง จึงได้มีการออกกฎหมายขยายสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนให้กว้างออกไปมากขึ้นเรียกว่า “Reform Act” ค.ศ. 1832 หรือที่เรียกว่า “Representation of the People Act 1832” ในสาระสำคัญของ “Reform Act 1832” สรุปได้ดังนี้

ประการแรก ในระบบการเลือกตั้งแบบเดิม (Rotten Borough) เป็นลักษณะที่เมืองเล็ก ๆ มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเพียงไม่กี่คนแต่กลับได้รับการจัดสรรให้มีผู้แทนได้ในอีกด้านหนึ่งเมืองใหญ่ๆ และมีประชากรมากแต่กลับไม่มีตัวแทนในสภาสามัญนี้ทำให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมจึงได้ถูกยกเลิกไปภายหลังและได้มีการจัดระบบการจัดสรรจำนวนผู้แทนให้เมืองที่ยังไม่มีผู้แทนของประชาชนในสภาสามัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองที่มีประชากรหนาแน่นอย่างกรุงลอนดอนและเมืองอุตสาหกรรมทางภาคเหนือของอังกฤษ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเมืองและประชากรที่มีภูมิลำเนาในเมืองต่าง ๆ มากกว่าเดิม

ประการที่สอง ในการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิลงสมัครและออกเสียงเลือกตั้งให้มาเป็นรูปแบบเดียวกัน จะเห็นว่าก่อนที่มีการปฏิรูป ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) ผู้มีสิทธิดังกล่าวจะต้องเป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้นภายหลังมีการปฏิรูป ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) ได้มีการขยายสิทธิให้แก่ผู้เช่าที่ดินและผู้ครอบครองที่ดินไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม รวมถึงมูลค่าของทรัพย์สินที่ใช้กำหนดการมีสิทธิจะไม่สูงเท่าไรนักจึงทำให้ชนชั้นกลาง และชนชั้นกลางชั้นต่ำสามารถมีสิทธิทางการเมืองเหมือนกันอย่างไรก็ตามช่างฝีมือและชนชั้นกรรมาชีพยังคงไม่ได้รับสิทธิดังกล่าวในการขยายสิทธิการเลือกตั้งคราวนี้ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากร้อยละ 5% เป็น ร้อยละ 7.1% (ประมาณ 700,000 คน) ของประชากรทั้งหมด

ประการที่สาม ในการปฏิรูปทำให้กษัตริย์และขุนนางต่างๆ ต้องถูกลดทอนอำนาจลงรัฐบาลจึงไม่ต้องอยู่ภายใต้หรือขึ้นตรงต่อกษัตริย์อีกต่อไป แต่จะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อสภาสามัญกษัตริย์ทำหน้าที่เพียงเป็นองค์ประมุขของประเทศซึ่งมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่มีเสียงข้างมากของสภาสามัญ

ประการที่สี่ ทำให้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นและมีการจัดองค์กรในระดับท้องถิ่นและระดับชาติขึ้นอย่างชัดเจน

สำหรับการขยายสิทธิเลือกตั้งของ Reform Act 1832 (พ.ศ. 2375) เป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการที่ทำให้เกิดสถาบันพรรคการเมืองขึ้นในเวลาต่อมาและมีการจัดองค์กรพรรคการเมืองให้มีลักษณะที่ทันสมัยขึ้นด้วยวิธีที่ค่อยๆ เปลี่ยนโดยไม่ให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มคนจนต่อมาภายหลังปี ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) พวกทอरीได้พัฒนาขึ้นมาเป็นพรรคการเมืองและเรียกตัวเองว่าพรรคคอนเซอร์เวตีฟ (Conservative Party) โดยมีการยึดหลักนโยบายการค้าเสรีที่ไม่ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงในกิจการของเอกชน มีฐานเสียงการสนับสนุนจากพวกกลุ่มอุตสาหกรรมภายในประเทศ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2544, หน้า 384-386)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1846 (พ.ศ. 2389) พวกคอนเซอร์เวตีฟเริ่มมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันภายในกลุ่ม สาเหตุเนื่องมาจากนโยบายการค้าโดยเสรีและปัญหาการยกเลิกกฎหมายคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกร (Corn Law) จากความขัดแย้งนี้ได้ทำให้พวกเกษตรกรมีอิทธิพลมากขึ้นจนเข้ามากำหนดราคามันฝรั่งและค่าแรงของกรรมกรส่งผลให้กรรมกรเกิดความไม่พอใจจนนำมาสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงจนในที่สุดกลุ่มคนที่นำโดยเซอร์ โรเบิร์ต พีล (Sir Robert Peel) ได้ไปร่วมกับพวกวิก (Whig) เป็นการสร้างฐานการสนับสนุนที่เข้มแข็งจากกลุ่มกรรมกรที่ถูกเอาเปรียบต่อมาภายหลังประเทศอังกฤษได้มีการขยายสิทธิเลือกตั้งปี ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) อันส่งผลให้กลุ่มพวกวิก (Whig) ได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ เพิ่มขึ้นอาทิ พวกกลุ่มผู้แทนราษฎรจากไอร์แลนด์ พวกราดิคัล (Radical) และพวกพ่อค้านักอุตสาหกรรมสมัยใหม่

จนทำให้กลุ่มพวกวิก (Whig)เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น และในปี ค.ศ. 1851(พ.ศ. 2394) พวกวิก (Whig) ได้เปลี่ยนมาเรียกตัวเองว่าพวกลิเบอรัล (Liberal) และต่อมากลายเป็นพรรคลิเบอรัล (Liberal Party)

ถึงอย่างไรก็ตามการปฏิรูป ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) ก็ยังไม่อาจจะกำจัดระบบเก่า ๆ ที่กีดกันต่อการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้ เพราะคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังคงถูกกำหนดจากมูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งถือว่าเป็นความเหลื่อมล้ำของสิทธิของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งในการจัดสรรจำนวนผู้แทนให้แก่หน่วยเลือกตั้งที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งผู้มีสิทธิเพิ่มมีจำนวนน้อยลง อันเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่การคอร์รัปชันด้วยการขอละเลยสัญญาสามัญ เมื่อได้รับเลือกเข้ามาที่จะต้องมีการตอบแทนบุญคุณ โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายต่อประชาชนและประเทศชาติซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนและรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง จากข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวจึงเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การทำการปฏิรูปการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) (Reform Act 1867) ในการปฏิรูป ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) ครั้งนี้เป็นกรขยายสิทธิเลือกตั้งให้กว้างขวางออกไปอีกและได้มีการยกเลิกระบบการจัดสรรผู้แทนโดยไม่ได้ยึดตามจำนวนประชากร ได้มีการปรับเปลี่ยนให้ยึดถือจำนวนของประชากรเกณฑ์แทน ในด้านคุณสมบัติการเป็นเจ้าของทรัพย์สินลดลงจากเดิมหัวหน้าครอบครัวและผู้เสียภาษีค่าเช่าบ้านหรือที่ดินไม่ต่ำกว่าปีละ 10 ปอนด์ ก็ได้รับสิทธิเลือกตั้งการปฏิรูปครั้งนี้เช่นกันทำให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้รับสิทธิเลือกตั้งจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิมเมื่อปี ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) อีกประมาณ 2 เท่า (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2548, หน้า 80-81)

ภายหลังจากที่มีการปฏิรูปกฎหมายได้มีการขยายสิทธิการเลือกตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) เพราะกฎหมายฉบับนี้ได้ให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่คนจำนวนมากขึ้นจึงทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาชนชั้นกรรมาชีพและชนชั้นกลางที่อยู่ในขั้นต่ำได้ถูกกีดกันมิได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นเพราะคนเหล่านั้นไม่มีทรัพย์สินและชนชั้นทางสังคมอันเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างมาก เมื่อได้มีการปฏิรูปกฎหมายในครั้งนี้ทำให้พวกเขาได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น จึงส่งผลทำให้พรรคการเมืองขณะนั้นมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องทำการขยายเครือข่าย และจัดตั้งองค์กรของพรรคให้ครอบคลุมเขตเลือกตั้งให้ได้มากที่สุดเพื่อจะได้ขอให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งใหม่ให้มาสนับสนุนกลุ่มของตน

และอีกประการหนึ่งเพื่อคอยแนะนำและควบคุมให้ผู้สนับสนุนพรรคของตนออกเสียงให้กับพรรคอย่างถูกต้องในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวสมาคมที่ทำหน้าที่ในการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจว่าองค์กรของพรรคทำหน้าที่

เป็นตัวแทนของบรรดาสมาชิก ด้วยเหตุนี้สมาคมลิเบอรัลแห่งเมืองเบอร์มิงแฮมจึงเริ่มให้สมาคมที่ทำหน้าที่ลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องประกอบด้วยคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากสมาชิกคนอื่นๆ ในท้องถิ่นนั้นเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของมวลสมาชิก ซึ่งจะเห็นว่าสมาคมดังกล่าวของเบอร์มิงแฮมมีลักษณะเป็นตัวแทนของประชาชนและปรากฏว่าปฏิบัติหน้าที่ได้ผลอย่างดีทำให้พรรคคอนเซอร์เวตีฟจึงได้พยายามดำเนินรอยตามจนในที่สุดสมาคมที่ทำหน้าที่ในการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามท้องถิ่นต่าง ๆ ได้กลายเป็นองค์กรสาขาพรรคที่สนับสนุนพรรคใดพรรคหนึ่งประจำเขตเลือกตั้งภายในประเทศ (อชยา โกมลกาญจน, 2528, หน้า 400)

ในการขยายสิทธิการเลือกตั้งครั้งนี้ทำให้มีการพัฒนาการเมืองการปกครองอย่างมากจนนำมาสู่การจัดองค์กรพรรคการเมืองขึ้นมาดังเช่นพรรคคอนเซอร์เวตีฟได้ทำการจัดตั้งสหภาพคอนเซอร์เวตีฟและสหพันธ์สมาคมแห่งชาติ (National Union of Conservative and Constitutional Associations) ต่อมาในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) ได้เปลี่ยนมาเป็น National Union of Conservative and Unionist Associations โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการร่วมมือและประสานงานการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างสมาคม (สาขา) ของพรรคในระดับเขตเลือกตั้งที่ให้สนับสนุนพรรค และยังคอยส่งเสริมเพื่อให้มีการจัดตั้งสมาคมดังกล่าวขึ้นภายในท้องถิ่นที่ยังไม่มีสมาคมท้องถิ่นของพรรคคอนเซอร์เวตีฟได้ส่งผลให้พรรคสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารพรรคจนมีการขยายสาขาประจำท้องถิ่นของพรรคอีก 4 ปีต่อมา (ค.ศ. 1871 – 1872) (พ.ศ. 2414-2415) ผู้นำพรรคคอนเซอร์เวตีฟชื่อ ดิสเรลีย์ (Disraeli) ได้มีการจัดตั้งสำนักงานกลาง (Central Office) อันเป็นศูนย์กลางของพรรคขึ้นเพื่อให้การจัดองค์กรของพรรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติจนในที่สุดทำให้พรรคคอนเซอร์เวตีฟได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1874 (พ.ศ. 2417) และผู้นำพรรคคนต่อ ๆ มาก็ได้มีการใช้วิธีการจัดองค์กรของพรรคในลักษณะนี้สืบต่อกันมา (ศฤงคาร พันธุ์พงศ์, 2540, หน้า 274-275)

ส่วนทางด้านของพรรคลิเบอรัลนั้นได้มีการจัดตั้งสมาพันธ์ของพรรคระดับชาติ (National Liberal Federation) ตามแบบองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของพรรคคอนเซอร์เวตีฟในปี ค.ศ. 1877 (พ.ศ. 2420) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพรรคลิเบอรัลจะมีการจัดองค์กรพรรคการเมืองระดับชาติที่มีความคล้ายคลึงกับพรรคคอนเซอร์เวตีฟ เฉพาะแต่ในเรื่องของส่วนประกอบต่าง ๆ และการจัดให้มีการประชุมประจำปี สำหรับแนวความคิดขององค์กรและหัวหน้าพรรคมีบทบาทในกิจกรรมของพรรคที่แตกต่างกัน ทางด้านพรรคสหภาพของพรรคคอนเซอร์เวตีฟให้อำนาจแก่ผู้นำของพรรคมีอำนาจในการตัดสินใจนโยบายต่างๆ ของพรรคแต่พรรคลิเบอรัลต้องการให้นโยบายต่าง ๆ มาจากการตัดสินใจของสมาพันธ์ของพรรค

ถึงอย่างไรก็ตามภายใต้ระบบการเลือกตั้ง ค.ศ. 1867 (พ.ศ.2410) นี้การจัดสรรจำนวนผู้แทนก็ยังไม่มีความยุติธรรมเท่าไรนักเป็นเพราะประชากรในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรมซึ่งมีความหนาแน่นและได้รับการจัดสรรจำนวนของผู้แทนต่ำกว่าจำนวนที่ควรจะมีเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของผู้แทนในเมืองชนบทที่เป็นเขตเกษตรกรรม และมีจำนวนประชากรไม่หนาแน่นทำให้มีการแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งอีกในปี ค.ศ. 1844 (พ.ศ. 2387) (The Franchise Act 1844) และในปี ค.ศ.1885 (พ.ศ. 2428) (The Redistribution of Seats Act 1885) ได้มีกฎหมายฉบับแรกที่ทำให้สิทธิเลือกตั้งแก่พลเมืองที่เป็นชายมากขึ้นมีการลดคุณสมบัติการครอบครองทรัพย์สินให้ต่ำลงจากเดิมส่งผลให้ชนชั้นกรรมาชีพ เช่น กรรมกรถ่านหินช่างอุตสาหกรรมช่างฝีมือมีสิทธิในการเลือกตั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดสรรจำนวนผู้แทนให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรในแต่ละเมืองและท้องถิ่นซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งชุมชนใดจะมีผู้แทนมากน้อยแค่ไหนจะต้องขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในชุมชนนั้น ๆ

ก่อนที่จะสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ความสำคัญของลักษณะพรรคการเมืองในความหมายสมัยใหม่ของอังกฤษนั้นคือการมีตัวแทนของพรรคประจำเขตเลือกตั้ง มีองค์กรพรรคระดับชาติมีการประชุมประจำปีของพรรคมีศูนย์กลางการบริหารของพรรค ให้พรรคสามารถกำหนดนโยบายของพรรคสำหรับใช้ในการเลือกตั้งในแต่ละครั้งให้การยอมรับว่าหัวหน้าพรรคต้องมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติและมีอำนาจหรืออิทธิพลมากกว่าลูกพรรคอื่นๆ (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 155-156)

ช่วงของวิวัฒนาการในระยะนี้ ส่งผลให้พรรคลิเบอรัลเริ่มมีความขัดแย้งกันภายในพรรค กลุ่มสหภาพแรงงาน (Trade Union) ที่รวมอยู่ในพรรคลิเบอรัลจึงมีการเคลื่อนไหวที่จะแยกตัวออกไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1893 (พ.ศ. 2436) อีกทั้งกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากความคิดสังคมนิยม และสมาคมเฟเบียน (Fabian Society) ที่ต้องการจะยกระดับความเป็นอยู่ของชนชั้นกรรมาชีพและต้องการจะมีผู้แทนในรัฐสภาเป็นของตนเอง ในการรวมกลุ่มกันอยู่ในพรรคลิเบอรัลที่ยึดหลักเสรีนิยม จึงทำให้กลุ่มสังคมนิยมไม่สามารถดำเนินนโยบายของพรรคให้เป็นไปตามแนวทางที่ตนปรารถนาได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งชนชั้นกรรมาชีพไม่ได้มีตัวแทนของตนในรัฐสภาอย่างแท้จริงเพราะเหตุนี้เองกลุ่มต่าง ๆ จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพ (Labour Representation Committee) ขึ้นมาในการรวมกันเป็นคณะกรรมการตัวแทนของกรรมกรเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 176)

ความพยายามนี้ได้เริ่มบรรลุผลในช่วงปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) เมื่อพรรคลิเบอรัลมีการตกลงที่จะแบ่งที่นั่งในรัฐสภาให้กับกลุ่มตัวแทนกรรมกร และในปี ค.ศ. 1906 (พ.ศ. 2449) กลุ่มตัวแทนกรรมกรได้รับเลือกตั้งเข้าไปนั่งในรัฐสภาถึง 29 ที่นั่ง หลังจากนั้นจึงได้ประกาศแยกตัวจากพรรคลิเบอรัลอย่างเป็นทางการ จะเห็นว่าการเกิดของพรรคแรงงานถือว่าเป็นแบบอย่างของพรรค

การเมืองที่เกิดจากความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ไม่ใช่เกิดของภายในตามท้องถิ่นเพียงไม่กี่แห่ง และมีสมาชิกน้อย ต่อมาได้มีการประชุมใหญ่ปี ค.ศ. 1918 (พ.ศ. 2461) ผู้นำของพรรคชื่อ เฮนเดอร์สัน (Henderson) ได้มีการเสนอแผนการที่มีวัตถุประสงค์จะให้พรรคแรงงานขึ้นเป็นพรรคระดับชาติที่แท้จริงมีการเปิดรับสมาชิกจากบุคคลทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะสมาชิกที่เป็นสหพันธกรรมกรและองค์กรที่ขึ้นกับสหพันธกรรมกรเท่านั้นและจากการจัดตั้งสาขาพรรคขึ้นในเขตเลือกตั้ง เพื่อส่งตัวแทนของพรรคเข้าทำการแข่งขันเป็นจำนวนมาก จะเห็นว่าพรรคแรงงานเริ่มแข็งแกร่งขึ้นเรื่อยๆ จนปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) พรรคแรงงานก็สามารถได้ที่นั่งในรัฐสภาเกือบ 2 เท่าของพรรคลิเบอรัล (ซึ่งได้ 40 ที่นั่ง) พรรคแรงงานซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพ เริ่มเข้ามามีบทบาททางรัฐสภา และการเมืองเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งปี ค.ศ. 1926 (พ.ศ. 2469) พรรคแรงงานได้กลายเป็นพลังการเมืองที่สามารถคานอำนาจกับฝ่ายพรรคอนุรักษนิยมที่เป็นตัวแทนของฝ่ายนายทุนได้ (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 188-200)

ในขณะที่เดียวกันขบวนการกรรมกรได้เพิ่มความแข็งแกร่งมากขึ้น และมีการจัดองค์กรเป็นสหภาพแรงงานขึ้นจึงทำหน้าที่เป็นตัวแทนชนชั้นกรรมาชีพในสาขาอาชีพต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และกลายเป็นพลังที่เข้มแข็งในการสนับสนุนพรรคแรงงานในรัฐสภาอีกด้วย รวมทั้งมีอำนาจในการต่อรองกับนายทุนอุตสาหกรรมอย่างสูงและผลที่ตามมาคือชนชั้นกรรมาชีพได้มีผู้แทนของตนภายในรัฐสภาและมีสหภาพของกรรมกรที่มีคุณภาพสูงขึ้นทางฝ่ายนายทุนอุตสาหกรรมไม่อาจจะต้านกระแสของฝ่ายชนชั้นกรรมาชีพได้อย่างที่เคยเป็นศตวรรษที่ 19 จึงจำเป็นจะต้องโอนอ่อนและประสานประโยชน์กับกรรมกรความเสื่อมโทรมของสถานที่ทำงานก็ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นตามยุคตามความเจริญของอุตสาหกรรมอีกทั้งสวัสดิภาพและสวัสดิการของกรรมกรได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ให้ประโยชน์แก่กรรมกรมากขึ้น อัตราค่าจ้างแรงงานได้รับการปรับปรุงตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้กรรมกรได้มีส่วนในการบริหารและการกำหนดนโยบายเพิ่มขึ้น และกฎหมายแรงงานก็ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ยังมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายทุนกับกรรมกร มีธุรกิจอุตสาหกรรมจำนวนมากที่เปิดโอกาสให้กรรมกรสามารถเข้าถือหุ้นในกิจการได้ (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 278)

นอกจากนี้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลของพรรคแรงงานได้ประกาศนโยบายในการปรับปรุงสวัสดิการสังคมซึ่งส่งผลให้ชนชั้นกรรมาชีพได้รับบริการสังคมจากรัฐเท่าเทียมกับชนชั้นอื่นๆ ด้วย นโยบายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของรัฐบาลสหราชอาณาจักรภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 คือการให้บริการทางการศึกษาแบบให้เปล่าทุกระดับชั้นเป็นการช่วยให้ชนชั้นกรรมาชีพและผู้มีรายได้น้อยมีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับสูงมากขึ้นเป็นการทำให้มีการเคลื่อนย้าย (Mobility) ระหว่างชนชั้น โดยเฉพาะทางด้านอาชีพมากขึ้นดังนั้นภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2

จะเห็นว่าวิถีชีวิตของชนชั้นกรรมาชีพได้รับการยกระดับขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ช่องว่างระหว่างชนชั้น “ผู้มั่งคั่ง” กับชนชั้น “ผู้ยากไร้” แคบลงดังจะเห็นว่าความหมายของ “ชนชั้น” ในการต่อสู้กันทางชนชั้นและความสำนึกทางชนชั้นตามทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ เป็นความหมายที่ขาดความศักดิ์สิทธิ์ หรือค่อนข้างเลือนลอย เมื่อนำมาใช้อธิบายปัญหาของชนชั้นในประเทศอังกฤษ พรรคลิเบอรัล ยิ่งเลื่อมความสำคัญลงไปเรื่อยๆ และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926 (พ.ศ. 2469) เป็นต้นมา ก็ไม่อาจจะแข่งกับพรรคคอนเซอร์เวทีฟหรือพรรคแรงงานได้ สำหรับการต่อสู้ทางการเมืองตั้งแต่นั้นมาจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรคแรงงาน (Labour Party) กับพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) เท่านั้น (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 271-274)

ดังจะเห็นว่า การที่พรรคการเมืองสามารถมีบทบาทในทางการเมืองในฐานะที่เป็นตัวแทนของปวงชนได้นั้น พรรคการเมืองจะต้องมีความสามารถนำเสนอต่อปวงชนและให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนพรรคการเมืองในประเทศอังกฤษ (และในยุโรปก่อนต้นศตวรรษที่ 20) จากประชาชนก่อนที่จะมีการขยายสิทธิเลือกตั้งทั่วไปออกไปแก่ประชาชน จะเห็นได้ว่าไม่มีการทำตัวในลักษณะเป็นตัวแทนของปวงชนอย่างแท้จริง พรรคการเมืองในระยะเริ่มแรก (คือพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) และพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) เป็นพรรคการเมืองที่เกิดในรัฐสภา สมาชิกของพรรคเกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มชนชั้นผู้ดี มีอภิสิทธิ์ชนขุนนางและผู้ที่มีความมั่งคั่งและไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดรับสมาชิกเป็นทั่วไป เพราะพรรคการเมืองในช่วงนั้นจะให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพของสมาชิกมากกว่าปริมาณทำให้พรรคการเมืองในระยะดังกล่าวถูกเรียกว่าเป็นพรรคการเมืองแห่งชนชั้น อำนาจทางการเมืองก็ถูกจำกัดอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกรัฐสภา ส่วนสมาชิกพรรคที่ไม่ได้เป็นสมาชิกรัฐสภาก็มีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนในทางการเงิน รวมถึงการหาเสียงในช่วงการเลือกตั้งในการจัดองค์กรของพรรคจึงไม่ซับซ้อนและจำกัดอยู่เพียงในวงแคบ ๆ หลังจากที่มีการขยายสิทธิออกเสียงในปี ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) และ ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) ออกไป พรรคการเมืองของอังกฤษจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากพรรคแห่งชนชั้นมาเป็นพรรคแห่งปวงชนในการที่เป็นพรรคแห่งปวงชนจะต้องมีการขยายการเปิดรับสมาชิกจากชนชั้นอื่นเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและเป็นเหตุให้พรรคการเมืองจำเป็นต้องจัดองค์กรของพรรค สลับซับซ้อนเพื่อให้มวลสมาชิกจะได้เข้ามามีส่วนในการใช้อำนาจทางการเมืองตามหลักการประชาธิปไตย

พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ได้ถึงการเสื่อมสลายลงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีสาเหตุสำคัญดังนี้

ประการแรก พรรคลิเบอรัลได้ตกอยู่ในระหว่างทางสองแพร่งสาเหตุมาจากปฏิกิริยาของพรรคต่อสภาพทางการเมืองใหม่ ที่เกิดจากการให้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแก่ชนชั้นแรงงานที่

เป็นชายเป็นจำนวนมากต่อมาในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) และ ค.ศ. 1884 (พ.ศ. 2427) การใช้ถ้อยคำที่รุนแรงและนโยบายทางสังคมบางอย่างได้ก่อให้เกิดความหวาดเกรงต่อกลุ่มนักธุรกิจส่วนใหญ่ ผู้ที่เคยให้การสนับสนุนพรรคได้หันกลับไปสนับสนุนพรรคคอนเซอร์เวตีฟอีกประการหนึ่งพรรคทิเบอร์ทัลยังคงยึดมั่นความเป็นพรรคของชนชั้นกลางมากเกินไป รวมทั้งขัดขวางการก่อตั้ง Labour Representation Committee ในปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) ที่ได้กลายมาเป็นพรรคแรงงานในอีก 6 ปีต่อมา (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 190)

ประการที่สอง ภายในพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ได้เกิดแตกแยกอย่างรุนแรงจากนโยบายโฮมรูล (Home Rule) สำหรับไอร์แลนด์ของแกลดสโตน (Gladstone) จึงทำให้ผู้ที่สนับสนุนพรรคเป็นจำนวนมากเปลี่ยนแปลงการสนับสนุน จนทำให้สมาชิกชั้นนำของพรรคบางคนต้องเข้าไปร่วมกับพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party)

ประการที่สาม พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ได้สูญเสียประเด็นหลักที่ใช้ในการหาเสียงถึง 3 ประเด็นในช่วงที่สองของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการปฏิรูปรัฐสภาส่งผลให้ไม่ได้เป็นประเด็นหลักอีกต่อไปเพราะจุดประสงค์ที่สำคัญๆ ของกระบวนการปฏิรูปได้ประสบความสำเร็จแล้ว ทางการค้าเสรีก็ไม่ได้เป็นประเด็นที่ช่วยให้พรรคได้รับการสนับสนุนอีกต่อไปเพราะผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของอังกฤษภายหลังปี ค.ศ. 1918 (พ.ศ. 2461) ได้เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงทั้งเรื่องเศรษฐกิจและการจำกัดภาระหน้าที่ของรัฐบาลจึงไม่ได้เป็นนโยบายของพรรคทิเบอร์ทัลอีกต่อไป สดุด์ทำนโยบายของลอยด์ จอร์จ (Lloyd George) ที่เป็นพันธมิตรกับพรรคคอนเซอร์เวตีฟในช่วงที่มีสงครามได้มีการสืบต่อมาจนถึงยุคหลังสงคราม ผลที่ตามมาคือทำให้พรรคแตกแยก และเป็นการทำลายชื่อเสียงในด้านการปฏิรูปอย่างแท้จริงของพรรคลงไปเป็นอย่างมาก (เพ็ญศรี ภูมิถาวร, 2548, หน้า 193-194)

ในโลกนี้มีประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยประมาณ 50-60 ประเทศ และประเทศที่เป็นต้นแบบของระบอบการปกครองแบบนี้คือประเทศอังกฤษที่มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 เป็นการอยู่ภายใต้กรอบของรัฐสภา ซึ่งพรรคการเมืองเหล่านี้จะรวมตัวเป็นพรรคการเมืองขึ้นในกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องการดึงดูดคะแนนเสียงจากผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจึงทำให้เห็นว่ารูปแบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นลักษณะที่เปิดให้มีพรรคการเมืองเข้ามาแข่งขันกันเพื่อชิงชัยในการเลือกตั้ง ซึ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนี้เราสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

- 1) ในรูปแบบระบบรัฐสภา (Parliamentary system) อย่างเช่นกรณีของประเทศไทย
- 2) ในส่วนของรูปแบบประธานาธิบดี (Presidential system) อย่างเช่นกรณีของสหรัฐอเมริกา

และ

3) ในรูปแบบระบบกึ่งรัฐสภาครึ่งประธานาธิบดี (Semi-parliamentary/ presidential system) เช่น กรณีของสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบบไหนก็ตาม

ถ้าหากเป็นการปกครองภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยจะมีการจำแนกรูปแบบพรรคการเมืองดังนี้ (อมร รักษาสัตย์, 2544, หน้า 387)

1) แบบระบบสองพรรค (Two party system) เช่น ประเทศอังกฤษในอดีต และสหรัฐอเมริกา จะมีรูปแบบพรรคการเมืองเป็นระบบที่มีเพียงสองพรรคใหญ่ที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

2) แบบระบบหลายพรรค (Multi party system) เช่น ในกรณีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคเข้ามาแข่งขันกันเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งแล้วเข้าไปบริหารประเทศ

3) แบบพรรคเด่นพรรคเดียว (One dominant party system) เช่น ในกรณีของประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคเข้ามาแข่งขันทางการเมือง แต่จะมีเพียงพรรคเดียวที่โดดเด่นและผูกขาดชัยชนะมาอย่างยาวนาน (อมร รักษาสัตย์, 2544, หน้า 388)

ได้มีนักวิชาการตะวันตก โมริชดูแวร์แยร์ (Maurice Duverger, 1972, p.6) ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของพรรคการเมืองและทำการออกเป็น 3 แบบ คือ (ไชยวัฒน์ คำชู และนิธิ เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 324-325)

1) พรรคดั้งเดิม (Traditional Party) หรือ พรรคชนชั้น (Cadre Party) เป็นการรวมกลุ่มของชนชั้นสูงมักจะเป็นพวกขุนนาง อำมาตย์ที่มีอำนาจในราชสำนักจะมีแม่ทัพเป็นผู้นำ ซึ่งจะมีคนเพียงคนเดียวที่มีอิทธิพลเหนือทุกคน พรรคการเมืองนี้จึงมีแต่สมาชิกที่มีฐานะดีในสังคม มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ มีการแบ่งออกเป็นพรรคชนชั้นแบบยุโรป และอเมริกัน

(1) พรรคชนชั้นแบบยุโรปเป็นพรรคการเมืองที่ก่อกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 พรรคที่เป็นต้นแบบของพรรคชนชั้นได้แก่พรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) พรรคก้าวหน้า (Radical Party) ซึ่งปัจจุบันนี้พรรคชนชั้นนี้คือพรรคชนชั้นกลาง (Parties Bourgeois) พวกนี้จะเป็นพวกวัตถุนิยมในแง่ของอุดมการณ์พรรคอนุรักษนิยมพรรคเสรีนิยม และพรรคก้าวหน้าได้มีการรักษาโครงสร้างของชนชั้นนำ (Elite) ไว้ คือมีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเป็นพรรคการเมืองที่ไม่ได้เน้นปริมาณของสมาชิก แต่เน้นคุณภาพของสมาชิกมากกว่า โดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีเพื่อให้ช่วยสนับสนุนทางการเงินในการหาเสียงเลือกตั้งมีการรวมกลุ่มเล็ก ๆ ตามเขตเลือกตั้ง (Constituency) ไม่ค่อยจะมีระเบียบวินัยแต่มีอิสระในการดำเนินการจากส่วนกลาง ในการจัดองค์กรของพรรคอนุรักษนิยมของอังกฤษ (Conservative Party) และอดีตพรรคเสรีนิยมอังกฤษ (Liberal Party) เป็นลักษณะการรวมอำนาจมากขึ้นนับตั้งแต่

ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ถ้าสมาชิกคนใดของพรรคได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนจะต้องเป็น มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนพรรคต่อไปถึงแม้ว่าภายในพรรคจะมีคณะผู้บริหารพรรคทำหน้าที่อยู่แล้ว ก็ตาม ส่วนในเรื่องการลงมติที่สำคัญในสถานนั้นสมาชิกทุกคนจะเคารพและปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อให้ เป็นไปตามที่หัวหน้าพรรคที่สำคัญคือ โครงสร้างของพรรคชนชั้นสูงมีความสัมพันธ์กันกับ โครงสร้างของรัฐเสรีนิยม เพราะในบางรัฐของรัฐเสรีนิยมในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ช่วงก่อน ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ได้มีการกำหนดว่าผู้ที่เสียภาษีให้กับรัฐแล้วเท่านั้นที่จะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

(2) พรรคชนชั้นแบบอเมริกันเป็นพรรคการเมืองที่ก่อกำเนิดภายหลังจากการ ลื่นสุดสงครามกึ่งเอกราชจากอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1785 (พ.ศ. 2328) ซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกับพรรค ชนชั้นแบบยุโรปคือมีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ไม่เน้นปริมาณของสมาชิกแต่เน้นที่คุณภาพ ของสมาชิกมีลักษณะ โครงสร้างของพรรคจะเป็นแบบหลวม ๆ การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพียงอย่างเดียวคือการส่งสมาชิกของพรรคเพื่อลงเลือกตั้ง ต่อมาในช่วงตอนต้นศตวรรษที่ 20 ได้มี การกำหนดให้มีการลงคะแนนหยั่งเสียงผู้สมัครลงรับเลือกตั้งของพรรค อีกทั้งได้มีการณรงค์เพื่อ หาเสียงเลือกตั้งอันทำให้พรรคการเมืองของสหรัฐอเมริกาสามารถพัฒนาเป็นระบบพรรคการเมืองที่ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้มีการจัดองค์กรพรรคที่ถาวร โดยเริ่มจากองค์กรระดับเขตเลือกตั้งย่อยที่เรียกว่า ปริซิงค์ (Precincts) ซึ่งเป็นเขตเลือกตั้งที่เล็กที่สุดแต่ก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากพรรคชนชั้น ไปสู่พรรคมวลชนได้ เหตุเพราะผู้มีอิทธิพลยังคงเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจในการสั่งการต่าง ๆ วิธีการเข้ามาเป็นกรรมการก็ไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตย ปัจจุบันมีพรรคชนชั้นกลางที่ เจริญเติบโตในสหรัฐอเมริกาอยู่ 2 พรรคใหญ่และเป็นตัวแทน 2 อุดมการณ์ของสหรัฐอเมริกามีการ สลับกันขึ้นมาครองอำนาจทางการเมืองคือ พรรคเสรีนิยม (Democrate Party) กับพรรคอนุรักษ์นิยม (Republican Party)

2) พรรคมวลชน (Mass Party) ได้ถือกำเนิดขึ้นมาช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นการรวมตัว ของกลุ่มสังคมนิยมหรือขบวนการสังคมนิยม (Socialist Movements) ได้มีการพัฒนาเข้าสู่กระบวนการ พรรคการเมืองที่ชื่อว่าพรรคสังคมนิยมที่เน้นและให้ความสำคัญกับมวลชน (Mass) หลังจากนั้นก็มี พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ต่างกัน เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ พรรคฟาสซิสต์ พรรคชาติสังคมนิยม และ พรรคคริสเตียนประชาธิปไตย ได้เลียนแบบโครงสร้างลักษณะของพรรคมวลชนในเรื่องการเน้นที่ ปริมาณของสมาชิกเป็นหลักยิ่งเยอะยิ่งดีสำหรับรูปแบบของพรรคมวลชนมีอยู่ 3 แบบ คือ แบบสังคมนิยม แบบคอมมิวนิสต์ และแบบฟาสซิสต์

(1) พรรคมวลชนแบบสังคมนิยมมีจุดมุ่งหมายในการรวบรวมสมาชิกให้ได้มากที่สุด และการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครเลือกตั้งที่อยู่ในชนชั้นผู้ใช้แรงงานและมีอุดมการณ์ที่จะ

เปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งทุนที่ระดมมาได้ก็มาจากประชาชนทั่วไปที่เห็นด้วยกับหลักการและอุดมการณ์ของพรรค ไม่ใช่จากนายทุนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จึงทำให้เห็นว่าจำนวนของสมาชิกเป็นพลังสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือพรรคในด้านการรณรงค์หาเสียงและเงินทุน (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 40-43)

(2) พรรคมวลชนแบบคอมมิวนิสต์ในช่วงปี ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) ได้มีพรรคคอมมิวนิสต์เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในแถบยุโรปตะวันตกสาเหตุมาจากความขัดแย้งภายในของพรรคสังคมนิยมเกี่ยวกับเรื่องแนวทางไปสู่สังคมนิยม ซึ่งฝ่ายแรกมีความเห็นว่าการที่จะเป็นสังคมนิยมสามารถทำได้โดยสันติวิธี ส่วนอีกฝ่ายมีความเห็นว่าการเป็นสังคมนิยมควรจะต้องใช้ความรุนแรง อันส่งผลให้ฝ่ายที่เห็นว่าการต้องใช้ความรุนแรงได้แยกตัวไปเป็นพวกคอมมิวนิสต์ในขณะที่ฝ่ายแรกยังคงเป็นพวกสังคมนิยมเหมือนเดิมสำหรับการจัดองค์กรภายในพรรคคอมมิวนิสต์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถจัดได้ดีไม่ต่างกับพรรคอื่น ๆ

(3) พรรคมวลชนแบบฟาสซิสต์เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบชาตินิยมขวาสุด โครงสร้างของพรรคเป็นแบบพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีความเผด็จการ และรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเน้นการจัดองค์กรพรรคเป็นแบบกองทัพ ผู้นำพรรคจะมีความสำคัญและมีอำนาจเด็ดขาด สมาชิกของพรรคจะให้ความยกย่องและเทิดทูนผู้นำอย่างมาก ในการพัฒนาพรรคฟาสซิสต์ทำให้เกิดรูปแบบขึ้นมา 2 รูปแบบคือในรูปแบบแรกได้ปรากฏในกลุ่มสังคมนิยมที่มีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ สาเหตุเพราะในช่วงปี ค.ศ. 1933 (พ.ศ. 2476) ได้เกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีส่งผลให้พ่อค่านายทุนทั้งหลายรวมทั้งคนในชนชั้นกลางเกิดความหวาดกลัวต่อการเจริญเติบโตของลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิสังคมนิยมในแถบยุโรปในขณะนั้น ส่วนแบบที่สองได้ปรากฏในประเทศที่ไม่ค่อยมีความเจริญทางด้านวิชาซึ่งเป็นเพราะกลุ่มขุนนางทั้งหลายและเจ้าของที่ดินได้มีความหวาดกลัวที่จะมีการเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบประชาธิปไตยจึงมีการต่อต้านจากกลุ่มอภิสิทธิ์ชนพวกนี้ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงซึ่งหลังจากนั้นต่อมาทั้งสองแบบนี้ก็ได้ถึงกาลสิ้นสุดลง

3) พรรคกึ่งมวลชนกึ่งชนชั้นหรือแบบผสม เป็นลักษณะที่มีการผสมผสานกันระหว่างพรรคแบบชนชั้นกับพรรคมวลชน (Inter mediate) โดยส่วนใหญ่จะเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม (Indirect Parties) รวมถึงพรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีลักษณะคล้ายพรรคมวลชนมากกว่าพรรคชนชั้น

(1) พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม เป็นลักษณะของพรรคการเมืองแบบสังคมนิยมที่ไม่มีการรับสมาชิกแบบโดยตรงมีแค่สมาชิกแบบองค์กรที่มีผลประโยชน์ ได้แก่ สหพันธ์สหกรณ์ องค์กรสมาคมต่าง ๆ ชมรมต่าง ๆ คณะกรรมการของพรรคนี้ประกอบด้วยตัวแทน

ที่มาจากองค์กรที่กล่าวมานั้นทำหน้าที่ในการจัดหาทุนสำหรับหาเสียงให้กับผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ตัวอย่างของพรรคการเมืองในลักษณะนี้ได้แก่ พรรคแรงงานของอังกฤษ (The British Labour Party) ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) สมาชิกจะเป็นในรูปขององค์กรแต่ภายหลังในปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) ก็เริ่มมีการรับสมาชิกในรูปของบุคคลแต่ทว่ารูปแบบที่ได้รับความนิยมคือรูปแบบช่วงก่อนปี ค.ศ.1900 (พ.ศ. 2443) ได้มีพรรคสังคมนิยมหลาย ๆ ประเทศในโลกได้มีการนำไปทำการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละสังคม อาทิเช่น ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประเทศเบลเยียม รวมทั้งประเทศออสเตรเลีย ต่อมาภายหลังในช่วงปี ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) ถึง 1936 (พ.ศ. 2479) พรรคคริสเตียนประชาธิปไตย (Christian Democratic Parties) ก็ได้มีการรวมกลุ่มกันของพวกกรรมกรที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอาชีพซึ่งเป็นการรวมกลุ่มระหว่างสหพันธ์กรรมกร องค์กรกสิกรรมและสมาคมชนชั้นกลาง

(2) พรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาในช่วงประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา จะเห็นว่าพรรคการเมืองในประเทศที่ด้อยพัฒนาได้มีการพัฒนาขึ้นจากเดิมและมีความเจริญเติบโตขึ้นอย่างมากซึ่งลักษณะโครงสร้างบางอย่างของพรรคการเมืองก็ไม่ได้แตกต่างไปจากพรรคการเมืองของยุโรปตะวันตกและในแถบอเมริกาเหนือส่วนพรรคคอมมิวนิสต์ของจีนและเวียดนามก็มีลักษณะพื้นฐานไม่แตกต่างกับของรัสเซียเท่าไร พรรคการเมืองของประเทศในแถบอัฟริกาจะมีลักษณะที่คล้ายกับพรรคชนชั้นมากกว่าพรรคมวลชน จะให้ความสำคัญและยกย่องกลุ่มผู้นำมากกว่ากลุ่มมวลชน (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และ สุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 45-47)

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบพรรคการเมืองของนักวิชา จิโวานนี ซาร์โตรี (Giovanni Sartori) (Giovanni Sartori, 1976, pp.131-238) นั้นได้มีการจำแนกประเภทของพรรคการเมืองออกเป็น 7 ประเภทใช้จำนวนของพรรคการเมือง (Numerical criterion) เป็นเกณฑ์ที่เป็นตัวสะท้อนถึงระดับความขัดแย้ง รวมถึงการแบ่งกลุ่มในสังคม (Degree of system fragmentation) ยังมีการร่วมกับหลักเกณฑ์ของอุดมการณ์ด้านการเมือง (Ideological distance) เป็นการสะท้อนถึงช่วงห่างความเข้มข้นทางอุดมการณ์ของสังคม (Degree of system polarization) (สิริพรรณ นกสอน สวัสดิ์, 2553, หน้า 140-141)คือ

(1) ระบบพรรคเดียว (Single party systems) เป็นลักษณะระบบการเมืองที่มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ในสหภาพโซเวียตพรรคคอมมิวนิสต์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

(2) ระบบพรรคการเมืองแบบผูกขาดพรรคเดียว (Hegemonic party systems) เป็นลักษณะที่มีพรรคการเมืองหลายพรรคแต่จะมีเพียงพรรคเดียวที่ผูกขาดอำนาจในการจัดตั้งรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง เช่น พรรค PRI ของประเทศเม็กซิโกในอดีต

(3) ระบบพรรคเด่นพรรคเดียว (Predominant – party systems) เป็นลักษณะระบบพรรคการเมืองที่มีหลายพรรคการเมืองในการแข่งขันกัน แต่จะมีเพียงพรรคเดียวที่มีความโดดเด่นในการจัดตั้งรัฐบาลมาตลอด เช่น พรรคเสรีนิยมของญี่ปุ่น พรรคองเกรสของอินเดียในอดีต

(4) ระบบสองพรรค (Two party systems) เป็นลักษณะระบบการเมืองที่มีพรรคการเมืองสองพรรคที่ผลัดกันขึ้นมารองอำนาจเป็นรัฐบาลเช่น ในกรณีของสหรัฐอเมริกาคือพรรครีพับลิกันกับพรรคเดโมแครท ประเทศอังกฤษคือพรรคอนุรักษนิยมกับพรรคแรงงาน

(5) ระบบหลายพรรค (Multi-party systems) เป็นลักษณะที่หลายพรรคการเมืองร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาดจะเห็นว่าพรรคเหล่านี้จะมีลักษณะที่เป็นพรรคที่มีอุดมการณ์กลางๆ ไม่มีความโดดเด่น ได้แก่ระบบพรรคการเมืองของฝรั่งเศส เยอรมนีเบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และสวีตเซอร์แลนด์

(6) ระบบหลายพรรคแยกขั้ว (Polarized pluralism systems) เป็นลักษณะระบบการเมืองที่มีหลายพรรคการเมืองร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลแบบผสม และมีการแยกขั้วระหว่างซ้ายและขวาอย่างชัดเจนทำให้การจัดตั้งรัฐบาลจะมีความเด่นชัดว่าเป็นขั้วไหน เช่น ซิลีในอดีต อิตาลีและฟินแลนด์ในอดีต

(7) ระบบพรรคหลายพรรคแต่ไม่มีความเชื่อมโยงกัน (Atomized party system) คือพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งไม่มีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมือง

ในการปกครองระบบรัฐสภาเป็นรูปแบบในการปกครองแบบที่ให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างตามแนวคิดของมองเตสกีเยอร์ (Montesquieu) ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบเผด็จการต่างก็มีระบบรัฐสภาด้วยกัน จะเห็นว่าระบบรัฐสภาเป็นกลไกการปกครองที่สำคัญในการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันเพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของแต่ละฝ่าย เป็นการป้องกันไม่ให้ใช้อำนาจเกินขอบเขต (สุรพล นิติไกรพจน์, 2538, หน้า 6) จะเห็นว่าระบบรัฐสภาเป็นระบบที่มีการพัฒนามานานมากและนานกว่าระบบอื่น ๆ เป็นระบบที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมากที่สุดในโลกระบบรัฐสภานี้ได้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นครั้งแรก จากนั้นเป็นต้นมา ระบบรัฐสภาก็เป็นการจำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์ได้มีการแบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ

(1) ระบบสภาเดี่ยว (Unicameralism) เป็นระบบการปกครองที่มีองคมนตรีบัญญัติหรือรัฐสภาแห่งเดียวทำหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลประเทศที่ใช้ระบบสภาเดี่ยวส่วนใหญ่เป็นประเทศเล็กและเป็นรัฐที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกันจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีสภาสูง

(2) ระบบสภาคู่หรือระบบสองสภา (Bicameralism) เป็นระบบการปกครองที่มีองค์นิติบัญญัติแบ่งออกเป็นสภาล่างและสภาสูง โดยสภาล่างจะเป็นสภาที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมาย ส่วนสภาสูงทำหน้าที่เพียงที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในการใช้อำนาจของสภาล่าง จะเห็นว่าระบบสภาคู่เป็นผลจากการเปลี่ยนผ่านของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

4. พัฒนาการและการดำเนินงานของพรรคการเมืองที่มีกลุ่มทางด้านแรงงานเป็นผู้สนับสนุนหลัก

4.1 ระบบพรรคการเมืองที่มีกลุ่มทางด้านแรงงานเป็นผู้สนับสนุนหลักในต่างประเทศ

1) ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้นได้มีวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองมาเป็นเวลานานนับ 1,000 ปี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปปราศจากความรุนแรงต่อมาในช่วงตอนปลายยุคกลางตอนต้น (ค.ศ. 1000 – 1050) (พ.ศ. 1543-1593) ประเทศในแถบยุโรปได้เกิดระบบฟิวดัล (Feudalism) หรือระบบศักดินาสวามิภักดิ์ขึ้นมาในลักษณะของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (Patronage) และระบบนี้เป็นระบบที่ครอบคลุมทั้งด้านการเมืองการปกครอง สังคมและเศรษฐกิจของยุโรปเป็นลักษณะของระบบเจ้าขุนมูลนายในยุคสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 แห่งราชวงศ์นอร์มัน ได้นำเอาระบบฟิวดัลมาสู่ประเทศอังกฤษซึ่งระบบนี้ได้เริ่มจากกษัตริย์ได้พระราชทานที่ดินให้กับขุนนางชั้นสูงเพื่อให้เกิดความจงรักภักดีและเป็นการตอบแทนความดีความชอบในการทำสงคราม สำหรับประชาชนที่เป็นข้าติดที่ดินก็จะได้รับการคุ้มครองจากขุนนางซึ่งโครงสร้างทางสังคมของระบบฟิวดัลนั้นกษัตริย์จะมีฐานะเป็น Lord สูงสุด มีขุนนางเป็น Vassal ในลักษณะของการปกครองจะลดหลั่นตามลำดับชั้น ในการดูแลปกครองเสรีชน (Vilain) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกชาวนาที่เป็นเพียงผู้เช่าที่ดินที่เคยเป็นของตนเองภายหลังต่อมาคือทาสติดที่ดิน (Serfs) คือพวกชาวนาที่อาศัยทำกินบนที่ดินมาตั้งแต่บรรพบุรุษและต้องผูกติดกับที่ดินไม่สามารถโยกย้ายไปที่อื่นจะอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้านายมีหน้าที่ต้องเสียภาษีต่าง ๆ ให้กับเจ้านาย ระบบฟิวดัลเป็นลักษณะของสังคมที่มีการแบ่งแยกฐานะบุคคลออกอย่างชัดเจน มีการปกครองแบบกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค (ปัญญา วิวัฒนานันท์, 2559, หน้า 72-75)

ในช่วงที่มีระบบฟิวดัลเกิดขึ้นได้มีระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้นพร้อมกันคือระบบแมนเนอร์ (Manorialism) สาเหตุมาจากความขาดแคลนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์จึงทำให้มีความคิดเกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนรวมถึงการแบ่งที่ดินให้เป็นเขตแก่ทาสติดที่ดิน (Serfs) ส่วนหนึ่ง และส่วนที่ 2 จะถูกส่งไปให้กับ Lord เจ้าของแมนเนอร์ สำหรับในส่วนที่ 3 จะปล่อยว่างไว้ (คณาจารย์ภาค

ประวัติศาสตร์, 2535, หน้า 233) ในศตวรรษที่ 11 ประเทศอังกฤษได้มีการวางพื้นฐานของระบบการปกครองโดยเปิดโอกาสให้ชนชั้นขุนนางได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกษัตริย์ เป็นการแสดงให้เห็นว่ากษัตริย์ไม่ได้มีอำนาจเด็ดขาดในทุก ๆ เรื่องแม้ว่าจะมีระบบศักดินาก็ตาม (วิชัย ต้นศิริ, 2560, หน้า 69)

จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 13 พระเจ้าจอห์นได้มีการใช้อำนาจในการปกครองครองประเทศจนทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ประชาชนและเหล่าขุนนาง จนนำไปสู่การบังคับให้พระเจ้าจอห์นต้องลงนามยินยอมที่จะระบอบอำนาจหน้าที่ของกษัตริย์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในมหากฎบัตรแมกนาคาร์ต้า (Magna Carta) เป็นจุดสิ้นสุดระบบเผด็จการกษัตริย์ที่มีการจำกัดอำนาจในการปกครองและระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จึงทำให้อังกฤษเป็นระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นประเทศแรก (พฤทธิสวณ ชุมพล, 2544, หน้า 24) ช่วงเวลาที่ผ่านอังกฤษได้มีการทำสงครามอย่างหนักหน่วงทำให้ฐานะทางด้านการเงินย่ำแย่จนนำไปสู่การขึ้นภาษีอันเป็นเหตุให้ชาวบ้านและทาสก่อกจลาจลในปี ค.ศ. 1381 ที่เรียกว่ากบฏชาวนา (Peasant's revolt) (ปัญญา วิวัฒนานันท์, 2559, หน้า 92-93)

ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ระบบฟิวคัลก็มาถึงจุดเสื่อมอันเนื่องมาจากที่มีการเกิดขึ้นของประเทศชาติและระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ได้มีการรวบรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่ศูนย์กลาง (Central Government) โดยมีประมุขหรือกษัตริย์ผู้ปกครองประเทศเป็นผู้บัญชาการจึงทำให้กษัตริย์มีอำนาจมากขึ้น (คณาจารย์ภาคประวัติศาสตร์, 2535, หน้า 237) เป็นอำนาจเทวสิทธิของกษัตริย์อำนาจสูงสุดเป็นของกษัตริย์ผู้ครองนครแต่เพียงผู้เดียวและในการได้มาซึ่งอำนาจเหล่านี้คือในความเสื่อมของระบบฟิวคัล จึงทำให้เกิดชนชั้นใหม่ขึ้นมาคือชนชั้นกลางซึ่งเป็นชนชั้นที่มีความสำคัญในเวลาต่อมา (ปริษา ศรีวัลย์, 2546, หน้า 67) อีกทั้งอำนาจของขุนนางเริ่มเสื่อมลงแต่อำนาจของกษัตริย์กลับเพิ่มมากขึ้น และได้มีการขยายดินแดนในรูปแบบของการจัดตั้งอาณานิคมขึ้นมาจึงส่งผลให้เกิดลัทธิพาณิชย์ชาตินิยม (Mercantilism) ทำให้กษัตริย์มีความมั่งคั่งขึ้นเกิดเหตุการณ์ปล้นจี้จากโจรสลัดพ่อค้าจึงต้องการความคุ้มครองจากกษัตริย์พวกเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กต่างก็ให้การสนับสนุนกษัตริย์ และเกิดการปฏิวัติโปรเตสแตนท์ทำให้เกิดความแตกแยกของคนในกลุ่มคริสตศาสนา ประชาชนหันมาชื่นชมสนับสนุนกษัตริย์ในทุกด้าน (คณาจารย์ภาคประวัติศาสตร์, 2535, หน้า 332-333) ในห้วงเวลาดังกล่าวระบอบรัฐสภาก็ได้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ

การเริ่มต้นของราชวงศ์ทิวดอร์ (Tudor Dynasty) ในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 ได้มีการสถาปนาระบบกษัตริย์ที่มีความแข็งแกร่งขึ้นมา ไปพร้อม ๆ กับการสร้างชาติคือสร้างความรู้สึกเป็นประชาคมเดียวกันให้เกิดขึ้น แต่แนวทางในการปกครองประเทศไม่ได้แตกต่างไปจากกษัตริย์อังกฤษในช่วงยุคกลางมีการรวมอำนาจทุกด้านไว้ที่ส่วนกลางอย่างชัดเจน (พฤทธิสวณ ชุมพล,

2544, หน้า 24) ในการสรรหาคณะบุคคลที่จะเข้ามาบริหารงานของรัฐบาลจะพิจารณาจากความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ในการทำงานจะต้องทำงานภายใต้และเพื่อสถาบันกษัตริย์เท่านั้น ภายหลังจากได้มีแนวความคิดของยุคฟื้นฟูวิทยาการเข้ามามีอิทธิพลร่วมจึงทำให้การปกครองมิได้ติดอยู่กับคนเพียงคนเดียวเท่านั้น ในการปกครองจะเป็นลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารไม่ใช่ในลักษณะเป็นอัศวินอย่างในสมัยกลาง ซึ่งการปกครองดังกล่าวนี้ได้รับอิทธิพลของนักปรัชญาทางการเมือง มาเคียเวลลี (Nicolo Machiavelli) ที่มีเป้าหมายในการรักษาอำนาจโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ (น้ำเงิน บุญเยี่ยม, 2541, หน้า 197-198)

ในสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ได้มีการใช้นโยบายและแนวทางในการบริหารปกครองประเทศเช่นเดียวกับสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 7 แต่ได้มีการเชื่อมโยงสถาบันทางศาสนาเข้ากับรัฐโดยการประกาศแยกตัวออกจากการควบคุมของสถาบันคริสตศาสนานิกายคาทอลิกที่โรม หลังจากนั้นได้ตั้งนิกายเชิร์ช ออฟ อิงแลนด์ (Church of England) ภายใต้อำนาจของกษัตริย์ ซึ่งยังผลเป็นการเชื่อมกระบวนการสร้างรัฐกับการสร้างชาติเข้าด้วยกัน ในปี ค.ศ. 1536 (พ.ศ. 2079) แคว้นเวลส์ (Wales) ถูกผนวกเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ (พฤทธิสาธน์ ชุมพล, 2544, หน้า 24) ซึ่งรัชสมัยนี้มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อคนยากจนต้องมีชีวิตที่ลำบากมากขึ้น อีกทั้งเจ้าของที่ดินก็มีการล้อมรั้วที่ดินหรือทำการถางป่าเพื่อให้เป็นทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์เพื่อนำไปผลิตเป็นผ้าขนสัตว์ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของอังกฤษในขณะนั้นนอกจากนั้นยังขึ้นค่าเช่าที่ดินอีกด้วย ในการกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายชนชั้นชาวนา ทำให้ชาวนายากจนต้องเสียดินสิทธิ์ในการใช้ที่ดินส่วนรวมเพื่อทำกินกลายมาเป็นชาวนายากไร้และไร้ที่ดินทำกินจึงต้องอพยพเข้าเมืองเพื่อมาขายแรงงานเป็นกรรมกรรับจ้าง ซึ่งชาวนากลุ่มนี้คือต้นกำเนิดของชนชั้นกรรมกรอาชีพ ครอบครัวบ้านเรือนแตกสลาย วิธีการผลิตขนาดเล็กได้หายไปจากสังคมแทนที่ด้วยการผลิตขนาดใหญ่ความเฟื่องฟูของการค้าในช่วงปี ค.ศ. 1580-1630 (พ.ศ. 2123-2173) ยุคนี้เรียกกันว่า “การปฏิวัติพาณิชยกรรม (Commercial revolution) จากความเดือดร้อนดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการประท้วงของกลุ่ม “กบฏเค็ต” (Kett’s Rebellion) (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 2-4)

ในยุคของพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 อังกฤษได้ก้าวขึ้นสู่การเป็นจักรวรรดิอย่างเต็มตัว อีกทั้งยังเป็นยุคที่อังกฤษได้ก้าวขึ้นมาเป็นเจ้าแห่งท้องสมุทรผู้มากด้วยแสนยานุภาพและเป็นยุคที่มีการค้าทาสที่เติบโตพอ ๆ กับการค้าเครื่องเทศและทองคำในช่วงเวลาดังกล่าวอังกฤษได้ขยายอำนาจออกไปทั่วโลก (ปัญญา วิวัฒนานันท์, 2559, หน้า 131-134, หน้า 153) และได้มีการสร้างอำนาจที่สามขึ้นมาเพื่อถ่วงดุลอำนาจชนชั้นสูงจากรัฐสภาและสภาล่าง คือกลุ่มชนชั้นกลางระดับสูง (upper middle class) ถึงแม้ว่าอังกฤษจะมีระบอบรัฐสภามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 แล้วก็ตามแต่ก็มีได้หมายความว่าอังกฤษจะมีการปกครองแบบประชาธิปไตยเพราะในช่วงสมัยนั้นยังไม่มีพรรคการเมือง

ไม่มีการแถลงนโยบายที่แน่นอน ไม่มีการแข่งขันอย่างแท้จริงซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งล้วนแล้วแต่เป็นพวกชนชั้นสูงที่มีความร่ำรวยและมีอิทธิพลทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันนั้นผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งก็มีจำนวนน้อย (น้ำเงิน บุญเยี่ยม, 2541, หน้า 210-211)

จวบจนกระทั่งศตวรรษที่ 17 ระบบศักดินาได้เสื่อมคลายลงไม่สามารถที่จะทรงอยู่ในสถานะเดิมได้รวมทั้งความขัดแย้งกันระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภาอันประกอบด้วยขุนนางเจ้าที่ดินและผู้ตั้งตนเป็นตัวแทนท้องถิ่นชนบทและเมือง เมื่อสภาปฏิเสกรการใช้จ่ายเงินและการใช้พระราชอำนาจเกินไปของกษัตริย์และได้เสนอการประกาศแห่งสิทธิ (Petition of Right) ค.ศ. 1628 (พ.ศ. 2171) โดยการจะขึ้นภาษีจะต้องได้รับการยินยอมจากรัฐสภา ไม่มีสิทธิที่จะสั่งจำคุกบุคคลใดโดยพลการมิให้เอกชนมีกองทหารไว้ในบ้านห้ามประกาศกฤษฎีกาการศึกในยามสงคราม (คณาจารย์ภาคประวัติศาสตร์, 2535, หน้า 411-412) ทำให้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 พยายามรวมอำนาจและสถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราชขึ้น จึงทำให้เกิดสงครามกลางเมือง (Civil War) ยาวนานถึง 9 ปี (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2544, หน้า 24) อังกฤษได้เข้าสู่ยุคสมัยสาธารณรัฐเพียงระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 11 ปี ซึ่งในยุคนี้เองที่อังกฤษได้รวมไอร์แลนด์และสกอตแลนด์เป็นส่วนหนึ่งของอังกฤษ (น้ำเงิน บุญเยี่ยม, 2541, หน้า 221-222)

ในปี ค.ศ. 1660 (พ.ศ. 2203)เป็นการกลับมาของระบบกษัตริย์แห่งราชวงศ์สจวร์ต ปัญหาระหว่างกษัตริย์กับรัฐสภาก็ยังคงมีเหมือนเดิมซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข และระบบพรรคการเมืองของประเทศอังกฤษเริ่มมีวิวัฒนาการตั้งแต่ตอนปลายสมัยของราชวงศ์สจวร์ต ยุคพระเจ้าเจมส์ที่ 2 (สมยศ เชื้อไทย, 2547, หน้า 30) จึงส่งผลให้มีการรวมตัวกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มบุคคล ได้มีการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวิก (Whig) เป็นกลุ่มที่ต่อต้านระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เกิดจากการรวมกลุ่มกันของงพวกชาวนาและช่างฝีมือที่ยากจนตั้งแต่ในยุคสมัยฟิวด์ลที่เรียกกลุ่มของตนว่าเป็นพวกพิวริเตนเป็นกลุ่มที่ทำให้การสนับสนุนระบอบรัฐสภาอีกกลุ่มคือกลุ่มทอรี (Tory) กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่เห็นด้วยกับการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แสดงออกถึงการให้การสนับสนุนกษัตริย์ จะเรียกพวกตนเองว่า พวกวัตอังกฤษลิทลป์ และกลุ่มจาโคไบท์ (Jacobite) ทั้งสองกลุ่มได้มีการพัฒนาองค์กรของกลุ่มแบบค่อยเป็นค่อยไปจนทำให้พรรคการเมืองเริ่มเข้ามาเป็นชีวิตการเมืองแบบหนึ่งของคนอังกฤษได้มีการแข่งขันกันระหว่างพรรควิก (Whig) กับพรรคทอรี (Tory) ต่อมาในปี ค.ศ. 1688 (พ.ศ. 2231) มีการเปลี่ยนอำนาจของกษัตริย์มาเป็นของรัฐสภา ส่งผลให้อังกฤษเป็นประเทศแรกของยุโรปที่มีการปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้กฎหมาย (ปรีชา ศรีวาลัย, 2546, หน้า 90)

ต่อมาภายหลังพรรควิก (Whig) และพรรคทอรี (Tory) ได้ร่วมมือกันต่อต้านพระเจ้าเจมส์ เพราะการดำเนินนโยบายศาสนาที่ผิดพลาดจนนำมาซึ่งความยุ่งยากทางการเมือง (น้ำเงิน บุญเยี่ยม,

2541, หน้า 225) ในรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมแห่งออเรนจ์ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิ (Bill of Rights) ขึ้นมา เพื่อให้รัฐสภามีอำนาจเหนือกษัตริย์อย่างแท้จริง ได้มีการบัญญัติว่าด้วยสิทธิ โดยได้ระบุถึงเสรีภาพเบื้องต้นของคนอังกฤษ และอังกฤษได้เข้าสู่ระบบการปกครองแบบกษัตริย์ ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิวัติโดยปราศจากการนองเลือดทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้สิ้นสุดลง ระบบรัฐสภาเข้ามามีอำนาจแทนกษัตริย์ ในยุคนี้เองที่มีระบบตัวแทนเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบแนวความคิดเสรีนิยม (Liberal) เพื่อเข้ามาคุมการบริหารปกครองประเทศ ทางด้านเศรษฐกิจได้มีการปฏิวัติมีการร่วมมือกันระหว่างนายทุนกับรัฐบาล ในด้านสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจและศาสนา ซึ่งก็ให้เฉพาะพวกอภิสิทธิ์ชน คือพวกคนรวยคนที่มีการศึกษาเท่านั้นที่ได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2544, หน้า 25)

ต่อมาได้ในช่วง ค.ศ. 1772 (พ.ศ. 2315) อังกฤษได้มีการรณรงค์ให้เลิกการค้าทาสอย่างจริงจังและในช่วงศตวรรษที่ 18 อังกฤษได้เข้าสู่ยุคทอง ซึ่งเป็นสมัยของความก้าวหน้าทางปัญญา ซึ่งประชาชนจะให้ความสนใจทางด้านวัตถุ ทางด้านศาสนา ทางด้านการเมืองและมีการเรียกร้องให้ปฏิรูประัฐสภาและการกระจายเสียงเลือกตั้ง จะเห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ได้เกิดความแตกแยกระหว่างชนชั้นคนรวยกับคนยากจนอย่างมากจนไม่สามารถเข้ามาบรรจบกันได้โดยรัฐจะให้ความสำคัญกับคนรวยแต่ในขณะเดียวกันก็เพิกเฉยต่อคนยากจน แม้สถาบันศาสนาก็มีอิทธิพลทางการเมืองเข้าไปแทรกแซงจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในอังกฤษเป็นประเทศแรกในปี ค.ศ. 1780 (พ.ศ. 2323) ได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานมนุษย์และสัตว์เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ส่งผลให้มีการกระจุกตัวของประชากรอยู่ในเมือง ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากการวางแผนของรัฐบาลแต่กลับเป็นการริเริ่มของปัจเจกบุคคลที่อยู่ในชนชั้นกรรมวิธีอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่เจ้าของที่ดินหรือทนายแต่กลับมาจากชาวนามาจากเจ้าของร้านค้าเล็ก ๆ ไม่ได้เป็นพวกคนร่ำรวยแต่มองการณ์ไกลที่เห็นว่าทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตและมีกำไรมากขึ้น จึงทำให้ชนชั้นใหม่มีความร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็วในการพัฒนาอุตสาหกรรมในสังคมอังกฤษได้ส่งผลเป็นการบ่อนเซาะระบบการเป็นตัวแทนแบบเดิม เพราะเหตุที่นักอุตสาหกรรมเป็นชนชั้นใหม่จึงไม่ได้มีเสียงในรัฐสภาจึงทำให้สังคมอังกฤษตกอยู่ในสภาพความยุ่งยาก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 7, 11-13)

สุดท้ายจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปการเมือง ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) ได้เริ่มมีการถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองจากชนชั้นขุนนางไปยังชนชั้นกลางในชนบท จากการศึกษาที่ดินได้เกิดการผลักดันพวกเกษตรกรรายย่อยต้องออกไปยังเมืองใหญ่และเมืองเล็กจนทำให้เกิดการขยายตัวของชนชั้นแรงงานในเมืองใหม่ แต่ก็ถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนเสียงทำให้กลุ่มแรงงานจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อเรียกร้องและปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นแรงงานขึ้น และ

จากพระราชบัญญัติการปฏิรูปการเมือง ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) ทำให้พรรคการเมืองเริ่มมีการพัฒนาให้เป็นระบบที่มั่นคงขึ้น การขึ้นมามีส่วนในอำนาจของชนชั้นกระฎุมพีเป็นปัจจัยเกื้อหนุนระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษถึงอย่างไรก็ตามชนชั้นเจ้าของที่ดินก็ยังครองอำนาจทางการเมืองเช่นเดิม (ไพบัวล์ เคนพรม, 2560, หน้า 228) จนกระทั่งช่วงปี ค.ศ. 1834 (พ.ศ. 2377) กลุ่มทอริ (Tory) ได้มีการพัฒนาองค์กรจนสามารถจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นมาในนามของพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) โดยการสนับสนุนของพวกกลุ่มนายทุนที่มีฐานะร่ำรวย ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1851 (พ.ศ. 2394) กลุ่มวิก (Whigs) ก็ได้จัดตั้งพรรคการเมืองในนามของพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) โดยมีชนชั้นกลางในสังคมเป็นฐานเสียงของพรรค (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 20)

ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการปฏิรูปการเมืองแล้วก็ตามแต่สิทธิของคนในสังคมก็ยังมีคามเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก จนทำให้เกิดขบวนการชาร์ติสต์ (The Chartist movement) ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1830 (พ.ศ. 2373) ถึง ค.ศ. 1840 (พ.ศ. 2383) เป็นการรวมกลุ่มคนผู้ใช้แรงงานในย่านโรงงานอุตสาหกรรมทางภาคเหนือของอังกฤษ และย่านเหมืองถ่านหินทางภาคใต้ของแคว้นเวลส์ รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมืองให้มีสิทธิเท่าเทียมกันในกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพและชนชั้นกลางระดับล่างท้ายแต่ก็ถูกปฏิเสธ จนกระทั่งมีขบวนการของชนชั้นกรรมาชีพเกิดขึ้นเพื่อผลักดันทางด้านสิทธิทางการเมืองและสิทธิการออกเสียงในระบบอุตสาหกรรม ทำให้พรรคอนุรักษนิยมและพรรคเสรีนิยมได้มีการขยายสิทธิการเลือกตั้งให้กับชนชั้นกรรมาชีพที่มีฝีมือและสังกัดสหภาพแรงงาน ต่างก็ต้องการจะดึงเสียงของคนเหล่านี้เพื่อเป็นฐานเสียงในการสนับสนุนพรรคของตน (พฤทธิสถาน ชุมพล, 2544, หน้า 26)

จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองทั้งสองต่างก็ได้มีการจัดตั้งสมาคมเพื่อลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Registration Association) ก็เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ให้การสนับสนุนตนได้มีการลงทะเบียนล่วงหน้าเพื่อให้ได้มีสิทธิไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ในวันที่เปิดให้มีการเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นการประเมินผู้ที่สนับสนุนของตนด้วย ถ้าหากผู้ที่สนับสนุนตนมาลงทะเบียนล่วงหน้ามีจำนวนมากเท่าไรก็ทำให้มีโอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งมากเท่านั้นต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1900 พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ได้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในพรรค อันมาจากสาเหตุที่กลุ่มสมาชิกสหภาพแรงงาน (Trade Union) ได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อที่จะแยกตัวออกมาและได้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ที่ชื่อว่า พรรคแรงงาน (Labour Party) จากความแตกแยกดังกล่าวได้ทำให้พรรคเสรีนิยมมีอิทธิพลลดน้อยลงจนกระทั่งภายหลังการเมืองในประเทศอังกฤษได้เปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นการต่อสู้กันระหว่างพรรคการเมืองที่บทบาทในสภาเพียงแค่ 2 พรรค คือ พรรคอนุรักษนิยม กับ พรรคแรงงาน จนกระทั่งปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศอังกฤษจะมีพรรคการเมืองมากมายก็ตาม เช่น

- (1) พรรคแรงงาน (Labour Party)
- (2) พรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party)
- (3) พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democrat Party)
- (4) พรรคชาติสกอตแลนด์ (Scottish National Party)
- (5) พรรคเอกราชสหราชอาณาจักร (UK Independence Party)
- (6) พรรคสหภาพประชาธิปไตย (Democratic Unionist Party)
- (7) พรรคซินน์เฟิน (Sinn Fein)
- (8) พรรคเพลด คิมริว (Plaid Cymru)
- (9) พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยและแรงงาน (Social Democratic and Labour Party)
- (10) พรรคสหภาพอัลสเตอร์ (Ulster Unionist Party)
- (11) พรรคกรีน (Green Party)
- (12) พรรคเวลส์ (The Party of Wales)
- (13) พรรคพันธมิตรแห่งไอร์แลนด์เหนือ (Alliance Party of Northern Ireland)

อย่างไรก็ตาม ในอดีตพรรคการเมืองที่มีบทบาทในการบริหารประเทศในอังกฤษมีเพียงพรรคอนุรักษนิยมและพรรคแรงงาน ซึ่งเป็นพรรคหลักจะเป็นลักษณะ 2 ขั้วอำนาจที่สลับสับเปลี่ยนกันขึ้นมาครองอำนาจเท่านั้น นอกเหนือจากนั้นก็จะเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กที่ไม่ค่อยมีบทบาทในการเมืองเท่าไรนัก ซึ่งมีความแตกต่างกับสถานการณ์ปัจจุบันนี้ (ปี ค.ศ. 2019) (พ.ศ. 2562) การจัดตั้งรัฐบาลคุณางเทเรซา เมย์ (Theresa May) เป็นนายกรัฐมนตรีพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมาก โดยเด็ดขาดในการจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้อย่างในอดีตจึงมีการเจรจาตกลงกับนางอาร์ลีน ฟอสเตอร์ หัวหน้าพรรคสหภาพประชาธิปไตย (Democratic Unionist Party หรือ DUP) เพื่อร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมาเพื่อบริหารปกครองประเทศ (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, ออนไลน์) อันที่จริงแล้วนั้นในยุคของเดวิด คาเมรอนก็ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากเช่นกันจึงได้มีการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมกับพรรคเสรีประชาธิปไตย หากกล่าวแต่เฉพาะในส่วนของพรรคแรงงาน

พรรคแรงงาน (Labour Party)

วิวัฒนาการของพรรคแรงงานซึ่งเดิมคือกลุ่มวิก (Whig) ที่มีผู้นำมาจากชนชั้นเจ้าของที่ดินได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าและพวกนอกกริด (Nonconformists) นั่นคือ กลุ่มแควทอลิก และกลุ่มเพียวริตันเป็นต้นซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนรัฐสภาและต้องการลดอำนาจของกษัตริย์ให้น้อยลง เมื่อใดที่พรรควิก (Whig) ได้เข้ามาเป็นรัฐบาลก็จะมีแนวทางในการบริหารประเทศก็จะให้สิทธิเสรีภาพในการเขียน การพูดรวมทั้งการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองกับประชาชนมากขึ้น

อีกทั้งยังให้การสนับสนุนชนชั้นกลางในการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเลือกตั้ง (ปราณี ศิริจันทร์พันธ์, 2531, หน้า 61-62) จะเห็นได้ว่าเหล่าขุนนางของกลุ่มวิก (Whig) นั้นมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันกับจอห์น ล็อก (John Lock) ว่าสังคมการเมืองกำเนิดมาจากการทำสัญญาร่วมกัน เพื่อปกป้องชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สินของสมาชิก รัฐบาลเป็นตัวแทนของสังคมในการบริหารบ้านเมืองโดยความยินยอมของประชาชน เพราะฉะนั้นรัฐสภาจึงมีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหาร แม้ว่าจะเป็นอำนาจสูงสุดแต่ก็จะจำกัดด้วย “กฎธรรมชาติ” ที่จะต้องเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ซึ่งเป็นสิทธิตามสภาพธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว ถ้าหากรัฐบาลหรือรัฐไม่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ประชาชนก็มีสิทธิกบฏได้ (วิชัย ต้นศิริ, 2560, หน้า 119)

ในความสัมพันธ์ของแรงงานกับการเมืองของประเทศอังกฤษนั้น ได้เริ่มขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 18 ที่มีการเรียกร้องให้ปฏิรูประบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาสามัญ (House of Commons) ที่อยู่ร่วมกับสภาขุนนาง (House of Lords) เพราะต้องการให้จำนวนผู้แทนของทางภาคเหนือกับภาคใต้มีสัดส่วนตามจำนวนของประชากรจึงมีการตั้งสโมสรเรียกร้องการปฏิรูป (Reform Clubs) ขึ้นมาหลายแห่ง และยังได้มีการออกหนังสือพิมพ์เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้กับคนที่เสียเปรียบในสังคมอีกทางหนึ่ง เพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมืองและสังคม โดยเฉพาะการรณรงค์เรียกร้องเรื่องการปฏิรูปโดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมทางภาคเหนือของประเทศ เช่นสหภาพแรงงานการเมืองเพื่อชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง (Political Union of the Lower and Middle Classes of the People) ในการเรียกร้องได้ขยายตัวออกไปเช่น กรณีการฆ่าล้างแ่งปีเตอร์ลู ใน ค.ศ. 1819 (พ.ศ. 2362) ทำให้รัฐบาลมีการปราบปรามอย่างเด็ดขาดและมีการออกมาตรการควบคุมการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้นในพระราชบัญญัติ 6 ฉบับ (Six Acts) ได้มีการห้ามไม่ให้มีการชุมนุมในที่สาธารณะเกิน 50 คน มีการเพิ่มภาษีหนังสือพิมพ์เพราะไม่ต้องการให้ชนชั้นล่างได้รับรู้ข่าวสาร เป็นมาตรการสกัดกั้นการรวมตัวของชนชั้นแรงงานอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจาก Combination Acts ที่ออกในปี ค.ศ. 1799 (พ.ศ. 2342) และ ค.ศ. 1800 (พ.ศ. 2343) ที่ไม่ให้มีการชุมนุมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อเรียกร้องการขึ้นค่าแรงงานและสภาพการทำงานที่ดีขึ้น ต่อมาได้มีการยกเลิกกฎหมายห้ามการชุมนุมทั้ง 2 ฉบับ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการชุมนุมประท้วงและนัดหยุดงานของสหภาพแรงงานยังผิดกฎหมาย(ชาคริต ชุ่มวัฒนะ, 2546, หน้า 159-266) ต่อมาภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมปี ค.ศ. 1824 (พ.ศ. 2367)อังกฤษได้มีการยกเลิก Combination Acts ค.ศ. 1799 (พ.ศ. 2342) และ ค.ศ. 1800(พ.ศ. 2342) ให้สิทธิในการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพของแรงงานตั้งแต่นั้นมา (เมธี ดุลยจินดา, 2520, หน้า 30)

อีกทั้งกระแสการปฏิวัติฝรั่งเศสทำให้รัฐบาลอังกฤษเกิดความระแวงในเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคที่ชนชั้นแรงงานซึ่งได้เรียกร้องพร้อมกับการพยายามปฏิรูประบบรัฐสภาจึงได้

ศักดิ์กั้นการเติบโตของสหภาพแรงงานทำให้รัฐบาลอังกฤษออกมาตรการควบคุมพลเมืองและมีผลให้สหภาพแรงงานในอังกฤษเติบโตช้า แต่ต่อมากการเคลื่อนไหวระดับชาติเนื่องจากยังคงไม่ให้สิทธิกับผู้ใช้แรงงานและไม่ต้องการให้มีตัวแทนจากชนชั้นแรงงานนอกเหนือจากนั้นผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมของอังกฤษทำให้มีกรรมกรอพยพจากชนบทมาสู่เมืองเป็นจำนวนมากชีวิตความเป็นอยู่ต้องอยู่กันอย่างยากลำบาก ต้องทำงานเป็นเวลาดำเนินอย่างยาวนาน และต้องทำงานแบบซ้ำ ๆ มีการใช้แรงงานของผู้หญิงและเด็กจำนวนมากค่าจ้างถูกจากการถูกเอารัดเอาเปรียบของนายจ้างส่งผลให้กรรมกรเริ่มรวมตัวกันเรียกร้องและให้รัฐออกกฎหมายโรงงาน (Factory Law) เพื่อควบคุมการใช้แรงงานให้มีมนุษยธรรม จึงทำให้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านจากชนชั้นแรงงานเป็นครั้งแรกซึ่งเป็นลักษณะการลุกฮือแบบไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรถาวรมีผู้นำมาจากพวกหัวถดถอยและพวกกระฎุมพีน้อย (Petty bourgeoisie) มีการทำลายเครื่องจักร

ภายหลังขบวนการชาร์ติสต์ (Chartist) ซึ่งเป็นขบวนการของชนชั้นกรรมาชีพได้มีการเรียกร้องครั้งสำคัญเพื่อให้กรรมกรได้เข้าไปมีอำนาจในรัฐสภา มีอำนาจทางการเมืองรวมถึงการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานให้ดีขึ้นซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กรรมกรมีจิตสำนึก (Consciousness) ร่วมกันถึงชนชั้นของตัวเอง และยังสามารถเรียกร้องสิทธิของตนเองขบวนการกรรมกรได้เริ่มจัดตั้งเป็นองค์กรถาวรภายหลังปี ค.ศ. 1848 (พ.ศ. 2391) เรียกว่า สหบาลกรรมกรหรือสมาคมกรรมกร (Trade Union) เพื่อให้การช่วยเหลือสมาชิกเมื่อเกิดความเจ็บป่วยและว่างงาน ไม่ใช่ความรุนแรงใช้ความประนีประนอมกับนายจ้าง หลีกเลี่ยงการนัดหยุดงาน ในช่วงปี ค.ศ. 1869 (พ.ศ. 2412) ได้มีการรวมกลุ่มกันของสหภาพแรงงานจำนวนกว่า 100 แห่งเชื่อมโยงกันเป็นสภาสหภาพแรงงาน (Trade Union Congress-TUC) และช่วยให้สหภาพแรงงานที่จัดตั้งขึ้นก่อนหน้านี้อำนาจในการต่อรองในรัฐสภา รวมถึงนายทุนมากขึ้นจากสิทธิตามพระราชบัญญัติสหภาพแรงงาน (Trade Union Acts) โดยมีจุดประสงค์เพื่อรักษาและปรับปรุงสภาพชีวิตการทำงานของพวกเขาให้ดีขึ้นซึ่งเป็นองค์กรของกรรมกรที่มีจุดมุ่งหมายคือการเพิ่มค่าจ้างและสวัสดิการเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ชัดเจนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของพรรคแรงงาน (Labour Party) (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 21-25)

เมื่อประเทศอังกฤษได้เข้าสู่กระบวนการของระบอบประชาธิปไตยมวลชน (Mass Democracy) จึงได้มีการต่อสู้เพื่อเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิเลือกตั้งของชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ เป็นระยะในเวลาเดียวกันนั้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ตกต่ำลงจึงส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจของอังกฤษย่ำแย่เป็นผลทำให้เกิดการว่างงานเกิดขึ้นอีกทั้งได้มีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีจึงเป็นการซ้ำเติมทำให้การว่างงานมากยิ่งขึ้น จนเป็นเหตุให้ขบวนการแรงงานออกมาเคลื่อนไหวจนเกิดความระส่ำระสายของแรงงานในช่วงเวลานั้นลัทธิสังคมนิยมได้รับการยอมรับกันมากขึ้นชนชั้นกรรมาชีพได้แยกตัวออกมาจากพรรคเสรีนิยมจากเดิมที่มีความคิดไม่ต้องการมีพรรค

การเมืองเป็นของตนเองจึงเริ่มต้นมีผู้แทนของตนในรัฐสภาและมาจัดตั้งเป็นพรรคแรงงานขึ้นเป็นพลังทางการเมืองใหม่ได้ทำให้โฉมหน้าทางการเมืองของอังกฤษเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะเป็นการแสดงถึงความสนับสนุนทางการเมืองตามชนชั้นมากขึ้น (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2544, หน้า 26) สำหรับจุดเริ่มต้นของพรรคแรงงานและสหภาพนั้นจากการที่ผู้ใช้แรงงาน ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมาเพื่อจะทำหน้าที่ในการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงการร่วมมือกันพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของเหล่ากรรมชีพให้ดีขึ้น ซึ่งเริ่มมาจากพรรคแรงงานมีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นแรงงาน จึงทำให้พรรคแรงงานมีความสัมพันธ์กับสหภาพต่าง ๆ ถึง 38 แห่ง และมีผู้ใช้แรงงานเป็นสมาชิกของพรรคอีกจำนวน 4.6 ล้านคน เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าพรรคแรงงานของอังกฤษมีรากฐานมาจากมวลชนผู้ใช้แรงงานที่ให้การสนับสนุนอย่างเหนียวแน่น (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2548, หน้า 267-268)

พรรคแรงงานของอังกฤษได้ก่อกำเนิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เริ่มแรกในปี ค.ศ. 1890 (พ.ศ. 2443) เป็นการรวมกลุ่มของกลุ่มผลประโยชน์ 4 กลุ่ม ที่มีบทบาทในสังคมอังกฤษ คือ กลุ่มสหภาพแรงงาน (Trade Union) กลุ่มสมาคมเฟเบียน (Fabian Society) นำโดยซิดนีย์ เวบบ์ (Sidney Webb) กลุ่มสหพันธ์สังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Federation: SDF) นำโดยกลุ่มของ เอช เอ็ม ไฮนด์แมน (H. M. Hyndman) และกลุ่มพรรคแรงงานอิสระ (Independent Labour Party: ILP) นำโดยเจมส์ แครี ฮาร์ดี้ (James Keir Hardie) (Wootton, Graham, 1970, pp.20-21) ได้รวมกลุ่มเป็นคณะตัวแทนแรงงาน (Labour Representation Committee : LRC) จากการที่พรรคแรงงานได้เติบโตขึ้นมาจากขบวนการสหภาพแรงงานและพรรคการเมืองสังคมนิยมที่เป็นตัวแทนของชนชั้นแรงงานที่มีรายได้ต่ำตลอดจนชนชั้นแรงงานในระดับรากหญ้าจึงทำให้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคต่าง ๆ ที่ให้การยอมรับในความเห็นและนโยบายที่แตกต่างกันพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม จึงส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานมีความร่วมมือร่วมใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อให้พรรคเกิดความแข็งแกร่งมีศักยภาพที่จะเจรจาต่อรองหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อกลุ่มผู้ใช้แรงงาน จากความร่วมมือร่วมใจกันนี้จึงทำให้พรรคแรงงานได้รับชัยชนะการเลือกตั้งได้เข้าไปจัดตั้งรัฐบาลในการบริหารปกครองประเทศมีการกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมพัฒนาสวัสดิการดูแลสุขภาพของผู้ใช้แรงงาน ส่งเสริมทางการศึกษา มีการผลักดันการออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้แรงงาน มีการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ของพรรคเป็นนโยบายของประเทศอังกฤษ

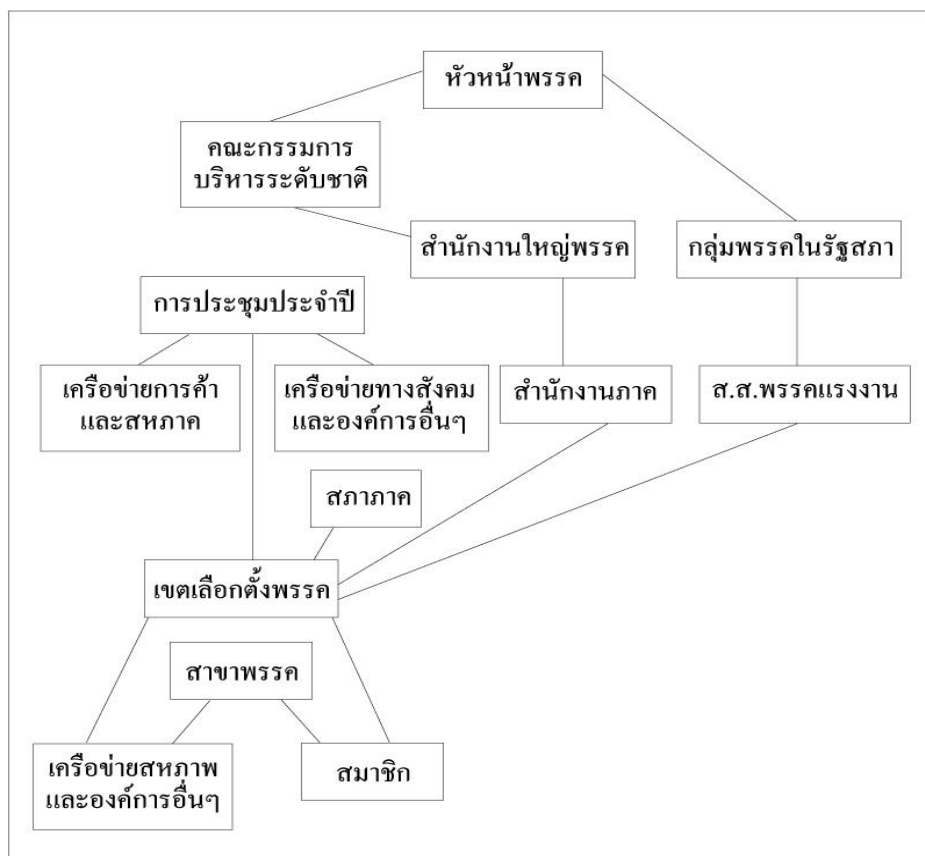
เป็นการพัฒนามาจากกลุ่มสหภาพแรงงานที่มารวมกลุ่มกัน โดยมีอุดมการณ์ร่วมกัน และทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม รักษาปกป้องชนชั้นแรงงาน ชนกลุ่มน้อยและผู้ด้อยโอกาส ให้เป็นรัฐสวัสดิการ กระจายความมั่นคงการมีกฎหมายที่เอื้อ

ต่อการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพการจ้ดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแรงงานกับการเมือง การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง มีมวลชนทางด้านแรงงานเป็นฐานเสียงและให้การสนับสนุน (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2548, หน้า 198-199) จึงทำให้พรรคแรงงานมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วอีกทั้งมีการขยายสาขาของพรรคออกไปทั่วประเทศอังกฤษ มีการทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (New world Encyclopedia, Online)

ในอดีตพรรคแรงงาน (Labour Party) จะยึดมั่นในอุดมการณ์มากกว่าพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ซึ่งจะเห็นว่าพรรคแรงงาน(Labour Party)มีอุดมการณ์หลักก็คือความเป็นสังคมนิยมและก้าวหน้านิยม ภายหลังจากที่ได้แยกตัวออกมาจากพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) จากการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้แก่ พรรคแรงงานอิสระสหพันธ์สังคมนิยมประชาธิปไตย มาร์กซิสต์ สมาคมเฟเบียน รวมทั้งสหภาพอีก 65 แห่ง ซึ่งเป็นพรรคที่มีอุดมการณ์ต้องการให้รัฐเข้ามาเป็นผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเป็นเจ้าของกิจการสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดและเท่าเทียมกันพรรคแรงงานมีอุดมการณ์เป็นลักษณะแนวสังคมนิยมของกลุ่มต่างๆ ในพรรค ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มฝ่ายขวาและกลุ่มฝ่ายซ้ายที่มีแนวความคิดที่แตกต่างกันทำให้มีความแตกแยกเกิดขึ้นภายในพรรคอีกครั้งหนึ่งส่งผลให้กลุ่มฝ่ายขวาของพรรคแรงงานแยกตัวไปตั้งพรรคใหม่ในปี ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524) มีชื่อว่าพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (ไพวัลย์ เคนพรม, 2560, หน้า 233)

พรรคแรงงาน (Labour Party) ได้มีการจัดรูปแบบโครงสร้างภายในพรรคให้มีลักษณะการกระจายอำนาจซึ่งประกอบด้วย 3 องค์กร ในส่วนที่ 1 มติที่ประชุมพรรค เมื่อที่ประชุมพรรคมติออกมาอย่างไรก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ในส่วนที่ 2 คณะกรรมการบริหารพรรคในระดับชาติมีจำนวน 28 คน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสหภาพการค้า 12 คนตัวแทนสตรีที่ทำการเลือกจากที่ประชุมพรรคอีก 5 คน ตัวแทนพรรคในเขตเลือกตั้ง 7 คน สมาคมวิชาชีพและสหกรณ์ 3 คน และเหรียญอีก 1 คน ในส่วนที่ 3สมาชิกของพรรค ที่มองว่าหัวหน้าพรรคก็เป็นเพียงหัวหน้าของสมาชิกภายในรัฐสภาที่มีวาระเพียง 1 ปีถ้าหากพรรคได้รับเลือกให้เป็นรัฐบาลก็จะอยู่ในตำแหน่งจนกว่าจะมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นในการกำหนดนโยบายพรรคจะต้องให้สมาชิกทุกคนร่วมกันกำหนดไม่มีการแบ่งแยกกลุ่มหรือชนชั้น เปิดโอกาสให้สมาชิกของพรรคสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสมอภาค เพราะถือว่าสมาชิกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพรรคทำให้เห็นว่าพรรคแรงงานมีรูปแบบโครงสร้างพรรคที่มีความสอดคล้องกับหลักระบอบประชาธิปไตยภายในพรรคในระดับหนึ่งนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 (พ.ศ.2443) พรรคแรงงานได้มีนายกรัฐมนตรีรวม 6 คน ได้แก่ แรมเซย์ แมคโดนัลด์ (Ramsay MacDonald) เกลม

องต์ อัตต์ลี (Clement Attlee) แฮโรลด์ วิลสัน (Harold Wilson) เจมส์ คัลลาฮาน (James Callaghan) โทนี แบลร์ (Tony Blair) เจมส์ กอร์ดอน บราวน์ (James Gordon Brown) (ดูภาพประกอบที่ 2.5)

ภาพประกอบที่ 2.5 แสดงการจัดองค์กรของพรรคแรงงาน

ที่มา: Norton, 1994, 131 (สมบัติ ชำรงชัญญะ, 2558, หน้า 266)

ในปัจจุบันพรรคแรงงานของอังกฤษมีอุดมการณ์กลางก่อนไปทางซ้าย สาเหตุที่มีการปรับตัวเพราะพรรคแรงงานได้ประสบความสำเร็จล้มเหลวจากการเลือกตั้งติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จึงทำให้พรรคแรงงานต้องมีความยืดหยุ่นในอุดมการณ์เดิมนายกรัฐมนตรีโทนี แบลร์ได้ทำการปรับโฉมหน้าของพรรคแรงงานให้เป็นพรรคแรงงานใหม่ (New Labour Party) เพื่อหลีกเลี่ยงนโยบายที่ค่อนข้างไปทางรูปแบบสังคมนิยม หันมาเน้นเป็นนโยบายเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีแทน โดยให้ความสำคัญกับสวัสดิการทางสังคมในเรื่องของสุขภาพและส่งเสริมการศึกษา อีกทั้งมีการปฏิรูปกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานเกิดเท่าเทียมกันของคนในสังคม ภายในพรรคเองก็มี สส.หญิง เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มีความสมดุลกับ สส.ชาย ทำให้มีฐานเสียงเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากชนชั้นแรงงานแล้วก็ยังมีกลุ่มชนชั้นกลางที่ให้การสนับสนุนพรรคอีกด้วย จึงทำให้พรรคแรงงานได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนั้นอย่างถล่มทลาย ต่อมาภายหลังอังกฤษประสบกับ

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจครั้งใหญ่พรรคแรงงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงทำให้สูญเสียฐานเสียงเดิมไปอย่างมาก (History Extra, Online) อีกสาเหตุที่ทำให้พรรคแรงงานได้รับความพ่ายแพ้เพราะจำนวนสมาชิกของสหภาพแรงงานได้ลดลงอย่างต่อเนื่องและอิทธิพลของสหภาพแรงงานลดลงไปในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ด้วย (E. Heery, 2003, p.79) จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้หัวหน้าพรรคคนใหม่คือ นายเจเรมี คอร์ไบน์ หันไปมีแนวคิดแบบสังคมนิยมอีกครั้ง (ดูตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 นโยบายฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาของพรรคแรงงาน

ฝ่ายซ้าย	ฝ่ายขวา
<ul style="list-style-type: none"> ● รัฐเป็นเจ้าของกิจการ ● ความเท่าเทียมกันในสังคม ● ต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ● ไม่ยอมรับองค์การนาโต้ (NATO) และสหรัฐอเมริกา ● ยึดถือหลักการ ● ผู้นำคนสำคัญคือ นายโทนี เบนน์ (Tony Benn) และ นายเคน ลิฟวิงสโตน (Ken Livingstone) ● พรรคแรงงานเก่า 	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่แน่ใจหรือมีทัศนคติในเชิงลบต่อการเป็นเจ้าของกิจการ ● ความเท่าเทียมในโอกาส ● ยอมรับอาวุธนิวเคลียร์ ● สนับสนุนองค์การนาโต้ (NATO) และสหรัฐอเมริกา ● ยึดถือหลักการ ● เป็นนักปฏิบัติ ● ผู้นำคนสำคัญคือ นายโทนี แบลร์ (Tony Blair) และ นายกอร์ดอน บราวน์ (Gordon Brown) ● พรรคแรงงานใหม่

ที่มา: Kavanagh, 1996, p.151 (สมบัติ ชำรงชัญญ์, 2558, หน้า 262)

โดยสรุปในภาพรวมของระบบพรรคการเมืองของประเทศอังกฤษมีลักษณะสำคัญ คือ (อนันต์ เกตุวงศ์, 2514, หน้า 77-78)

(1) ตัวของผู้นำพรรคเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งถ้าหากผู้นำพรรคเป็นที่ยอมรับของสังคม ก็จะสามารถนำชัยชนะมาให้พรรคได้ เพราะคนอังกฤษมักจะนิยมเลือกพรรคมากกว่าตัวบุคคล

(2) การมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมอังกฤษ โดยไม่มีความขัดแย้งกันในเรื่องของกฎหมายจึงทำให้ความเห็นทางการเมืองและนโยบายที่เป็นไปได้ของพรรคการเมืองใหญ่ทั้ง 2 พรรค ที่ให้ทั้งนักการเมืองและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม

(3) พรรคได้วางกฎระเบียบที่ค่อนข้างเข้มงวดและสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคได้อีกด้วย

(4) เป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกกลุ่มใหญ่อีกทั้งมีสาขาพรรคกระจายอยู่ทั่วประเทศสามารถเก็บค่าสมาชิกได้เป็นจำนวนมาก ทั้งยังได้รับเงินสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

(5) มีลักษณะพรรคการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางไม่ค่อยมีการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายการแสดงความคิดเห็นรวมถึงการเลือกตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งล้วนขึ้นอยู่กับส่วนกลางด้วยกันทั้งสิ้น

(6) เป็นพรรคการเมืองที่มีลักษณะกึ่งอุดมการณ์ผู้นำพรรคมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ต่างๆ ตามสถานการณ์และสภาพของสังคมถือว่ามีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าละเลยอุดมการณ์ที่วางไว้ทั้งหมด

(7) มีรากฐานของการแบ่งชนชั้น ซึ่งจะแบ่งตามฐานะทางเศรษฐกิจคนที่ฐานะร่ำรวยก็จะเลือกพรรคอนุรักษนิยมชนชั้นกลางและพ่อค้าจะเลือกพรรคเสรีนิยม และคนงานก็มักจะเลือกพรรคแรงงาน

2) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเคยเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 เคยเป็นประเทศจักรวรรดินิยมที่ไปล่าอาณานิคมและมีอาณานิคมในครอบครองมากมายตั้งแต่แอฟริกาตะวันตกไปจนถึงเอเชียอาคเนย์ต่างก็เคยต่อมาอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการปกครองในระบบกษัตริย์มาอย่างช้านานจนถึงยุคของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เป็นยุคที่ยิ่งใหญ่ที่สุดหลังจากนั้นก็เริ่มตกต่ำมาเรื่อยๆ เพราะมีการทำสงครามอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองของฝรั่งเศสมีระบบการปกครองที่ขาดระเบียบแบบแผนแม้ว่าจะมีสภาทั่วไปที่มีตัวแทนมาจาก 3 ฐานันดรคือ ผู้แทนคณะสงฆ์ผู้แทนขุนนาง และผู้แทนสามัญชน ซึ่งผู้แทนเหล่านี้เป็นเพียงหุ่นเชิดของกษัตริย์ เพราะผู้แทนเหล่านี้ไม่มีอำนาจใดๆ เลย อำนาจทุกอย่างรวมศูนย์อยู่ที่กษัตริย์ทำให้มีอำนาจเด็ดขาดในการทำกรใด ๆ มีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยมีความเป็นอยู่อย่างหรูหราในขณะที่ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างแอ้งแค้งถูกกดขี่ข่มเหงถูกขูดรีด ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมทั้งในแง่สังคมและกฎหมายจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นคนยากจนและเกิดความคับแค้นใจ (สมใจ ไพโรจน์ธีระรัฐ, 2540, หน้า 1-2)

จนถึงสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีสภาพที่ย่ำแย่ทั้งเศรษฐกิจตกต่ำมากขึ้นรัฐไม่สามารถแก้ไขได้อีกทั้งการเกิดโรคระบาดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ สิ่งที่เป็นเหมือนระเบิดเวลาที่สั่งสมมานานของประชาชนคือความเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของประชาชนเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้น จนนำไปสู่วิกฤตของประเทศทำให้เกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสขึ้นในปี ค.ศ. 1789 เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้แทนจากทั้ง 3 ฐานันดรร่วมกับพวกชนชั้นกลางและชาวบ้านซึ่งในการปฏิวัติครั้งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบบกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นการแสดงให้เห็นว่าระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่สามารถที่จะปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นได้

จึงทำให้สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีลักษณะของการปกครองที่หาความมั่นคงไม่ได้เลย หลังจากนั้นได้มีรัฐธรรมนูญ ฉบับ ค.ศ. 1791 ออกมา ซึ่งเป็นกฎหมายที่การลิดรอนสิทธิของประชาชนอย่างมาก

จึงทำให้ มักซีมีเลียง รอแบ็สปีแยร์ (Maximilian Robespierre) นักสาธารณรัฐนิยมหัวรุนแรง ทำการล้มล้างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ทิ้งโดยเข้าไปมีอำนาจในส่วนของสภานิติบัญญัติคือกลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ สมาคมเฟยยองต์ (Feuillant) ที่ให้การสนับสนุนระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและสมาคมฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ที่ประกอบด้วยกลุ่มฌิริงแต็ง (Girondins) ฝ่ายขวาและกลุ่มมงตาญาร์ด์ (Montagnards) ฝ่ายซ้ายจัดเป็นกลุ่มการเมืองที่หัวรุนแรงที่มาจากคนยากจนในปารีสที่ถูกบีบคั้นจนมารวมตัวกันเพื่อที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีอุดมการณ์ร่วมที่ต้องการล้มล้างระบบการปกครองแบบเก่าและต้องการสถาปนาระบอบรัฐสภาภายใต้รัฐธรรมนูญบนหลักของการกระจายอำนาจ แต่ภายหลังเมื่อมีอำนาจก็เปลี่ยนอุดมการณ์จากเดิมให้มีการกระจายอำนาจกลับมาเป็นการรวมศูนย์อำนาจอย่างเดิมจะเห็นว่าในทฤษฎีฌาคอบีแย็งมีหลักการสำคัญ 3 ข้อคือ การปกครองแบบเผด็จการต้องเด็ดขาดและแข็งกร้าวเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ต้องมีการใช้อำนาจเผด็จการเพียงเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงนิสัยที่เคยชินของประชาชน แต่การปกครองแบบนี้จะเป็นระบบการปกครองแบบเผด็จการชั่วคราวเท่านั้น (อนันตชัย จินดาวัตน์, 2555, หน้า 579-580)

สำหรับพลังที่ผลักดันจนเกิดการปฏิวัติฝรั่งเศสได้สำเร็จคือพวกซังส์ก็็อลอค (Sans Culottes) ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของฝรั่งเศสที่เป็นการรวมตัวของพวกคนรวยชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นกรรมกรที่ถูกกดขี่ข่มเหง (สนใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์, 2540, หน้า 17-19) ต่อมากลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ได้ร่วมมือกับพวกซังส์ก็็อลอค (Sans Culottes) ทำการประหารชีวิตพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ด้วยเครื่องกิโยตินจึงทำให้กลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) เข้ามามีอำนาจและได้ให้ผลประโยชน์ตอบแทนกับพวกก่อการจลาจลพวกหัวรุนแรงจึงทำให้กลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนี้เป็นการตอบแทนเช่นกันเมื่อกลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ที่นำโดยมักซีมีเลียง รอแบ็สปีแยร์ (Maximilian Robespierre) เข้ามามีอำนาจก็มีการรวมศูนย์อำนาจอีกครั้งรวมทั้งลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนและยังให้ความสนับสนุนกับพวกซังส์ก็็อลอค (Sans Culottes) ที่นิยมการใช้ความรุนแรง

ในความโหดเหี้ยมของมักซีมีเลียง รอแบ็สปีแยร์ (Maximilian Robespierre) ทำให้กลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) มีศัตรูรอบด้าน ภายหลังจากที่ถูกพวกเธอมิโดเรียนส์ (Thermidoreans) เข้ามาจับกุมและประหารกลุ่มฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ด้วยกิโยตินเหมือนกับที่ทำกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 จึงเป็นการปิดฉากการปฏิวัติฝรั่งเศส (สนใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์, 2540, หน้า 34-38) ซึ่งต่อมาภายหลังสมาคมฌาคอบีแย็ง (Jacobin) ทั้ง 2 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มฌิริงแต็ง (Girondins) กลุ่มมงตาญาร์ด์

(Montagnards) ที่เป็นผู้ดำเนินการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ได้กลายมาเป็นรากฐานทางการเมืองของฝรั่งเศสในปัจจุบัน (พจนานัลย์ ไชยรังสี และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2533, หน้า 26) อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีการหารูปแบบใหม่ที่เหมาะสมนับตั้งแต่ปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) เรื่อยมาจนถึงสาธารณรัฐที่ 5 ในปัจจุบัน

พรรคการเมืองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงสาธารณรัฐที่ 1 ในช่วงในระหว่างปี ค.ศ. 1792 – 1799 (พ.ศ. 2335-2342) สาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ จึงทำให้สภาผู้แทนตัดสินใจจัดให้มีการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นครั้งแรกให้ประชาชนได้มีบทบาทมากขึ้นและเป็นสภาแรกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยประชาชน และได้มีการล้มเลิกระบบกษัตริย์และยังมีการประกาศจัดตั้งเป็นสาธารณรัฐที่ 1 ที่มีการปกครองภายใต้สภาร่างรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1793 (พ.ศ. 2336) แต่ก็ไม่สามารถที่จะปกครองประเทศให้มีประสิทธิภาพได้ จึงถึงขีดอำนาจโดยนโปเลียน โบนาปาร์ต และต่อมาได้มีการสถาปนาจักรวรรดิที่ 1 จากนั้นสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้แพ้สงครามทำให้จักรวรรดิที่ 1 ถึงกาลล่มสลาย ทำให้ราชวงศ์บูร์บงกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง แต่ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาก็ไม่ทำให้ราชวงศ์บูร์บงจงจางจนทำให้เกิดการปฏิวัติอีกครั้งในปี ค.ศ. 1830 (พ.ศ. 2373) ทำให้พระเจ้าหลุยส์ ฟิลิปป์ ยินยอมให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แต่ก็ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ดีขึ้น เพราะพระมหากษัตริย์ก็ยังคงมีอำนาจ ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างชนชั้นกรรมกรที่ก่อใหม่ร่วมกับชาวเมือง กับพระเจ้าหลุยส์ จนนำมาสู่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1849 (พ.ศ. 2392) ในครั้งนี้ได้มีการล้มระบบกษัตริย์ลง แล้วสถาปนาสาธารณรัฐที่ 2 ขึ้นมา

ช่วงสาธารณรัฐที่ 2 คือระหว่างปี ค.ศ. 1848 – 1852 (พ.ศ. 2391-2395) ได้เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างชนชั้นกลางและชนชั้นแรงงาน ทำให้หลุยส์ นโปเลียนได้เข้ามาทำรัฐประหารยึดอำนาจ และได้ทำให้ระบบการปกครองมีความมั่นคง ภายหลังจากการแพ้สงครามต่อปรัสเซีย ทำให้ระบบการปกครองต้องล้มไปด้วย

จนกระทั่งไปสู่สาธารณรัฐที่ 3 ระหว่างปี ค.ศ. 1870-1940 (พ.ศ. 2413-2483) เป็นช่วงที่มีอายุยืนยาวที่สุดและเป็นช่วงที่ชนชั้นกลางเป็นพันธมิตรกับชนชั้นแรงงานฝีมือและชนชั้นกรรมกรจึงเป็นช่วงสมัยที่มีการแบ่งแยกชนชั้นน้อยที่สุด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 47-50) ในการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดกลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงานสาเหตุมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีจึงทำให้กรรมกรผู้ใช้แรงงานต้องทำงานกับเครื่องจักรอุตสาหกรรมทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่กรรมกรผู้ใช้แรงงาน ภายหลังจากการปฏิวัติฝรั่งเศสได้มีเหตุการณ์ต่อต้านการใช้เครื่องจักรกลต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้งเพราะการที่กรรมกรต้องเผชิญหน้าอยู่กับเครื่องจักรเป็นเวลานานทำ

ให้เข้าต้องสูญเสียความเป็นคนของตนลงไปส่วนหนึ่งซึ่งเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นคน (Georges Lefran, 1972, p.33) จึงทำให้มีการรวมกลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงานก่อตั้งเป็นสหภาพแรงงาน ในปี ค.ศ. 1839 (พ.ศ. 2382) เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกันมีจุดประสงค์เหมือน ๆ กัน จากความยากแค้นของกลุ่มกรรมกรผู้ใช้แรงงานในฝรั่งเศสเป็นไปตามหลักปรัชญาเสรีภาพส่วนบุคคลทางการเมืองของ ฌ็อง ฌาคส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) นอกเหนือไปกว่านั้นคือ ปัจเจกชนมักจะเข้าร่วมกับขบวนการหรือสหภาพที่มีอัตลักษณ์สอดคล้องกับตนเอง สหภาพแรงงานที่สำคัญของฝรั่งเศสคือ CGT (Confédération générale du travail) CFDT (Confédération Française Démocratique du Travail) FO (Force Ouvrière) CFTC (Confédération Française des Travailleurs Chrétiens) และ FSU (Fédération Syndicale Unitaire) ในแง่อุดมการณ์และแนวคิดของสหภาพแรงงานฝรั่งเศสแยกออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (J.D. Reynaud, 1966, p.13)

(1) กลุ่มพวกหัวรุนแรงและปฏิวัติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวความคิดอุดมการณ์แบบฟาสซิสต์ที่มีการเลียนแบบตัวอย่างการขึ้นสู่อำนาจของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เกิดปฏิกริยาตอบโต้จากกลุ่มผู้ใช้แรงงานอย่างชัดเจน จนนำไปสู่เหตุการณ์ที่สมาพันธ์แรงงานฝรั่งเศส (C.G.T.:Confédération Générale du Travail) เรียกร้องให้สมาชิกนัดหยุดงานทั่วไปในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1934 (พ.ศ. 2486) และพรรคสังคมนิยมฝรั่งเศส (Partisocialiste) ก็เรียกร้องให้สมาชิกเดินขบวนในปารีสในวันเดียวกันด้วย ภายหลังพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส (Parti communiste français, PCF) และพรรคเรดิคัลส์ (Radicals) ได้เข้าร่วมให้การสนับสนุนการประท้วงในครั้งนี้ด้วยซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของสมาพันธ์แรงงาน กลุ่มชนชั้นแรงงานของพรรคสังคมนิยม กลุ่มชนชั้นแรงงานของพรรคคอมมิวนิสต์และกลุ่มชนชั้นกลางของพรรคเรดิคัลส์ จนนำไปสู่เหตุการณ์ “ฝรั่งเศส 1936 (พ.ศ. 2479): มิถุนาแดงเดือด” (France 1936: Red Hot June) ซึ่งเป็นปฏิบัติการของมวลชนผู้ใช้แรงงานกับพวกกลุ่มชาวนาอันเป็นชนชั้นรากหญ้า (พัชณีย์ คำหนัก, ออนไลน์)

(2) กลุ่มนิยมนาร์กซ์ แกด และเลนิน (Lenin) เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานซึ่งนิยมชมชอบแนวความคิดอุดมการณ์แบบสังคมนิยมของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ฌูล แกด (Jules Guesde) และวลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) คือกลุ่มสหภาพเซเมเตอูว์ (C.G.T.U.: Confédération Générale du Travail Unitaire) ในแนวคิดการครอบงำทางด้านความคิด เศรษฐกิจ และสังคม ที่ให้ความสำคัญกับชนชั้นแรงงานอย่างมากโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชนชั้นแรงงานเป็นสำคัญเหนือกว่าสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นเหตุปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) และอีกเหตุการณ์ที่สำคัญคือเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) (Spectres of 6) ซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากันทั้งในลักษณะที่มีความขัดแย้งและความผสมกลมกลืนกันระหว่างวาทกรรมการต่อสู้ทางชนชั้นตามแบบมาร์กซิสต์ที่มีหัวใจอยู่ที่ชนชั้นแรงงานกับวาทกรรมเสรีนิยมตามแบบพวกอ

นาธิปไตยนิยม (anarchism) ที่ปฏิเสธอำนาจรัฐและส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางสังคมของทุกคน
 ชั้น การต่อสู้เรียกร้องในพฤษภาคมปี ค.ศ. 1968 จึงไม่ได้มีเอกภาพอย่างเท่าที่ควรต่างฝ่ายต่างมี
 อุดมการณ์ที่แตกต่างกันแต่ร่วมกันเพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดของกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มที่เข้า
 ยึดมหาวิทยาลัยซอร์บอนนั้นส่วนใหญ่มีแนวคิดทางการเมืองแบบซ้ายจัด (เช่น กลุ่มนิคมทรอตสกี
 และนิคมเหมา) ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยนองแตร์นั้นมีความสับสนแนวคิดอนาธิปไตยนิยม
 และต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งถ้าหากมีการพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าคำแถลงการณ์ของเหล่าแกนนำ
 นักศึกษานั้นมีการใช้ภาษาแบบมาร์กซิสต์หรือคอมมิวนิสต์ แต่มีเนื้อหาที่เอนเอียงไปทาง
 เสรีนิยม สำหรับเหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นการปฏิวัติทางสังคมไม่ใช่เป็นการปฏิวัติทางการเมือง
 (เกรียงศักดิ์ ธีระโกวิทจรรยา, ออนไลน์)

(3) กลุ่มปฏิรูปเป็นกลุ่มที่ได้มีการเปิดกว้างในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพ
 โดยไม่จำกัดเพศสีผิว ศาสนา และสามารถให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีภาพมี
 ลักษณะส่งเสริมในการปฏิรูปคือสหภาพเซเอฟเดเต (C.F.D.T.: Confédération Française Démocratique
 du Travail) ที่ยึดหลักการแบบประชาธิปไตยของระบอบเศรษฐกิจ (Démocratie économique)
 มีความยืดหยุ่นและมีองค์กรบริหารซึ่งเป็นตัวแทนของสาธารณชนมีอำนาจในการกำหนดเป้าหมาย
 เพื่อประชาชนมีความอยู่ดีกินดีและเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันมีแนวคิดที่สอดคล้องกับ
 สหภาพแรงงานของอังกฤษ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการต่อสู้ในขบวนการแรงงานของฝรั่งเศสเสรี
 สหภาพเซเอฟเดเต (C.F.D.T. : Confédération Française Démocratique du Travail) ได้ขยายบทบาท
 จนขึ้นมาเป็นสหภาพแรงงานชั้นนำของสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งมีภารกิจที่สำคัญคือการทำให้
 อุดมการณ์ประชาธิปไตยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเป็นจริงขึ้นมาให้ได้ในสาธารณรัฐ
 ฝรั่งเศส (วิทยา นาภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 297)

(4) กลุ่มคริสเตียนเป็นกลุ่มที่มีความเคร่งครัดในศาสนาร่วมกันก่อตั้งสหภาพแรงงาน
 คริสเตียน (C.F.T.C.: Confédération Française des Travailleurs Chrétiens) จะมียึดมั่นมีอุดมการณ์
 เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้นแนวทางของกลุ่มจะเป็นไปในทางประนีประนอมกับทุกฝ่าย และ
 ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเรื่องการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันและให้เกิด
 ความเป็นธรรมในสังคมมีการแบ่งปันกันตามหลักทางศาสนา กลุ่มนี้จะต่อต้านแนวคิดแบบสังคมนิยม

ในยุคสาธารณรัฐที่ 3 นี้ได้มีกลุ่มผลประโยชน์เกิดขึ้นและได้มีการพัฒนาเรื่อยมา
 จนกระทั่ง จูล เฟอรรี่ (Jules Ferry) ได้เสนอร่างกฎหมายการก่อตั้งสหพันธ์ (กรรมกรและนายจ้าง)
 แต่ก็ถูกจำกัดสิทธิเกี่ยวกับการปกป้องผลประโยชน์จึงถูกต่อต้านจากสหบาลจึงส่งผล
 ให้สหบาลหลายแห่งถูกสั่งยุบไป หลังจากนั้นอีกหนึ่งปีได้มีการก่อตั้งสหพันธ์แรงงานทั่วไป คือ
 สหพันธ์แรงงานทั่วไปหรือสหภาพเซเจเต (C.G.T.: Confédération Générale du Travail) และ

สหภาพแรงงานคริสเตียนคือ สหภาพเซแอฟเตเซ (C.F.T.C.: Confédération Française des Travailleurs Chrétiens) เป็นองค์การที่มีอิทธิพลสูงสุดในบรรดาสหพันธ์แรงงานทั่วประเทศ ซึ่งประกอบด้วย องค์การแรงงาน องค์การกรรมกรในทุกสาขา และทุกท้องถิ่นอีกทั้งยังมีความสัมพันธ์พิเศษกับพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส C.G.T. เป็นองค์การที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับสหพันธ์กรรมกร ต่อมาภายใต้รัฐบาลนายเลออง (Leon Blum) ได้ทำความตกลงระหว่างรัฐบาลกับองค์การผู้ใช้แรงงาน โดยได้ทำสัญญาตกลงทั้งส่วนของนายจ้างและลูกจ้างเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทแรงงานภายหลัง ได้มีกลุ่มผลประโยชน์ฝ่ายผู้ใช้แรงงานแยกตัวจาก C.G.T. คือกลุ่มเซแอมเต-แอฟโอ (C.G.T.-F.O.: Confédération Générale du Travail-Force Ouvrière) และกลุ่มสหภาพเซแอมเตอูว์ (C.G.T.U.: Confédération Générale du Travail Unitaire) มีความโน้มเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ ส่วนกลุ่มเซแอมเต-แอฟโอ (C.G.T.-F.O.: Confédération générale du travail-Force ouvrière) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในหมู่ข้าราชการ ซึ่งได้มีการรับรองสิทธิของคณงานและข้าราชการที่สามารถผลงานเพื่อสนับสนุนข้อเรียกร้องของตนได้แต่ก่อนจะผลงานจะต้องมีการเจรจากับฝ่ายนายจ้างเพื่อหาข้อตกลงเสียก่อนไม่สามารถผลงานไปโดยทันที ส่วนกลุ่มสหภาพเซแอมเตอูว์ (C.G.T.U.: Confédération générale du travail unitaire) ได้เข้าร่วมกับสหภาพแรงงานสากลแดง (Internationale syndicale rouge)

ในส่วน of สหภาพเซแอฟเตเซ (C.F.T.C.: Confédération Française des Travailleurs Chrétiens) นั้นเป็นสหภาพแรงงานคริสเตียนเริ่มแรกในการก่อตั้งจะมีแต่สมาชิกที่มีความเคร่งครัดในศาสนา วัตถุประสงค์ในการเพื่อต่อต้านระบอบทุนนิยมเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมอย่างสูงสุด ให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ในสังคมต้องการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสหพันธ์แรงงานประชาธิปไตยแห่งชาติฝรั่งเศส และยังได้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานคริสเตียนสากล (Confédération internationale des syndicats chrétiens) ขึ้นมาในเวลาเดียวกัน ต่อมาภายหลังสหภาพเซแอฟเตเซ (C.F.T.C.: Confédération Française des Travailleurs Chrétiens) ได้มีการเปิดกว้างในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพ ไม่แบ่งแยกผิว ศาสนาไม่จำกัดเฉพาะที่เป็นแรงงานชาวคริสเตียนเท่านั้น และความคิดเห็น เสรีภาพของสหภาพและการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพความร่วมมือกับแรงงานสากล ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของ 22 สหภาพแรงงาน จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อสหภาพเป็นเซแอฟเดเต (C.F.D.T. : Confédération Française Démocratique du Travail) ยังให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยอย่างมากช่วงเวลาสาธารณรัฐที่ 3 นี้เองที่สหภาพแรงงานมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างสิทธิขึ้นมาใหม่และค่อย ๆ พัฒนาจนเป็นสวัสดิการในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2539, หน้า 295-298)

สำหรับกลุ่มสหภาพแรงงาน C.G.T นั้นถือว่าเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนการปฏิวัติทางสังคมและการเคลื่อนไหวประท้วง จึงเป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่นและมีบทบาทในทางการเมืองของฝรั่งเศสนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน อาทิการปฏิเสธการเข้าร่วมกับพรรคการเมือง ในปี ค.ศ. 1906 ตามกฎบัตรอาเมียง (Charte d'Amiens) การต่อต้านการทำงานร่วมกับรัฐบาลฝรั่งเศส ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 มาจนถึงปัจจุบันภายหลังจากสงครามโลกสิ้นสุดลงได้เกิดความแตกแยกกันอย่างมากมายเกี่ยวกับอุดมการณ์ในการดำเนินงานของสหภาพซึ่งแต่เดิมกลุ่ม C.G.T จะมีแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) ได้มีการตัดความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ของฝรั่งเศส ภายหลังจากนั้นกลุ่มได้เป็นแกนนำหลักในการเคลื่อนไหวประท้วงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของฝรั่งเศสเสมอมาจากเหตุการณ์การปฏิรูปเงินบำนาญต่อต้านการแปรรูปของบริษัทเรือ SNCM สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักเรียนเกี่ยวกับสัญญาการจ้างงานครั้งแรกต่อต้านกฎหมาย El Khomri ด้านแรงงาน การออกจากสหพันธ์แรงงานระหว่างประเทศ เป็นต้น (Bodiguel, 1968, p.75)

ช่วงสาธารณรัฐที่ 4 คือ ระหว่างปี ค.ศ. 1944 – 1958 (พ.ศ. 2487-2501) ได้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายรวมทั้งความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองของแต่ละพรรค ดังจะเห็นว่าในช่วงสาธารณรัฐที่ 3 และ 4 เป็นช่วงที่ขาดเสถียรภาพทางการเมืองอย่างมากทำให้นายพลเดอโกลด์ (De Gaulle) กลับมาทำการปกครองประเทศอีกครั้งและได้สถาปนาสาธารณรัฐที่ 5 ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) ในบทบาททางการเมืองของฝรั่งเศสที่ผ่านมามีความขัดแย้งในสังคมการเมืองอย่างมากมาแต่ฝรั่งเศสก็สามารถยืนหยัดในหลักการใหญ่ของระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมไว้ได้ โดยมีการปกครองในระบอบผสม คือระบอบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ โดยมีประธานาธิบดี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเช่นเดียวกันดังจะเห็นว่าพรรคการเมืองของฝรั่งเศสเป็นผลผลิตทางประวัติศาสตร์คือมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและอุดมการณ์

ในความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับชนชั้นกรรมาชีพ (คนที่อยู่ในชนชั้นกลาง พ่อค่านักธุรกิจ) แม้จะรวมตัวเป็นพรรคการเมืองแต่ภายในกลุ่มก็ยังมีแบ่งแยกระหว่างพวกหัวรุนแรงกับไม่รุนแรง หรือพวกทางสายกลาง เป็นลักษณะพหุนิยมของพรรคมีการแบ่งแยกพรรคการเมืองออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มขวาแบบ Gaullisme กลุ่มขวาแบบไม่ใช่ Gaullisme กลุ่มซ้ายแบบ Communiste กลุ่มซ้ายแบบไม่ใช่ Communiste ปัจจุบันสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการปกครองที่มีเสถียรภาพอย่างมาก ได้มีพรรคการเมืองจำนวนมากในระบบการเมืองที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมแต่ในขณะเดียวกันในการลงคะแนนเสียงสนับสนุนของประชาชนส่วนใหญ่จะแปรผันตามผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและไม่มีการยึดติดกับพรรคการเมืองแต่จะดูตามนโยบายในการหาเสียงและผลประโยชน์เป็นหลักซึ่งเห็นได้ว่าสหภาพแรงงานแต่ละสหภาพ จะมีแนวความคิดรวมถึงแนวทาง

ในการปฏิบัติและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันออกไปต่างก็มุ่งที่จะให้กลุ่มของตนเองได้รับประโยชน์สูงสุดเป็นหลัก (ไพรวลัย เคนพรม, 2560, หน้า 257-266) อีกทั้งชนชั้นกรรมาชีพและกลุ่มหัตถกรในฝรั่งเศสต่างก็ต่อต้านหน่วยการผลิตขนาดใหญ่และการรวมศูนย์การผลิต แต่ในด้านกลับกันกลุ่มทั้งสองยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับชนชั้นกรรมาชีพ มีการต่อรองกับชนชั้นกรรมาชีพโดยสันติวิธี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสนับสนุนกับชนชั้นกรรมาชีพที่สามารถให้ผลประโยชน์กับตน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536, หน้า 50-51)

การที่ต่างคนต่างมองหาผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักจึงส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานในฝรั่งเศสไม่สามารถรวมตัวกันเป็นมวลชนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนผู้ใช้แรงงานมากได้ ปัญหาของประชาชนที่มีหลากหลายเชื้อชาติภาษาและวัฒนธรรม จากการทำมีแรงงานอพยพมาจากประเทศต่าง ๆ รอบฝรั่งเศสได้ทะลักเข้ามาใช้แรงงานเป็นจำนวนมากจึงทำให้มีความต้องการที่แตกต่างกันไปตามวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ปัญหาที่สำคัญคือหลักการและประโยชน์ที่จะได้รับของการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานก็ไม่สามารถดึงดูดให้คนงานเข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพ เพราะผลประโยชน์ไม่ได้เอื้อแค่สมาชิกของสหภาพเท่านั้นแต่เอื้อให้กับผู้ใช้แรงงานทุกคนจึงไม่มีความจำเป็นต้องสมัครเป็นสมาชิกสหภาพตัวกฎหมาย First job contract ก็ไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่เพิ่งทำงานครั้งแรกเพราะสัมพันธ์กับการต้องตกงานถ้าหากเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Helene Bouneaud, 2007, pp. 69-77)

สิ่งที่น่าสนใจคือสหภาพปูชาดิสต์ได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อพิทักษ์พ่อค้าและช่างฝีมือ หรือ The Poujadist Union หรือ Union de défense des commerçants et artisans (UDCA) เป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมหนึ่งมีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสมาชิกรัฐสภาแห่งชาติ 53 คน โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มสหภาพ และภราดรภาพฝรั่งเศส (Union et Fraternite Francaise หรือ UFF) และได้มีการพัฒนาการจากกลุ่มผลประโยชน์เข้าสู่กระบวนการพรรคการเมืองและมีโอกาสที่พรรคการเมืองจะกลับไปเป็นเพียงกลุ่มผลประโยชน์ก็ได้เช่นกัน (Wootton Graham, 1970, p.21) ระบบพรรคการเมืองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเป็นลักษณะหลายพรรคไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมากโดยเด็ดขาดจึงเป็นรัฐบาลผสมระบบพรรคการเมืองที่สำคัญของฝรั่งเศสได้แก่ (6 Major Political Parties of France, Online)

(1) พรรคสังคมนิยม (Partisocialiste: PS) เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1905 (พ.ศ. 2448) พรรคนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับการที่รัฐได้เข้ามาควบคุมกิจการทางด้านอุตสาหกรรมและการแทรกแซงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการความมุ่งมั่นที่จะรักษาประชาธิปไตยและลักษณะระบบการเมืองของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะเพื่อประชาชนในประเทศมีแนวคิดลักษณะแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย

(2) พรรคขบวนการสาธารณรัฐนิยม (Mouvement Républicain Populaire: MRP) เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) โดยบุคคลที่อยู่ในพรรคประชาธิปไตยเป็นการรวมกันของสมาชิกพรรคเสรีนิยมและสังคมนิยม เป็นพรรคที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน สนับสนุนการช่วยเหลือจากภาครัฐ และสมาชิกของพรรคนี้จะมีความเชื่อศรัทธาในแนวทางของศาสนาคริสต์นิกาย

(3) พรรคสังคมนิยมรัศดิกัลส์ (Parti radical-socialiste: PRS) เป็นพรรคที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1936 (พ.ศ. 2479) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวมของชนชั้นแรงงานที่ประกอบด้วยสหภาพแรงงานประชาธิปไตยและสังคมนิยม

(4) พรรคอนุรักษนิยม (Rassemblement des Gauches Républicaines: RGR) เป็นพรรคที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) ในช่วงมีการเลือกตั้งได้มีกลุ่มอิสระ กลุ่มชาวนา พรรคสังคมนิยม และพรรคคริสตจักรเข้าร่วมกับพรรคนี้ ซึ่งมีแนวความคิดแบบขวาและสนับสนุนศาสนจักร ภายหลังจากได้มีการรวมกันเป็นพรรคอนุรักษนิยม

(5) พรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส (Parti Communiste Français: PCF) เป็นการแยกตัวออกมาจากพรรคสังคมนิยมของกลุ่มสมาชิกที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ของมาร์กซิสและเลนินนิสต์ ร่วมกันก่อตั้งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) ซึ่งพรรคนี้มีบทบาททางการเมืองอย่างมากในช่วงปี ค.ศ. 1920-1990 (พ.ศ. 2463-2533) ที่เชื่อมั่นในการควบคุมแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทั้งในด้านการผลิตและการขาย ซึ่งเป็นลักษณะพรรคมาร์กซิสที่ทำงานภายในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของฝรั่งเศส เป็นพรรคที่มีการจัดระเบียบการทำงานอย่างเป็นระบบ

(6) พรรคสหภาพสาธารณรัฐใหม่ (Union pour la Nouvelle République: UNR) และพรรคการประชุมเพื่อสาธารณรัฐ (Rassemblement Pour la République: RPR) เป็นพรรคที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1950 ถือว่าเป็นพรรคที่เกิดใหม่ของฝรั่งเศส ซึ่งภายหลังจากได้มีการพัฒนาการของพรรคสังคมนิยมกับพรรคการประชุมเพื่อสาธารณรัฐร่วมกันก่อตั้งพรรคสหภาพเพื่อขบวนการประชาชน (Union pour un Mouvement Populaire: UMP) ขึ้นมาจนมีบทบาททางการเมืองของฝรั่งเศสอย่างมาก

ในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึงพรรคใหญ่ที่แข่งขันอำนาจทางการเมือง 2 พรรค คือ พรรคสังคมนิยม (Parti socialiste: PS) และพรรคสหภาพเพื่อขบวนการประชาชน (Union pour un Mouvement Populaire: UMP)

พรรคสังคมนิยม (Parti Socialiste: PS)

เป็นการรวมตัวของฝ่ายซ้าย (Social Democrat) ในสหพันธ์ฝ่ายซ้ายประชาธิปไตยและสังคมนิยม (Federation de la gauche démocrate et socialiste) ขึ้นในปี ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) เพราะเหตุจะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี สหพันธ์ฝ่ายซ้ายอยู่ภายใต้การอำนวยการของคณะกรรมการ

บริหารระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนพรรคคนงานฝรั่งเศสนานาชาติ (S.F.I.O.) ที่เป็นพรรคสังคมนิยมที่เก่าแก่ที่สุดในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่ได้ก่อตั้งในช่วงปี ค.ศ. 1905 (พ.ศ. 2448) ผู้แทนพรรครัศคัลลิสต์ (Radical) ที่เป็นพรรคฝ่ายซ้ายของเสรีนิยมที่มีมาตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นพรรคที่ได้เจริญรอยตามแนวทางของพวก Jacobin แม้ว่าจะเป็นพรรคที่ยึดมั่นในระบบเศรษฐกิจวิสาหกิจเสรีแต่รัศคัลลิสต์ (Radical) ก็ได้เรียกร้องให้มีการออกมาตรการต่าง ๆ ที่ทันสมัยของสมัยนั้น เป้าหมายเพื่อการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม และการมาปรับตัวให้ทันกับสิ่งใหม่ ๆ การนำไปสู่ความยุติธรรมและความมีเสรีภาพอย่างแท้จริง อันมีลักษณะที่เป็นฝ่ายซ้ายที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ภายหลังจากในปี ค.ศ. 1969 (พ.ศ. 2512) ได้มีการก่อตั้งพรรคสังคมนิยมใหม่เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมในรูปแบบประชาธิปไตยมีกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้พรรคได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง และเป็นพรรคการเมืองซีกกลาง-ซ้ายที่มีขนาดใหญ่ที่สุดพรรคหนึ่งจนถึงปัจจุบัน (Roger-Gérard Schwartzberg, 1998, pp.428-431)

พรรคสหภาพเพื่อขบวนการประชาชน (Union pour un Mouvement Populaire: UMP)

เป็นพรรคการเมืองมีอุดมการณ์ในแนวอนุรักษนิยมหรือซีกกลางขวา-พวกอนุรักษนิยม มักได้ชื่อว่าเป็นพวกฝ่ายขวา พวกปฏิกริยา (reactionary) พวกระมัดระวัง (cautions) ทางสายกลาง (moderate) และมีความเชื่องช้า (slow) พวกอนุรักษนิยมได้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 เป็นการต่อต้านอิทธิพลของการปฏิวัติฝรั่งเศส และต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 20 จะเห็นว่าอุดมการณ์ของพวกอนุรักษนิยมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ถึงแม้ว่าแนวความคิดในเรื่องหลัก ๆ จะยังคงเหมือนเดิมก็ตาม จะเห็นว่าเรื่องแนวคิดเรื่องวิถีทางเศรษฐกิจของพวกเขาได้มีการเปลี่ยนแปลงไป พวกอนุรักษนิยมใหม่ (neo-conservatism) จะมีแนวคิดคล้ายพวกเสรีนิยมเก่าในเรื่องทางด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการที่จะจำกัดอำนาจของรัฐบาลในการเข้าไปแทรกแซงทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งในปัจจุบันทั้งพวกอนุรักษนิยมใหม่และพวกเสรีนิยมใหม่มีความคาบเกี่ยวกันในหลายด้าน แม้กระทั่งในความคิดของคน ๆ เดียวกัน ในบางกรณีอาจเป็นแบบอนุรักษนิยม ในบางกรณีอาจเป็นแบบเสรีนิยม ซึ่งในอุดมการณ์ทั้งสองจึงไม่สามารถถูกเรียกได้ว่าอยู่ที่ใดที่หนึ่งตลอดไป มันจะถูกนำมาใช้อธิบายแนวความคิดของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเสมอสำหรับพรรคสหภาพเพื่อขบวนการประชาชนเป็นพรรคที่ให้ความสนับสนุนรัฐบาลและประมุขของรัฐอย่างเต็มที่และมีอุดมการณ์ทางการเมืองแนวกลาง รวมทั้งสนับสนุนนโยบายตลาดเสรี

3) ประเทศญี่ปุ่น

ได้มีการค้นหู่เกาะญี่ปุ่นกว่า 100,000 ปีในครั้งนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินทวีปเอเชีย ภายหลังจากต่อมาประมาณ 500 ถึง 300 ปีก่อนคริสต์ศักราช (พ.ศ.43-243) ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 3 ญี่ปุ่นได้เข้าสู่ยุคยะโยอิ หรือยะโยะอิจิไต (Yayoi-jidai) ในยุคนี้ได้มีการแบ่งงานกันทำจึงทำให้ช่องว่าง

ระหว่างผู้ปกครองดินแดนกับผู้อยู่ใต้การปกครองมากขึ้น และได้เกิดรัฐเล็ก ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวนมากทั่วประเทศ (สมบูรณ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 245) ในยุคเริ่มอารยธรรมญี่ปุ่น เป็นยุคโคะฟุง (Kohofun-jidai) เริ่มในช่วงปี ค.ศ. 250 (พ.ศ. 793) มีการเข้ามาของศาสนาพุทธ ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 มีกลุ่มผู้ที่มีความเข้มแข็งทางการเมือง มีศูนย์กลางอยู่ที่ที่ราบยะมะโตะ (Yamato) ใกล้จังหวัดนารา (Nara-ken) ในปัจจุบัน ได้เข้ามาปกครองประเทศจนถึงศตวรรษที่ 6 จึงเข้าสู่ยุคอะซึกะ (Asuka-jidai) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 6 ถึง 8 เป็นยุคที่มีศูนย์กลางของระบอบกษัตริย์ในราชวงศ์ยะมะโตะ ได้ตั้งอยู่ในอะซึกะ จังหวัดนาระ ซึ่งผู้ปกครองของประเทศญี่ปุ่นได้เอาระบบการปกครองของจีนมาเป็นแนวทางในการปกครองประเทศญี่ปุ่น ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 6 ราชวงศ์สุยของจีนได้มีการรวมประเทศใหม่อีกครั้งในรอบ 400 ปี ช่วงนั้นเจ้าชายโซโตะกุเป็นผู้สำเร็จราชการแทนองค์จักรพรรดิชิซุโกะพระองค์ได้ส่งคณะราชทูต “เคนชูชิ” เพื่อไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ญี่ปุ่นได้รับนวัตกรรมใหม่ ๆ จากประเทศจีนมาเป็นจำนวนมากและ นอกจากนั้นยังได้ทรงตรากฎหมาย 17 มาตรา อันมีใจความสำคัญเกี่ยวกับการจัดระบบการเมืองการปกครองและความสงบสุขของบ้านเมืองอีกด้วย ต่อมาในปี ค.ศ. 710 (พ.ศ. 1253) ได้เข้าสู่ยุคนะระ ในยุคนี้เองที่ทำให้เห็นว่าระบอบการปกครองแบบจีนไม่เหมาะสมกับประเทศญี่ปุ่น ทำให้มีการตั้งอำนาจในการบริหารประเทศออกมาจากราชสำนักญี่ปุ่นและเอาอำนาจนั้นมาให้กับขุนนางในราชสำนักโชกุนทหารและนายกรัฐมนตรีแทน (สมบูรณ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 263-269)

ต่อมาญี่ปุ่นได้มีการสร้างอารยธรรมใหม่ขึ้นมาพร้อม ๆ กับการล่มสลายไปของนะระ จึงเข้าสู่ยุคเฮอัง (Heang-jidai) เป็นยุคที่มีการพัฒนาประเทศจนรุ่งเรืองและยาวนานที่สุดในยุคนี้ ญี่ปุ่นเริ่มตีตัวออกห่างจากประเทศจีนจนหยุดการติดต่อกับจีนในช่วงปลายศตวรรษที่ 9 ทำให้อารยธรรมของญี่ปุ่นเริ่มมีรูปลักษณะที่เป็นของตัวเองโดยไม่ต้องไปเอาแบบจีน ซึ่งช่วงเวลานั้นได้ทำให้ราชสำนักเสียเวลาไปกับศิลปะและการหาความสุขทางสังคม จนไม่สนใจกิจการบ้านเมือง ทำให้อำนาจในการควบคุมทหารตามหัวเมืองต่าง ๆ เริ่มสั่นคลอน อำนาจในการควบคุมอาณาจักรก็ค่อยประสิทธิภาพลงจนทำให้สูญเสียอำนาจไปในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 11 อำนาจทุกอย่างก็ได้ตกไปอยู่ในมือของตระกูลฟูจิวะระในช่วงปลายยุคได้มีการแย่งชิงอำนาจกันของตระกูลนักรบที่เป็นปรปักษ์ต่อกันคือตระกูลมินะโมะ โตะกับไทระทั้งสองเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากจักรพรรดิองค์ก่อน ๆ ได้ทำการสู้รบกันเพื่อแย่งชิงอำนาจกัน จนเกิดเป็นสงคราม ที่มีความรุนแรงมากและในที่สุดตระกูลมินะโมะเป็นฝ่ายชนะ ได้ทำลายล้างตระกูลไทระจนพินาศในศึกดันโนะอูระ (Battle of Dannoura) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมของอำนาจทางการเมืองของจักรพรรดิอย่างแท้จริง จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองในระบอบศักดินาขึ้นมา ในยุคกลางของญี่ปุ่นที่อยู่ภายใต้การปกครองของโชกุนหรือผู้ปกครองทางการเมืองทหารที่สืบต่อกันมาอีกประมาณ 700 ปีจนเข้าสู่ยุคคะมะกุระ

(Kamakura-jidai) ในช่วงปี ค.ศ. 1185 (พ.ศ. 1728) และต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1192 (พ.ศ. 1735) โยะริ โตะโมะ ซึ่งเป็นหัวหน้าตระกูลมินะโมะโตะได้ทำการสถาปนาระบบโชกุนหรือรัฐบาลทหารขึ้นมา ที่เมืองกะมะกุระใกล้เคียงกับโตเกียวในปัจจุบัน ในการยึดอำนาจบริหารบางอย่างที่เคยเป็นของ จักรพรรดิ ภายหลังจากนั้น ได้มีการรื้อฟื้นอำนาจการปกครองโดยจักรพรรดิขึ้นมาอีกครั้ง แต่ก็ในช่วงสั้น ๆ ในปี ค.ศ. 1333 (พ.ศ. 1876) ถึง ค.ศ. 1337 (พ.ศ. 1880) ต่อมาในยุคมุโระมะจิ (Muromaji-jidai) ตระกูลอะชิคะงะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตระกูลโชกุน เป็นยุคแรกที่ชาวตะวันตกคือชาวโปรตุเกส ได้เข้ามาแย่งแผ่นดินญี่ปุ่นต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1441 (พ.ศ. 1984) ได้มีการลอบสังหารโชกุนจนนำไปสู่ความเสื่อมถอยของระบอบโชกุน และในช่วงปี ค.ศ. 1476 (พ.ศ. 2019) ได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นต่อเนื่องมายาวนานกว่า 100 ปี (สมบุญ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 272-277)

ในช่วงปี ค.ศ. 1573 (พ.ศ. 2116) ญี่ปุ่นได้เข้าสู่ยุคอะซุจิโมโมะยะมะ (Azuchi momoyam-jidai) ซึ่งได้เข้าสู่ยุคสมัยศักดินาเป็นยุคสั้น ๆ (สมบุญ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 287) และได้เปลี่ยนเป็นยุคเอโดะ (Edo-jidai) ที่โทกุงะวะ อิเอะยะสึอิเอะยะสึ ได้ตั้งตนเองเป็นผู้ปกครอง ญี่ปุ่นและมีอำนาจอย่างแท้จริง ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งโชกุนที่เมืองเอโดะ ยังได้ทำการล้มล้างอารยธรรม โมโมะยะมะแล้ว สร้างอารยธรรมใหม่ขึ้นมาจึงทำให้ยุคอะซุจิโมโมะยะมะได้ถึงกาลสิ้นสุดลง ในปี ค.ศ. 1603 (พ.ศ. 2146) ซึ่งในปีเดียวกันก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของยุคเอโดะ ที่เป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นได้มีการแบ่งประชากรออกเป็น 4 ระดับ ที่เรียกกันว่า “มิบุงเซ” ซึ่งประกอบด้วยสถาบันทางการเมืองและสังคมได้เป็นแบบอย่างต่อมาอีกถึง 265 ปี คือ (สมบุญ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 290)

- (1) นักรบ (บูชิ) หรือซามูไร ซึ่งมีประมาณ 5% ของประชากรทั้งหมด
- (2) ชาวไร่ชาวนา (โนมิง) ซึ่งมีประมาณ 80% ของประชากรทั้งหมด
- (3) ช่างฝีมือ (โชะกุนิง)
- (4) พ่อค้า (โชะนิง)

ในกลุ่มของช่างฝีมือกับพ่อค้าในบางครั้งจะมีการเรียกรวมกันว่า ชาวเมือง (โจนิง) ที่อยู่ใต้การปกครองของเหล่านักรบซึ่งจะมีเพียงกลุ่มชาวนาเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในชนบท (สมบุญ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 293-294) ต่อมาในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) ระบบศักดินาของโชกุนโตกุงะวะได้ถึงจุดสิ้นสุดหลังจากนั้นอีกหนึ่งปีได้มีการปฏิรูปเมจิ (Meiji Restoration) ขึ้นมาและได้มีการถวายอำนาจอธิปไตยคืนให้กับพระจักรพรรดิภายหลังจากการปฏิรูปเมจิได้เข้าสู่ยุคเมจิ (Meiji-jidai) ทำให้ยุคเอโดะสิ้นสุดลง ซึ่งเป็นสมัยที่โดดเด่นที่สุดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น ประเทศได้เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม มีการพัฒนาสถาบันทางการเมือง รวมถึงมีรูปแบบของสังคมแบบใหม่เกิดขึ้นและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวมทั้งมีจัดตั้งคณะรัฐมนตรี และจัดตั้ง

สถาบันนิติบัญญัติระบบสองสภาในยุคนี้ได้มีการยกเลิกการแบ่งชนชั้นแบบเก่าของสมัยศักดินา (สมบูรณ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 305-308)

จนกระทั่งปี ค.ศ. 1897 ประเทศญี่ปุ่นเกิดสหภาพแรงงานยุคแรก (ค.ศ. 1897 – 1920) (พ.ศ. 2440-2463) เกิดจากการขยายตัวของคนงาน ในสมัยเริ่มมีสงครามจีนกับญี่ปุ่น จากที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์การจากสหพันธ์แรงงานสหรัฐอเมริกา (The American Federation of Labor-AFL) (Sumiya (1), 1973, p.38) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของคนงานที่มีอาชีพเดียวกัน (Craft Union) เพื่อเป็นการช่วยคนงานในด้านอุบัติเหตุหรือความยากลำบาก ได้แก่ สหภาพแรงงานของคนงานเหมืองเหล็ก สหภาพคนงานขับรถไฟ และสหภาพคนงานการพิมพ์ ในยุคนี้สหภาพแรงงานยังไม่มีคามเข้มแข็งอันเกิดจากยังมีระบบเจ้าขุนมูลนาย เพราะคนงานมีสถานภาพทางสังคมที่ต่ำ และมีการปราบปรามจากฝ่ายนายจ้างและตำรวจ เพราะเห็นว่าขบวนการกรรมกร (Labour movement) เป็นอันตรายต่อความมั่นคงและความสงบสุขในสังคม

ต่อมาสหภาพแรงงานของญี่ปุ่นเข้าสู่ยุคที่ 2 ในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 1 (1920 – 1930) (พ.ศ. 2463-2473) ในยุคนีระบบแรงงานสัมพันธ์ได้รับการปรับปรุงเพื่อความมั่นคงต่อการจ้างงานของนายจ้าง (Sumiya (1), 1973, pp.40-48) มีการแบ่งสหภาพแรงงานแบบกว้าง ๆ เป็น 2 ประเภท คือ สหภาพแรงงานตามสายอาชีพหรือตามอุตสาหกรรม (The craft or industrial unions) และ สหภาพแรงงานบริษัท เมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจสงคราม (ค.ศ. 1931 – 1945) (พ.ศ. 2474-2488) ประเทศญี่ปุ่นได้เตรียมเศรษฐกิจไว้รับสงคราม ซึ่งการเตรียมการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มีผลกระทบต่อสหภาพแรงงานโดยตรง เป็นผลทำให้สหภาพแรงงานต้องถูกยุบไปเพราะรัฐบาลได้การจัดตั้งองค์การซังเงียวโฮโคคุไก (Sangyo Hokokukai– The Association for Service to the State through Industry) ที่เข้าไปจัดให้มีการรวมตัวกันในแต่ละโรงงานแม้แต่โรงงานที่ไม่เคยมีการจัดตั้งองค์การของคนงานมาก่อน

ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองหรือยุคไทโช (Taisho-jidai) และ โชวะ (Showa-jidai) สมัยโชวะนี้ได้เริ่มต้นด้วยบรรยากาศแห่งความหวัง อุตสาหกรรมของประเทศก็ยังคงมีการเจริญเติบโตไปอย่างไม่หยุดยั้งแม้ว่าจะเกิดสงครามโลกก็ตามและการเมืองของญี่ปุ่นได้หยั่งรากลึกด้วยการปกครองในระบบสภาได้มีพรรคการเมืองระดับชาติเกิดขึ้นและเป็นการเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 16 ปี ในช่วงปี ค.ศ. 1874 (พ.ศ. 2417) โดยมีนายอิทากากิ เป็นผู้นำคนสำคัญที่เรียกร้องให้มีการเลือกตั้งและให้มีสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องของ “ขบวนการเพื่อสิทธิเสรีภาพประชาชน” ร่วมกันกับกลุ่มต่าง ๆ จนมาสู่การจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1880 (พ.ศ. 2423) ได้รับชัยชนะและเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล ได้มีพรรคการเมืองที่สำคัญ 2 พรรค คือ พรรคมินเซ และเซยู ถือว่าเป็นการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยในญี่ปุ่น

(อรอนงค์ เปรมะสกุล, 2538, หน้า 8) ทุกสิ่งเป็นสิ่งที่ไม่เพียงความรุ่งเรืองของพรรคการเมืองในญี่ปุ่นได้ถึงจุดเสื่อม ในปี ค.ศ. 1932 (พ.ศ. 2475) กลุ่มทหารได้เข้ามามีอำนาจอีกครั้งจึงได้พยายามในการก่อรัฐประหารเพื่อแย่งชิงอำนาจในทางปกครองได้พยายามลอบสังหารบุคคลสำคัญ ๆ ทางการเมืองจนกระทั่งปี ค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) พรรคการเมืองก็ถูกยุบตัวเข้ารวมกับสมาคมต่าง ๆ และมีการตั้งพรรคการเมืองแห่งชาติขึ้นมาแทนสาเหตุมาจากสภาไคเอ็ตถูกลดบทบาทลงจนแทบจะไม่มีผลสำคัญจึงทำให้ไม่มีการคัดค้านจากทางสภานิติบัญญัติเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเกิดสงครามแปซิฟิกในปี ค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484) (สมบุญ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 329-335) ซึ่งถือว่าเป็นกาลอวสานของพรรคการเมืองของญี่ปุ่นสมัยก่อนสงคราม

ต่อมาภายหลังที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ถึงปัจจุบัน) จากการแพ้สงครามทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาควบคุมและจัดระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมให้กับญี่ปุ่นใหม่ (Sumiya, 1973, p.49) ได้มีการวางนโยบายหลัก 2 ประการ คือ ให้มีการล้มล้างอำนาจทหารและส่งเสริมประชาธิปไตยอันเป็นเหตุให้สหภาพแรงงานของญี่ปุ่นฟื้นตัวขึ้นมาได้มีการเขียนรัฐธรรมนูญให้กับประเทศญี่ปุ่นทำให้สภาผู้แทนราษฎรของญี่ปุ่นเป็นสถาบันที่ทรงอำนาจสูงสุดอีกครั้ง และได้ให้การคุ้มครองสหภาพแรงงานตามกฎหมายที่สหรัฐอเมริกาได้กำหนดขึ้นมาจากนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยเกี่ยวกับในเรื่องสิทธิการรวมกลุ่มของประชาชนและการปรับปรุงกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ (The Labour Relations Adjustment Law) ในปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) อีกทั้งยังได้มีการปรับปรุงกฎหมายมาตรฐานแรงงาน (The Labour Standards Law) รวมถึงกฎหมายความมั่นคงในการจ้างงาน (The Employment Security Law) เพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานอีกด้านหนึ่ง

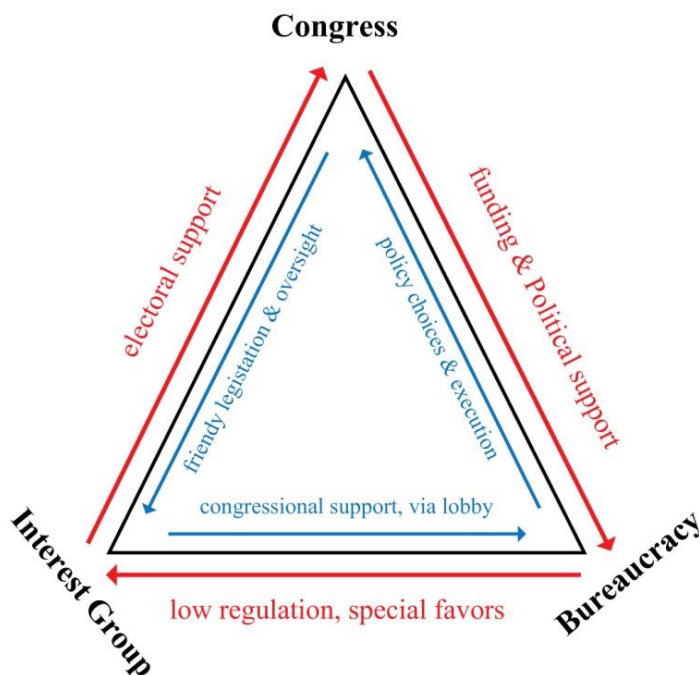
พร้อมกับที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นมาในช่วงเวลาดังกล่าวและขณะเดียวกันก็ได้มีการพัฒนาระบบความสัมพันธ์แบบใหม่ขึ้นในภาคอุตสาหกรรมก็คือระบบแรงงานสัมพันธ์ (An industrial relations system) (Dunlop, 1958, pp.8-10) ระหว่างกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มคือ กลุ่มคนงาน (สหภาพแรงงาน) กลุ่มนายจ้าง (สหภาพนายจ้าง) และรัฐบาล (Flanders, 1969, p.19) จึงส่งผลให้สหภาพแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้กรรมกร ชาวไร่ ชาวนา เป็นพลังประชาธิปไตยที่สำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาไปอย่างมากจนขึ้นกลางเป็นพลังที่สำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้มั่นคงขึ้นและนักธุรกิจได้กลายมาเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมือง (อรอนงค์ เปรมะสกุล, 2538, หน้า 9) อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาไม่สนับสนุนให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองจึงได้ให้ญี่ปุ่นกำหนดการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานได้เฉพาะภายในสถานประกอบการหรือภายในโรงงานเท่านั้นเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (เจอร์ราร์ด แอล. เคอร์ติส 1988, แปลโดย ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์ และ ไชยวัฒน์ คำชู,

2539, หน้า 143-144) ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศญี่ปุ่นได้เข้าไปลงสัตยาบันในอนุสัญญา ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 ทำให้กฎหมายภายในประเทศญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความสอดคล้องกับอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ จึงส่งผลให้สหภาพแรงงานของญี่ปุ่นได้รับสิทธิเสรีภาพตามหลักสากล

พรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party หรือ LDP)

ถึงแม้ว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยของญี่ปุ่นจะมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในโลกก็ตามแต่ในทางปฏิบัติและการยอมรับของประชาชนนั้นไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเลย พรรคการเมืองก็ยังยึดอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีในระบบอุปถัมภ์ที่มีความจงรักภักดีต่อบุคคลความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การมีผลประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่มไม่ได้มองถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม ในปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) เป็นต้นมา ได้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ถึง 363 พรรค สำหรับพรรคที่ได้รับความนิยมและมีเสถียรภาพมากที่สุดจะเป็นลักษณะของพรรคที่เป็นอนุรักษนิยมซึ่งเห็นได้จากการที่นายชิเงรุ โยชิเดะ หัวหน้าพรรคได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีถึง 5 ครั้งในระหว่างปี ค.ศ. 1946 – 1954 (พ.ศ. 2489-2497) มีพรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค คือ พรรคเซอียูกิ (พรรคเสรี) เป็นพรรคที่ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วง ค.ศ. 1900 (พ.ศ. 2443) ด้วยความอุปถัมภ์ของตระกูลข้าราชการที่ทรงอิทธิพลมาก ๆ กลุ่มที่ให้การสนับสนุน คือนักธุรกิจชั้นนำ กลุ่มเกษตรกรกลุ่มข้าราชการ และพรรคมินเซอิโต (พรรคประชาธิปไตย) ได้กำเนิดขึ้นในช่วง ค.ศ. 1927 (พ.ศ. 2470) ในฐานะที่เป็นฝ่ายค้านได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มที่ประกอบการอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในปี ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498) ได้มารวมตัวกัน (สมบูรณ ธรรมครองอาตม์, 2539, หน้า 342-343) จัดตั้งเป็นพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party หรือ LDP) เป็นพรรคฝ่ายอนุรักษนิยมและครองอำนาจอย่างยาวนาน (อรอนงค์ เปรมะสกุล, 2538, หน้า 19) และเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีขนาดใหญ่มาก มีสมาชิกกระจายไปอยู่ทั่วประเทศทั้งในเมืองหลวงและตามต่างจังหวัดเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการให้ความรู้ร่วมมือและมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกับมวลชนเพื่อให้มวลชนเป็นฐานที่มั่นคงของพรรค กลุ่มมวลชนที่สนับสนุนพรรค ได้แก่ 1) กลุ่มชาวนา ที่เป็นกระบอกเสียงอย่างดีของพรรค เพราะกลุ่มนี้จะเกลียดความรุนแรง 2) กลุ่มนักธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อพรรคมากสามารถเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มกดดัน 3) กลุ่มข้าราชการ เพราะผู้บริหารคนสำคัญ ๆ ของพรรคมักจะเคยเป็นข้าราชการในระดับสูง 4) กลุ่มประชาชนทั่ว ๆ ไปที่ไม่นิยมฝ่ายซ้ายในส่วนของนโยบายของพรรคเน้นการดำเนินนโยบายทางด้านต่างประเทศส่งเสริมระบบเศรษฐกิจเป็นแบบเสรีนิยมตามระบบของทุนนิยมมีการดำเนินนโยบายทางการเมืองควบคู่ไปกับการค้า (อรอนงค์ เปรมะสกุล, 2538, หน้า 21-23) ในลักษณะการปกครองของญี่ปุ่นภายใต้รัฐบาลพรรคเสรีประชาธิปไตย เป็นการผสมผสานผลประโยชน์ต่อกัน

ในรูปแบบของสามเหลี่ยมเหล็ก (Iron Triangle) คือ ระหว่างนักธุรกิจข้าราชการและนักการเมืองมีการตกลงให้ผลประโยชน์กันและกัน เป็นลักษณะการคอร์รัปชันแบบหนึ่งที่กลุ่มข้าราชการจะไปทำการตกลงกับนักธุรกิจภายในสามเหลี่ยมเหล็กของตน พวกนักธุรกิจก็จะตอบแทนโดยการให้ผลประโยชน์หรือคอมมิชชั่นกับข้าราชการ และนักการเมืองก็จะทำการร่างกฎหมายหรือกำหนดนโยบายเพื่อให้เป็นผลประโยชน์กับพวกพ้องของตน (โอกาส แอ้มครวญ, ออนไลน์) (ดูภาพประกอบที่ 2.6)

ภาพประกอบที่ 2.6 รูปแบบสามเหลี่ยมเหล็ก

ที่มา: Hayden F , 2002, p.497

พรรคสังคมนิยมญี่ปุ่น (Japan Socialist Party-JSP)

ในปี ค.ศ. 1955 พรรคสังคมนิยมฝั่งซ้ายและฝ่ายขวาได้มารวมตัวกันแล้วจัดตั้งเป็นพรรคสังคมนิยม เป็นพรรคที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มแรงงาน คือ พวกกรรมกรที่สังกัดสหภาพแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่ม “โซเฮียว” ซึ่งเป็นกลุ่มผลัดกันพรรคนี้จะเป็นพรรคที่ยึดถืออุดมการณ์อย่างมาก ทำให้ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากประชาชนภายในพรรคกันเองก็มีความแตกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มซ้ายสุด กับกลุ่มขวาสุดแม้ว่าพรรคจะไม่ค่อยมีความเข้มแข็งเท่าไร แต่พรรคก็มีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการปกป้องเสรีภาพของประชาชนทำการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับกรรมกรมากขึ้น ต้องการที่จะทำเศรษฐกิจของญี่ปุ่นให้เป็นแบบสังคมนิยมโดยการพยายามที่จะยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงที่ได้เคยทำไว้กับสหรัฐอเมริกา และการให้ย้ายฐานทัพของสหรัฐอเมริกาออกไปจากญี่ปุ่นให้หมดสำหรับนโยบายของพรรคต้องการที่จะจัดให้เป็นรัฐสวัสดิการ

ธุรกิจที่สำคัญรัฐก็จะเป็นผู้บริหารเอง ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) กลุ่มฝ่ายขวาได้มีการแยกตัวออกไปตั้งพรรคใหม่ขึ้นคือ พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialist Party – DSP) (อรอนงค์ เปรมะสกุล, 2538, หน้า 20)

ประเทศญี่ปุ่นจะเป็นระบบพรรคการเมืองแบบระบบพรรคเดียวครอบงำมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองอย่างเข้มข้นอีกทั้งยังมีกลไกระบบราชการที่มีประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่การปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจนภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลงก็ตาม แต่ระบอบประชาธิปไตยของญี่ปุ่นก็มีความมั่นคงและชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ (ไพรวลัย เคนพรม, 2560, หน้า 162)

ถึงแม้ว่าจะเป็นระบบพรรคการเมืองแบบระบบพรรคเดียวครอบงำก็ตาม พรรคการเมืองก็ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันความตกต่ำของเศรษฐกิจ การแข่งขันแย่งชิงอำนาจกันภายในพรรค จนทำให้สิ้นสุดการเป็นรัฐบาลของพรรคเสรีประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) จะเห็นว่าญี่ปุ่นมีพรรคการเมืองมากมายหลายพรรค แต่ก็ยังมีเพียงพรรคเดียวคือพรรคเสรีประชาธิปไตยที่ได้รับความนิยมจากประชาชน พรรคการเมืองของญี่ปุ่นได้มีการหล่อหลอมและพัฒนาผู้นำทางการเมืองให้มีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบต่อประชาชน (ไพรวลัย เคนพรม, 2560, หน้า 164)

4.2 กลุ่มผลประโยชน์ทางด้านแรงงานของประเทศไทย

พัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์และการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานไทยหากพิจารณาตามช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันแยกพิจารณาได้เป็น 4 ยุคสมัย ดังนี้

1) สมัยสุโขทัย

นับตั้งยุคอาณาจักรสุโขทัยที่ถือว่าเป็นอาณาจักรไทยแห่งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 1800- 1920 (ค.ศ. 1257-1377) ในช่วงยุคสุโขทัยตอนต้นที่เชื่อกันว่ามีระบบการเมืองการปกครองและการบริหารนั้นมีลักษณะความสัมพันธ์กันแบบครอบครัวใหญ่ที่มีพ่อเป็นผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลในแบบราชาธิปไตย จะเรียกพระมหากษัตริย์ว่าพ่อขุน เมื่อประชาชนมีปัญหาจะไปสั่นกระดิ่งที่แขวนไว้หน้าประตูพระราชวังเพื่อร้องทุกข์ พ่อขุนจะเสด็จมารับเรื่องราวร้องทุกข์และตัดสินคดีความต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง เมื่ออาณาจักรได้มีการแผ่ขยายออกไปจนมีขนาดที่กว้างใหญ่ขึ้นทำให้เกิดความสลับซับซ้อนของโครงสร้างทางการเมืองและพื้นฐานความชอบธรรมแห่งอำนาจ ระบบราชการที่มีความละเอียดมากขึ้นในสังคมทางการผลิต ได้แก่ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการค้า จึงจำเป็นต้องมีกำลังแรงงานเป็นใช้ในการทำงานและทำสงคราม ในความสัมพันธ์จึงได้ค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่ความสัมพันธ์แบบเป็นลำดับขั้นที่ลดหลั่นกันตามอำนาจที่แข็งตัวยิ่งขึ้น

เมื่อโครงสร้างทางการเมืองซับซ้อน ฐานของความชอบธรรมแห่งอำนาจก็ยิ่งขยายกว้างขึ้นเป็นลำดับจากการปกครองแบบพ่อขุนถูกแทนที่ด้วยการปกครองแบบธรรมราชาทรงนำหลักธรรมมาใช้ในการปกครอง ในยุคสุโขทัยถือได้ว่าเป็นยุคแห่งเสรีภาพที่ได้กล่าวคือ ใครจะค้าขายอะไรก็ได้โดยเสรี และเป็นสังคมเกษตร มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ ชนชั้นปกครองคือ กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการ กับชนชั้นใต้ปกครองคือ สามัญชนหรือไพร่ และทาส กลุ่มชนชั้นใต้ปกครองจะเป็นผู้ใช้แรงงานในการทำการเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติและสง່วช่วยให้กับกลุ่มชนชั้นปกครอง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 17-20)

2) สมัยอยุธยา

ยุคอาณาจักรอยุธยาที่เป็นอาณาจักรของชนชาติไทยในอดีตตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893-2310 (ค.ศ. 1350-1767) ที่ถือได้ว่าเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองที่สุด ลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสมบูรณ์เป็นเจ้าของชีวิตหรือเป็นสมมติเทพซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเขมรมีโครงสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมกสิกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านรวมถึงการค้าขายกับชาวต่างชาติสำหรับมรดกที่ได้รับจากอาณาจักรอยุธยาในด้านสถาบันกษัตริย์ พุทธศาสนา ระบบความเชื่อต่าง ๆ และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยังคงเชื่อมโยงมาจนถึงยุคสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาณาจักรอยุธยาได้จัดวางระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่ก้าวหน้าสลับซับซ้อนเพื่อให้สามารถควบคุมและระดมกำลังแรงงานคนเพื่อใช้ในการทำศึกสงคราม การผลิตทางเศรษฐกิจและระเบียบทางสังคม ในยุคสมัยของพระบรมไตรโลกนาถได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยตลอดเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ปรับความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นมากกว่าการปรับเปลี่ยนโครงสร้างฐานันดรหรือสภาพทางสังคมที่เป็นอยู่ดั้งเดิม ทำให้เห็นว่าแรงงานไทยในอดีตเป็นสังคมศักดินา แรงงานไพร่แรงงานทาสในสังคมศักดินา เพราะถือว่าคนเป็นกำลังสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมจวบจนในรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (อคิน รพีพัฒน์, 2560, หน้า 5-6)

สังคมของอาณาจักรอยุธยาได้แบ่งชนชั้นออกเป็น 2 ชั้นหลัก คือชนชั้นปกครอง ได้แก่ กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และเหล่าขุนนาง ชนชั้นถูกปกครอง ได้แก่ ไพร่และทาส ในการจัดองค์กรทางสังคมระบบไพร่นั้นได้แบ่งเป็น 3 อย่างคือ ไพร่หลวงที่จะขึ้นตรงต่อพระเจ้าแผ่นดินหรือกรมกองของรัฐบาล ไพร่สมจะขึ้นตรงต่อราชวงศ์หรือเหล่าขุนนาง และไพร่ส่วยจะมีหน้าที่จัดหาผลผลิตบางอย่างมาส่งตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะถูกใช้ไปในด้านของการค้า การบริโภคหรืองานของรัฐบาล ซึ่งเห็นได้ชัดว่าระบบไพร่นั้นมุ่งให้มีขึ้นมาเพื่อการเกณฑ์แรงงาน การเก็บภาษีไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สิ่งของหรือธรรมาหาร (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 33-34)

3) สมัยธนบุรี

ยุคอาณาจักรธนบุรี ถือได้ว่าเป็นอาณาจักรที่มีระยะเวลาสั้นที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2310 – 2325 (ค.ศ. 1767-1782) เป็นยุคแห่งการกู้ชาติและฟื้นตัวจากการเสียกรุงครั้งที่ 2 ในยุคนี้โครงสร้างระบบเศรษฐกิจสังคมเริ่มมีการค้าขายควบคู่กับการทำการเกษตร โครงสร้างทางชนชั้นได้แบ่งออกเป็น 2 ชนชั้นใหญ่ คือ ชนชั้นปกครองและชนชั้นถูกปกครองในยุคนี้เริ่มมีกลุ่มทางสังคมเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 68-70)

4) สมัยรัตนโกสินทร์

สมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบันตามการศึกษาแบ่งเป็น 4 ช่วง ดังนี้

(1) ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2394) (ค.ศ. 1782-1851) ช่วงนี้มีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในปี พ.ศ. 2372 (ค.ศ. 1829) ประเทศไทยมีจำนวนประชากรประมาณ 5,000,000 คน เป็นไพร่จำนวน 4,000,000 คน เป็นสังคมแบบเกษตรกรรมและการส่งสินค้าออก แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งระบบไพร่ระบบทาส มีการแบ่งชนชั้นเป็น 2 ชนชั้นเหมือนอย่างในอดีตซึ่งแบ่งพิจารณาได้เป็น 5 ชนชั้น คือ กษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ หรือ เจ้านายเป็นชนชั้นที่สืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์ ขุนนาง ไพร่ (ราษฎรชาวไทย) และทาส ในห้วงเวลาดังกล่าวเริ่มมีผู้ใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามา (อคิน รพีพัฒน์, 2560, หน้า 15, 25)

(2) ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง (พ.ศ. 2394 – 2454) (ค.ศ. 1851-1911)

ช่วงนี้ยังคงมีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ประเทศไทยได้รับภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกและมีการแผ่ขยายอิทธิพลล่าเมืองขึ้น โดยใช้กำลังทางทหารเข้ามาบีบบังคับผู้ปกครองให้ทำสนธิสัญญาที่เสียเปรียบและเสียดินแดนในปกครองของไทยทั้งทางด้านแหลมมลายูและทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เป็นเหตุทำให้ต้องมีการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ขนานใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้ทรงปฏิรูปประเทศทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นอารยะแบบรัฐสมัยใหม่อย่างประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 96) อีกทั้งได้มีการพัฒนารัฐชาติ (Nation – State) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาการเมืองนั่นคือมีการรวมศูนย์อำนาจให้รัฐบาลกลางมีอำนาจในการปกครองบริหารและการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในรัฐชาติโดยมีความรู้สึกร่วมกันของคนของหน่วยการเมืองนั้น ๆ แม้ว่าคนเหล่านั้นจะมาจากต่างเชื้อสายกันก็ตาม ยังได้มีการยกเลิกระบบกินเมืองโดยเจ้าเมืองซึ่งมีการสืบทอดอำนาจทางสายโลหิตเปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบเทศาภิบาลมีการแบ่งเป็นมณฑลและจังหวัดในยุคนีเองที่ได้มีการเริ่มต้นเกณฑ์ทหารภายหลังจากที่มีการยกเลิกระบบไพร่ในยุคนี้ได้เกิดชนชั้นแรงงานขึ้นอย่างชัดเจน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 102)

ในช่วงนี้สภาพโดยรวมที่เป็นโครงสร้างภาคการผลิตส่วนใหญ่ยังเป็นภาคการเกษตร ส่วนภาคอุตสาหกรรมยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นด้วยการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่มีผลอย่างมากต่อการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ใช้แรงงานในช่วงเวลาต่อมา คือ การประกาศเลิกทาสและยกเลิกระบบไพร่ ซึ่งการเลิกทาสนั้นเป็นการปฏิรูปสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งของรัชกาลที่ 5 เหตุเพราะสถาบันทาสเป็นสถาบันที่เก่าแก่ของสังคมไทยได้เกิดขึ้นมาในยุคสมัยที่ยังไม่มีวิทยาการทุนแรงจึงจำเป็นต้องมีทาส เมื่อยุคเวลาได้เปลี่ยนไปความจำเป็นในการมีทาสก็เริ่มหมดไปจึงได้มีการยกเลิกระบบทาสให้เข้ากับยุคสมัยใหม่สำหรับการเลิกระบบไพร่นั้นจะเห็นได้ว่าเป็นระบบที่มีผลต่อทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เพราะระบบไพร่เป็นระบบที่ทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น การระดมพลเพื่อป้องกันประเทศ เพื่อการจัดระเบียบสังคม มีการจัดตั้งเพื่อรวมสรรพกำลัง อีกทั้งยังเป็นฐานการเก็บภาษี การเป็นฐานทางการเมือง ในการยกเลิกระบบไพร่นั้นเป็นการปล่อยให้คนไทยได้รับเสรีภาพไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน แต่เป็นการปล่อยให้คนเหล่านั้นได้ไปประกอบกิจกรรมที่มีผลผลิตทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองต่อพลังของระบบตลาด และเศรษฐกิจเงินตรา (ลิขิต ธีรเวคิน, 2542, หน้า 104-107)

(3) ช่วงรัตนโกสินทร์ตอนปลาย (พ.ศ. 2455 ถึง 2474) (ค.ศ. 1912-1931)

เป็นยุคสมัยรัชกาลที่ 6 และที่ 7 ที่การปกครองประเทศยังคงยึดถือการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นช่วงรอยต่อของประเทศที่กำลังจะก้าวไปความเป็นรัฐสมัยใหม่ที่ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเริ่มจากการที่รัชกาลที่ 6 ได้ทรงวางรากฐานทดลองการปกครองแบบประชาธิปไตย ณ คูสีตธานีที่มีการจำลองการเลือกตั้ง รัฐบาล และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แต่ด้วยทรงเห็นว่าประชาชนไทยทั่วไปยังไม่มีความพร้อมเพราะยังขาดความรู้และความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนอาจถูกชักจูงได้ง่าย และทรงเห็นว่าการเลือกตั้งทั่วไปในขณะที่ประชาชนยังไม่มีความพร้อมอาจจะเลือกนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ไม่ดีขาดคุณธรรมเข้ามาได้ (ภารดี มหาจันทร์, 2527, หน้า 120-126) จึงยังไม่มีมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดจนถึงสิ้นสมัยรัชกาลที่ 7 ที่เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง (Revolution) โดยคณะบุคคลซึ่งเรียกว่า “คณะราษฎร” ในปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) เนื่องด้วยเหตุผล 3 ประการ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2560, หน้า 46-72) ดังนี้

- สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยอยู่ในสภาวะทางการเงินฝืดเคืองอันเนื่องมาจากช่วงปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการใช้เงินไม่สมดุลกับรายรับ

- สภาพการณ์ทางการเมือง เกิดการตื่นตัวในรูปแบบการปกครองอย่างใหม่อันเนื่องมาจากอุดมการณ์ทางการเมืองแบบตะวันตกได้แพร่เข้ามาในประเทศไทยและยังมีคนไทยไปศึกษาต่างประเทศเมื่อกลับมาก็นำเอาความคิดทางการเมืองของประเทศทางตะวันตกมาใช้

- สภาพการณ์ทางสังคม เนื่องมาจากมีการแข่งขันระหว่างศักดินากับไพร่อย่างชัดเจน จากความแตกต่างนี้จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันทางสังคม จะเห็นว่ากลุ่มศักดินามีสิทธิทางด้านต่าง ๆ มากมายส่วนไพร่จะไม่มีสิทธิหรือมีก็เพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับพวกศักดินา

ในด้านการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้ใช้แรงงานในช่วงก่อนการปฏิวัติในปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) นั้น ก็ยังไม่มีลักษณะการรวมกลุ่มเป็นสหภาพและสหพันธ์ผู้ใช้แรงงานอย่างประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มี การรับรองเสรีภาพในการรวมกลุ่มทางสังคมในรูปของกฎหมายและไม่มี การตรากฎหมายด้านการคุ้มครองแรงงาน ส่วนการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานภายใต้กฎหมายในขณะนั้นจะเป็นไปเพื่อการควบคุมผู้ประกอบการอาชีพเพียงบางกลุ่ม คือ คนงานลากรถ และคนจี่สามล้อเท่านั้น ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้ต้องไปจดทะเบียนเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากอุบัติเหตุเพียงเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามตัวได้สะดวกเท่านั้น (จินตนา พรพิไลพรรณ, 2548, หน้า 154)

(4) ช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน) (ค.ศ. 1932-Now)

หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) และมีการเลือกตั้งครั้งแรกกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ เฉพาะบุคคลที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีและอยู่ในครอบครัวชั้นชนกลาง กลุ่มข้าราชการในระบอบเก่าและกลุ่มทหารเท่านั้นแต่จากการที่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นการทั่วไปแก่ปวงชนชาวไทย ทำให้ประชาชนที่เป็นผู้ใช้แรงงานเริ่มมีการแสดงความคิดเห็นและรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรแรงงานที่ชัดเจนขึ้น อาทิ “สมาคมคนงานรถราง” ซึ่งได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมแรกของไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นเพียงสหภาพแรงงานเดียวในเวลานั้น (จักรชัย เอกปัญญาสกุล, 2553, หน้า 3)

นอกจากการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานข้างต้นแล้ว จากการที่มีผู้อพยพชาวจีนเดินทางเข้ามาปักหลักทำมาหากินเป็นผู้ใช้แรงงานในประเทศจำนวนมาก และมีบางส่วนรวมกลุ่มที่มีแนวคิดเชิงสังคมนิยมประพุดิตนเป็นอันพาลจนเป็นภัยต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร จนนำไปสู่การตรากฎหมายกำหนดความผิดฐานอั้งยี่ เพื่อจำกัดการรวมกลุ่มที่เคลื่อนไหวกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายซึ่งกฎหมายในลักษณะนี้มีผลเป็นอุปสรรคต่อการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานไทยในเวลาต่อมาที่แม้ว่าแรงงานไทยจะมีการขยายตัวแต่ก็ไม่ได้รับสิทธิในการรวมตัว ทำให้กลุ่มปัญญาชนเข้ามาเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลือนนโยบายหลัก ๆ คือการต่อสู้ไม่ให้ผู้ใช้แรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบจนกระทั่งรัฐจำเป็นต้องยอมรับการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานจนนำไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กรระดับชาติชื่อว่า “อนุตุลกรรมการ” ในระยะเวลาต่อมา (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2552, หน้า 70)

เหตุการณ์สำคัญที่เป็นการแสดงออกถึงบทบาทของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในประเทศเกิดขึ้นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) (ค.ศ. 1941-1945) ซึ่งมีการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงานเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย พร้อม ๆ กับการจัดตั้งสมาคมผู้ใช้แรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น สมาคมกรรมกรรถไฟ สมาคมรถสามล้อ สมาคมกรรมกรโรงสีและข้าวสาร สมาคมกรรมกรโรงเลื่อย สมาคมกรรมกรขนส่งทางน้ำ สมาคมช่างเรียงพิมพ์ เป็นต้น โดยกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่กล่าวมายังมีการเคลื่อนไหวได้ดินเพื่อต่อต้านรัฐบาลในขณะนั้น และบางส่วนก็ได้ไปเข้าร่วมกับขบวนการเสรีไทยและเข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ใช้แรงงานยังได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรนาระดับชาติของคนงานชื่อว่า “องค์การสหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย” มีสาขาถึง 64 แห่งปีที่น่าสังเกตว่าตัวผู้นำขององค์การส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ดีและมีการศึกษาที่สูง ซึ่งต่อมาได้นำไปสู่การจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองคือ “พรรคสหชีพ” เพื่อผลักดันนโยบายด้านแรงงานในรัฐสภา แต่หลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) พรรคการเมืองนี้ได้ถูกยุบด้วยคำสั่งของคณะปฏิวัติ (คำริห์ เรื่องสุธรรม, 2542, หน้า 255)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวด้านแรงงานจะได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองร่วมกับกลุ่มหัวก้าวหน้าในคณะราษฎรแต่หลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) รัฐบาลได้พยายามลดบทบาทผู้เคลื่อนไหวทางด้านแรงงานกลุ่มนี้ทำให้ต้องลงไปเคลื่อนไหวได้ดินและรัฐบาลยังได้จัดตั้งและให้การสนับสนุนองค์กรแรงงานที่ควบคุมได้คือ “สมาคมกรรมกรไทย” จึงทำให้กลุ่มแรงงานฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลได้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มใหม่ที่เรียกว่า “กลุ่มกรรมกร 16 หน่วย” และได้มีความพยายามตั้งพรรคการเมืองคือ “พรรคสังคมนิยม” และ “พรรคกรรมกร” โดยผู้นำของกรรมกรรถไฟเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในการคุ้มครองแรงงานจนนำไปสู่การตรากฎหมายแรงงานฉบับแรกของประเทศในปี พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) แต่กฎหมายฉบับนี้ก็มีผลใช้บังคับเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ได้ถูกยกเลิกหลังการทำรัฐประหารโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมทั้งความหวังในการตั้งพรรคการเมืองก็ถูกทำลายลงไปพร้อม ๆ กันในเหตุการณ์ดังกล่าว (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, ออนไลน์)

ในด้านบทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้ใช้แรงงานเริ่มต้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) ด้วยการจัดตั้งพรรคการเมือง คือ “พรรคแรงงาน” ที่มีนายกาฬ เชื้อแก้ว เป็นหัวหน้าพรรคและนายวิระ ถนอมเลี้ยง เป็นเลขาธิการพรรคเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 (ค.ศ. 1969) แต่ไม่มีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งแม้แต่เพียงคนเดียวและพรรคนี้ก็ได้ถูกยุบพรรคโดยคำสั่งของคณะปฏิวัติที่มีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าคณะในปี พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1971) (ลิขิต ชีรวะกิน, 2543, หน้า 235) ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่าเป็นพรรคการเมืองที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ

และราชบัลลังก์เกี่ยวกับภัยคอมมิวนิสต์ที่มีผู้มุ่งจะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบบอื่น (เขาวนะ ไตรมาส, 2541, หน้า 160-161)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 (ค.ศ. 1973) ที่มีปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทยจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม กลุ่มผู้ใช้แรงงานได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองร่วมกับกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มเกษตรกรที่รู้จักในนาม “พลัง 3 ประสาน” เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการที่มาจากการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยกลุ่มพลัง 3 ประสานนี้ แม้ว่าจะเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่มีกฎหมายรองรับแต่ก็มีได้มีบทบาทผลักดันนโยบายสำคัญหลายเรื่อง เพราะเป็นการรวมกลุ่มตามธรรมชาติที่เหล่าสมาชิกมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นใกล้ชิดกันอย่างแท้จริง (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2552, หน้า 81) หลังการโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการในเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ค.ศ. 1973) ทำให้ประชาธิปไตยหวนคืนมาสู่สังคมไทยและเป็นช่วงที่แรงงานไทยมีเอกภาพมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคเฟื่องฟูได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั้งในภาครัฐวิสาหกิจและเอกชนในรูปสมาคมลูกจ้างรวม 45 แห่งพร้อม ๆ กับการผลักดันให้มีการตรากฎหมายแรงงานสัมพันธ์ ในปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) แต่กฎหมายฉบับนี้ก็รองรับการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหภาพและสหพันธ์เฉพาะผู้ใช้แรงงานที่มีนายจ้างเท่านั้น ไม่รวมแรงงานนอกระบบในภาคการเกษตรและบ้านเรือนโดยผลของกฎหมายนี้ได้ทำให้สมาคมลูกจ้าง 33 แห่ง ที่มีอยู่ในขณะนั้นแปรสภาพเป็นสหภาพแรงงานโดยอัตโนมัติ (ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, ออนไลน์)

พัฒนาการการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานได้สะดุดหยุดอยู่อีกครั้งหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976) อำนาจเผด็จการกลับเข้ามาครอบงำสังคมไทยอีกครั้ง สิทธิเสรีภาพของผู้ใช้แรงงานถูกลิดรอนมีการยุบเลิกสหภาพแรงงานด้วยมองว่ามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทำให้ผู้นำทางแรงงานหลบหนีเข้าป่าไปร่วมกันพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หลังจากนั้นเพียง 1 ปี ได้เกิดรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลवादจัดของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร พร้อม ๆ กับการฟื้นตัวของและออกมาเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงานเดิม ซึ่งเรียกร้องให้มีการตรากฎหมายเพื่อรองรับเสรีภาพในการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานในรูปของสหภาพและสหพันธ์แรงงานอีกครั้ง โดยกลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทยและสหภาพแรงงานในกลุ่มอนุรักษ์นิยมเท่านั้นที่กลับมา มีบทบาท มีการจัดตั้งสภาองค์การลูกจ้างขึ้นตามกฎหมายแรงงาน 3 แห่งสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย และสภาองค์การลูกจ้างแรงงานเสรีแห่งชาติที่มีนายชิน ทับพลีเป็นประธาน เพื่อมาทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการเรียกร้อง เจจาะ ต่อรองผลประโยชน์ต่างๆ ของลูกจ้าง และมีการผลักดันให้รัฐบาลออกกฎหมายประกันสังคมได้สำเร็จ แต่ยังมีข้อเรียกร้องอีกมากมายที่รัฐบาลเพิกเฉยไม่สนใจจากจำนวนของสหภาพแรงงานและจำนวนสมาชิกของสหภาพแรงงานทั่วประเทศก่อนปี พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976) ที่มี 185 แห่งได้ลดลงเหลือเพียง 165 แห่ง ต่อมาในปี

พ.ศ. 2520-2521 (ค.ศ. 1977-78) ได้มีสหภาพแรงงานตั้งใหม่อีก 23 แห่ง สภาองค์การลูกจ้าง 2 แห่ง และภายหลังจากนั้น ได้เพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นห้วงเวลาที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานได้เติบโตขึ้น (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2561, หน้า 39)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว พัฒนาการที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานฝ่ายลูกจ้าง คือ การรวมตัวกันจัดตั้งเป็น “ชมรมเพื่อช่วยเหลือคนงานที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง” ส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาสภาพแรงงานพร้อม ๆ กันนั้นก็ได้มีการจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานในโรงงานต่าง ๆ และมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกทำให้ความต้องการทางด้านแรงงานในประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วยในขณะที่ชนบทต้องเผชิญกับวิกฤตคนหนุ่มสาวไหลออกจากหมู่บ้านเพื่อเข้ามาหางานทำในเมืองตามชนบทจึงเหลือแต่คนแก่และเด็ก ในช่วงนี้เองการเมืองไทยก็เริ่มมีการปรับตัวเข้าสู่ “ระบอบประชาธิปไตย” ทำให้องค์กรแรงงานมีความเข้มแข็งขึ้นแต่ก็เป็นเพียงช่วงสั้น ๆ (คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557, หน้า 290-291)

สำหรับพัฒนาการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) ในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบที่มีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประเทศไทยเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม รัฐบาลจึงมีนโยบายผลักดันการส่งออกให้มากขึ้นและลดการนำเข้าลง ตลอดจนมีความพยายามที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เป็นช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน โดยรัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาชนบทมากกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมเห็นได้จากกรณีราคาน้ำตาลในตลาดโลกตกต่ำรัฐบาลได้มีนโยบายจัดระเบียบอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายขึ้นแทนที่จะปล่อยให้เสรีอย่างในอดีต เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวไร่อ้อยและโรงงาน และปกป้องชาวไร่อ้อยไม่ให้ถูกเอาเปรียบจากนายทุนเจ้าของโรงงานน้ำตาล สำหรับนโยบายทางโดยรวมทางด้านแรงงานในรัฐบาลสมัยนี้ค่อนข้างเปิดกว้างให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานสามารถเคลื่อนไหวทางด้านแรงงานและการเมืองอย่างอิสระเช่น การต่อต้านการขึ้นราคาค่าโดยสารรถประจำทาง การเรียกร้องค่าแรงเพิ่ม และการเรียกร้องให้รัฐบาลควบคุมราคาสินค้าต่าง ๆ (อุกฤษฏ์ ปัทมพันธ์, 2535, หน้า 69-71)

ยุคตกต่ำของการรวมกลุ่มทางด้านแรงงานเกิดอีกครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2525-2533 (ค.ศ. 1982-1990) ซึ่งเกิดปัญหาความขัดแย้งและแตกแยกในระดับของผู้นำกลุ่มแรงงานในสภาองค์การลูกจ้างส่งผลให้การดำเนินงานของสภาไม่เข้มแข็ง ละกลุ่มสหภาพแรงงานอิสระ 7 กลุ่มในสายเสรีนิยมได้ยุบเลิกไป ประกอบกับมีการตรากฎหมายว่าด้วยประกันสังคมขึ้นใช้บังคับในปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) เป็นเหตุให้สภาองค์การลูกจ้างองค์กรแรงงานระดับชาติอ่อนแอลงและจำนวนสหภาพแรงงานโดยรวมก็มีจำนวนลดลง ฉะนั้น จึงเกื้อหนุนให้องค์กรแรงงานระดับกลางเข้ามามีบทบาทแทนองค์กรขนาดใหญ่ (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2561, หน้า 41)

จนล่วงเข้าสู่ปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) ภายหลังการรัฐประหารและเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ติดตามมานั้น สังคมไทยได้ถูกปกคลุมด้วยเมฆหมอกแห่งอธรรม สิทธิ เสรีภาพของประชาชนถูกลิดรอน ประชาธิปไตยเหือดแห้ง ผู้คนถูกตำราด้วยกฎอัยการศึก จนทำให้กลุ่มผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานภาครัฐวิสาหกิจได้เข้าร่วมการประท้วงเพื่อโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการ (แล ดิลกวิทย์รัตน์, 2528, หน้า 8) จากการที่รัฐวิสาหกิจได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเกมการเมืองมากเกินไปจนทำให้รัฐบาลในขณะนั้นทำการแก้ไขกฎหมายเพื่อแยกแรงงานรัฐวิสาหกิจออกไปจากพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) เป็นการลิดรอนสิทธิของแรงงานของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ ส่งผลให้สหภาพรัฐวิสาหกิจทั้งหมดที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นต้องถูกยุบเลิกไปทันที นายทอง โพธิ์อ่าน ที่ขณะนั้นเป็นประธานสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทยและแกนนำเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลเผด็จการได้ออกมาคัดค้านและต่อต้านอย่างอย่างรุนแรง จนนำไปสู่การหายตัวไปของนายทอง โพธิ์อ่าน ในส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานภาคเอกชนก็ปรากฏว่ามีจำนวนลดลงอย่างมากตามไปด้วยคงเหลือเพียง ร้อยละ 5 จากจำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการทั้งหมด (คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557, หน้า 291)

กล่าวโดยสรุปถึงสภาพการณ์การรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานจากข้อมูลของกรมแรงงาน ในปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) พบว่า จำนวนสหภาพแรงงานที่จดทะเบียนต่อกรมแรงงานในปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) มี 657 แห่งแยกเป็นสหภาพแรงงานภาคเอกชน 529 แห่ง และสหภาพรัฐวิสาหกิจ 128 แห่ง ซึ่งทั้งหมดมีจำนวนสมาชิกรวมกันกว่า 3 แสนคน ส่วนสหพันธ์แรงงานที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วย แรงงานสัมพันธ์มีจำนวนเพียง 15 แห่ง (แรงงานปริทัศน์, 2533) และมีสภาองค์การลูกจ้างที่เกิดจากการรวมกันของสหพันธ์ผู้ใช้แรงงานตั้ง 15 แห่งขึ้นไปรวม 5 แห่ง ประกอบด้วย สภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย สภาองค์การลูกจ้างแรงงานแห่งประเทศไทย สหภาพลูกจ้างสภาแรงงานเสรีแห่งชาติ สภาองค์การลูกจ้างสมาพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย และ สภาองค์การลูกจ้างสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, ออนไลน์) แต่หลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ โดยแยกกลุ่มแรงงานรัฐวิสาหกิจออกจากกลุ่มแรงงานภาคเอกชน ตลอดจนการกำหนดให้สิทธิเฉพาะผู้ใช้แรงงานที่มีนายจ้างหรือที่เรียกว่าผู้ใช้แรงงานในระบบเท่านั้นที่สามารถรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงาน สหพันธ์แรงงาน และสภาองค์การลูกจ้างรวมถึงการที่กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ฉบับปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ที่กำหนดให้แต่ละรัฐวิสาหกิจสามารถจัดตั้งสหภาพได้เพียง 1 สหภาพและมีข้อห้ามไม่ให้สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเข้าไปยุ่งเกี่ยวทางการเมือง ซึ่งแต่เดิมจะพบว่าในแต่ละรัฐวิสาหกิจมีสหภาพ

แรงงานมากกว่า 1 แห่ง รัฐวิสาหกิจที่มีสภาพแรงงานมากที่สุดคือ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ที่มีถึง 23 แห่ง (ศักดิ์นา นัตรกุล ณ อยุธยา, 2552, หน้า 76, 81-82)

ส่วนภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 (ค.ศ. 1992) แม้ว่าต่อมาประเทศไทยจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและมีรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) ที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากฉบับหนึ่ง แต่จากการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่ภาคบริการที่ทำให้เกิดการกระจายของแรงงานในช่วงปี พ.ศ. 2536-2538 (ค.ศ. 1993-95) และผลจากวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งได้ทำให้สถานประกอบการหลายแห่งต้องเลิกกิจการ โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เคยเป็นกำลังสำคัญของการเคลื่อนไหวทางด้านแรงงานต้องล้มละลายไปด้วยทำให้ฐานสำคัญหายไปและการนำได้เปลี่ยนมาอยู่กับอุตสาหกรรมใหม่คืออุตสาหกรรมรถยนต์ที่ไม่ได้มีฐานหลักอยู่ในกรุงเทพฯ อย่างอุตสาหกรรมสิ่งทอ จึงทำให้การเคลื่อนไหวเป็นไปได้ยากขึ้นส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานอ่อนแอมากยิ่งขึ้นไปอีก (ศักดิ์นา นัตรกุล ณ อยุธยา, ออนไลน์) และในปี พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ประเทศไทยได้เกิดพรรคแรงงานขึ้นมาอีกครั้งในนามของพรรคแรงงานไทยที่เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ใช้แรงงานส่วนภาคอุตสาหกรรมที่ได้จัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานและได้ถูกยุบไปในปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) จากปัญหาการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด มาตรา 26 และ 20 และไม่เป็นไปตามข้อบังคับของพรรค (สถาบันพระปกเกล้า, ออนไลน์) ประกอบกับการเปิดกว้างให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้มากขึ้น ส่งผลให้จำนวนแรงงานคนไทยในสถานประกอบการต่าง ๆ มีสัดส่วนที่ลดลง ซึ่งมีผลให้ฐานจำนวนสมาชิกของสหภาพแรงงานลดน้อยลงตามไปด้วยการเคลื่อนไหวทางด้านแรงงานในระยะหลังจนถึงปัจจุบัน จึงไม่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องเรื่องของกลุ่มแรงงานที่เป็นวาระระดับชาติ (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2561, หน้า 48, 63)

การกลับมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในระยะหลังเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศมีความแตกแยกทางการเมืองด้วยความเชื่อของคนบางกลุ่มที่ว่าพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง และมีเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวเป็นเผด็จการรัฐสภาที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ควรได้โดยทุจริต ส่งผลให้เกิดการรัฐประหารถึง 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) และ พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) กลุ่มแรงงานที่เข้าร่วมขับไล่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจนนำไปสู่การปฏิวัติโดยทหารทั้ง 2 ครั้ง คือกลุ่มสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) และคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.) ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจรัฐบาลอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้วส่วนกลุ่มแรงงานที่สนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง คือกลุ่มสหพันธ์แรงงานสิ่งทอ (นภาพร อติวานิชยพงศ์, ออนไลน์) ความแตกแยกในแนวความคิดทางการเมืองของกลุ่มผู้ใช้แรงงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – 2557 (ค.ศ. 2006-2014) นั้น ส่งผลให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานไทยไม่สามารถรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และหลังวิกฤตเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ในช่วงปี

พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) สหภาพแรงงานไทยได้เกิดการยุบเลิกและล่มสลายไปอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2561, หน้า 57-60)

วิกฤตเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ในช่วงปี พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำอย่างต่อเนื่องช่วงปี พ.ศ. 2549 ถึง 2557 (ค.ศ. 2006-2014) นั้นสหภาพแรงงานจะเป็นไปในลักษณะของการร่วมสนับสนุนองค์กรที่เป็นแกนนำของการเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่เนือง ๆ แต่ในความขัดแย้งของกลุ่มแรงงานก็มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทำให้กลุ่มแรงงานไทยไม่สามารถรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้อันเป็นเหตุให้สหภาพแรงงานและจำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานมีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2561, หน้า 57-60) (ดูตารางที่ 2.4)

ตารางที่ 2.4 จำนวนองค์กรและสมาชิกสหภาพแรงงานในไทย ปี พ.ศ. 2558-2560

	2558	2559	2560
จำนวนสหภาพแรงงานในกิจการเอกชน (แห่ง)	1,453 แห่ง	1,395 แห่ง	1,379 แห่ง
จำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานในกิจการเอกชน (คน)	454,681 คน	447,137 คน	444,859 คน
จำนวนองค์กรสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ (แห่ง)	47 แห่ง	47 แห่ง	47 แห่ง
จำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ (คน)	180,097 คน	174,894 คน	174,933 คน
จำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานทั้งหมด (คน)	634,778 คน	622,031 คน	619,792 คน

ที่มา: เรียบเรียงจากข้อมูลของสำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

จึงสรุปได้ว่าสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรองของผู้ใช้แรงงานยังไม่เป็นที่ยอมรับ มีข้อจำกัดไม่ให้ความส่งเสริม คุ้มครองและการสร้างหลักประกันให้กับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นอกจากนี้ยังมีการสร้างความแตกแยกและทำลายการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสังคมไทยอยู่เนือง ๆ ดังเช่นมีการออกกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการรวมกลุ่มของแรงงาน แม้ว่ารัฐบาลจะได้ลงสัตยาบันในอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศแล้วก็ตามแต่รัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญ และกฎหมายสำคัญที่รัฐนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดระบบแรงงานสัมพันธ์และรับรองสิทธิในการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้แรงงานคือกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ซึ่งก็ไม่สามารถครอบคลุมทุกกลุ่มเป็นกฎหมายที่จำกัดขอบเขตบังคับเฉพาะแรงงานภาคเอกชนที่มีนายจ้าง แต่ในส่วนของพนักงานรัฐวิสาหกิจถูกแยกออกไปจากกฎหมายฉบับดังกล่าว

นับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบันพรรคแรงงานของไทยได้มีการก่อตั้งและถูกยุบไปหลายครั้งนั้นก็ไม่ปรากฏว่ามีการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานแม้ว่าจะมีกฎหมายรองรับไว้ก็ตามแต่ก็มีข้อจำกัดมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแรงงานรัฐวิสาหกิจหรือแรงงานภาคเอกชนล้วนแล้วก็ไม่

ปรากฏอย่างชัดเจนว่ามีการรวมกลุ่มทางการเมืองกันอย่างจริงจังที่ผ่าน ๆ มาล้วนแต่เป็นการรวมกลุ่มเป็นครั้งคราวเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลหรือพรรคการเมืองกำหนดไว้เท่านั้น

5. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

5.1 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งและควบคุมระบบพรรคการเมือง

1) มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศ

(1) ประเทศอังกฤษ

รัฐธรรมนูญของอังกฤษเกิดขึ้นมาแบบค่อยเป็นค่อยไปที่มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์เป็นการต่อสู้ของขุนนาง รัฐสภาและประชาชนในการจำกัดอำนาจของกษัตริย์ โดยให้ลงพระนามในมหาถ้อยบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta) เป็นเอกสารที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทั้งทางการเมืองและบุคคลโดยมีบัญญัติรวมทั้งสิ้น 63 ข้อ ภายหลังจากนั้นรัฐสภาก็ยังได้มีการออกกฎหมายอีกหลายฉบับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของอังกฤษนั้นมีที่มาจากหลายแหล่ง อาทิเช่น หลักกฎหมายที่ได้จากคำพิพากษาของศาล (Common laws) จากจารีตประเพณี (Customs) และจากพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นมาโดยรัฐสภา (Acts of Parliament) (A. Carroll, 2007, pp.3-4) จึงทำให้พรรคการเมืองของประเทศอังกฤษมีสถานะเป็นเพียง “สมาคมอาสาสมัคร (Voluntary Associations)”

ซึ่งจะเห็นว่าพรรคการเมืองของอังกฤษไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีการจัดตั้งมาจากกฎหมายบัญญัติให้จัดตั้งขึ้นได้ การจัดตั้งพรรคการเมืองของอังกฤษเกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของนักการเมืองหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันเช่นพรรคอนุรักษนิยมที่เกิดมาจกขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1870 (พ.ศ. 2413) การรวมตัวกันของสมาชิกชนชั้นสูงในรัฐสภา รวมถึงมีการรณรงค์หาเสียงเพราะจุดมุ่งหมายที่จะเข้ามานั่งในสภาให้มากที่สุด โดยได้มีการจัดตั้งเป็นสมาคมพรรค (Party Association) ในเขตเลือกตั้งพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของนักการเมืองชนชั้นกลาง สำหรับพรรคแรงงานนั้นได้เกิดจากการรวมตัวกันภายนอกสภาเป็นการเกิดจากสหภาพแรงงานที่ต้องการจะเข้ามาปกป้องผลประโยชน์ของตนจะเห็นว่าพรรคการเมืองทั้งหมดไม่ได้เกิดขึ้นจากกฎหมาย ในการจัดตั้งพรรคการเมืองของอังกฤษได้สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างในชนชั้นของอังกฤษมีการแบ่งออกเป็น ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงานในความเจริญเติบโตทางด้านโครงสร้างรวมทั้งการดำเนินงานต่าง ๆ ของพรรค ได้เป็นไปตามเงื่อนไขทางการเมือง ซึ่งในแต่ละพรรคจะต้องจัดการในการให้ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนมากที่สุด ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า รัฐธรรมนูญของอังกฤษที่แท้จริงก็คือระบบสองพรรค (สุจิต บุญบงการ, ออนไลน์, 2548)

ในการเกิดระบบสองพรรคของอังกฤษ ได้มีองค์ประกอบหลายประการที่ได้มีส่วนในการทำให้เกิดการแบ่งแยกในแนวความคิดที่สำคัญ คือ ในความแตกต่างทางความคิด ในทางศาสนา ดังจะเห็นว่าฝ่ายที่นับถือประเพณีคาทอลิก และต่อมาถูกปรับเปลี่ยนโดยพวกอังกิลล์ ที่เป็นพวกที่นิยมกษัตริย์และเป็นพวกอนุรักษนิยมกับอีกฝ่ายที่นิยมรัฐสภา จะเป็นพวกหัวก้าวหน้า จึงทำให้เห็นว่าชาวอังกฤษได้มีการแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายอนุรักษนิยมกับฝ่ายก้าวหน้า

ทำให้ประเทศอังกฤษประสบกับปัญหาใหญ่ ๆ เป็นเวลานับศตวรรษ เกี่ยวกับลักษณะสองแนวทางในทางการเมืองซึ่งต้นศตวรรษที่ 12 ก็มีปัญหา 2 แนวทาง เลือกคือพวกที่ยังคงรักษาอำนาจกษัตริย์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสอีกพวกคือการพัฒนาไปสู่การมีอำนาจของรัฐสภา ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 อังกฤษก็ต้องประสบกับปัญหาการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายที่มีแนวความคิดทางปฏิวัติมาจากฝรั่งเศสกับฝ่ายที่มีแนวความคิดที่ตรงข้ามกัน พอช่วงศตวรรษที่ 19 ก็ได้มีทางเลือกคือระหว่างการแลกเปลี่ยนทางการค้าอย่างเสรีกับระบบการกีดกันทางการค้า ซึ่งในปัจจุบันได้มีการเลือกระหว่างแนวความคิดแบบเสรีนิยมสมัยใหม่ (Le Néo-Libéralisme) กับแนวทางแบบสังคมนิยมแบบปฏิรูป เป็นการต่อสู้ระหว่างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา กับการจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกในประชาคมยุโรป

สาเหตุที่ระบบสองพรรคยังคงอยู่ในประเทศอังกฤษ เพราะเหตุผลหลายปัจจัยการขึ้นอยู่กับหน้าที่ของพรรคการเมืองในการจัดตั้งองค์กรและการเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง (พัฒนา เรือนใจดี, 2549, หน้า 58-59)

(1.1) สำหรับหน้าที่ของพรรคการเมืองจะเห็นว่าพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในอังกฤษเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อต้องการครองอำนาจซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องระบบสองพรรคไว้ เพราะพรรคการเมืองแต่ละพรรคต่างแสวงหาผลประโยชน์จากการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เมื่อได้รับชัยชนะแล้วก็จะมีโอกาสในการเข้าไปจัดตั้งรัฐบาลสำหรับประเทศอังกฤษ การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองมีความยากลำบากมากซึ่งแต่ละพรรคการเมืองก็พยายามที่จะจัดตั้งองค์กรให้เป็นไปตามโครงสร้างของรัฐบาล คือการที่ฝ่ายค้านจัดตั้งรัฐบาลเงาขึ้น

(1.2) ในการจัดองค์กรของพรรคการเมืองซึ่งพรรคการเมืองต่าง ๆ พยายามที่จะลดความขัดแย้งภายในพรรคเพราะถ้าหากเกิดความขัดแย้งขึ้นมาความน่าเชื่อถือก็จะลดน้อยลงทันที อาจจะส่งผลไปถึงการถูกกำจัดออกไปจากเวทีการเมืองเลยก็ได้อย่างที่ให้มีเป็นตัวอย่างคือพรรคเสรีนิยม

(1.3) หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของพรรค เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งลักษณะของการเลือกตั้งของอังกฤษคือเป็นการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียว ซึ่งมีส่วนทำให้ระบบ 2 พรรคมีความมั่นคงและเข้มแข็งถาวรมาโดยตลอด

ซึ่งเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เปิดกว้างในการให้สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสหภาพแรงงาน นับตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 เกิดจากการต่อสู้เพื่อเรียกร้องค่าจ้างแรงงาน ชั่วโมงการทำงานของกลุ่มกรรมาชีพ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1871 (พ.ศ. 2414) สิทธิเสรีภาพของสหภาพแรงงานเริ่มเป็นที่ยอมรับ ในเวลาต่อมาทำจำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานมีมากขึ้นตามลำดับ จะเห็นว่าผู้ใช้แรงงานทั้งภาครัฐและเอกชนของอังกฤษต่างก็มีสิทธิเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานได้ด้วยกันทั้งสิ้น ตามบทบัญญัติเกี่ยวกับมนุษยชน มาตรา 11 (1) ที่ได้บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพกับเจ้าหน้าที่รัฐเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานได้เช่นเดียวกับภาคเอกชน (สุรพงษ์ มาลี และสายสานต์ ศิริวัฒน์, 2552, หน้า 51-70) และในช่วงปี ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานแห่งชาติอังกฤษ (Trades Union Congress) (TUC) ขึ้นมาถึง 170 สหภาพ ส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีสิทธิในการเข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานได้ และไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนตราบที่ไม่มีวัตถุประสงค์ขัดกับกฎหมาย ดังนั้นหลักเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมมีความสำคัญอย่างยิ่งจึงทำให้องค์การแรงงานระหว่างประเทศได้มีการรับรองหลักเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคมไว้ในธรรมนูญก่อนตั้งองค์การแรงงานระหว่างประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) และคำประกาศแห่งฟีลาเดลเฟีย ค.ศ. 1944 (พ.ศ. 2487) จึงส่งผลให้รัฐสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศจะต้องเคารพในหลักเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคม และยังได้รับรองสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิพลเมือง (Civil Liberties) อันเป็นหลักสำคัญทางสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ข้อ 23 (4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อความคุ้มครองผลประโยชน์ของตน (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2551, หน้า 32) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ข้อ 21 เกี่ยวกับสิทธิในการชุมนุมโดยสงบและข้อ 22 เกี่ยวกับสิทธิในการรวมกันกลุ่ม สิทธิการก่อตั้งและการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน

(2) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้ยึดระบบกฎหมายตามแบบของระบบกฎหมายแบบ โรมานโน-เยอรมันนิค (Romano Germanic) หรือที่เรียกว่า กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ทำให้รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสค่อนข้างชัดเจนรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเริ่มต้นในช่วงปี ค.ศ. 1337-1453 (พ.ศ. 1880-1996) ได้เกิดสงครามระหว่างสาธารณรัฐฝรั่งเศสกับประเทศอังกฤษ หรือที่เรียกว่า สงครามร้อยปี (Hundred Years Wars) ภายหลังสงครามสิ้นสุดลงได้ทำให้สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ ทำให้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสมีมากขึ้น (มยุรี เจริญ, 2533, หน้า 310) ต่อมาในสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งราชวงศ์บูร์บง

สถาบันกษัตริย์อำนาจสูงสุดจนทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กล่าวว่า “I am the state” ทำให้เห็นว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศสเข้าสู่สภาพสมบูรณาญาสิทธิราชอย่างเต็มตัว (มยรี เจริญ, 2533, หน้า 316) ได้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันยุคต่อมาอย่างรุนแรง

ในช่วงปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) สมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ได้เกิดการปฏิวัติครั้งยิ่งใหญ่จึงมีการประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองตามปฏิญญาแสดงสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (Déclaration des droits de l'homme et du citoyen) ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ในมาตรา 1 “มนุษย์ทุกคนเกิดมาและดำรงอยู่อย่างมีอิสระและเสมอภาคกันในสิทธิ การแบ่งแยกทางสังคมจะกระทำได้อีกแต่เพื่อประโยชน์ร่วมกัน” และมาตรา 6 “...กฎหมายต้องเป็นสิ่งที่เหมือนกันสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองหรือการลงโทษพลเมืองย่อมเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย...” หลังจากนั้นได้นำมาสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นมาเพื่อรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนฝรั่งเศสจึงเป็นยุคแห่งความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (มยรี เจริญ, 2533, หน้า 15) ที่ได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวฝรั่งเศสไว้เพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองฝรั่งเศสทุกคนที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายซึ่งได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 5 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภากับรัฐบาล มาตรา 34 บัญญัติว่า “รัฐสภาเป็นผู้ตราบัญญัติ โดยเป็นรัฐบัญญัติที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิแห่งพลเมืองและหลักประกันขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพรวมตลอดถึงการเกณฑ์แรงงานและทรัพย์สินของพลเมืองเพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ” (ชาญชัย แสวงศักดิ์ และนันทวัฒน์ บรมานันท์, 2549, หน้า 50) ไม่เพียงแต่ให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยที่จะต้องได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในทุกด้าน สำหรับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (ปานทิพย์ พุกษลาวิทย์, 2560, หน้า 78-79)

1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Les Libertés individuelle) อันเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการเดินทาง การเลือกที่อยู่อาศัย สิทธิเสรีภาพในการสมรส สิทธิเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นทางด้านต่าง ๆ สิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มกันหรือเป็นสมาคมและการชุมนุมอย่างสงบ

2) สิทธิเสรีภาพทางการเมือง (Les Libertés politiques) ได้แก่ สิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง กลุ่มการเมืองและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองได้อย่างอิสระ

3) สิทธิเสรีภาพด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคม (Les Libertés économiques et sociales) ได้แก่ การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบกิจการอาชีพและสามารถ

แข่งขันโดยเสรี การมีสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งองค์การสหภาพแรงงาน และการมีสิทธิเสรีภาพในการนัดหยุดงาน

ภายหลังรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) ได้มีการแก้ไขบัญญัติเพิ่มเติมว่า “กฎหมายให้หลักประกันว่าสิทธิของผู้หญิงเท่าเทียมกันกับสิทธิของผู้ชาย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในการประกาศรับรองหลักแห่งความเสมอภาคในปี ค.ศ. 1789 (พ.ศ. 2332) ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายฝรั่งเศสที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ ในส่วนของกฎหมายพรรคการเมืองของฝรั่งเศสนั้นได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความกังวลว่าจะไม่ยอมรับสถานภาพของพรรคการเมือง อันเนื่องมาจากช่วงเวลานั้นการพัฒนากระบวนการเมืองจากประชาธิปไตยทางการเมืองมาเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้ต้องคำนึงถึงบทบาทของพรรคการเมืองในฐานะองค์กรที่มีสำคัญทางการเมือง ถึงแม้ว่าช่วงเวลานั้นจะไม่ได้มีกฎหมายที่รับรองสถานภาพของพรรคการเมืองไว้ก็ตามซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าพรรคการเมืองได้ปรากฏอยู่และมีการจัดระบบขององค์กรอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผย (โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2521, หน้า 12-13)

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการร่างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพรรคการเมืองขึ้นในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) เป็นครั้งแรก แต่สภาร่างไม่ยอมรับจึงให้เป็นเพียงบทบัญญัติที่กล่าวถึงเสรีภาพในการก่อตั้งสมาคมเท่านั้นแม้จะพยายามเพียงใดก็ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) ก็ไม่ได้มีการบัญญัติยอมรับสถานภาพของพรรคการเมืองไว้อย่างเป็นทางการ (โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2521, หน้า 14) และได้มีความพยายามอีกครั้งเพื่อให้พรรคการเมืองมีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากสมาคมทั่ว ๆ ไป จนทำให้มีการร่างในรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบันที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1958 ทำให้ปรากฏหนังสือที่ชื่อว่า “Documentation pour servir à l’histoire de la constitution de 4 October 1958” (พ.ศ. 2501) (วิษณุ วัลย์ญ, 2538, หน้า 68) ที่เป็นหนังสือที่มีการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) รัฐบาลฝรั่งเศสได้เผยแพร่หนังสือฉบับนี้เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาเกี่ยวกับการวางกฎเกณฑ์ทางกฎหมายของพรรคการเมืองของรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1945 จนทำให้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) ได้มีหมวดว่าด้วย “พรรคและกลุ่มทางการเมือง” (Des parties ou formations politiques) รวมทั้งมีบทบัญญัติที่มีข้อความว่า “คณะหรือกลุ่มบุคคลที่ส่งผู้สมัครลงแข่งขันรับเลือกตั้ง หรือที่ดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองอาจ

ก่อตั้งขึ้นได้โดยอิสระ อย่างไรก็ตาม คณะหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องแสดงตัวและยื่นข้อบังคับของตน

การจัดองค์กรของคณะหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย ทุก ๆ ปี คณะหรือกลุ่มบุคคลตามวรรคก่อนจะต้องแสดงรายได้และค่าใช้จ่ายต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องของรายการที่แสดงนั้นบันทึกข้อสังเกตของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ตีพิมพ์ใน Journal Officiel หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตราว่า ได้มีการละเมิดบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ให้รัฐบาลมีอำนาจร้องขอต่อศาลยุติธรรมชั้นสูง (Haute Cour de Justice) เพื่อให้มีคำสั่งยุบเลิกคณะหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้กระทำการละเมิดดังกล่าว”

ซึ่งบทบัญญัตินี้ ถ้าหากมีการพิจารณาและผ่านความเห็นชอบก็จะมีผลบังคับใช้จะส่งผลในการเปลี่ยนแปลงระบบพรรคการเมืองของฝรั่งเศสอย่างมาก จึงทำให้มีการถกเถียงกันในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย และการเงินของพรรคการเมืองในฝรั่งเศส ที่มีการเปิดช่องทางในการกลั่นแกล้งและยุบเลิกพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญจนนำไปสู่การยุบพรรคคอมมิวนิสต์ (Le Parti communiste français) เพราะสาเหตุนี้จึงทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะไม่ได้ร่วมพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดของระบบกฎหมายที่ใช้กับพรรคการเมืองอีกเลยและได้กระทำทุกวิถีทาง (วิษณุ วรรณ, 2538, หน้า 69) ในที่สุดเมื่อได้มีการประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) ก็มีการยอมรับถึงสถานภาพและบทบาทของพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการครั้งแรกในรูปของบทบัญญัติกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 4 ได้บัญญัติว่าพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง สามารถในการจัดตั้งรวมถึงการดำเนินกิจกรรมได้อย่างอิสระ ทั้งนี้จะต้องเคารพต่อหลักอำนาจอธิปไตยของชาติและหลักประชาธิปไตย (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2549, หน้า 22) จากบทบัญญัตินี้เป็นการยืนยันถึงเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองแต่จะต้องเป็นไปโดยไม่ละเมิดหลักการอธิปไตยของชาติและหลักประชาธิปไตย หลังจากนั้นต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยเพิ่มอนุมาตรา 2 ได้บัญญัติว่า พรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองจะต้องมีส่วนร่วมนำเอาหลักการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 วรรคท้าย มาปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ (เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง) และในอนุมาตรา 3 ได้บัญญัติว่า รัฐบัญญัติให้การประกันถึงการแสดงออกในความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมที่เป็นธรรมกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองถึงแม้ว่าจะไม่ได้วางแนวทางเกี่ยวกับการจัดระบบพรรคการเมืองที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ก็ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้การรับรอง และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองภายในประเทศนับตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา (วิษณุ วรรณ, 2538, หน้า 70)

ซึ่งเป็นเวลานานมาแล้วที่พรรคการเมืองในฝรั่งเศสได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเสรีและกว้างขวาง ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งเป็นการก่อตั้งโดยอาศัยอำนาจตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการก่อตั้งสมาคม ในปี ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) เป็นหลักเกณฑ์การก่อตั้งสมาคมไม่ได้มีการระบุว่า เป็นการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเพียงการยืมเอากฎหมายของสมาคมมาใช้แทน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองในช่วงก่อนรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองได้อย่างกว้างขวางอย่างพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้ (โกลินทร์ วงศ์สุรวัฒน์ และนรนิติ เศรษฐบุตร, 2521, หน้า 15-16)

โดยสรุปจะเห็นว่าฝรั่งเศสเป็นแม่แบบของการรับรองเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพที่พัฒนามาจากหลักของกฎหมายธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางการเมืองของการปกครองในแต่ละยุคสมัยอีกทั้งกลไกทางการเมือง ผู้ที่มีอำนาจในการปกครอง สภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองเป็นตัวกำหนด จนพัฒนามาเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรดังกล่าว

(3) ประเทศญี่ปุ่น

ในอดีตญี่ปุ่นโบราณนั้นเป็นยุคของพวกนักรบซามูไรเป็นยุคที่การปกครองญี่ปุ่นยังไม่มีเอกภาพต่อมาในยุคกลางช่วงปี ค.ศ. 604 (พ.ศ. 1147) ประเทศญี่ปุ่นได้มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกเป็นยุคสมัยที่ปกครองในระบอบราชาธิปไตยอำนาจสูงสุดอยู่ที่กษัตริย์จึงทำให้มีการต่อสู้แย่งชิงดินแดนระหว่างซามูไรในกลุ่มต่าง ๆ เป็นการต่อสู้ที่ยาวนานจนถึงในช่วงปี ค.ศ. 1603-1868 (พ.ศ. 2146-1325) สมัยโทกูงาวะเป็นโชกุนตระกูลสุดท้ายที่ครอบครองอำนาจญี่ปุ่นสำหรับโชกุนคนแรกของตระกูล คือ อียะยาสุ (Iyeyasu) ได้สถาปนาเมืองเอโดะให้เป็นฐานที่มั่นคงภายหลังต่อมาได้กลายเป็นเมืองหลวงใหม่และเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจโชกุนอำนาจในการปกครองประเทศที่แท้จริงเป็นของโชกุนเป็นลักษณะการปกครองที่เรียกว่า “ไดเมียว (Daimyo)” ส่วนจักรพรรดิเป็นเพียงสัญลักษณ์ของญี่ปุ่นและตระกูลโทกูงาวะได้ทำการรวมประเทศได้เป็นปึกแผ่นมั่นคง แต่ในช่วงปี ค.ศ. 1854 (พ.ศ. 2397) นายทหารเรือของสหรัฐอเมริกาได้นำเรือ 4 ลำเข้ามาในอ่าวโตเกียว มีวัตถุประสงค์เพื่อจะเจรจาสนธิสัญญาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นลงนามเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากนั้นอีก 1 ปีรัฐบาลของโชกุนโทกูงาวะก็ได้เปิดประเทศญี่ปุ่นรวมทั้งมีการปฏิรูปประเทศ มีการพัฒนาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้อำนาจทั้งหลายที่เคยอยู่กับโชกุนได้กลับมาอยู่ที่จักรพรรดิอีกครั้ง นับว่าเป็นการเปิดศักราชของยุคเมจิ ในช่วงปี ค.ศ. 1868-1912 (พ.ศ. 2411-2455) (ลิขิต ชีรเวคิน, 2560, หน้า 237)

ซึ่งในปี ค.ศ. 1889 (พ.ศ. 2432) ในยุคเมจิได้เกิดรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นขึ้นเป็นฉบับที่ 2 เป็นการร่างโดยเจ้าชายอิโต (Ito Hirobumi) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีรัฐธรรมนูญของเยอรมนีเป็นต้นแบบ (ลิขิต ชีรเวคิน, 2560, หน้า 243) และนับว่าเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของ

โลกตะวันออกก็ว่าได้ซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ กล่าวไว้ว่าจักรพรรดิทรงเป็นประมุขซึ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ทรงอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ และทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการบังคับบัญชาการปกครองและการทหารของรัฐรวมถึงการสร้าง ความมั่นคงให้กับสถาบัน จักรพรรดิและทรงเป็นเจ้าของแผ่นดิน ประชาชน ตลอดจนทรัพย์สินทั้งหมด สภาไดเอทไม่มีอำนาจในการเข้าแทรกแซงทางด้านการคลังของราชสำนัก ซึ่งเป็นการปกครองแบบรวมศูนย์กลางอำนาจอีกครั้ง นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังได้มีการกำหนดให้ศาสนาชินโตเป็นศาสนาประจำชาติญี่ปุ่น ในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองเป็นการปกครองโดยผ่านคณะรัฐมนตรี โดยเป็นการมอบอำนาจให้เพราะฉะนั้นจักรพรรดิจึงมีสิทธิในการยับยั้งกฎหมาย รวมทั้งมีอำนาจในการยุบสภาตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี

ในช่วงปี ค.ศ. 1926-1989 (พ.ศ. 2469-2532) เป็นยุคของโชวะประเทศญี่ปุ่นได้มีรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ในปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) ภายหลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ญี่ปุ่นต้องตกอยู่ภายใต้การยึดครองของสหรัฐอเมริกาและได้มอบให้พลเอกดักลาส แมคคาร์เธอร์ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปกครองญี่ปุ่น ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาท้องการให้ญี่ปุ่นยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารประเทศโดยการฟังเสียงของประชาชนจึงเป็นเหตุให้นายพลแมคคาร์เธอร์ได้ตั้งคณะทำงานเพื่อร่างรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นขึ้นมาใหม่คือรัฐธรรมนูญโชวะหรือรัฐธรรมนูญแมคคาร์เธอร์ที่มีการคำนึงถึงหลักพื้นฐานเป็นหลัก คือการให้คงไว้ซึ่งสถาบันจักรพรรดิแต่จะต้องสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยรวมทั้งญี่ปุ่นจะต้องไม่ก่อหรือเข้าร่วมสงครามอีกในอนาคตส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นไม่มีกองทัพทหารอีกเลย รวมถึงการยกเลิกระบบเศรษฐกิจแบบผูกขาด ในยุคนี้อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนไม่ใช่ของจักรพรรดิอีกต่อไปมีรัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมืองสูงสุด

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เปลี่ยนโฉมหน้าโครงสร้างทางการเมืองของญี่ปุ่นไปอย่างมาก คือ 1) ได้ลดอำนาจของจักรพรรดิ ให้เป็นเพียงสัญลักษณ์และความเป็นเอกภาพของประชาชน 2) มีการยกเลิกกองทัพเรือ กองทัพบก กองทัพอากาศ ลงทั้งหมด 3) มีการกำจัดสถาบันทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยออกไป 4) ทำการประกาศสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวญี่ปุ่น 5) มีการตั้งระบบรัฐสภาแบบอังกฤษขึ้นมา ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภา 6) การให้พรรคการเมืองที่ได้รับชัยชนะเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีจะพ้นตำแหน่งหรือยุบสภาได้ หากไม่ได้เสียงไว้วางใจ 7) ให้สภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎรมีตำแหน่งที่มั่นคงและมีสภาสูงหรือวุฒิสภาเข้ามาแทนที่สภาขุนนางเดิมแต่มีอำนาจจำกัด 8) ให้สตรีมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษ

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยนั้น ได้มีการกำหนดสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญดังนี้

บทที่ 1 องค์จักรพรรดิ (มาตรา 1-8)

บทที่ 2 การประณามสงคราม(มาตรา 9)

บทที่ 3 สิทธิหน้าที่ของพลเมือง (มาตรา 10-40) ที่ได้บัญญัติไว้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะละเมิดไม่ได้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย ไม่มีการแบ่งชนชั้น การรับรองสิทธิในการรวมตัวกันเป็นสมาคมได้อย่างเสรี

บทที่ 4 รัฐสภา (มาตรา 41-60)

บทที่ 5 รัฐบาล (มาตรา 61-96)

สำหรับบทบัญญัติในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ค่อนข้างครอบคลุม เช่น ในหมวดว่าด้วยเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11 - 14 มาตรา 18 และมาตรา 24 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 และมาตรา 15 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 15 – 17 มาตรา 19 มาตรา 21 (ได้บัญญัติให้เสรีภาพในการชุมนุม การรวมตัวกันเป็นสมาคม) มาตรา 23 และมาตรา 28 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 20 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินได้บัญญัติไว้ในมาตรา 29 และมาตรา 30 หมวดว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพในหลักประกันทางอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 – 34 มาตรา 36 - 37 และ มาตรา 39 – 40 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพทางสวัสดิการสังคมและความคุ้มครองจากรัฐได้ บัญญัติไว้ในมาตรา 25 – 27 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการปกครองตนเองได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 92 – 94 หมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการควบคุมการทำงานของศาลได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 64 มาตรา 78 – 79 และมาตรา 82

2) มาตรการทางกฎหมายไทย

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2560

มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญ จำนวนทั้งสิ้น 20 ฉบับ คือ

(1) พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

(2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

(4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 รัฐธรรมนูญ คู่มแดง หรือ รัฐธรรมนูญใต้ตุ่ม

(5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

(7) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502

(8) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

(9) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515

(10) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

(11) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

(12) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520

(13) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

(14) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

(15) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

(16) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

(17) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

(18) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

(19) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557

(20) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สำหรับรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพการรวมกลุ่มได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 มาตรา 14 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เลหะสถาน ทรัพย์สิน การพูด การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย” พุทธศักราช 2492 มาตรา 38 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย” วรรคสอง บัญญัติว่า “การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” มาตรา 39 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินการในทางการเมืองโดยวิถีทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 มาตรา 26 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย” พุทธศักราช 2511 มาตรา 36 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย” วรรคสอง บัญญัติว่า “การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง

กฎหมาย” มาตรา 37 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองโดยวิถีทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2517 มาตรา 44 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ” มาตรา 45 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2521 มาตรา 37 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” มาตรา 38 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2534 มาตรา 40 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “การรวมกัน การจัดตั้งหรือเงื่อนไขของการจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” มาตรา 41 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2540 มาตรา 45 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ” มาตรา 47 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2550 มาตรา 64 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์

กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” มาตรา 65 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” พุทธศักราช 2560 มาตรา 42 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์การชุมชนหรือหมู่คณะอื่น” วรรคสอง บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตรขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด” มาตรา 45 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กฎหมายบัญญัติ” สำหรับรัฐธรรมนูญที่มีหลักการสำคัญเป็นการส่งเสริมพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489, พุทธศักราช 2517, พุทธศักราช 2540 และ พุทธศักราช 2550

มีรัฐธรรมนูญที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มและการจัดตั้งพรรคการเมืองจำนวน 9 ฉบับ ซึ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นและตายไปพร้อมกับรัฐธรรมนูญ เช่นกฎหมายพรรคการเมือง และรัฐธรรมนูญในส่วนที่มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองมีจำนวนทั้งสิ้น 7 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2498, 2511, 2517, 2524, 2541, 2550 และ 2560

(2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

นับตั้งแต่ที่ประเทศไทยได้มีพรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับแรกในปี พ.ศ. 2498 ได้มีการบัญญัติสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 14 เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการตั้งพรรคการเมืองของประชาชน แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2511 มีสาระสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองแต่จะต้องไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2517 มีสาระสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการรวมเป็นพรรคการเมือง และ

มีการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องสังกัดพรรคการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2524 มีสาระสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 เกี่ยวกับเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายพรรคการเมือง พรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2541 มีสาระสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 8 เกี่ยวกับเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป็นการดำเนินกิจกรรมตามวิถีประชาธิปไตย และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ปี พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 8 เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมือง

สำหรับกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฉบับปี พ.ศ. 2560 ได้มีบทบัญญัติบางประการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 34 ได้บัญญัติให้กระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนี้เพื่อให้การจัดตั้งการบริหารงานและการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายและการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งมีมาตรการกำกับให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินการโดยอิสระไม่ถูกครอบงำ หรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิใช่สมาชิกของพรรคการเมือง ซึ่งการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(2.1) หมวดการจัดตั้งพรรคการเมืองในมาตรา 9 – 19 มีการวางระเบียบข้อบังคับในการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่โดยกำหนดจะต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 500 คน จะต้องมียุทธศาสตร์ทางการเมืองในแนวทางเดียวกันและร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดตั้งพรรคการเมืองในการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่จะต้องมีทุนประเดิมไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท โดยผู้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองทุกคนจะต้องร่วมกันจ่ายเงินเพื่อเป็นทุนคนละไม่น้อยกว่า 1,000 บาทแต่ต้องไม่เกินคนละ 50,000 บาท และภายในหนึ่งปีพรรคการเมืองจะต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 5,000 คน และภายในสี่ปีต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 10,000 คนต้องจัดให้มีการประชุม เพื่อกำหนดชื่อ เครื่องหมายของพรรคเลือกหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค เหนือญิกพรรค นายทะเบียนสมาชิก และกรรมการบริหารหลังจากนั้นหัวหน้าพรรคจะต้องยื่นขอจดทะเบียน จัดตั้งพรรคการเมืองพรรคจะต้องมีการกำหนดข้อบังคับของพรรคที่ต้องไม่มีลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และต้องไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมต้องไม่ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนในชาติต้องไม่เข้าครอบงำหรือเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(2.2) หมวดการดำเนินกิจกรรมของพรรคในมาตรา 20 – 46 ได้บัญญัติถึงการวางวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมของพรรคหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการของพรรควาระการดำรงตำแหน่งและสิ้นสุด ข้อห้ามต่าง ๆ เกี่ยวกับพรรคการเมือง คณะกรรมการและสมาชิกพรรค

(2.3) หมวดการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในมาตรา 47 – 57 มีการบัญญัติเงื่อนไขในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้ง 2 แบบและการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งรวมถึงการกำหนดเงื่อนไขเวลาต่าง ๆ จะต้องเป็นที่เปิดเผยข้อห้ามต่าง ๆ ที่ทำให้ได้รับเลือกเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค

(2.4) หมวดการเงินและการบัญชีของพรรคการเมืองในมาตรา 58 – 61 บัญญัติให้คณะกรรมการบริหารพรรคมีหน้าที่บริหารการเงิน รวมถึงทรัพย์สินต่างๆและจะต้องทำบัญชีต่าง ๆ ของพรรค ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และเป็นที่เปิดเผย

(2.5) หมวดรายได้ของพรรคการเมือง ในมาตรา 62 – 77 บัญญัติเกี่ยวกับที่มาของรายได้และเงินบริจาคต่าง ๆ ของพรรคการเมือง จะต้องเป็นที่เปิดเผย รวมถึงเงื่อนไขในการรับบริจาค จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(2.6) หมวดกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ในมาตรา 78 – 86 บัญญัติเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายกองทุนให้เป็นที่กฎหมายกำหนดไว้และได้กำหนดถึงส่วนประกอบของกองทุน ได้แก่ เงินที่รับมาตามที่กฎหมายกำหนดทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน ภาระผูกพันต่าง ๆ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนทำหน้าที่แทนใน การควบคุมดูแลดำเนินการและใช้จ่ายเงินของกองทุน มีการกำหนดวาระของคณะกรรมการกองทุน

(2.7) หมวดการใช้จ่ายของพรรคการเมือง ในมาตรา 87 – 89 จะต้องเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรค และจะต้องเปิดเผยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองของพรรค ต้องสามารถตรวจสอบได้

(2.8) หมวดการสิ้นสุดของพรรคการเมือง ในมาตรา 90 – 95 บัญญัติเกี่ยวกับการสิ้นสุดลงของพรรคการเมืองเมื่อ

- สิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

- ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองเมื่อ กกต. มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดกระทำผิด โดยให้ กกต. ยื่นศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นเมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการไต่สวนแล้วมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดกระทำผิดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่สั่งยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นการกระทำผิดที่จะนำไปยื่นศาลรัฐธรรมนูญเช่นกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจใน

การปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่สมาชิกพรรคกระทำการควบคุมครอบงำหรือชี้นำกิจกรรมของพรรคในลักษณะที่ทำให้พรรคหรือสมาชิกของพรรคขาดความอิสระไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมเป็นต้น

- การรวบรวมพรรคการเมือง

(2.9) หมวดการรวบรวมพรรคการเมือง ในมาตรา 96 – 99 บัญญัติถึงเงื่อนไขในการรวบรวม ถ้าหากเป็นในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร จะต้องไม่มีสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะต้องเป็นเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคใหม่โดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรค

(2.10) หมวดบทกำหนดโทษ ในมาตรา 100 – 139 บัญญัติไว้ถ้าหากคณะกรรมการบริหารพรรคกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต่าง ๆ กกต. สามารถมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะและห้ามไม่ให้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองจนกว่าจะพ้นเวลา 5 ปีในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองตามหลักปกครองในระบอบประชาธิปไตย

(2.11) บทเฉพาะกาล ในมาตรา 140 – 152

(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560)

(3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 เป็นการบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ กกต. ในการตรวจสอบการทุจริตการเลือกตั้งรวมถึงการกำหนดแนวทางในการทำงานของ กกต. เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นให้การเลือกตั้งได้เป็นไปด้วยความสุจริตยุติธรรมโปร่งใส

(3.1) หมวดคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในมาตรา 8 – 40 บัญญัติถึงจำนวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง 7 คนแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ และจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นคนสัญชาติไทยโดยการเกิดอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีไม่เกิน 70 ปีจบไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีมีความซื่อสัตย์ไม่เคยต้องโทษมาก่อนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้บัญญัติถึงวิธีการสรรหากรรมการเมื่อได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแล้วจะต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ยุติธรรม

(3.2) หมวดการสืบสวนการไต่สวนและการดำเนินคดี ในมาตรา 41 – 49 บัญญัติว่าถ้าหากมีเหตุสงสัยว่ามีการทุจริตถ้าหากมีหลักฐานก็ให้ดำเนินคดีโดยเร็วแต่จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหาด้วยต้องให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิในการแถลงถ้อยคำและแสดงพยานหลักฐานภายในเวลาที่กำหนด และคณะกรรมการจะต้องมีมาตรการในการคุ้มครองพยานมิให้เกิดอันตราย

(3.3) หมวดสำนักคณะกรรมการการเลือกตั้งในมาตรา 50 - 65 บัญญัติให้สำนักคณะกรรมการการเลือกตั้งมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา กำกับดูแลและรับผิดชอบของคณะกรรมการอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคือให้การดำเนินงานเป็นที่บรรลุดำเนินการที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจกับพรรคการเมืองเจ้าหน้าที่พรรคผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายคำสั่งมติของคณะกรรมการและปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือที่คณะกรรมการมอบหมายคณะกรรมการเป็นผู้ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับสำนักงานเพื่อใช้บังคับกับพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานรวมถึงวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นสภาพ

(3.4) หมวดบทกำหนดโทษในมาตรา 66 – 69 บัญญัติบทลงโทษผู้ที่ขัดขวางการทำงานของคณะกรรมการกรรมการเลขาธิการผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดผู้ตรวจการเลือกตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้บทลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการผู้ที่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่มีอำนาจหน้าที่บทลงโทษการกระทำหรือละเว้นการกระทำอันไม่ชอบด้วยหน้าที่ของกรรมการเลขาธิการผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดผู้ตรวจการเลือกตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้พนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน

(3.5) หมวดบทเฉพาะกาลในมาตรา 70 – 78 (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560)

5.2 กฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน

1) กฎหมายระหว่างประเทศ

ในช่วงศตวรรษที่ 19 สถานการณ์ทางสังคมทางแถบยุโรปและอเมริกาเหนือได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นมาซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญอย่างรวดเร็วเกินไปจนทำให้เกิดความวุ่นวายทางสังคมอย่างมากจึงมีแนวความคิดที่จะออกกฎระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการใช้แรงงานเกิดขึ้นในตอนต้นศตวรรษ ที่ 19 อันเป็นผลมาจากความวิตกกังวลทาง จริยธรรมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเห็นว่า การปฏิวัติ อุตสาหกรรมนำความเสียหายมาสู่ประชาชน และในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 องค์กรต่าง ๆ ของผู้ใช้ แรงงานกลายเป็นกำลังสำคัญในการเรียกร้องทางการเมืองทำให้ผู้ทำงานมีสิทธิทางประชาธิปไตยและสภามากขึ้น อีกทั้งความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายต่อมาภายหลังสงคราม โลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงก็ได้เกิดองค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทในระดับโลกที่เรียกว่า “องค์กรสันนิบาตชาติภายใต้สนธิสัญญาแวร์ซายส์ ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462)” ขึ้นมาเพื่อรับรองสิทธิพื้นฐานของกลุ่มบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่เป็นพื้นฐานรองรับการรวมกลุ่มของบุคคลที่รวมถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพื่อการคุ้มครองและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของ

ผู้ใช้แรงงานสากลของรัฐสมัยใหม่ที่ยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้ปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการและประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในสี่สิบห้าประเทศที่เป็นผู้ร่วมก่อตั้งองค์การนี้ ในความสำคัญของสนธิสัญญาฉบับนี้มีส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาอยู่ที่สนธิสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศทางด้านแรงงานขึ้นเป็นครั้งแรกของโลกที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันคือ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) หรือที่เรียกโดยย่อว่า “ILO” เพื่อให้มีความยุติธรรมทางสังคมและช่วยให้สิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงานได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นสากล ในความเชื่อที่ว่าสันติภาพที่เป็นสากลและยั่งยืนจะเกิดขึ้นจริงก็ต่อเมื่อมีความยุติธรรมทางสังคม ประชาชนจะต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีสภาพการทำงานอันเป็นที่พอใจ (International Labour Organization, p.4)

ต่อมาในปี ค.ศ.1944 (พ.ศ. 2487) ณ เมืองฟีลาเดเฟีย สหรัฐอเมริกา ที่ประชุม ILO ได้ให้ความเห็นชอบร่วมกันในหลักการที่รับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้แรงงานภายใต้เอกสารสำคัญที่เรียกว่า “คำประกาศฟีลาเดเฟีย” ซึ่งคำประกาศฉบับนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ใหม่ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศโดยมีคำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” บัญญัติเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญสำหรับผู้ใช้แรงงาน เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการสมาคม การต่อรองร่วม และสิทธิในการแสวงหาความมั่นคงทางด้านต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการดำรงชีพซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญและความจำเป็นของสิทธิในการรวมตัวและเจรจาต่อรองร่วมว่าเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและการกินดีอยู่ดีให้แก่มวลมนุษยชาติ ซึ่งภาคีสมาชิกทั่วโลกรับรู้และร่วมให้การรับรองที่จะปฏิบัติตามภายหลังคำประกาศฟีลาเดเฟียในปี ค.ศ.1948 (พ.ศ. 2491) ที่ประชุมใหญ่ของ ILO ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ในการรับรองเสรีภาพการสมาคมและคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน และนำมาจัดทำเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางด้านกฎหมายกับประเทศภาคีในรูปแบบของอนุสัญญาแรงงานภายใต้กรอบของ ILO ทั้งสิ้น 188 ฉบับ (International Labour Organization, p.5) โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

(1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) (Universal Declaration of Human Rights, 1948)

ในปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ที่ประชุมสมัชชาขององค์การสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 3 ได้มีมติให้รับรองปฏิญญานี้และประเทศไทยเป็นหนึ่งในสี่สิบแปดประเทศแรกที่ร่วมลงนามรับรองปฏิญญาฉบับดังกล่าวนี้ โดยมีเป้าประสงค์ให้ประเทศสมาชิกทั้งหลายทำการส่งเสริมชี้แจงและทำความเข้าใจให้กับประชาชนในประเทศได้รับรู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองที่เป็นหลักสากลขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ไม่ควรถูกละเมิด และการเคารพในสิทธิของบุคคลอื่น

เพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมบ้านเมือง ดังที่ได้ปรากฏในอารัมภบทของปฏิญญานี้ว่า “โดยที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันที่ไม่อาจเพิกถอนได้ของมนุษยชาติ อันเป็นพื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าจะไม่บังคับให้คนลุกขึ้นต่อต้านทรราช และการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย จึงจำเป็นต้องส่งเสริมพัฒนาการความสัมพันธ์ฉันมิตร ประชาชนแห่งสหประชาชาติยืนยันถึงศรัทธา ในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ รัฐสมาชิกต่างปฏิญาณ ที่จะบรรลุถึงการส่งเสริมการเคารพและยึดถือสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน โดยสากล โดยความร่วมมือกับสหประชาชาติ สมัชชาจึงประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ให้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับประชาชนทั้งหมด เพื่อจุดมุ่งหมายให้ปัจเจกบุคคลเคารพ สิทธิและอิสรภาพ ทั้งในระดับประชาชนของรัฐสมาชิก และระหว่างประเทศ รวมถึงประชาชนของ ดินแดนที่อยู่ในเขตอำนาจแห่งรัฐนั้น” (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2551, หน้า 18) มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการศึกษา ดังนี้

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างในคนมี เหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ

ข้อ 2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดย ปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิดใด อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น พื้นเพทางชาติหรือสัง ทรัพย์สิน การเกิดหรือสถานะอื่น นอกเหนือจากนี้ จะไม่มีการ แบ่งแยกใดบนพื้นฐานของสถานะทางการเมืองทางกฎหมาย หรือทางการระหว่างประเทศของ ประเทศ หรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครอง ตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้

ข้อ 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจาก การเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการขู่ข่มให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก ทั้งนี้ สิทธินี้ รวมถึงอิสรภาพที่จะถือเอาความเห็น โดยปราศจากการแทรกแซงและที่จะแสวงหา รับ และส่งข้อมูล ข่าวสารและข้อคิดผ่านสื่อใด และโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

ข้อ 20 (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุมและการสมาคมโดยสันติ

(2) บุคคลไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้

ข้อ 21 (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ

(3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครอง ทั้งเจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องเป็นการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน

ข้อ 23 (4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อความคุ้มครองผลประโยชน์ของตน

ในการประกาศใช้ปฏิญญาสากลฉบับนี้เพื่อใช้ปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในมาตรฐานเดียวกันและเท่าเทียมกันของประเทศสมาชิกสหประชาชาติ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 2551, หน้า 20-22, 25-26, 32)

(2) อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) (Freedom Of Association and Protection Of The Right To Organize Convention, 1948)

อนุสัญญาฉบับนี้มีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ส่วน มีข้อบททั้งสิ้น 21 มาตรา โดยแต่ละส่วนมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

(2.1) ส่วนที่ 1 เสรีภาพในการสมาคม (มาตรา 1 -10) รัฐภาคีจะต้องรับและปฏิบัติตามบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของคนทำงานและนายจ้างทั้งภาครัฐและเอกชนหรือทั้งในระบบและนอกระบบทุกคนมีสิทธิในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กร สมาคม สหพันธ์ สมาพันธ์ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบบทบัญญัติ เพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของคนทำงานและนายจ้างและรัฐต้องไม่เข้ามาแทรกแซงในการใช้สิทธิดังกล่าว

(2.2) ส่วนที่ 2 การคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน (มาตรา 11) รัฐภาคีของ ILO จะต้องรับรองสิทธิคนทำงานและนายจ้างอย่างเสมอภาคให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้

(2.3) ส่วนที่ 3 บทเบ็ดเตล็ด (มาตรา 12 – 13) บัญญัติถึงดินแดนที่จะต้องนำข้อกำหนดไปบังคับใช้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบทบัญญัติ หรือการบอกเลิก

(2.4) ส่วนที่ 4 บทบัญญัติท้ายบท (มาตรา 14 – 21) ได้บัญญัติถึงการให้สัตยาบันและผลบังคับใช้ เงื่อนไขในการบอกเลิกการให้สัตยาบัน ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงอนุสัญญา และไม่ว่าจะเป็นตัวบทภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศสก็มีผลบังคับเหมือนกัน (สำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, หน้า 4-12)

ซึ่งเห็นได้ว่าอนุสัญญาฉบับนี้มีสาระสำคัญดังนี้ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ, 2558, หน้า 13-14)

(1) นายจ้างและคนทำงานทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนทำงานในภาครัฐหรือเอกชน ไม่ว่าจะเป็ นแรงงานในระบบหรือแรงงานนอกระบบ ต่างก็มีสิทธิในการรวมตัวกันจัดตั้งหรือเข้าร่วม เป็นสมาชิกขององค์การที่ตนสังกัด เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่ต้อง ขออนุญาตล่วงหน้าจากหน่วยงานใด

(2) ในการรวมตัวนั้นจะต้องเป็นไปอย่างเสรี ปราศจากการเลือกปฏิบัติอัน เนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ อาชีพ ศาสนา เพศ อายุ ความคิดเห็นทางการเมือง สีผิว

(3) จะต้องมีเสรีภาพในการที่จะยกเว้นข้อมูลข้อมูลข้อบังคับขององค์การของตนเอง และคัดเลือกผู้แทนของตน และการจัดการบริหารองค์การของตน โดยที่รัฐจะต้องหลีกเลี่ยงในการ เข้าไปแทรกแซงหรือจำกัดสิทธิดังกล่าว

(4) องค์การนายจ้างและองค์กรแรงงานมีสิทธิและเสรีภาพในการจัดตั้งหรือเข้า ร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรระดับสหพันธ์หรือสภา รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศได้

ในสาระสำคัญที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้ได้มีการวาง หลักให้ประเทศที่เป็นภาคีจะต้องตรากฎหมายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาจะต้องให้ เสรีภาพในการสมาคมและมีสิทธิในการรวมกลุ่ม ในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือว่าเป็นหลักการ พื้นฐานทางด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดหลักการหนึ่งของ ILO ในการเป็นหลักประกันสำคัญ ให้กับคนทำงาน และจะทำให้สังคมมีความเป็นธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งยังเป็นการ ลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตยให้พัฒนา ไปได้อย่างเข้มแข็งและเป็นการส่งเสริมทางด้านสิทธิมนุษยชนอีกด้วย (จรรยา ยิ้มประเสริฐ)

(3) อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วม ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) (Right to Organize and Collective Bargaining Convention, 1949)

อนุสัญญาฉบับนี้มีทั้งสิ้น 16 มาตรา มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

(3.1) มาตรา 1 – 2 เป็นการคุ้มครองสิทธิของคนทำงานไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ และต่อต้านการที่คนงานเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน จะต้องมี การคุ้มครององค์การของทั้ง 2 ฝ่าย คือ องค์การนายจ้างและองค์การของคนทำงานให้มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้แทรกแซง ซึ่งกันและกัน

(3.2) มาตรา 3-4 รัฐจะต้องมีหลักประกันและให้อิสระในการรวมตัวกัน โดยสนับสนุนให้ใช้กลไกในการเจรจาระหว่างกันทั้งสองฝ่ายคือนายจ้างและคนทำงาน เพื่อให้เกิด การตกลงร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ

(3.3) มาตรา 5-6 รัฐต้องมีหลักประกันตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฉบับนี้ กับทหารและตำรวจตามที่กฎหมายหรือกฎข้อบังคับแห่งชาติได้กำหนดไว้ และอนุสัญญาฉบับนี้ ไม่สามารถใช้และต้องไม่ใช่ตีความเป็นอคติต่อสิทธิกับข้าราชการฝ่ายบริหาร

(3.4) มาตรา 7-16 ได้มีการบัญญัติถึงการให้สัตยาบัน ผลผูกพัน การบังคับใช้ รวมถึงการบอกเลิกการให้สัตยาบันและการปรับปรุงแก้ไขต่าง ๆ ของอนุสัญญา (สำนักแรงงาน สัมพันธกรรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, หน้า 30-36)

ซึ่งเห็นได้ว่าอนุสัญญาฉบับนี้มีสาระสำคัญดังนี้(คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2558, หน้า 14)

(1) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวจากการกระทำใด ๆ อันเป็นการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่ทำให้แรงงานไม่สามารถเข้าร่วมสหภาพแรงงานได้หรือต้องออกจากความเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานหรือการเลิกจ้างเพราะการเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหภาพแรงงาน

(2) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความคุ้มครองแก่องค์กรของนายจ้างและองค์กรแรงงานไม่ให้มีการแทรกแซงซึ่งกันและกัน

(3) และรัฐจะต้องดำเนินการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ให้กฎหมายคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วมกันสามารถบังคับใช้ได้จริง

ในสาระสำคัญที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าการลงสัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้จะทำให้รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติตามที่ได้วางไว้เพื่อคุ้มครองคนทำงานและนายจ้างอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติตลอดจนองค์กรของคนทำงานและนายจ้างจะต้องมีอิสระจากกันทั้งในด้านการก่อตั้ง การปฏิบัติงาน ไม่มีการแทรกแซงซึ่งกันและกันแต่ก็ไม่ได้ตัดขาดจากกันถ้าหากมีปัญหาหรือความไม่พอใจเกิดขึ้นก็ต้องหันหน้ามาเจรจากันด้วยความเต็มใจที่จะให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขอย่างลุล่วงไปด้วยดี (จรรยา ยิ้มประเสริฐ)

(4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966)

ประเทศไทยเข้าเป็นรัฐภาคีและมีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยพันธกรณีของรัฐบาลภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติรัฐภาคียอมรับว่าสิทธิเหล่านี้มาจากศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด ยอมรับหลักการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยปราศจากความกลัว รัฐภาคีมีพันธกรณี และยอมรับโดยสากลต่อสิทธิและเสรีภาพ บังคับบุคคลมีหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลอื่น และต่อประชาชนรัฐภาคีรับที่จะส่งเสริมและยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ในกติกานี้แบ่งเป็น 6 ภาคมีข้อบท 53 ข้อ มีประเด็นที่สำคัญต่อการศึกษา ดังนี้

(4.1) ภาค 1 (ข้อ 1) ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติรับรอง บุคคลมีสิทธิในการกำหนด เจตจำนงของตนเองอย่างเสรี รวมทั้งการดำเนินการได้อย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรมของตนเอง

(4.2) ภาค 2 (ข้อ 2 – 5) ในส่วนนี้ได้บัญญัติว่าฐานะชาติสมาชิก จะต้องให้ความ เคารพในกฏกติกาและให้ประกันต่อบังเจกบุคคลทั้งปวงในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจ ของตนในสิทธิทั้งหลายที่ได้รับรองไว้ในกฏกติกาดังกล่าวนี โดยเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ที่แตกต่างกัน และรัฐจะละเมิดซึ่งสิทธิและเสรีภาพต่อบังเจกบุคคลไม่ได้ ถ้าหากต้องเป็นไปเพื่อ ความมั่นคงของชาติแล้วรัฐภาคีสามารถใช้มาตรการเพื่อเลียงเงื่อนไขในกฏกติกาได้เพียงเท่าที่ จำเป็น และเหมาะสมแต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบต่อเงื่อนไขอื่น ๆ ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและ ต้องทำการแจ้งเหตุผลให้รัฐภาคีอื่นได้รับทราบ แต่ต้องไม่ได้เป็นการจงใจหรือละเมิดซึ่งสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

(4.3) ภาค 3 (ข้อ 6 – 27) บทบัญญัติในส่วนนี้ให้การยอมรับถึงสิทธิของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่เกิดมาและมีชีวิต ให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันและรัฐภาคีใดที่ยัง ไม่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตจะต้องใช้ได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ และมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล แล้วเท่านั้น ไม่ให้ใช้แรงงานเยี่ยงทาส เว้นแต่เป็นไปตามคำสั่งของศาล การปฏิบัติการของทหาร และจะต้องให้การยอมรับในสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มบุคคลกันเป็นสมาคม การก่อตั้งและการ เข้าร่วมในสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนแต่ต้องไม่กระทบถึงความมั่นคง ของชาติหรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

(4.4) ภาค 4 (ข้อ 6 – 45) กำหนดให้รัฐภาคีจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน โดยรัฐภาคีจะต้องเป็นผู้เสนอรายงานในมาตรการต่างๆที่ทำให้สิทธิที่รับรองสามารถเป็นจริงได้ ภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่กฏกติกานี้มีผลบังคับใช้หรือเมื่อคณะกรรมการร้องขอเพื่อนำส่งกับ เลขาธิการสหประชาชาติโดยจะต้องระบุว่ามิอุปสรรคอะไรถ้าหากจะต้องปฏิบัติตามกฏกติกานี้

(5) ภาค 5 (ข้อ 46 – 47) เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามไม่ให้รัฐภาคีตีความ บทบัญญัติขององค์การสหประชาชาติให้เป็นไปในทางเลื่อมเลีย โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล

(6) ภาค 6 (ข้อ 48 – 53) ในส่วนบทบัญญัตินี้ เกี่ยวกับการปฏิบัติของรัฐภาคีต่อ องค์การสหประชาชาติ และยังรวมถึงรัฐในทุกภาคส่วนอย่างไม่มีข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นใด ๆ

2) มาตรการทางกฎหมายไทย

ในรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้อย่างกว้างขวางสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจะเป็นไปตามแนวทางประชาธิปไตยต้องมีการระบุนิติสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม เป็นต้น นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญก็ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่แตกต่างกันอย่างเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ได้กำหนดสิทธิเสรีภาพของการทำงาน สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีทั้งสิ้น 15 หมวด มีจำนวน 309 มาตรา ในสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2550 ได้วางหลักการให้ความคุ้มครองแก่ปวงชนชาวไทยทุกคน ซึ่งหมายถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคโดยการห้ามเลือกปฏิบัติต่อประชาชนในทุกรูปแบบ ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 ซึ่งเป็นการผูกพันทุกองค์กรทุกบทบัญญัติโดยกลไกส่วนนี้จะเชื่อมโยงไปยังมาตรา 26 และมาตรา 28 ซึ่งเป็นมาตราที่ออกมาเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพแต่โดยหลักการสามารถจำกัดได้เท่าที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ หากส่วนใดที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้สามารถจำกัดได้แต่จะต้องไม่ขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(1.1) หมวดที่ 1 บทบททั่วไปมาตรา 1-7 เป็นบทบัญญัติทั่วไป

(1.2) หมวดที่ 2 พระมหากษัตริย์มาตรา 8-25 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

(1.3) หมวดที่ 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมาตรา 26 -69 ในมาตรา 26-31 บัญญัติถึงการใช้อำนาจของรัฐจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในการบังคับใช้กฎหมายและการตีความจะต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย กฎหมายจะต้องให้ความคุ้มครองกับบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน มาตรา 32-62 ได้บัญญัติถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในทรัพย์สินสิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน มาตรา 63-69 ได้บัญญัติถึงเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในมาตรา 64 (วรรค 1) ระบุถึงเรื่องการรวมกลุ่มของแรงงานไว้ถึงสิทธิเสรีภาพการรวมกลุ่มของปัจเจกชนเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น (วรรค 2) ระบุถึงสิทธิของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปแต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน และ ความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ รัฐมีสิทธิในการจัดตั้งเป็นสมาคม หมุ่คณะหรือสหภาพได้และในมาตรา 65 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยในสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองของประชาชนเป็นหลักที่สำคัญ อย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรวมถึงเสรีภาพในทางการเมือง ซึ่งในส่วนนี้ที่ เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมและสมาคม ซึ่งได้มีการกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการ รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในฐานะที่เป็นพรรค การเมืองในทางกลับกันนั้นประชาชนย่อมสามารถแสดงออกหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยไม่ผ่านพรรคการเมืองก็ได้ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ระบุ ไว้ในมาตรา 3 ได้กล่าวไว้ว่า ปวงชนชาวไทย ย่อมมีความสามารถที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ ด้วยตนเองไม่เชื่อว่าเสรีภาพดังกล่าวนี้จะต้องถูกผูกขาดโดยพรรคการเมืองเท่านั้น

(1.4) หมวดที่ 4 หน้าที่ของชนชาวไทยมาตรา 70-74 ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของ ปวงชนชาวไทยที่พึงปฏิบัติ

(1.5) หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 75-87 ได้บัญญัติถึงนโยบาย พื้นฐานของรัฐที่พึงมีอันได้แก่ นโยบายทางด้านความมั่นคง นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม นโยบายด้านกฎหมายและ การยุติธรรม นโยบายด้านการต่างประเทศ นโยบายด้านเศรษฐกิจ นโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน นโยบายด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชน

(1.6) หมวดที่ 6 รัฐสภา มาตรา 88-162 ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทน ราษฎรวุฒิสภา

(1.7) หมวดที่ 7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน มาตรา 163-165

(1.8) หมวดที่ 8 การเงิน การคลังและงบประมาณมาตรา 166-170

(1.9) หมวดที่ 9 คณะรัฐมนตรี มาตรา 171-196 ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของ คณะรัฐมนตรี

(1.10) หมวดที่ 10 ศาล มาตรา 197-228 อันได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญศาลยุติธรรม ศาลปกครองศาลทหาร

(1.11) หมวดที่ 11 องค์การตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 229-258 ได้บัญญัติถึงอำนาจ หน้าที่องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและ

องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(1.12) หมวดที่ 12 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มาตรา 259-278 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์การถอดถอนจากตำแหน่งการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(1.13) หมวดที่ 13 จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 279-280

(1.14) หมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281-290

(1.15) หมวดที่ 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

(1.16) บทเฉพาะกาลมาตรา 292-309 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 14, ตอนที่ 47ก)

(2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีทั้งสิ้น 16 หมวด 279 มาตรา

(2.1) หมวดที่ 1 บททั่วไป มาตรา 1-5 เป็นการบัญญัติให้การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคการให้ความคุ้มครองปกป้องชนชาวไทย

(2.2) หมวดที่ 2 พระกษัตริย์ มาตรา 6-24

(2.3) หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25-49 ในมาตรา 25 (วรรคหนึ่ง) ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่จะการใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อข้อห้ามในกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบสุขไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศก็ย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตรา 26 (วรรคหนึ่ง) ได้บัญญัติถึงการตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จะต้องไม่เป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เกินกว่าเหตุและต้องไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ถ้าหากเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพก็ต้องแจ้งถึงเหตุผลและจะต้องใช้กับทุกคน มาตรา 27 (วรรคหนึ่ง) ได้บัญญัติถึงความเสมอภาคกันทางกฎหมายอันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ และได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายที่เท่าเทียมกัน (วรรคสอง) ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องได้ไม่ต่างกับบุคคลทั่วไปเว้นไว้แต่มีข้อห้ามหรือจำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะ มาตรา 42 (วรรคหนึ่ง) ได้บัญญัติถึงเสรีภาพของบุคคลในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ องค์กรหรือหมู่คณะ (วรรคสอง) ได้บัญญัติถึงข้อจำกัดในวรรคหนึ่งไม่สามารถทำได้ เว้นแต่มีกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือขัดต่อศีลธรรม

- (2.4) หมวดที่ 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50
- (2.5) หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 51-63
- (2.6) หมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 64-78
- (2.7) หมวดที่ 7 รัฐสภา มาตรา 79-157
- (2.8) หมวดที่ 8 คณะรัฐมนตรี มาตรา 158-183
- (2.9) หมวดที่ 9 การขัดกันแห่งผลประโยชน์ มาตรา 184-187
- (2.10) หมวดที่ 10 ศาล มาตรา 188-193 อันได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง

ศาลทหาร

- (2.11) หมวดที่ 11 ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 200-214
- (2.12) หมวดที่ 12 องค์การอิสระ มาตรา 215-247 ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- (2.13) หมวดที่ 13 องค์การอัยการ มาตรา 248
- (2.14) หมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 249-254
- (2.15) หมวดที่ 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 255-256
- (2.16) หมวดที่ 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257-261
- (2.17) บทเฉพาะกาล มาตรา 262-279 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก)

(3) พระราชบัญญัติแรงงานภาคสัมพันธ

- 1) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ พ.ศ. 2518

ในครั้งแรกที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีผลบังคับใช้กับทั้งภาครัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน เป็นการให้สิทธิกับลูกจ้างพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในการจัดตั้งสหภาพสหพันธ์ และสมาพันธ์ได้อย่างเสรีการเรียกร้องการเจรจาระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างการระงับข้อพิพาทแรงงานการจัดตั้งสหภาพแรงงานตลอดจนเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมภายหลังได้มีการแยกรัฐวิสาหกิจออกจากพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ

(1) ในบททั่วไปมาตรา 1 -9 ได้บัญญัติเกี่ยวกับความหมายและนิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติ

(2) หมวด1เกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างมาตรา 10 - 20 ได้บัญญัติไว้ว่าสถานประกอบการใดที่มีลูกจ้างตั้งแต่20คนขึ้นไปจะต้องจัดให้มีข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างไว้เป็นหนังสือ ถ้าหากไม่ได้จัดทำไว้ก็ให้ถือว่าข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเป็นไปตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

- (3) หมวด 2 เกี่ยวกับวิธีระงับข้อพิพาทแรงงาน มาตรา 21 – 33
- (4) หมวด 3 เกี่ยวกับการปิดงานและการนัดหยุดงาน มาตรา 34- 36
- (5) หมวด 4 เกี่ยวกับคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ มาตรา 37-44
- (6) หมวด 5 เกี่ยวกับคณะกรรมการลูกจ้าง มาตรา 45-53
- (7) หมวด 6 เกี่ยวกับสมาคมนายจ้าง มาตรา 54-85
- (8) หมวด 7 เกี่ยวกับสหภาพแรงงาน มาตรา 86-111 ในมาตรา 95 วรรคสอง

ได้บัญญัติห้ามไม่ให้พนักงานและฝ่ายบริหารตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานตามวรรคหนึ่ง และในมาตรา 99 สหภาพแรงงานไม่สามารถปฏิบัติกรใดเพื่อประโยชน์ของสมาชิกที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองได้

- (9) หมวด 8 เกี่ยวกับสหพันธ์นายจ้างและสหพันธ์แรงงาน มาตรา 112- 120
- (10) หมวด 9 เกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรม มาตรา 121- 127
- (11) หมวด 10 เกี่ยวกับบทลงโทษ มาตรา 128 - 159
- (12) ในบทเฉพาะกาล มาตรา 160- 163 (พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์

พ.ศ. 2518)

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของนายจ้างกับลูกจ้าง โดยการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการใช้แรงงานและการจ่ายค่าตอบแทนต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อให้ลูกจ้างได้รับความปลอดภัย มีสุขภาพอนามัยดี ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน)

(1) ในมาตรา 1 – 6 ได้กล่าวถึงการยกเลิกและการไม่ให้ใช้กับราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ได้ให้ความหมาย ของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานวันเวลาเงินค่าจ้าง เงินสมทบต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการทำงาน

(2) บททั่วไป มาตรา 7 – 22 เป็นการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ที่ลูกจ้างพึงได้ตามกฎหมายอำนาจการ แต่งตั้งพนักงานของรัฐมนตรีที่พึงกระทำได้ กำหนดดอกเบี้ยเพิ่มและเงื่อนเวลา ในกรณีที่นายจ้าง ไม่คืนหลักประกันที่เป็นเงิน หรือไม่จ่ายเงินที่ลูกจ้างพึงจะได้โดยปราศจากเหตุผล รวมถึงข้อห้าม ที่นายจ้างไม่สามารถกระทำได้และข้อยกเว้นที่นายจ้างสามารถทำได้ นายจ้างจะต้องปฏิบัติกับลูกจ้าง อย่างเท่าเทียมกันและตามที่กฎหมายได้ระบุไว้

(3) บทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้แรงงานทั่วไป มาตรา 23 – 37 ได้บัญญัติถึงระยะเวลาในการทำงาน วันหนึ่งต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมงเว้นแต่มีข้อตกลงกันเป็นอย่างอื่นก็ให้ยึดตามที่

ตกลงกันไว้ในการทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุดให้เป็นไปตามที่ข้อกำหนดได้กำหนดไว้ จะต้องไม่เป็น บังคับลูกจ้าง เว้นแต่จะเป็นงานที่ต้องมีการทำต่อเนื่องมิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายหรือ งานบริการ อื่น ๆ เช่น โรงแรม โรงหนัง งานขนส่ง ร้านอาหาร ร้านเครื่องคืม ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดระยะเวลาพักระหว่างการทำงานไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน เว้นแต่มีการตกลงกันเป็น อย่างอื่นวันหยุดตามประเพณีไม่น้อยกว่า 13 วันต่อปี ถ้าหากตรงกับวันหยุดประจำสัปดาห์ก็ให้หยุดชดเชยในวันทำงานถัดไป เว้นแต่มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น สิทธิการหยุดพักผ่อนประจำปี ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดหรือที่ได้มีการตกลงกันไว้ สิทธิในการลาป่วยได้เท่าที่ป่วยจริง ถ้าลาป่วย 3 วันขึ้นไปจะต้องมีใบรับรองแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งหรือของสถานพยาบาลของทางราชการ ถ้าหากไม่มีใบรับรองแพทย์ลูกจ้างก็ต้องทำการชี้แจงข้อเท็จจริงให้นายจ้างทราบได้มีการ กำหนดสิทธิในการลาและการทำงานของลูกจ้างให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(4) บทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้แรงงานหญิง มาตรา 38 – 43 ได้มีการกำหนดถึงลักษณะงานที่ห้ามไม่ให้ลูกจ้างที่เป็นหญิงและหญิงมีครรภ์ทำ มีการกำหนดสิทธิของลูกจ้างที่เป็นหญิงมีครรภ์ และกำหนดข้อบังคับสำหรับงานและเวลาที่นายจ้างจะให้ลูกจ้างที่เป็นหญิงมีครรภ์ทำ

(5) ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก มาตรา 44 – 52 ได้บัญญัติถึงลูกจ้างที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างที่เป็นเด็กเกี่ยวกับการทำงาน และงานที่ห้ามสำหรับแรงงานเด็ก ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

(6) บทบัญญัติค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดได้ มาตรา 39 – 77 บัญญัติว่าจะต้องจ่ายค่าจ้างอย่างเท่าเทียมกันในลูกจ้างที่เป็นชายและหญิง ในลักษณะงานที่เหมือนกัน จะต้องจ่ายค่าจ้าง และรายได้ในส่วนอื่น ๆ เป็นเงินตราไทย ณ สถานที่ทำงานของลูกจ้าง เว้นแต่ ได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ในการจ่ายค่าจ้างทำงานในวันหยุด วันลาป่วย รวมถึงวันลาต่าง ๆ ให้เป็นไป ตามที่ได้บัญญัติไว้ เว้นแต่ลูกจ้างที่มีหน้าที่หรือที่นายจ้างให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มีสิทธิได้รับ ค่าล่วงเวลาตามมาตรา 61 และ 63 หากลูกจ้างที่นายจ้างให้ทำงานตามมาตรา 65 (3) (4) (5) (6) (7) (8) หรือ (9) มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายกำหนด ยกเว้นลูกจ้างตามมาตรา 65 (1) ไม่มี สิทธิรับค่าทำงานในวันหยุดเว้นแต่จะตกลงเป็นอย่างอื่นสิทธิของลูกจ้างที่พึงจะได้ค่าจ้างสำหรับ วันหยุดพักผ่อนประจำปีตามมาตรา 30 ไม่ว่านายจ้างจะบอกเลิกจ้างตามมาตรา 119 หรือไม่ก็ตามได้บัญญัติถึงวิธีการคำนวณรายได้ของลูกจ้างให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ และห้ามหักรายได้ของลูกจ้าง เว้นแต่เป็นการหักตามที่กฎหมายกำหนดให้นายจ้างสามารถทำได้

(7) บทบัญญัติคณะกรรมการค่าจ้างมาตรา 78 – 91 ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการค่าจ้างและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดการพ้นจากตำแหน่งของ

คณะกรรมการโดยครบวาระหรือตามมาตรา 81 กำหนดจำนวนของกรรมการที่เข้าประชุมต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของทั้งหมด

(8) บทบัญญัติสวัสดิการ มาตรา 92 – 99 ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานและอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ และในข้อกำหนดข้างอย่างที่ไม่ได้บัญญัติไว้ก็ให้ใช้ของคณะกรรมการค่าจ้าง อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงให้นายจ้างต้องจัดทำสวัสดิการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้จะต้องมีคณะกรรมการสวัสดิการสำหรับกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสวัสดิการนายจ้างจะต้องจัดประชุมหารือหรือร่วมกับคณะกรรมการสวัสดิการอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง หรือเมื่อกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบการเกินกึ่งหนึ่งหรือสภาพแรงงานร้องขอโดยมีเหตุผลสมควร จะต้องมีการปิดประกาศการจัดสวัสดิการตามกฎกระทรวงให้เป็นที่เปิดเผย

(9) บทบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม มาตรา 100 – 107 ในการทำงานได้ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2553

(10) บทบัญญัติการควบคุมมาตรา 108 – 115/1 บัญญัติให้นายจ้างมีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปจะต้องมี ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและจะต้องจัดทำทะเบียนของลูกจ้าง เป็นภาษาไทยมีรายละเอียดตามที่กำหนด ต้องจัดทำภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ลูกจ้างเข้าทำงาน และเก็บไว้ ณ สถานประกอบกิจการ พร้อมทั้งจะให้พนักงานตรวจสอบแรงงานตรวจได้ในเวลา ทำการ จะต้องจัดทำเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุด ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 114 นายจ้างจะต้องเก็บรักษาทะเบียนลูกจ้างและเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้กับลูกจ้างไม่น้อยกว่า 2 ปี นับตั้งแต่วันสิ้นสุดการจ้างงานและจ่ายเงินของลูกจ้างแต่ละราย

(11) บทบัญญัติการพักงาน มาตรา 116 – 117 บัญญัติห้ามไม่ให้นายจ้างสั่งพักงานลูกจ้างในระหว่างการสอบสวน เว้นแต่จะมีข้อบังคับที่ให้อำนาจแก่นายจ้าง ในการพักงาน จะต้องแจ้งเป็นหนังสือระบุความผิดไม่เกิน 7 วัน จะต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบก่อนล่วงหน้า และต้องจ่ายเงินให้กับลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือที่ตกลงกัน ถ้าหากปรากฏว่าลูกจ้างไม่มีความผิด นายจ้างจะต้องจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมดอกเบี้ย

(12) บทบัญญัติค่าชดเชย มาตรา 118 – 122 บัญญัติกรณีที่นายจ้างเลิกจ้าง จะต้องจ่ายค่าชดเชยคือ ลูกจ้างทำงานครบ 120 วันแต่ไม่ถึงปี จ่ายไม่น้อยกว่า 30 วัน, ทำงานครบ 1 ปีไม่ถึง 3 ปี จ่ายไม่น้อยกว่า 90 วัน, ทำงานครบ 3 ปีไม่ถึง 6 ปี จ่ายไม่น้อยกว่า 180 วัน, ทำงานครบ 6 ปีไม่ถึง 10 ปี จ่ายไม่น้อยกว่า 240 วัน , ทำงานครบ 10 ปี จ่ายไม่น้อยกว่า 300 วัน ยกเว้นลูกจ้างที่มีกำหนดระยะเวลาการจ้างและเลิกจ้างเมื่อถึงกำหนดขอยกเว้นที่นายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยให้กับ

ลูกจ้างในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อนายจ้างหรือถูกตัดสินให้จำคุกเป็นหน้าที่ของนายจ้างที่จะต้องจ่ายเงินชดเชยไม่ว่าจะเป็นการย้ายสถานประกอบการแล้วลูกจ้าง บอกเลิกสัญญา หรือการที่เลิกจ้างลูกจ้าง เพราะจะต้องปรับปรุงกิจการหรือบริการก็ตาม จะต้องชดเชยให้กับลูกจ้างตามที่ได้กฎหมายได้กำหนดไว้

(13) บทบัญญัติการยื่นคำร้องและการพิจารณาคำร้องมาตรา 123 – 125 บัญญัติให้ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมในกรณีที่ลูกจ้างถึงแก่กรรมมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานที่ลูกจ้างอยู่หรือนายจ้างมีภูมิลำเนาอยู่ พนักงานตรวจแรงงานจะต้องสอบสวนและมีคำสั่งภายใน 60 วันแต่ไม่เกิน 120 วันนับแต่วันที่รับคำร้อง

(14) บทบัญญัติกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง มาตรา 126 – 138 บัญญัติให้เพื่อเป็นทุนสงเคราะห์ให้กับลูกจ้างในกรณีที่ออกจากงาน หรือตาย หรือกรณีอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กองทุนนี้ประกอบด้วย เงินสะสม, เงินสมทบ, เงินตามมาตรา 133, 136, 131 เงินค่าปรับจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้, เงินบริจาค, เงินอุดหนุนของรัฐ และเงินรายได้อื่น ๆ ได้ บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง หน้าที่ของนายจ้างจะต้องเป็นผู้นำส่งเงินสมทบโดยหักจากเงินเดือนลูกจ้างและนายจ้างจะต้องจ่าย สมทบเพิ่มในอัตราตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(15) บทบัญญัติพนักงานตรวจแรงงาน มาตรา 139 – 142 ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานตรวจแรงงาน

(16) บทบัญญัติการส่งหนังสือ มาตรา 143 ได้บัญญัติถึงวิธีการส่งหนังสือและการปิดคำสั่งในกรณีที่ไม่สามารถส่งได้

(17) บทกำหนดโทษ มาตรา 144 – 159 ได้บัญญัติการลงโทษจะเป็นไปตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

(18) บทเฉพาะกาล มาตรา 160 – 166 (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543

กฎหมายฉบับนี้เป็นการคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ที่อยู่ในภาครัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับไม่น้อยไปกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายคุ้มครองแรงงานและให้อำนาจคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสามารถกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการทำงานในรัฐวิสาหกิจ

(1) ในบทบัญญัติทั่วไป มาตรา 1 – 7 ได้บัญญัติถึงรายละเอียดเวลาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 และยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเก่า

ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน และการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ ยกเว้นไม่ให้ใช้กับรัฐวิสาหกิจ ได้บัญญัติถึงความหมายของรัฐวิสาหกิจ, ลูกจ้าง, นายจ้าง, ฝ่าย บริหาร, สภาพการจ้าง, ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง, ข้อพิพาทแรงงาน, ปิดงาน, นัดหยุดงาน, สหภาพแรงงาน, สหพันธ์แรงงาน, คณะกรรมการ, นายทะเบียน, พนักงานประนอมข้อพิพาท แรงงาน, พนักงานเจ้าหน้าที่, รัฐมนตรี ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง แรงงานและสวัสดิการสังคมรักษาการ

(2) หมวด 1 คณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ มาตรา 8 – 18 ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์วาระการอยู่ในตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งกำหนดการประชุมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

(3) หมวด 2 คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ มาตรา 19 – 24 ได้บัญญัติถึง องค์ประกอบของคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์แต่ถ้าหากว่าไม่มีสหภาพแรงงานในรัฐวิสาหกิจใดก็ จะต้องถูกยกเลิกไปได้กำหนดถึงวาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งกำหนดการ ประชุมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

(4) หมวด 3 ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างและวิธีระงับข้อพิพาทแรงงาน มาตรา 25 – 39 ได้บัญญัติว่าให้ระยะเวลาเกี่ยวกับสภาพการจ้างงานเป็นไปตามที่ได้ตกลงกัน และที่ ไม่ได้ตกลงกันให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียกร้องให้มีการ กำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างเมื่อสามารถตกลงกันได้ก็ให้เป็นไปตามขั้นตอนในการเจรจา ที่ได้บัญญัติไว้ ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างมีผลผูกพันนายจ้างและลูกจ้างซึ่งเป็นสมาชิก สหภาพ แรงงาน ถ้าหากไม่มีการเจรจากันภายในกำหนดตามมาตรา 26 หรือมีการเจรจากันแล้วแต่ตกลงกัน ไม่ได้ก็จะต้องให้ฝ่ายที่ยื่นข้อเรียกร้องทำหนังสือให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงาน เพื่อให้ พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดและทำการชี้ขาดภายใน 90 วัน ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามไม่ว่ากรณีใดก็ตามห้ามนายจ้างปลดออกจากงานหรือลูกจ้างนัดหยุดงาน

(5) หมวด 4 สหภาพแรงงานมาตรา 40 – 69 ได้บัญญัติการเกิดขึ้นของ สหภาพแรงงานตามพระราชบัญญัติมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมช่วยเหลือ ค้ำครองและให้ความ ร่วมมือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งสามารถมีสหภาพแรงงานได้ เพียงสหภาพแรงงานเดียว บุคคลที่จะรวมตัวกันได้ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ต้องมี สมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าของลูกจ้างทั้งหมด และต้องไปทำการจดทะเบียนตามขั้นตอน และการกำหนดข้อบังคับจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดแล้ว ได้เห็นว่าไม่ขัดต่อความสงบสุขหรือศีลธรรมอันดีและผู้ยื่นขอจดทะเบียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอน

อย่างครบถ้วนก็ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนสหภาพแรงงาน ให้แก่สหภาพแรงงานนั้น ถ้าหากในรัฐวิสาหกิจหนึ่งมีผู้มาขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานมากกว่าหนึ่งก็จะต้องให้มาทำความตกลงเพื่อรวมกัน เมื่อได้รับจดทะเบียนแล้วก็จะต้องมีการเรียกประชุมใหญ่ภายใน 120 วันตั้งแต่วันจดทะเบียน การเลือกตั้งคณะกรรมการสหภาพแรงงาน อนุมัติร่างข้อบังคับ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นมติของที่ประชุม ได้บัญญัติถึงการมีสมาชิกภาพและการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสหภาพแรงงาน สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกสหภาพเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การเลิกสหภาพโดยคำสั่งของนายทะเบียน

(6) หมวด 5 สหพันธ์แรงงาน มาตรา 70 – 72 ได้บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหพันธ์แรงงานเพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์และส่งเสริมการศึกษา สัมพันธ์อันดีแก่รัฐวิสาหกิจ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับสหภาพแรงงานในหมวด 4 มาใช้บังคับแก่สหพันธ์แรงงานสามารถเป็นสมาชิกสภาองค์การลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(7) หมวด 6 บทกำหนดโทษมาตรา 73 – 91 ได้บัญญัติโทษของผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 13 วรรคสอง หรือมาตรา 24 มีโทษทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดปิดบังซ่อนเร้นไม่ยอมส่งมอบให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 16 ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามมาตรา 62 มีโทษทั้งจำทั้งปรับ ผู้แทนหรือที่ปรึกษาฝ่ายใดก็ตามรับสินบนเพื่อให้กระทำการอันเป็นความเสียหายมีโทษทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการมีโทษทั้งจำทั้งปรับสหภาพแรงงานจะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดมิฉะนั้นจะต้องมีโทษทั้งจำทั้งปรับเมื่อสหภาพแรงงานหรือสหพันธ์แรงงานได้เลิกตามพระราชบัญญัติผู้มีอำนาจจะต้องทำการชำระบัญชีผู้ใดขัดขวางจะต้องมีโทษทั้งจำทั้งปรับ

(8) บทเฉพาะกาลมาตรา 92–96 ได้บัญญัติถึงสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ฉบับนี้ เป็นสหภาพแรงงานตามพระราชบัญญัตินี้ และมีสิทธิหน้าที่ที่จะต้องไม่กระทำการใดที่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติถึงการสิ้นสุดของสหภาพแรงงานถ้าหากมีสมาชิกไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนดการกำหนดระยะเวลาในการเลือกตั้งกรรมการสหภาพแรงงาน กฎระเบียบข้อบังคับ ประกาศ มติ คำวินิจฉัยชี้ขาด หรือคำสั่งของคณะกรรมการ รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ที่ถึงที่สุดสภาพการจ้างที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับคำร้อง คำร้องทุกข์และข้อเสนอต่าง ๆ ให้ยึดตามพระราชบัญญัตินี้ (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน)

4) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มของข้าราชการพลเรือนมีเพียงมาตราเดียวคือ มาตรา 43 กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่

กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ และต้องไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125, ตอนที่ 22 ก, หน้า 16) ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการปรับปรุงเพื่อให้ข้าราชการพลเรือนมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหภาพข้าราชการ หรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพได้ตามที่พระราชกฤษฎีกาได้กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองและปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกที่เป็นข้าราชการ เนื่องจากก่อนปี พ.ศ. 2550 ไม่มีกฎหมายบัญญัติยอมให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมตัวกันเป็นองค์กร สหพันธ์สหภาพ หรือสมาคมเพื่อประโยชน์ทางด้านการคุ้มครองแรงงาน จึงเป็นเหตุให้ประเทศไทยถูกทวงถามถึงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งแต่เดิมนั้นข้าราชการรวมตัวกันได้เพียงเป็นการจัดตั้งในรูปแบบสมาคมตามกฎหมายแพ่งแต่ก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เป็นตัวแทนของข้าราชการในการคุ้มครองแรงงานแต่อย่างใด ทำให้ไม่สามารถยื่นข้อเรียกร้องหรือเจรจาเรื่องสภาพการจ้างได้ หรือในการประสบปัญหาทางด้านกฎหมายจากเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ในรัฐบาลที่ผ่านมาได้มีการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองแต่ก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองและความเป็นธรรมจนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 64 ได้บัญญัติถึงสิทธิของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปโดยถือว่าข้าราชการเป็นแรงงานประเภทหนึ่งจึงมีสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวกันได้ตามสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักสากลขั้นพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ทุกคนรัฐไม่อาจเลือกปฏิบัติได้ (ปานทิพย์ พฤกษาลวิทย์, 2560, หน้า 211-215)

5) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554

ในบทบัญญัติมาตรา 25 ได้กำหนดให้ข้าราชการรัฐสภามีเสรีภาพในการรวมกลุ่มได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะและต้องไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการรัฐสภาเนื่องจากการปรับปรุงพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรภาครัฐนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการบริหารราชการที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 128, ตอนที่ 34 ก, หน้า 14)

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) งานวิจัยเรื่อง การเกิดขึ้นและล่มสลายของพรรคการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2547 ศึกษาโดย สิงห์ ทองบัวชุม (2551) มีประเด็นศึกษาว่าอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นและการล่มสลายของพรรคการเมืองไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2475 ถึง 2549 ได้มีศึกษาถึงแนวโน้มของพรรคการเมืองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2549 ถึง 2559 เพราะพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์กรกลางที่เชื่อมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนเข้าด้วยกัน นอกจากนี้หน้าที่หลักของพรรคการเมืองคือการให้ความรู้ทางการเมืองกับประชาชน และเป็นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารประเทศเพราะฉะนั้นพรรคการเมืองจึงจะต้องเป็นสถาบันที่มีเสถียรภาพและมีความเข้มแข็งในการเข้ามาทำหน้าที่ต่างให้สมบูรณ์นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้มีพรรคการเมืองมากถึง 230 พรรคแต่กลับไม่มีพรรคใดที่มีความมั่นคงได้มีการยุบเลิกไปมากกว่า 200 พรรคซึ่งส่งผลให้รัฐบาลและรัฐสภามีอ่อนแอตามไปด้วย

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้พรรคการเมืองจะต้องสามารถดำเนินงานตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดและสมาชิกจะต้องยอมรับภาวะผู้นำของ หัวหน้าพรรคมีการจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ อย่างลงตัวมีความยืดหยุ่นเป็นที่ยอมรับของประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในความเป็นสถาบันจะต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนมีความอิสระในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกภายในพรรคจะต้องมีความสามัคคีกันเพื่อจะส่งผลให้การดำเนินงานมีเสถียรภาพและสามารถเป็นสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยต่อไป

2) งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลและพรรคการเมือง โดยสถาบันพระปกเกล้า (2547) มีประเด็นศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการ หลักการและวิธีการรวมกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล และพรรคการเมืองในสังคมไทย รวมถึงการศึกษาในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล และพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

จึงเสนอแนะให้ทำการควบคุมการดำเนินการในเรื่องที่สำคัญอันมีผลกระทบต่อส่วนรวมและควรจะต้องมีมาตรการในการตรวจสอบที่เข้มแข็งเพื่อลงโทษผู้ที่กระทำความผิด จะต้องมีการปรับปรุงความเป็นอิสระขององค์กรถึงขีดความสามารถขององค์กรให้ทันกับกลไกในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการคัดเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ต้องปราศจากการแทรกแซงจากรัฐบาล

3) งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ศึกษาโดย จิรพรรณ ปุณเกษม (2542) มีประเด็นศึกษาในการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้นจากฐานคติในความสัมพันธ์ต่อนโยบายสาธารณะของคนในแต่ละกลุ่มและการมีส่วนร่วมทางด้านจิตสำนึก จิตสาธารณะ การให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น โดยการให้เหตุผลควบคู่กับแนวหลักประชาธิปไตย วิธีการดำเนินงานปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่นำมาใช้ คือ การระดมทรัพยากรของกลุ่มเพื่อต่อรองกับกลุ่มที่มีอำนาจตัดสินใจ โดยการแสวงหาผู้รู้และความรู้ การสร้างจิตสำนึกของสมาชิกในกลุ่มให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จึงเสนอแนะให้มีการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผลประโยชน์ การขยายฐานของสมาชิกและสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิก เพื่อพัฒนาให้เป็นกลุ่มที่มีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนและเพื่อเป็นพลังอำนาจของกลุ่มในการเจรจาต่อรอง

4) งานวิจัยเรื่องบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อ รัฐบาล ระบบราชการ ประชาชน และการพัฒนาประเทศ ศึกษาโดย มนตรี เจนวิทย์การ (2528) มีประเด็นศึกษาว่าการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งกลุ่มของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้น ได้มีความเด่นชัดมากขึ้นในระยะหลังปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ของการเปลี่ยนแปลงความสำคัญทางการเมืองเมื่อช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่สามารถแบ่งลักษณะและบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ กลุ่มองค์กรธุรกิจและอุตสาหกรรม กลุ่มทหาร กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลสูงต่อการบริหารงานของรัฐบาลและระบบราชการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเป็นแกนนำในการเรียกร้องทางด้านค่าจ้างแรงงาน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งนอกเหนือไปจากนั้นสหภาพแรงงานยังทำหน้าที่เป็นกลุ่มกดดันทางการเมืองด้วยการรวมเคลื่อนไหวยกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ อีกด้วย

จึงได้สรุปถึงแนวโน้มบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อรัฐบาลว่า กลุ่มอำนาจเดิมคือกลุ่มทหาร กลุ่มข้าราชการและกลุ่มนักธุรกิจผู้ขาดจะเป็นกลุ่มที่ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อไปและการเกิดของกลุ่มผลประโยชน์ที่เรียกว่า “กลุ่มผลประโยชน์สาธารณะ” (Public interest groups) ว่ากลุ่มนี้จะเป็นตัวถ่วงดุลที่ไม่ให้หน่วยงานราชการกับกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะที่ได้รับผลประโยชน์จากระบบราชการร่วมมือกันในลักษณะที่จะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเสียผลประโยชน์มากเกินไป

5) งานวิจัยเกี่ยวกับสหภาพแรงงาน (Trade Union) ของ ซินดีและเบียทริซ เวบบ์ (Sindney and Beatrice Webb, 2000) เป็นการเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และผลตอบแทนที่แรงงานควรได้รับอย่างยุติธรรม จึงได้มีการรวมตัวกันของผู้ใช้แรงงานจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์และปรับปรุงเงื่อนไขต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างยุติธรรม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความมั่นคงให้กับลูกจ้าง การควบคุมสภาพการทำงานของลูกจ้าง

เพราะฉะนั้นขบวนการแรงงานจะต้องดำเนินกิจกรรมทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจควบคู่กันไป เป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานเพื่อเป็นตัวแทนในการต่อรองผลประโยชน์ กับนายจ้างเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

จึงได้มีการเสนอแนวทางในการปฏิรูปประเทศเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้แรงงานที่ได้รับความเดือดร้อนจากระบบเศรษฐกิจโดยอาศัยกลไกของระบบรัฐสภาและเสนอแนวทางแก้ไขผ่านองค์กร หรือพรรคการเมืองที่มีบทบาทอยู่ทำให้ได้พบว่าการกลุ่มผลประโยชน์ผู้ใช้แรงงาน กลุ่มสหภาพแรงงานของประเทศอังกฤษ ได้ให้การสนับสนุนพรรคแรงงาน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้ทราบปัญหาและแนวทางในการรวมกลุ่ม ให้มีความเข้มแข็งเพื่อพัฒนาเข้าสู่กระบวนการระบบพรรคการเมืองต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดที่เกิดขึ้นนั้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางขั้นต้นในการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้กลุ่มผลประโยชน์ทางด้านแรงงานสามารถรวมกลุ่มกันและพัฒนาเข้าสู่กระบวนการระบบพรรคการเมืองต่อไป